

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Ine. 25. G.
INKUNABUJ

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Ine. 26. G.
INKUNABUJ

Vic
tetra
ras ar
varñ

25

26

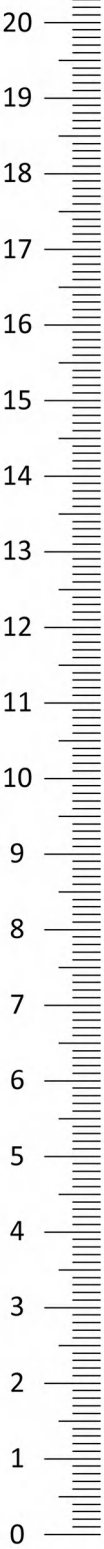

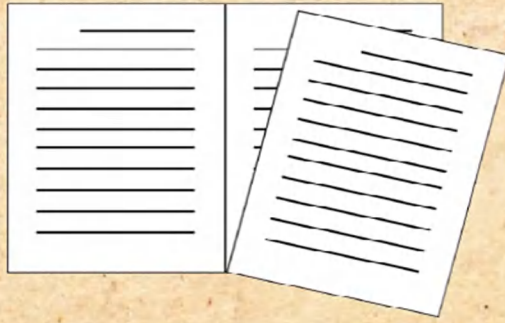

Hippocrates Coris Teris Sophocles Euripides 120 lib.
 Galenus Pergamus Temporibus Antonij py 120 lib.
 Aemilia Hippalensis Arabibus Non est domus pacis
 Rosis pennis Arabibus ubi regnat lingua loquacis
 Virtus beatorum efficit
 Omnis sapiens cito respicit

**· Marsilius Ficinus Flo
 retinus De triplici vita.**

H* 5063

W woluminie kolejno współprawne sygnatury:

Inc. 25

SD 11760 II

SD 11761 II

SD 11762 II

Inc. 26

SD 11763 II

SD 11764 II

Faint, illegible handwritten text on the wooden spine, possibly a library or collection mark.

Celins h. 12. ra: 3. Dicit 3.000 Idem in orbe terrarum
4ta ista r^{ta} / 300 v° longo, veteris

Hippocrates Coris ^{Cyren} Teiry Sophocle Euripide. 1. 2. 0. lib.
 Galenus Pergamum Temporibus Antonij p. 1. 2. 0. lib.
 Aemilia Hippalensis Arabis Non est domus parisi.
 Rafis penns. Arabis ubi regnat lingua loquacis.
 Virtus beatos efficit.
 Omnis sapiens cito respicit.

Adarsilius Ficinus Flo-
retinus De triplici vita.

H* 5063

Nihil est habens inamensum sine nocumento. ~
Virtus beatos efficit.
Diffamare caute quia revocare grave ~

1205822 S

Inc. 25

Prologus.

Marfilij Ficini Florētini in libꝛ de uita/ad magnan/
mum Laurētiiu Medicen patriæ seruatorē: Prologus.
Acchum/poetæ summū antistitē sacerdotū/bis
b natū canūt. Forte significātes/ uel futurū sacer/
dotē statim inuatiatū/ oportere renasci: Vel per/
fecti tandē sacerdotis mentē deo pehitus ebriā/ iam ui/
deri renatam: Aut forsan humiliore sensu/ uinū Bacchi
germē generari semel ī uite quasi Semele/ maturis sub
Phœbo racemis: regenerari rursū post ipsum uinde/
miæ fulmen in suo uasē uinū: uelut in Iouis femore me/
rum. Sed de sacris in præsentia mysterijs nō est loquen/
dum: ubi mox physica potius ope languētibus opitula/
turi sumus. Nec agendū stilo grauitatis seruo: sed libe/
ro poti⁹ & iocoso: postq̃ a Libero patre nescio quomō
statim exorsi sumus. Et recte inquā nescio quomō: Nā
forte prudentior aliqs a Phœbo medicorū primo/ poti/
us q̃ a Baccho medicinā auspicatus esset. Quid uero?
Si quod nō uanū omen sit ī ore nunc forte quadā profe/
rente Bacchū. Hic enim almo quodā uino securitateq;
cætissima/ salubrius forte medetur/ q̃ herbis ille suis car/
minibusq; Phœb⁹. Quocūq; uero sensu uel illa uel hæc
accaperis/ dux ille sacerdotum Bacchus/ geminas quasi
matres habuisse fertur. Melchisedech autē summus ille
sacerdos/ unā uix matrē/ unū uix patrem habuit. Ego sa/
cerdos minimus/ patres habui duos: Ficinū medicū/
Cosmū medicen: Ex illo natus sum: ex isto renatus. Ille
quidē me Galieno: tum medico/ tum Platónico cōmen/
dauit: Hic autē diuino consecrauit me Platoni. Et hic si/
militer atq; ille Marsilium medico destinauit. Galienus
quidē corporū: Plato uero medicus animorum. Iandiu
igitur sub Platone salutarē animorū exercui medicinā:
Quādo post librorū omniū eius interpretationē/ mox
decē atq; octo de animorū immortalitate libros/ & æter/
na felicitate cōposui: ita pro uiribus patri meo medici/
satisfaciēs. Medico uero patri/ satis deinceps faciendū

Inter Carneadeum Conuentus Cosmum

Prologus.

putans librū de litteratorū ualitudine curāda cōposui.
Desiderabant praterea post hęc homines litterati/non
» tantū bene quādoq; ualere: sed etiā bene ualētes/diu ui/
» uere. His ergo deinde librū de uita lōga dedi. Diffide/
bant autē medicinis atq; remedijs in re tanta terrenis:
Adiunxi librū de uita/tum ualida/tum lōga cōlītus cō/
paranda: ut ex ipso mūdi corpore uiuo/uita quādā ue/
getior in corpus nostrū quasi quoddā mundi membrū/
uelut ex uite ppagaretur. His uero tu medicinā libris
ignosce p̄cor indulgētissime Laurenti: si dum medi/
cus esse uolo: nescio quō etiā nolens sum & si nō bonus
sape poeta. Nam & Phœbus idē est medicinā rector/
poetisq; magister: uitāq; ille suā nobis non tam per her/
bas q̄ per citharā cantūq; largitur. Ipsa quinetiā Venus
apud astrologos/musicā æque parit/& medicū. Sed ha/
ctenus dum litteratorū ciuūq; similiū uitā curiosius cō/
sulo/librorū meorū salutē negligo: q̄ diu inter se patior
esse seiunctos. Quāobrē in eos nūc primū pius/in cor/
pus unū copulo. Cuius artūbus in unā formā iam cōpa/
ctis/uita p̄tinus adsit. Non potest autē hoc opus physi/
cum/id quasi corpus meū/uitā accipere/nisi meā. Eius/
modi uero uita ex mea dūtaxat pendet anima. Hęc au/
tem iādiu penes te magnanīme Laurēti m̄patrone ui/
uit: in ea p̄sertim amplissimarū adiū tuarū parte: ubi
una cū Platōe nostrū illud de animorū immortalitate ser/
uatur opus tuo iam pridē nomini dedicatū. At animus
iste meus: & si in beata quādā quasi patria penes te uitā
agit/uerūtamen/quod & theologi uolunt/inquietus est
interea/donec opus id physicū tanq; suū corpus accipi/
at. Accipe igitur optime Laurenti/post illos de anima/
hos etiā de corpore libros: eodēq; afflatu/quo & illis du/
dum/foeliciter his aspira. Ita enim & corpus hoc sub tuo
spiritu/per suā uiuet animā:& anima uicissim nostra cū
hoc iam suo corpore in tuis laribus cōquiescet.

Prooemium.

Liber iste de Vita in tres libros ē diuisus. Primus de uita sana: siue de cura ualitudinis eorū qui incūbunt studio litterarū. Secundus de uita longa. Tertius de uita coelitus comparanda.

Marsiliū Ficini Florētini in librū primū de uita sana ad Georgiūantonium Vespucciū & Ioannem baptistam Boninsegniū: Epistolare prooemium.

• m Arsilius Ficinus Florētinus Georgioantonio Vespuccio & Ioanni Baptista Boninsegnio uiris probitate doctrinaq; insignibus. S. D.

• Multa uobiscū his tēporibus peripateticorū more deambulando cōfabulati sumus de curanda eorū ualitudine / qui assidue incumbūt studio litterarū: Quae quidē breuī p̄stricta cōpendio uobis potissimū cōmendare decreui. Neq; prius id opusculum uel ipse p̄babor q̄ a uobis praecipue uiris / amicisq; p̄batissimis p̄batum esse resciuero: uel elegantissimū Laurentij Medicis nostri iudiciū subire p̄mittam: Cuius quidē p̄sperae ualitudini est imprimis si opus fuerit / consulturū. Vix em̄ praesentibus litteratis / praesertim nostris p̄spiciet unq̄ / nisi prius eorū patrono Mecēnati p̄spexerit. Legite igitur diligēter / atq; curate ualitudinē diligētissime. Sublata enim / sanitate / sublimes musarū fores / nisi deus omnipotens mira quadam uirtute & ducat & patefaciat / aut non tangūtur a nobis unq̄ / aut certe frustra pulsantur. Physicam uero hanc disputationē nostrā eo potissimū tanq̄ argumentū quoddā spectare uolumus / uidelicet si cōsequenda sapientiae gratia / corporis sanitas tantopere quaerenda est / multo magis sanitatem mentis / qua sola potest sapientia comprehendī / esse quaerendā: alioquin inscite omnino scientiam quaerunt / quicūq; insana mente sapientiam capere moliuntur. Sanitatem quidē corporis Hippocrates / animi uero Socrates polliceat. Sed ueram utriusq; sanitatē solus ille praestat: qui sic exclamat: Venite ad me oēs qui laboratis & onerati estis: at

Capitulorū li. i. Annotatio.

q̄ ego uos reficiā: Ego sū uia: & uitasq; & uita. Valetē.

Capitulorū primī libri De uita sana Annotatio.

Ca. j. De nouem studiosorum ducibus.

ij • Q̄ diligens habēdacura sit cerebri: cordis: stomachi: spiritus.

iiij • Q̄ litterati pituita: & atra bili obnoxij sint.

iiij • Quot sint causae quibus litterati melancholici sint uel fiant.

v • Cur melācholici ingeniosi sint: & quales melancholici sint eiusmodi: quales contra.

vi • Quo pacto atra bilis conducat ingenio.

viij • Q̄ quinq; sint praecipui studiosorū hostes: pituita: atra bilis: coitus: satietas: matutin^o somn^o.

viiij • Quae sit hora inchoandis studijs oportunior: quis ue contiguandi modus.

ix • Quomō sit uitanda pituita.

x • Qua ratione uitanda sit atra bilis.

xj • De cura stomachi.

xii • De his quae fouent mēbra praecipua uires spūs.

xiiij • De medicinis contra pituitam.

xiiij • De destillatione atq; eius cura.

xv • De dolore capitis & cura eius.

xvi • De cura uisus.

xvii • De gustu instaurando.

xviiij • De exacta atra bilis cura.

xix • De sirupis.

xx • De pilulis.

xxi • De medicina liquida.

xxii • De sanguinis missione.

xxiiij • De electuarijs.

xxiiij • De nimia uigilia.

xxv • De hebetudine atq; obliuione.

xxvi • Q̄ deceat corporeū spm̄ curare: Incorporeum colere: Veritatē uenerari. Primū medicina praestat: Secundum disciplina moralis: Tertium uero religio.

De vita sana.

Marsilij Ficini Florentini primus liber de uita sana: siue de cura ualitudinis eorum qui incumbunt studio litterarum/incipit.

De nouem studiosorum ducibus: Cap. ij.

Vicunq; iter illud asperū arduumq; & longum ingrediuntur / quod quidē uix tandem ad excelsum nouē musarū templum assiduo labore pducit / nouem omnino itineris huius ducib⁹ indigere uident. Quorū pmi qdē tres i cœlo: Tres sequētes i aīo: Postremi tres i fra nos ducūt. Pricipio i cœlo Mercuri⁹ / ut iuestigādo musarū iter aggrediamur / uel ipellit uel adhortat. Siquidē Mercurio tributū ē i uestigationis oīs officiū. Deinde Phœbus ipse & quærētes animos & res quærītas splēdore uberissimo sic illustrat / ut pspicue qd quærebat / a nobis inueniat. Accedit gratiosissima Venus gratiarū mater: atq; almīs oīmīno latisq; radijs suis / rem oēm adeo condit & ornat: ut quicquid & instigāte Mercurio quærītū fuit / & mōstrāte Phœbo sã erat inuentū: mirifica quadā & salutari uenustate Veneris circūfusum delectet semp & psit. Sequunt^r tres itineris hui⁹ duces in animo / uidelicet Volūtas ardēs & stabilis: Acumen ingenij: Memoria tenax. Tres i terra postremi sunt: Prudentissim⁹ paterfamilias: Probatissim⁹ præceptor: Medic⁹ pitissim⁹. Absq; hīs nouē ducib⁹ nemo ad ipsū nouē musarū tēplū puenire uel potuit / uel poterit unq; . Cæteros qdem duces ab initio nobis præcipue deus omnipotēs naturaq; tribuit: Tres uero postremos nra adhibet diligentia. Sed præcepta officiaq; quæ ad patrēfamilias / & quæ ad præceptorem circa litterarū studia p̄tinent / antiqui plures sapiētesq; tractauerunt: præcipue Plato noster & sæpe alias: & in libris de rep. ac de legibus diligentissime. Deinde Aristoteles in Politicis: Plutarchus quoq; & Quintilianus egregie. Solus autem litterarū studiosis hæcenus deest

Solomonas
Alfonso
Amos
Gregorius
Medicus

Liber Primus

medicus aliquis: qui manū euntibus porrigat / salutari-
busq; consilijs atq; medicinis adiuuet eos / quos neq; coe-
lum neq; animus / neq; paterfamilias præceptor ue de-
stituit. Ego igitur sortē eorū laboriosissimam miseratus /
qui difficile Mineruæ minuētis neruos iter agunt / pri-
mus tanq; medicus debilibus & ualitudinarijs adsum:
sed utiuam facultate tam integra / q̄ propitia uoluntate.
Surgite iam adoleſcētes deo duce alacres: Surgite iu-
uenes / atq; uiri: quos ardentius Mineruæ studiū nimis
eneruat: Accedite libenter ad medicum: qui uobis ad
instituti uestri pfectionem monstrante deo atq; fauen-
te consilia remediaq; salutaria largietur.

Q̄ diligens habenda cura sit cerebri: cordis: sto-
machi: spiritus: Caplm. ij.

Rincipio quantam cursores curium / athleta
p brachiorum / musici uocis curam habere solent:
tātam saltem litterarū studiosos cerebri / & cor-
dis iecorisq; & stomachi oportet habere: Immo uero
tanto maiorem / quanto & membra hæc præstantiora q̄
illa sunt: & ij̄ frequētius atq; ad potiora his membris q̄
illi illis utuntur. Præterea sollers quilibet artifex instru-
menta sua diligētissime curat. Penicillos pictor: Malle-
os: incudeſq; faber ararius: Miles equos & arma: Ve-
nator canes & aues: Citharam citharædus: & sua quisq;
similiter. Soli uero musæ & sacerdotes / soli sūmi boni ue-
ritatisq; uenatores tam negligentes / proh nefas tanq;
infortunati sunt / ut instrumentum illud / quo mundū uni-
uersum metiri quodāmodo & capere possunt / negligere
penitus uideantur. Instrumentum eiusmodi / spiritus
ipse est: qui apud medicos uapor quidam sanguinis pu-
rus / subtilis / calidus / & lucidus definitur. Atq; ab ipso
cordis calore ex subtiliori sanguine pcreatus uolat ad
cerebrum: ibiq; animus ipso ad sensus tam interiores q̄
exterioresexercendos assidue utitur. Quamobrē san-
guis spiritui seruit: Spiritus sensibus: Sensus deniq; ra-

De vita sana

tionis: Sanguis autem a uirtute naturali / quæ in iecore stomachoq; uiget / efficitur. Tenuissima sanguinis pars fluit in cordis fontem: ubi uitalis uiget uirtus. Inde creati spiritus cerebri & (ut ita dixerim) Palladis arces ascēdunt. In quibus animalis / id est sentiēdi mouendiq; uis dominatur. Itaq; talis plurimū ferme cōtemplatio est / quale sensus ipsius obsequiū. Talis autem sensus / qualis et spiritus. Spiritus uero talis / qualis & sanguis / & tres illæ uires / quas dixim⁹: naturalis scilicet / uitalis / & animalis / a quibus / per quas / in quibus spiritus ipsi concipiuntur: nascuntur: atq; fouentur.

Q litterati pituita & atra bili obnoxij sint: Ca. iij.
n On solum uero membra illa uiresq; & spiritus / hoies litterarum cupidi curare diligentissime debent: uerū etiā pituitā semper & atrā bilē nō aliter q̄ nauigantes scyllam atq; charybdim cautissime deuitare iubentur. Quantū enim reliquo corpore oculi sunt / tantum cerebro ac mente negociosi. Inde pituitam / quod græci phlegma: hinc atrā bilem / quam idem melancholiam uocant gignere cōpelluntur. Illa quidē ingenium saepe obtundit & suffocat: hæc uero si nimium abundauerit / flagrauerit uel assidua cura crebrisq; deliramentis uocat animū / iudiciūq; perturbat: Vt non immerito dici possit / litteratos fore & præcipue sanos / nisi cum pituita molesta est: & latissimos sapientissimosq; omnium / nisi bilis atræ uitio uel marere saepe / uel interdum desipere compellatur.

Quot sint causæ / quibus litterati / melancholici sint uel fiant: Caplm. iij.

U T aut litterati sint melancholici / tres potissimum causarum species faciūt. Prima cœlestis: Secunda naturalis: Tertia est humana. Cœlestis / quoniam Mercurius / qui ut doctrinas iuestigemus inuitat / & Saturnus / qui efficit ut in doctrinis inuestigandis perseueremus / inuentasq; seruemus: frigidi quodammodo

Liber Primus

siccior ab astronomis esse dicuntur: uel si forte Mercurius non sit frigidus: fit tamen saepe Solis propinquitate siccissimus: qualis est natura apud medicos melancholica: eandemque naturam Mercurius ipse Saturnusque litterarum studiosis eorum sectatoribus impertiunt ab initio / ac seruant augentque quotidie. Naturalis autem causa esse uideatur: quod ad scientias praesertim difficiles consequendas necesse est animum ab externis ad interna tanquam a circumferentia quadam ad centrum sese recipere: Atque dum speculatur in ipso (ut ita dixerim) hominis centro stabilissime permanere. Ad centrum uero a circumferentia se colligere / figique in centro maxime terrae ipsius est proprium: cui quidem atra bilis psimilis est. Igitur atra bilis animum ut se & colligat in unum / & sistat in uno / contempleturque assidue prouocat. Atque ipsa mundi centro similis / ad centrum rerum singularium cogit inuestigandum: Euehitque ad altissima quaeque comprehendenda: quandoquidem cum Saturno maxime congruit altissimo planetarum. Contemplatio quoque ipsa uicissim assidua quadam collectioe & quasi compressione / naturam atrae bilis psimilem contrahit: Humana uero / id est ex nobis causa est. Quonia frequens agitatio mentis / cerebrum uahementer exiccat: Igitur humore magna ex parte consumpto / quod caloris naturalis pabulum est / calor quoque plurimum solet extinguui: Vnde natura cerebri sicca frigidaque euadit: Quae quidem terrestris & melancholica qualitas nominatur. Praeterea ob frequentissimum inquisitionis motum / spiritus quoque moti continue resoluunt. Resolutos autem spiritus / ex subtiliore sanguine istaurari necessarium est. Quapropter subtilioribus clarioribusque sanguinis partibus saepe consumptis / reliquus sanguis necessario densus reddit & siccus & ater. Accedit ad haec / quod natura in contemplatione cerebro prorsus cordique inteta / stomachum eparque destituit. Quare alimētis praesertim uel uberioribus uel durioribus male concoctis / sanguis inde frigidus crassusque & niger

De vita sana.

efficitur. Postremo nimio membrorū ocio neq; superflua excernuntur: neq; crassi fasciꝫ uapores exhalāt. Hæc omnia melancholicū spiritū maestumq; & pauidū animū efficere solent. Si quidē interiores tenebræ multo magis q̄ exteriores / maerore occupant animū atq; terrent. Maxime uero litteratorū omniū hi atra bile premunē / qui sedulo philosophiæ studio dediti / mentem a corpore rebusq; corporeis se uocant / incorporeisq; coniungūt: tum quia difficilius admodū opus / maiori quoq; indiget mentis intentione: tum quia qua tenuis mentem incorporeæ ueritati cōiungūt / ea tenuis a corpore dissiungere compelluntur. Hinc corpus eorum nōnunq; quasi semianimum redditur atq; melancholicum. Quod quidē Plato noster in Timæo significat / dicens animum diuina sapiissime & intentissime contemplat / alimentis eiusmodi adeo adulescere potentemq; euadere / ut corpus suum supra q̄ natura corporis patiat / atur / exuperet: ipsumq; uahementioribus agitationibꝫ suis aliquando uel effugiat quodammodo / uel nōnunq; quasi dissoluere uideatur.

Cur melancholici ingeniosi sint / & quales melancholici sint eiusmodi: quales contra: Cap. v.

h A tenus quā ob causam musarū sacerdotes melancholici uel sint ab initio / uel studio fiant / rationibus primo cœlestibꝫ: Secūdo naturalibus: Tertio humanis ostēdisse sufficiat. Qd̄ quidē cōfirmat in libro problematū Aristoteles: Omnes enim inquit uiros i quauis facultate præstātes melācholicos extitisse. Qua in re Platonicum illud quod in libro de scientia scribitur confirmauit: Ingeniosos uidelicet plurimū cōcitos furiososq; esse solere. Democritus quoq; nullos inquit uiros ingenio magnos / præter illos qui furore quodam perciti sunt / esse unquam posse. Quod quidem Plato noster in Phedro probare uidetur / dicens / poeticas fores frustra absq; furore pulsari. Et

Plato in Timæo

Liber Primus

si diuinum furorem hic forte intelligi uult / tamen neq̄
furor eiusmodi apud physicos alijs unq̄ ullis prater q̄
melancholicis incitatur. Deinceps uero assignada a no
bis rationes sunt / quare Democritus & Plato & Aristo
teles asserant melancholicos nonnullos interdum adeo
ingenio cunctos excellere / ut nō humani sed diuini po
tius uideantur. Asseuerat id Democritus & Plato & Ari
stoteles absq̄ dubio: Rationē uero tantæ rei haud satis
explicare uidentur. Audendū tamē (monstrante deo)
causas indagare. Melancholia / id ē atra bilis / est duplex.
Altera quidē naturalis a medicis appellatur: Altera ue
ro adustione contingit. Naturalis illa nihil est aliud q̄
densior quædā sicciorq̄ pars sanguinis. Adusta uero in
species quattuor distribuitur. Aut em̄ naturalis melan
choliæ: aut sanguinis purioris: aut bilis: aut falsæ pituitæ
cōbustione concipitur. Quæcūq̄ adustione nascitur / iu
dicio & sapientiæ nocet. Nempe dum humor ille accē
ditur atq̄ ardet / cōcitatos furentesq̄ facere solet. Quam
græci maniam nuncupant: nos uero furorem. At quan
do iam extinguitur / subtilioribus clarioribusq̄ partibus
resolutis / solaq̄ restat fuligine tetra / stolidos reddit / &
stupidos. Quem habitū melancholiam proprie & amē
tiam uerborūq̄ appellat. Sola igitur atra bilis illa
quam diximus naturalem ad iudicium nobis sapienti
amq̄ conducit. Neq̄ tamen semper. Sane si sola sit / atra
nimium densaq̄ mole / obfuscat spiritus / terret animum /
obtundit ingenium. Si uero pituitæ simplici misceatur /
cum frigidus obstiterit circū præcordia sanguis / crassa
quadam frigiditate segnicie adducit atq̄ torporem.
Atq̄ ut densissimæ cuiusq̄ materiæ natura est / quando
eiusmodi melancholia frigescit / ad summum frigidita
tis intenditur. Quo in statu nihil speratur / timentur
omnia: tædet cœli conuexa tueri. Si bilis atra uel sim
plex uel mixta putrescit / quartanam gignit febrem:
lienis tumores: & multa generis eiusdem. Vbi

De vita sana

nimis exuberat siue sola sit/siue cōiuncta pituitæ spiritus
crassiores facit/atq; frigidiores. Continuo animū afficit
tædio: Mentis aciem hebetat: neq; salit arcadico circū
præcordia sanguis. Oportet autem atrā bilem neq; tam
paucam esse/ut sanguis: bilis: spiritus quasi frano care-
ant: Vnde instabile ingenium labilemq; memoriā esse
contingat: Neq; tam multam/ut nimio pōdere pragra-
uati dormire/atq; egere calcaribus uideamur. Proin-
de necessarium est omino eam esse quoad eius natura
patitur subtilissimā. Si enim tenuata p natura sua max-
ime fuerit/poterit forsitan absq; noxa etiam esse multa:
Atq; etiam tanta/ut æquare bilem saltem pōdere uide-
atur. Abundet igitur atra bilis/sed tenuissima: Non ca-
reat humore subtilioris pituitæ circumfuso: ne areseat
prorsus/durissimamq; euadat. Non tamen misceatur om-
nino pituitæ / præsertim uel frigidiori uel multa: ne
frigescat. Sed bili sanguiniqu; adeo misceatur: ut corpus
unum conficiatur ex tribus: dupla sanguinis ad reliqua
duo proportiōe compositū. Vbi octo sanguinis partes:
duæ bilis: duæ iterum atræ bilis portiones existant. Ac-
cendatur aliquantū a duobus illis atra bilis/accēsaq; ful-
geat: non uratur: Ne quemadmodum solet materia dur-
rior/dum ferret nimium/uæhementius urat & cōcitet.
Dum uero refrigescit/similiter frigescat ad summū. Bi-
lis enim atra/ferri instar quando multum ad frigus intē-
ditur/friget ad summū: quando contra ad calidum ual-
de declinat/calet ad summū. Neq; mirum uideri debet/
atram bilem accendi posse facile/atq; accensam uæhe-
mentius urere. Siquidem uidemus calcem illi similem
aqua perfusam feruere statim/atq; exurere. Tātam ad
utrūq; extremū melancholia uim habet unitate quadā
stabilis fixæq; naturæ. Quæ quidem extremitas cæteris
humoribus non contingit. Summe quidem calēs/sum-
mam præstat audaciam/imo ferocitatem/Extreme ue-
ro frigans/timorem ignauiamq; extremam. Medijs ue-

Liber Primus

ro inter frigus calorēq; gradibus affecta uarie / affectus
pducit uarios / non aliter q̄ merum præcipue potens bi
benibus ad ebrietatē uel etiam paulo liberius affectus
inferre uarios soleat. Igitur oportune temperata sit atra
bilis / oportet. Quæ cum ita moderata est / ut diximus / &
bili sanguinīq; p̄mixta / quia & natura sicca est / & condi
tione q̄rum ipsius natura patitur / tenuissima / facile ab il
lis acceditur. Quia solida est atq; tenacissima / accēsa se
mel diutissime flagrat. Quia tenacissime siccitatis uni
tate potentissima est / uahemētius incalescit. Quemad
modū lignū paleis si utraq; accendantur / magis diutiuf
q; calet & lucet. Atqui a diurno uahementiq; calore
fulgor ingēs motusq; uahemēs & diurnus pficiscūt.

Huc tendit illud Heracliti: Lux sicca / aīa sapiētissima.

Quo pacto atra bilis conducat ingenio. Ca. vj.

*Lux sicca, aīa
ma Sapientiss:*

Varet forte quispiam: quale sit corpus illud hu
moris eiusmodi / ex tribus illis humorib⁹ ea qua
diximus p̄portione conflātū. Tale ē ferme co
lore / quale aurū esse uidemus: sed aliquantū uergit ad
purpuram. Et quādo tam naturali calore q̄ uel corporis
uel animi motu accēditur / ferme non aliter / q̄ ignitum
rubēsq; aurū purpureo mixtum calet / & lucet: Atq; ue
lut iris trahit uarios flagrāte corde colores. Quæret ali
quis iterum / quonām pacto humor eiusmodi conducat
ingenio? Nempe spiritus ex hoc humore creati / primo
quidem subtiles sunt / non aliter q̄ aqua illa quā & uitæ:
seu uitis aquā nomināt / & ardentē: quotiens ex crassio
ri mero / quadam ad ignē distillatione ut fieri solet / ex
primitur. Spiritus em̄ sub angustioribus atræ bilis eius
modi compressi meatibus / uahementiore ob unitatem
calore maxime tenuātur: perq; artiores meatus expli
si subtiliores erumpunt. Deinde calidiores similiter / at
q; eadem ratione lucidiores. Tertio / motu agiles / actiōe
uahementissimi. Quarto / solido stabiliq; humore iugi
ter emanātes / actioni diutissime seruiunt. Tali aut̄ ani

De vita sana.

mus noster obsequio fractus indagat/ uahementer: Per/
seuerat inuestigando diutius. Facile quecūq; inuestiga/
uerit inuenit: clare p̄spicit: sincere diiudicat: ac diu reti/
net iudicata. Adde q̄ queadmodū in superioribus signifi/
cauimus/ animus instrumēto siue incitāmēto eiusmodi
quod centro mūdi quodāmodo cōgruit/ atq; (ut ita dix/
erim) in suū centrū animū colligit/ semp rerū omniū &
centra petit/ & penetraliā penetrat. Congruuit insup cū
Mercurio atq; Saturno. Quorū alter altissimus omniū
planetarū/ inuestigantē euehit ad altissima. Hinc philo/
sophi singulares euadūt: Præsertim cū animus sic ab ex/
ternis motibus atq; corpore pprio seuocat/ & q̄ proxī/
mus diuinis/ & diuinorū instrumentū efficiatur. Vnde
diuinis influxibus oraculisq; ex alto replet/ noua quæ/
dam inusitataq; semp excogitat/ & futura prædicit. Qd̄
non solū Democritus atq; Plato affirmant/ sed etiā Ari/
stoteles in problematū libro/ & Auicenna in libro diui/
norū/ & in libro de anima cōfitentur. Quorsum hæc de
atra bilis humore tam multa: Vt meminerimus/ quan/
tum atra bilis/ imo candida bilis eiusmodi quærenda &
nutrienda est tanq̄ optima/ tantū illā quæ contra se ha/
bet (ut diximus) tanq̄ pessimā esse uitādā. A deo enim
dira res est/ a malo dæmone eius ipetus instigari. Se/
rapio dixerit/ & Auicenna sapiens nō negauerit.

Q̄ quinq; sint præcipui studiosorū hostes: Pituita:
Atra bilis: Coitus: Satietas: Matutin^o somnus: Ca. vii.
T aut redeam illuc/ unde iā lōgi^o digressi sum^o
u lōgissima uia ē: quæ ad ueritatē sapiētīāq; pdu/
cit: grauib^o terræq; marisq; plena laborib^o. Qui/
cūq; igi^o hoc iter aggrediunt/ ut poeta quispiā diceret/
sepe terra marisq; piclitant. Siue em̄ mare nauigent cō/
tinue inter fluctus/ id est humores duos/ pituitā scilicet/
& noxiam illā melācholiā/ quasi inter scyllam charyb/
dimq; iactantur. Siue terra (ut ita dixerim) iter agant/
tria mōstra protinus sese illis obijciunt. Primum/ terre.

Liber Primus

na Venus/Priapusq; nutrit. Secundum Bacchus & Ce-
res. Tertium / nocturna Hecate frequenter opponit.
Ergo & Apollo ab athere / & Neptunus ab æquore / & a
terra Hercules saepe uocandus; ut mōstra eiulmodi Pal-
ladis inimica / iaculis Apollo trāssigat; Neptunus tridē-
te domet; claua Hercules contundat / & laceret. Prīmū
quidem mōstrum est uenerus coitus: præsertim si uel
paulum uires excesserit. Subito nāq; exhaurit spiritus /
præsertim subtiliores: cerebrumq; debilitat: labefactat
stomachum atq; præcordia. Quo malo nihil ingenio
aduersius esse potest. Cur nam Hippocrates coitum co-
mitiali morbo similem iudicauit: nisi quia mētem / quæ
sacra est percutit: tantūq; obest: ut Auicēna in libro de
animalibus dixerit: Siquid spermatis supra q̄ natura to-
leret / coitu p̄fluat / obesse magis q̄ si quadragies tantū-
dem sanguinis emanarit: ut non iniuria prisci musas at-
q; Mineruam uirgines esse uoluerint. Huc platonium
illud spectat: Cum Venus musis minitaretur / nisi sacra
uenera colerent / se contra illas suum filium armaturā.
Responderunt musæ: Marti o Venus Marti talia mini-
tare. Tuus enim inter nos cupidus non uolat. Deniq; na-
tura nullum sensum longius q̄ tactum ab intelligentia
segregauit. Secundū monstrum / est uini bibiq; satietas.
Quippe si uinum uel nimium uel nimis calidum uæhe-
mensq; fuerit / caput ipsum humoribus pessimisq; fumis
implebit: Mitto q̄ insanos facit ebrietas. Cibus uero ni-
mius / primum quidem ad stomachum in ipso coquen-
do omnem naturæ uim reuocat. Quo fit / ut capiti simul
speculationiq; intendere nequeat. Deinde inepte co-
ctus / multis & crassis uaporibus humoribusq; acie men-
tis obtundit. Quinetiam si satis coquatur: tamen ut Ga-
lienus ait / animus adipe & sanguine suffocatus / cœleste
aliquid peruidere non potest. Tertium deniq; mon-
strum est / ad multā noctē / præsertim post cœnā frequē-
tius uigilare: unde etiā post ortū solis dormire cogaris:

Musas uirgines
esse uoluerint

Galenus

De vita sana:

Quoniã uero in hoc errãt / fallũturq; studiosi permulti:
iccirco quantũ ingenio noceat / latius explicabo: atq; ra-
tiones septẽ prãcipuas afferam: Primã ab ipso cœlo: Se-
cũdam ab elementis: Tertiã ab humoribus: Quartã ab
ordine rerum: Quintã a natura stomachi: Sextam a spi-
ritibus: Septimã a phantasia deductam. Principio tres
planetã / quemadmodũ in superioribus dicebamus / cõ-
templationi & eloquentiã maxime fauent: Sol / Venus /
atq; Mercurius. Hi uero paribus ferme passibus cõcur-
rentes / aduentante nocte nos fugiunt: Die uero uel pro-
pinquante / uel iam surgente resurgunt / nosq; reuisunt.
Post uero solis ortũ in plagam cœli duodecimã: quẽ car-
ceri tenebrisq; ab astronomis assignat: repente truden-
tur. Ergo nõ qui uel nocte quando nos fugiunt / uel die
post solis ortum / quando carceris tenebrarũq; domũ in-
trant: sed qui uel p̄p̄modum petentibus ortũ / uel iam
surgentibus ad contemplandũ scribendumq; ipsi quo-
q; consurgunt / ij soli acutissime speculantur / & eloquen-
tissime inuenta sua scribunt / atq; componunt. Ratio se-
cunda scilicet ab elementis est talis. Oriente sole moue-
tur aer / tenuaturq; / & claret: occidente uero contra. Sã-
guis autem & spiritus / motum qualitãtẽq; aeris circũfu-
si naturãq; inuicis sequi necessario compellunt. Tertia
ratio / quẽ ab humoribus ducitur / est reiusmodi. In auro-
ra mouetur sanguis / & regnat / motuq; tenuatur / & cale-
scit / & claret: Spiritus uero sanguine sequi imitariq; so-
lent. Verum accedente nocte melancholia illa crassior
& frigidior / atq; pituita dominatur: quã spiritus ad spe-
culandum ineptissimos p̄culdubio reddunt. Quarta ra-
tio / quã trahitur ab ordine rerũ / hæc erit. Dies uigiliã:
nox somno tributa est: Quoniã cũ sol uel ad hemispheri-
um nostrum accedit / uel super ipsum incedit / radijs suis
meatus corporis aperit / atq; a centro ad circumferentiã
humores spiritusq; dilatat: Quod quidẽ ad uigiliã acti-
onesq; excitat atq; conducit: Contra uero / quando rece-

Liber primus.

dit/om̄ia coartantur: Quod naturali quodā ordine inui-
tat ad somnū: maxime post tertiam aut quartam noctis
partem. Quisquis igitur mane quidem dormitat/ quan-
do sol mundusq; excitat: ad multam uero noctē uigilat/
quando natura dormire iam & a laboribus quiescere iu-
bet/ hic absq; dubio cum ordinī uniuersū/ tum sibi ipsi re-
pugnat: dum contrarijs simul motibus perturbatur at-
q; distrahitur. Sane dum ab uniuerso mouetur ad exte-
ma/ ipse sese mouet ad intima. Atq; contra: dum ab uni-
uerso ad intima trahitur/ ipse se interim retrahit ad ex-
terna. Ergo peruerso ordine motibusq; contrarijs /tum
corpus totū/ tum spiritus ingeniiq; prius labefactatur.
Quinto loco a natura stomachi in hunc modū argumē-
tamur. Stomachus diuturna diurni aeris actione/ aper-
tis poris admodū dilatatur: euolantibusq; spiritibus tan-
dem ualde debilitatur. Igitur subeunte nocte/ nouā spi-
rituū copiam exigit qua foueatur. Quapropter quicū-
q; eo tempore contemplationes longas & difficiles in-
choat/ ipsos ad caput spiritus retrahere nititur. Hi uero
distracti/ neq; stomacho satis/ neq; capiti faciunt. Maxi-
me uero nocet/ si post cōnā lucubrantes / diu eiusmodi
studijs attentius incumbamus. Pluribus em̄ tunc ad cō-
coquendum cibum spiritibus/ multoq; calore stomacho
indiget. Hac uero duo/ lucubratione studioq; tali diuer-
tunt ad caput. Quo fit/ ut neq; cerebro/ neq; stomacho
suppetant. Adde q; caput ob eiusmodi motum/ crassio-
ribus cibi repletur uaporibus: Atq; cibus in stomacho
a calore & spiritu destitutus/ crudescit/ & putret. Vnde
rursus caput opplet/ & lædit. Deniq; matutinis horis /
quando surgendum est/ ut excrementis omnibus som-
no retentis singula membra purgentur/ tunc id qd̄ pes-
simū est/ qui nocte lucubrādo concoctionē penitus in-
terruperat: idem dormiendo mane/ excrementorū ex-
pulsionē diutius impedire compellitur. Quod quidem
tam ingenio q̄ corpori/ medici om̄es obesse q̄ plurimū

De vita sana.

arbitrantur. Merito ergo qui nocte contra naturam p̄ die / atq; conuerso: die rursus pro nocte utuntur tanq̄ noctuæ / ñ etiam in hoc uel inuiti noctuas imitantur: ut quæadmodū illis sub solis lumie caligāt oclī: ita & ñs mē tis acies sub ueritatis splēdore caliget. Sexto loco a spi ritibus idem ita probatur. Spiritus fatigatione diurna: præsertim subtilissimi q̄q; deniq; resoluūtur: Nocte igiñ pauci crassiq; supersunt / litteparū studijs ineptissimi: ut nō aliter mancis horum fretum alis ingeniū uolare pos sit: q̄ uespertiones atq; bubones. Cōtra uero post som num mane spiritibus recreatis / membriscq; adeo corro boratis / ut minimo spirituū amminiculo egeant / multi subtilescq; spiritus adsunt: qui cerebro seruiant: atq; ex peditius obsequi possunt in membris fouendis regen disq; parum admodum occupati. Postremo septima ra tio / sic a phātasæ natura deducitur. Phantasia siue ima ginatio siue cogitatio / seu quouis alio nomine nuncupā da uidetur / multis / longis / contrarijs inuigilando imagi nibus / cogitationibus / curiscq; distrahitur atq; turbatur. Quæ quidē distractio perturbatioq; sequenti contem plationi / tranquillam serenāq; mentem penitus postulā ti / nimiū contraria est. Sola uero nocturna quiete agita tio illa sedatur tandē atq; pacatur. Igitur accedente qui dem nocte / semp turbata mente: recedente uero / ut plu rimū mente tranquilla ad studia nos cōferimus. Quicū q; uero mente nimiū agitata res ipsas iudicare conatur / ñ nō aliter q̄ illi qui certiginem patiunt / omīa uerti pu tāt (ut Plato inq̄) cū ipsi uertant. Quāobrem scite Ari stoteles in œconomicis iubet añ lucē surgere: asseritq; id & ad corpis sanitatē / & ad philosophiæ studia p̄des se q̄ plurimū. Sed hoc ita accipiendū est / ut cū & modi ca cœna matutinā cruditatē diligentissime deuitemus. Deniq; sacer ille uates David omnipotentis tuba dei / nū q̄ dicit uespere / sed mane semp atq; diluculo in deū suū canendū se cithara psalmiscq; surgere. Surgere quidem

Liber primus

mente/ea hora om̄ino debemus: Mox etiā corpore: si modo id cōmode fieri possit.

Qua sit hora inchoandis studijs oportunior:
quis ue continuandi modus: Ca. viij.

Xijs qua in superioribus disputata sunt: ferme iam satis cōstat/oportune nostra nos studia exordiri: uel statim oriente sole: uel hora una saltē uel duabus ad summū ante solis exortū. Sed anteq̄ e lecto surgas/perfrica parumper suauiterq̄ palmis corpus totū primo: Deinde caput unguibus/sed id paulo leui⁹. Hac in re te Hippocrates ammonerat. Nam frictione iquit si uehemens sit/durari corp⁹: Si leuis/molliri: si multa/minui: si modica/impleri. Cū e lecto surrexeris/noli subitæ lectioni meditationiq̄ profus incumbere: Sed saltem horæ dimidiū cuiuslibet expurgationi concedito: Mox meditationi accingere diligēter: quā ad horā circiter unā pro uiribus progabis. Deinde remittes parū per mētis intentionē: atq̄ interim eburneo pectine diligēter & moderate pectes caput/a frōte ceruicē uersus quadragies pectine ducto. Tū ceruicē panno asperiori perfrica. Demū reuersus ad meditandū/duas insup horas/aut saltē horam unā studio dedicato. Produci uero nōnunq̄ studia possunt/sed aliquanta interdū intermissione facta/ad horā usq̄ meridianā. Quinetiam interdū q̄uis raro nisi cibū interim cogamur assumere post meridiem circiter horas duas. Sol em̄ circa ortū potēs est: potēs & in medio cœlo: in plaga q̄oq̄ illa cœli/qua mediū proxime sequit̄: quā nonā astronomi uocāt/ & sapientię domū/sol maxime gaudet. Quoniam uero poetæ om̄es phœbū musaq̄ scientiarūq̄ ducē esse uolunt/merito siquid altius excogitandū est/his horis potissimum cogitetur: si musæ quarēdæ/horis eisdem phœbo duce quarantur. Reliquæ em̄ horæ ueteribus alienisq̄ legendis/potius q̄ nouis proprijsq̄ excogitandis accommodatæ uidentur. Semper autem meminisse debemus/quali

De vita sana.

bet hora semel saltem paulisper remittendā esse mentis intentionem. Cum em̄ ob intentionē eiusmodi spiritus resoluantur / merito si nunq̄ cesses tendere / lentus eris. Dum laboras animo / interim corpore conuiesce. Mala est defatigatio corporis : peior animi : utriusq̄ simul pessima : oppositis hominē motibus simul distrahens / uitāq̄ disperdens. Deniq̄ haud ulterius meditatio procedat q̄ uoluptas : Potius uero citra.

*Si magis resists
tenditq̄ uirtus
eris,*

Quomodo sit uitanda pituita: Ca. ix.

Pereprecinm fore uidetur / quā noxia litteratis esse diximus repetere breuiter : atq̄ remedia singulis adhibere. Ergo ne pituita nimis augeatur / exercitatione quotidie stomacho ferme uacuo bis utendum : nunq̄ tamen laboriosa : ne acuti spiritus dissoluantur : excrementa diligentissime ab omnibus membris expurganda. Sordes a corporis totius cute / capitis praecipue tum lotionē / tum frictionē penitus abstergenda. Vitanda alimenta frigida nimium : atq̄ nisi obstiterit atra bilis / etiam humida / & omnino quae pinguis / uirulenta / uiscosa / uncta / glutinosaq̄ sint : uel quae facile putrescere soleant. Si stomachus uel natura uel aetate sit frigidus : aut dimittendus omnino / aut certe minuendus aque potus. Moderatus cibus sit oportet : sed potio moderatior. Habitatio alta a graui nubiloq̄ aere remotissima : Tum ignis / tum calidi odoris usu humiditas expellenda. Prohibendum frigus a capite : maxime uero ceruice atq̄ pedibus : Multum em̄ obest ingenio . Prodest moderatus usus aromatum in frigidioribus epulis : nucis muscatae praesertim & cinamomi & croci : Sinziberis quoq̄ conditi mane stomacho uacuo : quod sensibus etiam & memoriae maxime pdest.

*Zinziberis
Stomacho
& sensibus
conferat*

Qua ratione uitanda sit atra bilis: Ca. x.

Essimā uero illam quā in superioribus detestabamur atrā bilem / haec augent : Crassum / turbidum / q̄ uinum / praecipue nigrum : Cibi duri / siccī / salī /

b iij

Liber primus.

acres/acuti/ueteres/usti/assi/fricti/carnes bouis & leporis: caseus uetus: salsamenta: legumina: præcipue faba: lenticula: melongia: eruca: brassica: sinapis: radícula: alium: cepa: porrum: mora: cariotæ: & quæcunq; calefaciunt uel frigefaciunt simul atq; desiccant/ & omnia nigra. Ira: timor: misericordia: dolor: ocium: solitudo: & quæcunq; uisum & olfactū auditūq; offendunt: omnium uero: maxime tenebræ. Præterea exiccatio corporis nimia/ siue longis nata uigilijs/ siue multa mentis agitatione/ uel cura/ seu frequenti coitu: usq; rerum calidarū multum atq; siccarum: seu immoderata quadam deiectione atq; purgatione/ uel exercitatione laboriosa/ uel inedia/ siti/ calore/ uel sicciore uento/ uel frigore. Cū uero bilis atra semp siccissima sit/ frigida quoq; licet nō æque/ huic certe resistendū ē/ reb⁹ qdē modice calidis: hūidis & q̄ maxime. Cibis elixis assidue: qui coquantur facile: & subtilem gignant sanguinē atq; clarissimū. Sed interim ut stomachi & pituitæ ratio habeatur: perinde atq; bilis atræ/ epulæ cinnamomo & croco & sandalis condiātur. Conferunt semina peponis: atq; cucumeris/ & pinei nuclei abluti. Conueniūt lacticia omnia: lac: caseus recēs: amygdalæ dulces. Cōueniunt carnes auium: & pullorum gallinaceorum: quadrupedū uel lactentium: oua sorbilia maxime: & ex membris animalium cerebellum: dulcia mala: pyra: persica: pepones: pruna damaicensa: atq; similia: Cucurbita rite cocta: herbæ humidæ/ non uiscosæ: Cerasia uero ficus: uuas minime laudo. Nauseam uero & satietatē ualde detestor. Nihil autem aduersus hanc pestem ualentius est q̄ uinū leue/ clarū/ suauē/ odorum/ ad spiritus præcæteris p̄spicuos generandos aptissimū. Nam ut Platoni & Aristoteli placet/ hic humor/ hoc uino nō aliter mollit atq; dulcescit & claret/ q̄ uel lupini aqua p̄fusi/ uel ferrū flammis accensum. Verū quātū eius usus spiritibus & ingenio p̄dest/ tantū nocet abusus. Præterea infundere aurum uel argentum maxime

De vita sana.

ignitum / eorūq; folia in poculis uel in ipso iure prodes-
se / cosentaneum est: atq; aureo uel argenteo uasculo bi-
bere / cibosq; sumere. Item perutile est / si sepe stomacho
uacuo liquiditiae succus deglutiatur: Succus quoq; puni-
ci pomi dulcis: atq; dulcis arancei. Conducunt non me-
diocriter suaues odores / tēperati maxime: at si regnat
frigus / ad calidum declinantes: sin dominetur calor / ue-
gentes ad frigidum. Temperandi sunt igitur ex rosis:
• uiolis: myrto: camphora: sandalis: aqua rosacea: quæ fri-
• gida sūt. Rurs^o ex cinnamomo: citro: arācēo: chariophi-
lis: mētha: melissa: croco: ligno aloe: ambra: musco: que
calida. Verni flores profunt imprimis & folia citri / siue
arancei / odoraq; poma: sed maxime uinū. Odores eius-
modi prout cuiq; conuenit: & naribus hauriendi sunt /
& pectori atq; stomacho admouendi. Odores uero ca-
lidos multum siccosq; si soli fuerint & continui / nō pro-
bamus. Tenendus ore hiacynthus qui aīn uahemēter
exhilarat. Hierobotanū quoq; id est sclarea siluestris tū
cibo tū odore confert. Buglossa rursus: borago: melis-
sa: horūq; trium aqua. Rursus lactuca: endiuia: uua pas-
sula: lac amygdalinum / mensæ familiarissima esse debēt.
Fugiēdus aer / aut feruens / aut glacialis nimium / aut nu-
bilus: Sed aer temperatus serenusq; liberrime admittē-
dus. Mercurius / Pythagoras / Plato / iubent dissonantē
aīn uel inarentem cithara cantuq; tā constātī q̄ concin-
no componere simul atq; erigere. Dauid autem poeta
sacer psalterio psalmisq; Saulem ab insania liberabat.
Ego etiā (si modo infima licet componere sūmis) quan-
tum aduersus atræ bilis amaritudinem dulcedo lyræ cā-
tusq; ualeat / domi frequenter experior. Laudamus fre-
quentem aspectum aquæ nitidæ: uiridis: rubei ue colo-
ris: hortorum: nemorūq; usum: deambulationem secus
flumina / perq; amoena prata suaue: equitationem quo-
q; / gestationem / nauigationemq; lenem ualde probā-
mus. Sed uarietatem imprimis / facilesq; occupationes /

*Cithara et
multi org
vicijs*

Liber primus

diuersaq; negocia non molesta : assiduam hominū gratiosorū consuetudinē.

De curatione stomachi: Ca. xj.

I Equitur ut curam stomachi diligentissimam habeam⁹: ne nauseam cruditatē ue adducat unq; satietas/caputq; offendat. Bis cib⁹ quotidie sumendus est/ & modicus atq; leuis/cinnamo mo /mace/nucemuscata moderate conditus. Semper tamē siccus cibus pondere alimenta mollia potūq; exupet: nisi forte atrabilis siccitatē admodū uereamur. Famem (si commode fieri pōt) cibus/sitim potus expectet. Auiditas utriusq; supersit mensæ. Fastidiū & saturitas procul absint. Abstinentū ab ijs quæ ob nimiam humiditatē uel uirulentā & unctam uiscosamq; materiā stomachū relaxando debilitant: uel etiam frigida aut calidissima sunt: aut ppter duriciam ægre coquūtur. Et quæ talia sūt/ ut diu post mensam palato saporem reddant molestiorē: siue inflent: siue caput multis uaporibus impleant: Ab omnibus imprimis quæ facile uel extra alium/ uel in aluo putrescant. Dulces saporē/ aut acres si soli sint/ nullo pacto probamus: Sed dulces/ acri quodam uel acuto uel sicco uolumus temperari. Mastix & mentha sicca: salvia recēs: uua passulæ: cydonia poma cocta/ cōdita/ saccharo: cicorea: rosa: corallus: Lotus capparis & aceto cōditus/ stomacho amicissima sunt. Mala præterea purifica sapore inter acidum dulcēq; medio: & omnino quæcunq; moderate acida sunt & aliquantulū austra: quæ medici stiptica uocant: siue quæ aliquantū acuta sunt uel salsa/ uel aromatica: Myrobalani autē omnia superant. Vinū quoq; rubeū potius q̄ album/ sapore quasi paululū subamaro: ac nisi caliditas ul' destillatio aliter postulauerit/ optimū erit merum bibitū paulatim. Omnino aut liquidiores epulæ prius sumendæ q̄ duriores. Sumpto uero cibo conuenit coriandrū/ pomūq; cydoniū conditū sacharō: malapunica/ & pyra austera/ nespilē quoq; & persi-

De vita sana.

ca sicca/atq; similia. Mandere uero oportet/anteq; de/
glutiantur singula exactissime. Fouendus stomachus/
si oportet extrinsecus / mastice/ rosa/mentha/corallo.
Cauendum ne post cibum/duabus aut tribus proximis
horis uel cogitationi difficili: uel lectioni sedulo incum
bamus. Necessariæ forsan erunt horæ uacationis quat
tuor: si cibus potus ue uberior fuerit: aut cibus durior.
Malum est cibo / potu ue uentrem extendere: Pessi
mū/stomacho sic extento difficilia cogitare. Aut igitur
nutrimentum sume leuissimū/aut sumpto / uaca/donec
quasi concoxeris. Neq; dormiendum post cibum me
ridie/nisi maxima cogat necessitas: Atq; id quidem nō
prius q; horas duas uigilauerimus. Nocte tamen sum
pta cœna/hora ut uidetur una uigiliæ sufficit. Coit' sto
macho pestilens: præfertim si uel saturo statim/ uel esu
riente concumbas. Ocio maret stomachus: exercita
tiōe gaudet: nisi dum cibo sit plenus. Sumpto cibo sta
tim modice deambulandum: mox uero sedendū.

De ijs quæ fouent membra præcipua
uires spiritus: Ca. xij.

Ed iam præstare uidetur/ ut nonnulla ex medi
corum officina in mediū producamus. quæ sto
machi/cordis/ cerebri/spirituum ingenij/ uires
uel seruent integras / uel restituant: ac si uel pituita uel
atra bilis excreseat: uel imminet nausea/longe propel
lant. Omnes sine controuersia medici consenserunt: ni
hil esse salutaris tiriaça: fouendis confirmandisq; tum
singulis membris & uiribus / tū spiritibus atq; ingenio.
Hui' igitur in primis utemur drachma dimidia/ aut sal
tem drachmæ tertia parte bis qualibet hebdomada hy
eme & autumnos: sed æstate/atq; uere semel/ uel sola/ uel
si placet frigidis humidisq; temporibus cū pauculo me
ro claro/ suauis: temporibus uero calidis/ siccisq;/ præfer
tim si natura uel ætas sit calidior: cum aquæ rosaceæ dua
bus uncijs aut tribus: stomacho scilicet uacuo / sex aut

Liber primus

septem horis ante cibum. Si tiriaca desit dabis mi-
tridatum: Sed ubi tiriacam mitridatum ue sumimus / eo
die ab omni re calida penitus abstinentum: ac si æstas
aut uer fuerit / frigidis est utendum. Secundo uero loco
eadem in causa probatur ab omnibus aloë / rite electa at-
q; lota. Sume myrobalanorū chebularum drachmas du-
as: rosarū purpurearum / sandali rubei / emblicorum / cin-
namomi / croci / corticis pomi citri / beem / melissæ / id est
citrariæ / singulorū drachmam unam: aloes electæ riteq;
ablutæ drachmas duodecim. Ex ijs confice pilulas opti-
mo mero: Quibus hebdomada qualibet semel utaris
diluculo: eo scilicet pondere: quod naturæ tuæ conue-
niat: Aestate quidem cum aqua rosacea: alias uero cum
uino. Quibus autē diebus neq; tiriacam neq; pilulas as-
sumes / utere confectiōe eiusmodi mane atq; uespere
duabus / aut tribus ante cibum horis. Sume cinnamī ele-
ctissimi drachmas quattuor: chebularum myrobalano-
rum duas: & totidem emblicarū / croci / rosarum purpu-
rearum drachmā dimidiam: sandalorum rubrorū drach-
mas duas: corallorūq; similiū drachmam unam: Sacchari
albissimi quantum satis est. Funde sacharum aqua rosa-
cea atq; succo citri uel limonū / æqualibus uidelicet por-
tionibus: Coque suauiter. Deinde adde musci tertiam
drachmæ partem / atq; ambrae tantundem. Demū confi-
ce bolos solidos / quos morsulos uulgo nominant: auro-
q; ignolue. Tria hæc ipsi eo usu quo præscripsimus ex-
perti sumus / tiriacam & aloem ita (ut diximus) tempe-
ratam / confectiōneq; illam singulis conferre membris /
& uiribus & spiritibus: ac uerē sensus / atq; ingeniu: me-
moriam confirmare: Pituitam quoq; & bilem / atq; atrā
bilem illis pilulis facile uel educi / uel emendari. Præte-
rea ætati cuiuslibet & naturæ / tria quæ diximus familiaris-
sima iudicantur.

De Medicinis contra
pituitam: Ca. xiiij.

De vita sana.

I aduersus exundantem pituitam acrius pugnā/
f dum fuerit/pilulas aurora ex hierapicra Galie/
ni:uel quas Mesues elefanginas nominat/dabi/
mus.s. quot & quotiens oportuerit/ uel etiā in robu/
stiore natura pilulas ex hiera/atq; trociscis agarici pari
portione compositas: semper uero cum melle rosaceo
liquido atq; oximelle:aquaq; maratri:id ē feniculi. Qui
certe syrupus in pituita digerenda etiā ante pilulas atq;
post eas maxime prodest. Si una cū pituita ceteri quo/
q; humores turbent/pilulis ex reubarbaro Mesues/ uel
pilulis quæ sine quibus a posterioribus nūcupant̄/opor/
tune purgabimus. Omnē uero uahementem repenti/
nāq; deiectionem purgationemq; penitus detestamur.
Nam stomachū corq; debilitat: spiritus multos exhaurit:
confundit humores: spiritus fumis humorum fuscis
obtenebrat.

De destillatione: Ca. xiiij.

Bi caput ppter pituitam destillatiōibus fluctu/
u at:quandoq; hora somni aliquot ex pilulis quas
modo descripsimus/dabimus. Iubebimus præ/
terea ea hora & alijs tus saepe mandere. Nam mirifice
destillationibus & sensibus om̄ibus memoriāq; succue/
rit. Rursus muscata nux & tiriaca ore retenta/pbatur:
Maiorana quoq; quā amaracū nominant/ uel eius aqua
admota naribus ul' infusa. Post cibū uero alimentorum
fumos coriandro cydoneisq; coercebimus.

De dolore capitis: Ca. xv.

I caput saepe doleat humore grauatum frigido/
f præter illa quæ narrauimus/confectionem illam
quam diambam nominant uel diacori uel pli/
farchoticon tenere ore iubebimus: Quinetiam masti/
cem saepe mandere. Præterea linire frontem/ tempora/
ceruicem/maiorana/ feniculi/rutæ folijs una cum oleo
rosaceo tunsis: Similiter aloē/aceto/oleo/aquaq; rosace/
is perfecte diluta.

Liber primus

De cura uisus: Ca. xvj.

Bi oculi caligant / neq; rubent / tamen neq; aliud
præbēt ullū caloris indicium / tūc sane collyriū ex
aq̄ feniculi / maioranæ / chelidonix / rutæ / adhibito
croco & antimonio / cōfert. Sed aqua eiusmodi prius de
fiori panno est exprimēda. Nihil tamē admoueas ocu-
lis / nisi antea pilulis lucis sæpe purgaueris. At si caligan-
tes oculi rubeant: subito pilulis ex fumo terræ compo-
sitis purga. Mox collyriū ex aqua rosacea & sacharo pro-
dest. Nonnunq̄ uero albumine ouī / tutia / lacte adie-
ctis q̄ primum opitulatur. Omīno autem quotidianus
usus maratri uisum seruat & acuit. Semē quidē ei⁹ fre-
quenter ore tenere oportet / folia uero comedere. Tri-
phera mior a Mesue descripta / optima ē. Optimū quo-
tidie uacuo stomacho myrobalanū / chebulā conditā su-
mere: atq; cū ea nō nihil panis ex sacharo / maratrocq; in
puluerē ducto compositi. Quod insup ingenio mirum
in modū / ac pducēda uitæ prodest. Eufragiæ quinetiā
usus oculis est singulare præsidium. In omni uel dolore ca-
pitis uel caligine oculorū / diuertendi sūt retro uapores /
frictiōibus cucurbitulisq;: Ac si calor in causā sit / sanguis-
q; abūdet / hīrudines ceruici & humeris adhibebimus.

De gustu instaurando: Ca. xvij.

Tomachus sæpe litterarū studiosis gustum fere
omnē amittit: si id pituitæ uitio incidit / qđ aci-
dus oris sapor / uel salua multa & glutinosior in-
dicat / postq̄ aluū subduxeris medicinis quas supra nar-
rauim⁹ / aromatico rosaceo utere. s. sacharo rosaceo mix-
to / melle quoq; rosaceo cū cinnamo. Solo etiam uel cin-
cibere cōdito: uel mēthę syrupo: Sed imprimis tiriaca.
Sin autē bilis copia forte cōtingit / quod quidē os amare
ostendere solet / similiter post purgationē ex aloë sicut
diximus præparata / uel reubarbaro / assume uel triasan-
dalū uel oxisacharā & sacharo aceto albo & uino acro-
ris punici mali cōpositā: Vel persica pyra ue / siue condi

De vita sana.

ta/siue syrupo cōfecta: sicut Mesues docet: uel nostram eiusmodi cōfectionē gustui saluberrimā. Sume sachari rosacei uncias quattuor: diamare natī uncias duas: diacitoniten tantundem .s. uncias duas: mirobalanorum chebularum semunciam: emblicarum tantundem: Sandali rubei/coralli rubri /utrorūq; æque drachmā dimidiā. Funde insup iuleb ex succo citri uel limonis tres uncias aut duas. Q̄ si stomachus debilis est & frigid⁹/ adijce duas cinnami drachmas: His ante cibum duabus horis utendum. Nauseā semp ab utroq; natā humore /tolit diacitonitē: & usus capparisi cū aceto. Itē pot⁹ modic⁹ ieiuno stomacho albi aceti rosacei /si duplo sachari pondere misceat. Rurs⁹ mētha syrup⁹ atq; absinthij. Itē mētha uel aceto cōdita /uel acido malipunici succo diluta.

De exacta atræ bilis cura: Ca. xviij

u Erum missa hæc tanq; leuiora iam faciamus: atq; ad id quod periculosissimū est reuertamur /scilicet ad atrā bilem: quæ quotiens abūdat & furit: cum corpus totū /tum uel maxime spiritū quasi quoddā instrumentū ingenij ipsūq; ingeniū & iudiciū labefactat. Primū in ea curanda præceptū sit ut docuit Galienus /ne repente illā educere cōtendamus: ne forte parte eius liquiore subtilioreq; subducta /residuum densius admodū sicciusq; resideat: sed paulatim mollia digera turq; pariter atq; educat. Secundum /ut interim tā cibis humidioribus q̄ lauacris dulcibus & modicis unguentisq; similibus caput & corpus totū ad summū p uiribus humectet: ea tamē cautione ne uel destillatio irriteretur /uel destruat stomachus aut iecur /uel meatus corporis obstruantur. Tertium uero /& id quidem maxime necessariū /ut cōtinue cor foueatur roboreturq; reb⁹ cōgruis partim intus acceptis /partim extra pectori /nariibus ue adhibitis. Aspiciant quoq; & audiant: odorētur & cogitentur assidue quæ oblectent: Contraria uero lōgius arceantur.

Liber primus

De syrupis: Ca. xix.

m Vltā quidē a multis aduersus hunc humorē cō-
posita sunt. Ego autē in praesentia tria quaedā re-
mediorū genera e plurimis afferam electissima
omniū atq; tutissima/accepta primū a priscis / deinde a
recentioribus cōfirmata/interdū etiā a nobis ad usū no-
strum accommodata. In primo est syrupi optimi composi-
tio. In secundo pilulā p̄batissimā. In tertio electuaria sa-
luberrima. His tribus oportune adhibitis/melancholicus
humor mollit̄ & digerit̄ atq; soluit̄: spiritus acuat̄ / & illu-
strant̄: fouetur ingenium: memoria cōfirmat̄. Syrupus
est huiusmodi: Sume boraginis/buglossę/florūq; utrius-
q; melissę/capillorū ueneris/endiuię/uiolarū/cuscutę /
polipodij/senę/epithimi: singulorū quantū manu capi-
tur: Pruna damascena numero uiginti: odora poma nu-
mero decē: passularū unciam unā: liquiritię uncia dimi-
diā: cinami/sandalī rubri: corticū citri/singulorū drach-
mas tres: croci drachmā dimidiā: Coquant̄ in aqua om-
nia præter epithimū & aromata/ donec pars tertia cōsu-
matur. Decoctio exp̄ssa post/ cū sacharo iterū & epithi-
mo moderate coquat̄. Postremo ifundant̄ aromata sci-
licet cinnamum atq; crocus. Huius syrupi aurora calefa-
cti uncia tres bibant̄ / simulq; uncia duæ aut tres aquę
buglossę: atq; una cū ijs ex sequētibus pilulis accipi de-
bent duæ saltē/ac plures prout cuiq; cōuenit: eo scilicet
pacto/ut alius quotidie paulū moueatur.

De pilulis: • Ca. xx.

p Illularū uero quantū ad p̄positū spectat/duo sūt
genera: alię delicatis congruūt: robustioribus
alię. Primę aureę siue magicę nomīari possūt /
partim magorū imitatione/partim nostra inuētione/ sub
ipso louis Venerisq; fluxu cōposita: quę pituitā/bilē/
atram bilē educunt absq; molestia: singula membra cor-
roborant: spiritus acuat̄ & illumināt. Ita eos dilatant/ne
cōstricti mesticiā pariant: sed dilatatiōe & lumine gau-

De vita sana.

deant. Ita rursus stabiliunt/ne extensione nimia euane/
scant. Sume igit̃ auri grana duodecim /maxime foliorũ
eius si pura sint: turis / myrrha: croci/ ligni aloes/ cinna/
mi/ corticis citri/ melissæ/ serici crudi coccinei/ menthæ /
been albi/ been rubei/ singulorũ drachmã dimidiã: rosa/
rũ purpurearũ/ sandali rubri/ coralli rubri/ myrobalanorũ
triũ scilicet emblicarũ/ chebularũ indarum/ singulorum
drachmã unã/ aloes rite ablutæ tantundẽ quantũ cũcto/
rum pondus: Cõfice pilulas mero q̃ electissimo. Sequũ
tur pilulæ ad soluendam melancholiã aliquãto ualidio/
res: uerũtamẽ minime uiolẽtæ. Sume peoniã: myrrha:
sticados arabici/ melissæ: thuris: croci: myrobalanorũ tri
um scilicet emblicarũ/ chebularũ indarũ: rosarũ/ singulo/
rum drachmã unã: Trociscorũ agarici/ polipodij/ epithi
mi/ senæ: lapidis lazuli/ loti rite & præparati: Lapidis ar/
meni affecti similiter/ drachmas tres/ singulorum: Aloes
lotæ uncias duas/ uino pfecto pilulas cõfla. Si cũ melan/
choliã manifesta caliditas domineĩ/ quæ in hac compo/
sitione sunt frigida/ ad tertiã insup põderis sui ptem au/
genda erunt. Has pilulas ut litterarũ studiosis conuenit/
græcorũ/ latinorũ/ arabumq; imitatione composui. Nolui
uero fortiora miscere. Quale ueratũ: quo Carneades
Phanaticus utebat̃. Viris em̃ litteratis tantũ uel paulo
firmioribus consulo: quibus nihil pestilentius est q̃ uio
lentia. Ideo prætermisi pilulas indas/ lapidisq; lazuli uel
armeni notas: & quã cõpositionẽ hieralogodion appel
lant. Si deniq; decet simpliciorẽ cõpositionẽ inserere: q̃
ego familiarĩutor. Sume aloes lotẽ uncia unã: myroba/
lanorũ emblicarũ atq; chebularũ/ utriusq; piter drachmas
duas: masticis drachmas duas: duas quoq; rosarũ præfer
tim purpurearũ cõfice pilulas uino. Proinde pilulis aut
ijs/ aut illis: ex ijs scilicet quas pbauimus: nemo unq; so
lis uti debet: ne forte nimĩu exiccet. Quod quidẽ i me/
lancholiã pessimũ est: imo ul' una cũ syrupo: quẽ secuti
partim Mesuem/ partim Gentilẽ Fulginatẽ supra descri

Liber primus

psimus: uel cū uini odori leui scq̄ uncia una siue duabus siue tribus/ut cuiq̄ cōuenit: Aut cū aqua mellis & passularum atq̄ liquiritiæ: Aut sicubi caliditas dominatur/ cū iuleb uiolaceo/aquaq̄ uiolacea. Omīno autē consulo literatis/ quicunq̄ ad atram bilem sunt proniores/ut hac purgatiōe bis quolibet anno/ uere scilicet autūnoq̄ utatur: diebus quindecim cōtinuis uel uiginti: pilulis scilicet cū syrupo atq̄ similibus. Quicūq̄ uero paulo minus huic morbo obnoxij sunt/ sat habebunt/ si pilulas primas aut ultimas toto āno sumant/ semel hebdomada q̄libet: æstate quidē cū iuleb ut diximus: alias uero cum uino.

De Medicina liquida: Ca. xxj.

• m Eminisse uero oportet/ ubi maximū in exiccatione piculum imminet: purgare tamē necessitas cogit/ opepcū esse pilulas intermittere: atq̄ in ipso syrupo uel simili quadā decoctiōe/ facta in aqua buglossæ/ quādo purgandū est/ interdū infundere diasenæ uel diachatholicōis uel tripheræ psicæ uncia unā aut saltem dimidiā. Qd̄ si uel corpus robusti⁹ sit/ uel astrictior & durior alu⁹/ addere electuarij hamech drachmā unā aut duas. Vtilis quoq̄ hic est cōfecta casia: utilior manna. Nec omī melancholiæ speciei cōueniūt: sed illi maxime quæ adustione creat. Sin autē melancholia naturalis sit/ cōueniunt quidē: uex̄ præcipue si in syrupo addatur polipodij portio dupla uel tripla: similiter liquiritiæ: crociq̄ & passularū. Item medicīnæ addant mellis rosacei liquidī uncia dua. Quoties uero syrupus sumendus sit/ in superioribus diximus. Sed medicīna cum ipso ter uiginti diebus sumenda erit. Verū si melancholicus nullus humor appareat: tantū uero cōplexio melancholica/ scilicet frigida mēbrorū qualitas atq̄ sicca/ memento ducere aluū/ uel mittere sanguinē minime expedire: Sed reliqua dūtaxat facere/ quæ uel diximus/ uel dicemus. Præsertim quæcūq̄ ad corpus ptinēt/ medio/riter calefaciendū atq̄ magnopere humectandū/ spiri-

De vita sana.

tuso quoad fieri potest illuminandos / fouendaq; mem-
bra. Vbi uero ipse atra bilis humor exundat / non ma-
defacimus tantū corpus atq; humorē / sed etiam soluim⁹
alium ea cautione qua diximus: Nunq; uero uahemē-
ter. Siquidem Plato in Timæo nos monet diuturnum
morbum / qualis est melancholicus / non esse nimis ualē-
tibus medicamētis atq; molestis pharmacis irritādū.

De sanguinis missione: Caplm. xxij.

f Vnt nonnulli in sanguine mittēdo audaciores:
quos medici sapientes admodū detestantur.
Nam sanguis est atra bilis temperamētū: spirit⁹ fomes:
uitæ thesaurus. Solum uero ubi abundantiam sanguinis
indicat / uel p̄fusior risus / audaciaq; & confidentia mul-
ta / uel color rubens uenarūq; tumor / mittere sanguinē
litteratis quando res postulat debemus e uena lienis si-
nistri brachij / lata quadam incisiōe / quattuor uncias ma-
ne / uespere totidem. Deinde paucos post dies / saltem
septem / ad summū quattuordecim / tum frictione qua-
dam asperiore / tum admotis hirudinibus / quas sangui-
sugas nominant / mariscas irritare: ut sanguinis uncia
tres aut quattuor inde distillent. Hæc ambo robustiori-
bus tantū faciēda uidentur. Debilioribus uero si ne-
cessitas postulat mariscas solum sicut docuim⁹ irritare.
Sed neq; uentrem medicinis soluere / neq; mittere san-
guinem licet: nisi prius clysteribus pinguib; mollibus
q; lenieris. Atq; hoc sit in melancholica natura cōmune
præceptum: dandam esse operam ut si oportuerit / eius-
modi clysteribus frequentatis uenter inferior lubricus
semper sit atque purgatus.

De Electuarijs: Caplm. xxij.

f Equuntur electuaria: ex quibus laudo equidē
quod Rasis exhilarās appellauit. Præterea que
in libro de uiribus cordis Auicenna cōponit: Sed mul-
to magis quod Mesues ita conscribit. Sume crudum
sericum colore coccineo nuper tinctum / pondere li-

Hebott: Studio

Liber Primus

bram unam. Id merge succo pomorum dulcium & sua-
uiter redolentium: atq; succo buglossæ / aquaq; rosacea /
singulorum libra una / post quattuor & uiginti horas: to-
tum id coque suauius donec aqua rubeat. Deinde ex-
trahe sericum / atq; insuper exprime diligenter. Infunde
mox sachari candidissimi centum & quinquaginta dra-
chmas: coque rursus donec quasi mel spissetur: Amoue
tunc ab igne: Atq; infunde dum calet / ambra crude di-
ligenter cōscisæ drachmas sex: & ut lique scat ambra p-
mitte. Postremo adde his puluerē eiusmodi. Sume li-
gni aloes crudi: cinnami: utriusq; æque sex drachmas:
Lapidis lazuli rite abluti / drachmas tresdecim: Vnionū
id est albarū margaritarū drachmas duas: Auri ueri dra-
chmā unā: Musci electi partē drachmæ dimidiā. Danē
ex eo cū uino drachmæ duæ uel una mane ac uespe an-
te cibū trib⁹ aut quattuor horis. Id mihi præ cateris ual-
de placet. Veruntñ pbo etiā Diamuscū Mesues dulcē:
cōpositionēq; gēmarū: mō cū aqua rosacea assumantur.
Laudarē quoq; mirifice qd' est a Petro Ebanēsi philoso-
pho sūmo conflātū: nisi ipsemet ex eius immodico usu
dilatationem exhalationemq; spiritū nīmiam formi-
daret. Quamobrem duo quēdā insuper excogitauit tu-
tissima: atq; ob temperationē suā cuilibet tempori / æta-
ti / naturæ cōueniētissima: in qbus miscetur utile dulci.
Quæ tātū nutriunt q̄tum fouēt & roborāt. Preterea spi-
ritui & ingenio tātū stabiliedo / quātū acuēdo & illustrā-
do cōueiūt. Sume sachari rosacei uncias quattuor: Sa-
chari una cū florib⁹ buglossæ cōcocti uncias duas: Corti-
cis pomi citri sacharo cōditi unciā unā: Chebuli cōdite
uncias duas: Cinnami electi drachmā unā: Sandali: co-
ralli. s. utriusq; rubri: Itē serici coccinei / crudi cōscisi / cro-
ci / margaritarū singulorū drachmā dimidiā: auri / argētī /
singulorū tertiā drachmę partē / ambra / musci / utriusq;
grana duo. Fūde oia simul succo citri uel limonis sacha-
ro cocti. Seq̄ cōfectio altera / aliquanto salubrior / certe

De vita sana.

multo suauior. Sume amygdalarū dulciū quattuor unci-
as: nucleorū pineorū. s. ablatorū dici unū spacio: sem-
num cucumeris / utrorūq; pariter / uncias duas: Sachari
duri qđ candidū / id ē candidū uocat quattuor uncias: Sa-
chari alteri⁹ / sed albissimi / librā unā atq; dimidiā. Funde
cūcta hęc aqua rosacea atq; limonis & citri: in qua extin-
ctū fuerit ignitū aurū & argentū: Simul coque suauiter.
Demū adde cinami: beem rubri: sandali rubri / coralli si-
milis / singulorū drachmā unā: Margaritarū nitidissima-
rū / cfoci / lerici / crudi / coccinei minutissime attriti / singu-
lorū drachmā dimidiā: Auri / argēti / utriusq; grana duo-
decim: Hiacynthi / smaragdi / saphiri / carbūculi: singulo-
rū tertiā drachmæ ptē. Si cui ꝑo desunt aurū / argētum /
ambra / musc⁹ / preciosi lapilli / cōfectiōes illæ etiā ꝑdes-
se multū sine his poterunt. Quarū tres potissimū eligo /
unā. s. Mesues / quā recēsi: duas uero nostras / quas mō
descripsimus. Quo uero pacto ijs utendū sit / supius sa-
tis exposuimus. Siquis autē simplici⁹ aliquid appetat / oī-
bus tñ accōmodatum / hic citri pomum perfecte matu-
rum / integrū perfecte cōtundat: multoq; sacharo & mul-
to rosarum succo adhibito coquat. Coctū uero modico
cinnamo / crocoq; condiat. Aut aromatico rosaceo utā
sic tempatō. Sume aromatici rosacei unciā unā: Sacha-
ri rosacei: Sachari diabuglossati / utriusq; uncias duas:
aut similiter misceat diamuscū. Quę enim duo hęc nō
sint simplicia: tamen facile satis habentur. Ac si caliditas
timeatur / diaprunis & sacharum uiolaceum adiungan-
tur.

De nimia uigilia: Ca. xxiiiij.

f Aepe melancholicis præsertim litteratis acci-
dere solet / ut nimiū exiccato cerebro / uigilijs lō-
gis extenuēt. Quoniā uero nihil atræ bilis mala magis
auget q̄ longa uigilia / tanto malo omni studio succurre-
dum. Ideo lactucas post cibos alios edant una cum pa-
ne modico: pauculo croco: uinumq; purū sorbeant post

Liber Primus

lactucam: neq; ultra horam lucubrent. Cuncq; se dormi-
tum conferunt / confectionem eiusmodi fumant. In qua
seminis papaueris albi / uncia duæ sint: Seminis lactuce
uncia una: Amomi / croci, s. utriusq; pars drachmæ di-
midia: Sachari uncia sex. Dilue & coque omnia simul
syrupo papaueris. Edant huius drachmas duas: simulq;
non nihil syrapi papaueris gustent aut uini. Illinias eis
frontem temporaq; oleo ex uiolis: & ex nenufare adie-
cta cāphora: Itē lacte oleoq; amygdalino atq; uiolaceo.
Odorem croci & cāphoræ / putaminūq; dulcis māli na-
ribus admouebis: Aceti insuper modici / sed aquæ rosa-
ceæ plurimæ. Sternes quoq; lectum plantarum folijs fri-
gidarum. Aures grauibus cantibus sonisq; delinies. Hu-
mectabis saepe caput eiusmodi lauacris scilicet aqua in
qua cocta sint frusta papaueris: lactuca / portulaca / mal-
ua / rosarum / uitis / salicis / arundinumq; folia: addita ca-
momilla. Balneis quoq; dulcibus ex rebus eiusmodi / sæ-
pe tibie / brachiaq; / saepe totum corpus est humectādū.
Lac insuper bibere mixtum sacharo scilicet stomacho
uacuo / si modo stomachus optime tolerauerit / maxime
prodest. Humida hæc melancholicis etiam si satis dormi-
ant mirifice conferunt. Memento lac amygdalinū men-
se familiarissimum esse debere.

De hebetudine atq; obliuione: Caplm. xxv.

Ccidit uero nōnunq; / ut studiosis uel quia sedu-
lo inclinato capite legant / scribant ue / uel quia
ocio nimio torpeant / piteita quaedam uiscosior
una cum frigida nimis melancholia caput occupās gra-
uet / atq; hebetes obliuiososq; efficiat. His ergo caput
exonerandum est ijs remedijs / quæ alias diximus pitu-
itæ conuenire. Sin minus illa suffecerint / ad pilulas in-
das & cocchias hieralogodiōq; confugito. Præterea ad
hierā diacoloquintidos uel archigenis / uel andromaci /
uel theodotionis: Aut ad pilulas iudei quas Mesues in
capitulo de capitis dolore describit. Qd si natura ætas

De vita sana.

ue frigidior sit/nec æstas obstiterit: post purgationem
utere confectione illa anachardina/quã Mesues sapien-
tũ cõfectionẽ nominat in Antidotario. Rursus anacar-
dina illa/quã in capitulo de obliuione ex sententia filij
Zachariã recēset. Da sũmo mãe drachmã unã: sed q̄ eã
sumit/ab ira/coitu/ebrietate/labore/rebusq; calidis eo
die prorsus abstineat. Hęc quidẽ aduersus hebetudinẽ
obliuionemq; ualentissima sunt. At uero si familiaria
magis optes/da zinziber sacharo cõditum: sed modico
ture mixtũ: qd̄ sensibus & memoriã magnope prodest/
presertim his adiectis. s. melle anachardi/melle chebula-
rũ/acoris/cipis/ambra/musco. Prodest etiã diãbra/plis
archoticon/diacori. Sed hęc ore diuti⁹ retinẽda: narib⁹
etiã & aurib⁹ infundenda. Odor quoq; thuris/amaraci/
maratri/nucis muscata/rutã/chariophilorũ pdest ñ me-
diocriter. Memetotñ tiriacã in his atq; similib⁹ quemad-
modum ab initio diximus: nulli unq; remedio postpo-
nendam. Pręterea hebetibus obliuiosisq; tẽpora & cer-
uicem unctiõne eiusmodi unge. Sume olei sambucini
unciã unã/olei deben uncias duas/euforbij unciam di-
midiam/castorei quoq; tantũdem. Perfricabis brachia/
crura/ceruicemq; uahementer. Ac si opus fueris ceruici
cucurbituas admouebis. Verticem pręterea capitis
amaraco/thure/nuce muscata tunsis operies atque fo-
uebis.

Qz corporeũ qdẽ sp̄m curare debeam⁹: Incorporeũ ue-
ro colere: x̄itatẽ deniq; uenerari. Primũ medicina præ-
stat: Scd̄m disciplina moral: Tertiũ x̄o religio: Ca. xxvj

I homines ueritatis cupidi tanta medicorũ dili-
gentia corporeũ sp̄m curare debent: ne forte
omnino neglectus uel impedimẽto sit/uel ine-
pte seruiat querentibus ueritatẽ: multo pculdubio dili-
gentius incorporeũ spiritũ/id est intellectu ipsũ disci-
plinã moralis institutis colere decet/quo solo ueritas ip-
sa cum sit incorporea capitur. Nefas em̄ est solum ani-

Liber Primus

mi suū id ē corp^o colere: aīn ꝑo corpis dñm regēq; ne/
gligere. Presertī cū Magozꝝ Platōisq; sētētia sit / corp^o to/
tum ab animo ita pendere / ut nisi anim^o bene ualuerit /
corpus bene ualere non possit. Quapropter medicīnae
auctor Apollo nō Hippocratē quīs ex sua stirpe geni/
tum: sed Socratem sapientissimū iudicauit. Quippe cū
quantū Hippocrates corpori / tantū Socrates animo sa/
nando studuerit: q̄q; quod tentauerāt illi / solus Christ^o
effecit. Proinde si mentē nostrā optimis colere morib^o
a Socrate iccirco iubemur: ut lucē ueritatēq; a nobis na/
tura instinctu quēsitā serena mente facili^o assequamur:
quāto magis ueritatē ipsam diuinā in primis religione
sancta fas est uenerari? Ad quā querendā capiēdamq;
non aliter creata mens est / q̄ oculus ad lumen solis per/
spiciendū. Atque ut Plato noster inquit / quēadmodum
uisus nihil usq; uisibile perspicit / nisi in ipso sūmi uisibi/
lis / id est solis ipsius splēdore: ita neq; intellectus huma/
nus intelligibile quicq; apprehēdit / nisi i ipso intelli/
bilis sūmi / hoc est dei lumie nobis semper & ubiq; pre/
sente / in lumine inquā / quod illuminat oēm hominē ue/
nientē in hunc mundū. In lumine de quo canit Dauid:
In lumine tuo uidebimus lumen. Profecto quēadmo/
dum purgatis oculis / incq; lumen ipsum aspiciētibus / su/
bito splēdor eius infunditur / coloribus figurisq; rerum
abunde refulgens: ita cum primū ab omnibus corporis
perturbatiōibus per morālē disciplinā purgata mens ē /
atque i diuinā ueritatē / id est deū ipsum religioso quo/
dam flagrantissimoq; amore directā / subito (ut diuinus
inquit Plato) diuina menti ueritas influit / rationesq; re/
rum ueras / quæ in ipsa cōtinent / quib^o ue oia cōstant / so/
liciter explicat: quātoq; mentē circūfundit lumine / tāto
simul & uoluntatē gaudio beate perfundit.

Finis Primi libri.

Prooemiū.

Marsilij Ficini Florentini in librū Secundum De Vita lōga ad Philippū Valorē Epistolare pœmum.

m Arsilij Ficinus Florentinus Philippo Valori Ciuī optimo: atq; nobilissimo. S. D. Q̄q̄ Plato noster genio suo uiuit: & uictur⁹ ē (ut arbitror) dum mūdus ipse uiuet: meus me tñ Genius huc semper impellit: ut post diuinū cultū ante oīa Platonis uitæ p̄spiciā. Ad hoc ipsum iamdiu nobis aspirat p̄ ceteris Medica domus. Ad idē cōspiras: & tu mi Valor Medicū amīcissimus: & Platonica gloria atq; disciplina admodū studiosus. Quā ergo uitā Platoni sepe exopto: eandē opto medicibus: similēq; Valori. Quāobrē hortor: & obsecro te mi Valor: ut quāta semper opa gloria Platonica faues: tanta aliqñ diligētia p̄cepta hęc nra de uita p̄ducēda legas: atq; serues. Quibus diu uiuens resurgētī nuper disciplina Platonis diutius una cū magnanimo Laurentio Medice patrocinari possis. Vale.

Capitulorū Secūdi libri Annotatio.

Capl̄m. j. Q̄ ad perfectionē sciētia necessaria sit uita lōga: quā etiā diligētia p̄stat.

ñ Q̄ uitalis calor nutria hūore: quo deficiēte fit resolutio: quo excedente fit suffocatio.

iiij Q̄ tēperādus calor ad humorē atque uicissimā quodam Mineruæ consilio.

iiij Quibus de causis arefcit hūor naturalis: uel peregrinus exundat. Et q̄ necessaria sit ad uitā perfecta digestio.

v Q̄ sanguis & hūor accōmodat⁹ uitæ aere⁹ esse debeat: q̄litate t̄pat⁹: substantia medi⁹ atq; tenax.

vi De cōmuni comedēdi/bibēdiq; reglā: & de q̄litate epularum.

vii Q̄ non sit utēdum alimētis quæ cito putrescūt: nec i eiusmodi regioibus habitādum: Vinū & triticū p̄ ceteris eligēda sūt: putrefactio & resolutio fugiendæ.

Annotatio capitulorum li. II.

- viiij De dieta: uictu & medicina senum.
- ix De naturis aromatū & cordialiū necessarijs: & rursus qualis senum uictus.
- x De auro & aureis alimentis: & recreatiōe senū.
- xj De usu lactis sanguinisq; hūani p uita senum.
- xij De dieta/habitatiōe/ & cōsuetudine senum.
- xij Quæ adminicula senes a planetis accipiant ad omnia membra fouenda: Vbi memeto passulas uuas piguefacere iecur atq; corroborare/ quod maximū est uitæ subsidium.
- xiiij De cōfabulatōe senū sub Venere p uirētia prata.
- xv Q; Mercuri^o alloq; senes/ & cōsultis eis circa uoluptatem: odores: cantus: medicinas.
- xvi De cōfirmatiōe superiorū: & q; deuitare debem^o assiduam cogitationem & coitum.
- xvij De medicinis senū/ & de hitatiōe iteꝝ atq; dieta.
- xvij De nutrimento spūs/ & cōseruatiōe uitæ p odores: ubi in hoc caplo de usu mellis dicit. Memeto rosaceū mel solidū & liqdū senib^o cōseruandis accommodatissimum.
- xix De magorum medicina pro senibus.
- xx De periculis euitandis ex quolibet uitæ septenario imminentibus.

Marsiliū Ficini Florentini liber de uita lōga/ incipit.
 Q; ad perfectionē sciētiæ necessaria sit uita longa: quam etiam diligentia præstat: Caplm. j.

Da^o artem sciētiāq; pfectā nō tā uel docilitas ingenij/ uel memoriæ firmitas: q; prudētis iudicij pspicacia nos perducit. Iudiciū x^o ppter ambiguitatē ex cōiecturā diuersitate conceptā adeo difficile est: ut expimēto sit necessario cōfirmandū. Expimētū quoq; fallax tū ppter iudicij ipsi^o difficultatē: tū ppter fugacē oportuni i expimēto captādo tps breuitatē. Quib^o sane de cau

De vita longa

his/artē esse longā una cū Hippocrate recte cōcludim⁹:
nec posse nos eā/nisi uitæ longitudine cōsequi. Vitā ue
ro longā non solū ab initio semel fata p̄mittunt: sed nra
etiā diligentia pręstat. Qd̄ & astrologi cōfitentur / ubi
de electionibus & imaginib⁹ agūt: & medicorū cura di
ligens expientiaq; cōfirmat. Qua quidē p̄uidencia nō
solū homines natura ualidi sep̄issime: sed etiā ualitudi
narij uitā longā aliquādo cōsequunt: ut nō mirū sit He
rodicū quendā litterarū studiosum oīm sui tēporis in
firmissimū (ut Plato Aristotelesq; testant) eiusmodi p̄
uidencia/annū fere centesimū impleuisse. Plutarchus
preterea narrat multos corpore alioq; parū firmo/ uitā
sola diligētia longā cōsecutos. Mitto in presentia quot
imbecillos ipse nouerim prudentię munere robustissi
morū annos superauisse. Neq; igitur inutile fuerit / ne
q; uanū/post librū de curāda ualitudine litteratorum a
nobis cōpositū/precepta quedā insuper ingenijs scien
tiæ cupidis ad uitā longā cōducentia tradere. Instituta
uero hec nec inertibus ignauisq; cōmunicari uolumus.
Quid em̄ cupiamus istos diu uiuere? qui nec uiuūt qui
dem/quasi fucos nutriamus nō apes. Nec hominib⁹ di
uulgarij/perdita uoluptatū libidine dissolutis: qui bre
uem quotidie uoluptatē lōge stulti preponūt. Nec im
probis iniquisq; patefieri: quorū uita mors est honorū:
Sed uiris dūtaxat prudētib⁹ atq; tēperatis/solertis inge
nij uirib⁹ hūano generi uel puatim uel publice p̄futuris.

Quo uitalis calor nutrit hūore: Quo deficiēte fit
resolutio: Quo excedēte fit suffocatio: Ca. ij.

Ita quidē tanq; lumen in naturali calore cōsistit.
u Caloris uero pabulū est humor aerius/atq; pin
guis quasi oleū. Siue igif humor eiusmodi forte
deficiat/siue prorsus excedat/uel inquinet: calor statim
debilitat: & tandē debilitat⁹ extinguit. Si humoris de
fectu calor debilitat & perdit⁹/mors resolutione cōtin
git. Si poti⁹ obruit humoris excessu uel uitio: uita suffo

*herodion
fianiffi*

Libër Secūdus

catione perit. Suffocatio uero humoris cuiuslibet exundantia uel putrefactione cōtingit: præsertim pituita uel excrescēte uel quolibet putrefacta: ut nō imerito pituita petens uitā fuerit noiata. Præcepta igit̃ ad pducendam uitā maxime necessaria: Hinc quidē resolutionē: inde uero suffocationē putrefactionēq; æque deuitant: Aequē inq; ratiōe cōmuni. Nā si calidiore sicciorem uel hōiem forte curant / & cui meat⁹ quidē apti sunt: humores aut̃ spūsq; subtiles resolutioni magis occurrūt: Sin autē cōtraria ratiōe corpus affectū tractāt / poti⁹ suffocationi subueniūt. Maxime uero in alterutro studēt: si ad alterutq; locus tēpus uel declinet. At ubi ingeniosis studiosisq; cōsulit̃: utrūq; præceptū ferme est pariter necessarium: in utroq; similiter laborāt. His em̃ acutū quidē calidūq; ingeniū / & imaginatiōis motus assiduus / resolutionē: ociū uero corpis atq; cruditas suffocationē minitari uidet̃. Nusq; igit̃ medici uehemētius q̃ in eiusmodi hominū curatiōe laborāt. Et si tota libri superioris disputatio ad progandā uitā maxime cōfert: ppriā tñ quādam res tanta curā / qualē deinceps quoad potero paucis cōprehendam / postulare uidetur.

Quō temperandus calor ad humorē atq; uicissim quodam Mineræ consilio: Caplm. iij.

Eterū dū oleū istud pingue / igneo huic uigori
c | nostro necessariū piugui Mineræ tractamus /
Mineræ interim oliuifera olei uitalis origo / al
mi uidelicet louis capite nata ridet̃: q; sui muneris quā
titate plane cernētes / interea nō satis uidim⁹ qualitātē.
Ridens ergo / uobis inquit oleū nō modo quātū sat flā
mæ nutriēdæ foret / abūde dedi: sed etiā sine amurca sin
cerū infūdī lucernæ. Hęc illa. Nos autē inter loquēdū er
rātes offendim⁹: qm̃ lucerna pedib⁹ nr̃is uerbū suū / non
dū nobis auditū. Ex hac ergo lucerna discam⁹ / oleū iugi
ter flāmæ subministrādū / ea. s. diligētia: ut nec repētina
quadā lumē obruam⁹ illi uioe. Nec rursum differam⁹ si

De vita longa.

tibundo potū. Sed hec quidē duo satis in superiorib⁹ tractata putam⁹. Reliqua nobis duo sunt: quorū alterum leuiter tetigisse: alterū uix attigisse uidemur. Tāgētes interim ita Palladem/ut ridere nuncq̄ solita nos rideret. Quid ergo? Primo quidē cōsiderabim⁹ flāmā uel pāculā esse prorsus edacē: ideoq; lucernā illā lucere diūtī in qua sic flāmula est ad ellychniū/id est luciniū tēperata/ut nō ebibat oleū/sed pītisset. Itaq; & nos in omī diēta cauebim⁹: ne qñ p̄sertim in iuuetute nimīū inuālescat in sit⁹ ignis suapte natura uorax: Sat uero fuerit tū humorē inundātē/tum penetrabile frigus hinc arcere. Deinde lucernā cogitabim⁹ frequēter extingui/ qñ nō sine oleū instillauerit: sed (ut ita dixerim) amurcosū. Vnde paulo post cōcrescunt ex amurca fungi/ lumēq; extingunt. Iā q̄ nos almū a Pallade suscepim⁹ oleū. s. aerium q̄ plurimum purūq; & natiuo quodam lētore tenax atq; firmū. Qd̄ ergo huic paulatim absumpto subgeritur/ nō solum huic equale debet esse/ sed simile. Ut uero sit simile/ nō tātum aerium esse debet & pigre/ sed penitus ab amurca secretum/ id ē a fēce quadā ex terra & aqua crassiore cōgesta. Hāc ergo congestionē fecēq; uitatur: alimēta eiūsmodi fugiamus & ocium & cruditatē atq; sordēs. Interea uero Mineruā ea moderatione colamus: ut caput quidē de quo nata est ipsa: nobis augeat: neruos autē stomachumq; non minuat.

Quibus de causis are scat hūior naturalis: uel pegrin⁹ exūdet: & q̄ necessaria sit ad uitā p̄fectā digestio: Ca. iiii
n Aturalē hūiorē uelocit⁹ hec exiccāt: Sanguinis flux⁹ uerior: Violēta solutio uētris: Diu lubric⁹ aluus: Profusus sudor: Latius patefacti meatus: Coit⁹ ad debilitatē fact⁹: Sitis āhela: Fames cruciās: Vigilia lōga: V⁹ calidaz rez sil⁹ atq; siccaz: Laborios⁹ animi corpisq; motus: Anxietas: Ira: Dolor: Siccior sil⁹ atq; feruētior aer: p̄sertim igne calefcens: Ventus aridiōr & uiolentus atque diuturnus. Humorem supra modum

Liber Secundus

augēt his cōtraria. Ebrietas frequēs utrūq; facit: Nihil enim tū calore siccatur / tū humore suffocat ebriosū. Nihil autē magis q̄ cruditas ad utrūq; nocet. Vbi em̄ nō cōcoquit alimētū / hinc qdē deest quo naturalē irriget hūorē: inde p̄o putrefactū supest / qd̄ exūdās calorē obruat naturalē. Quāobrem Auicēna corrūpi sanguinē inqt / ubi digestio ipsa corrūpit: Secut^oq; Galienū appellat digestiōnē uitæ radicē. Optima igit̄ ē & quasi unica hęc reglā Galiei: cōcoctiōnē cibi præ ceteris ubiq; curare. Nā qd̄ maximū uidet̄ esse præceptū: salubrib^o uidelicet uti: nihil pderit / nisi coquas. Siquē ex his ferme sicut ex contrarijs noxi hūor pfluit / si cruda mēbris influxerint. Ex cibis autē etiā min^o arte laudatis / sepe min^o malū accipit nutrimentū si uehemēt^o cōcoquant. Cruditatē igit̄ tāq; grauē resolutiōis simul / & suffocatiōis causā diligentissime deuitem^o: quātitate uidelicet cibi pot^oq; nobis accōmodata: Qualitate: simplicitate: preparatiōe: cōtritioe: ieiunio reuocāte famem: ac si op^o fuerit stomachi etiam exteriorē fomētō: reb^oq; quibusdā stipticis post epulas int^o assumptis. Caueam^oq; diligēter ne cibū pot^o exuperet. Neu cibus sit liquidior / aut durior: aut hic uel ille ualde sit actū frigidus: aut alimēta sint lōge diuersa: aut crudū addam^o crudo. Hęc em̄ cōcoctiōnē magnopere p̄hibent. Caueamus insup diligētissime / ne uel coitu statim post cibū / uel sōno meridiano sepius nō necessario: uel nocturna uigilia / uel labore animi ullo siue corporis importuno uel alio quopīa pacto digestiōnē ipediam^o. Digestiōnē dico equidē nō p̄mā tantū / quæ fit in stomacho: sed secūdā etiā quæ fit in iecore: Tertiā isuper quæ in uenis: Quartā deniq; quæ in mēbris efficit: quæ logo quodā idiget̄ in uallo: & quauis ipedita / pabulū nō suppeditat hūori. Proinde sicut digestiōnē sic excrementorū purgatiōnē adiuuare i primis necessariū ē ad uitā. Necessariū sordes etiā a cute detergere. Necessariū ē mot^o corporis tā cōtinu^o / tā tēperat^o / tā uari^o / q̄ celestiu^o aerisq;

*Digestio radix
uite*

De vita longa

motus & ignis & aquæ: seruata dumtaxat cōcoctionis
& somni necessitate: Defatigatione uero & resolutiōe
uitata. Præterea sub umbra sitū carieq; obducim⁹. Sub
diuo sub lumie uiuimus. Quod pater meus Ficinus in-
signis medicus frequenter habebat in ore. Sed ad hæc
fœliciter pagenda opere precium foret: non tã urbanis
negocijs q̄ rusticis qbusdã exercitatiōibus a tenera sta-
tim ætate corpus assuefecisse & quodãmodo similibus
interdū etiã nutrimentis: & uitæ genus quodãmodo ua-
riū tenuisse: Quod me sæpe prudēs ille monebat. Qui
em̄ i oi ætate lautissima qdã curiositate uiuūt: sæpe min⁹
tuti uiuūt. Qui v̄o adolescētēs / se min⁹ assuefecerint / ad
ulti saltē assuefaciāt / cautiorib⁹ tñ gradib⁹ id tētātes.

Qz sanguis & humor accōmodatus uitæ / aereus esse
debeat qualitate tēpat⁹: substātia medi⁹ atq; tenax: Ca. v
Reçi omēs inter præcepta ad diuturnam uitam
maximè necessaria mandant ut euchimis ala-
mur. Euchima uocamus alimēta salubria: quæ
bonū afferunt nutrimentū / id est sanguinē bonū. Bonū
uero sanguinē appellamus / nō frigidū / nō siccū / nō tur-
bulentū: sed calidū & humidū atq; clarū. Calidū qdē ca-
lore nō acri: Humidū v̄o humore nō aqueo: Clarū q̄q;
nec tñ inter ea tenuissimū. Iam v̄o feruētior sanguis / na-
turalē tum calorē exacuit / tū exiccat humorē: & quē ip-
se humorē infert uel calorē resolubilē præstat atq; fuga-
cem. Sanguis præterea humidior proniorq; ad aquam
naturalē obtundit calorē: humorem quoq; naturalem
uel hebetat: uel impellit sub calore liquefcere: uel suffo-
cat humiditate calorem: & omnino siqua portio natu-
ralis humoris ex aqueo sanguine trahitur / tum putre-
scit facile: tum cito diffluit atque dissoluitur. Hinc effi-
citur: ut qui molliores fructus herbasq; comedunt / nisi
raro forsan & pro medicina tunc uentrem leniente su-
mant / breui uenas succo crudo putrefactiōiq; obnoxio
penitus impleant. Ac ne id accidat / tutius pro alimēto

Euchimas

Liber Secundus

uel coquuntur: uel saltem cum pane miscetur. Sanguis ergo nec igneus esto: nec aqueus: sed aereus: Non aeri crassiori similis: ne procliuior sit ad aquam: Non aeri subtilissimo: ne facile incalescat in ignem: Sed substantiam teneat mediocrem: in qua medius aer dominatum habeat plurimum: Cetera elementa insint quatenus aeris accommodantur impio. Non sit eius substantia subtilissima: ne humorem instabilem generet/spiritumque uolatilem / & dissolutioni subiectum. Non sit crassissima: alioquin & ingenio minime ministrabit: & uix in naturale humorem ac spiritum permutabitur. Meatus obstruet: suffocationi dabit occasionem: Et spiritus qui uix tandem crassus inde creatur/densitate sua & ipse parum idoneus est ad uitam / & calorem naturale ita suffocat/sicut fumus densior flammam comprimit protinus / & extinguit. Mitto quod saltem adeo tenebrosus est / ut uitam efficiat magis morte deteriore. In primis autem ut mihi uideatur ad uitam expedit diurnam: sanguinem una cum substantia quidem aerea ualde / nec admodum crassa / habere glutinosum aliquem in se humorem atque tenacem / qualem ferme cum subtilitate habet oleum oliuarum & humor anguillae pinguis simul atque tenuis: & oleum ex terebentina quadam sublimatione tractum. Tu igitur alimenta ceteraque omnia quae sanguinem pro uiribus humoremque talem efficiant diligenter eligito. Sanguis enim humorque talis sicut oleum flammam / ita uitali calori pabulum est: & una cum subtilitate habet etiam firmitatem. Preceptum enim Rasii est pro iuuetute seruanda / rebus uti sanguinem ad praecordia traducentibus / ibique condensantibus / corque fouentibus. Quod Auicenna probat / aquosum labilemque sanguinem praecipiens euitandum. Differes autem in hoc pro differentia corporum ratio est habenda. Nam ubi densius corpus est / ad subtilitatem sanguinis: ubi rarius / ad crassitudinem eiusdem omnibus est remedijs declinandum: Vbi media corporis habitudo / uia similiter

De vita longa.

media tutius imus. Nunq̄ tamen naturalē corporis habitudinem extirpare conabimur: alioquin uitam ipsam extirparemus. Expedi insup meminisse / ubi subtilitatem sanguinis ualde ueremur: & stomachus interea nō sit admodum natura ualidus / minutioribus ad crassitudinē gradibus accedendū esse: dum gracile hoīem crassioribus alimētis nutrire cōtendimus / & fouēdū iterim stomachū: pducendū somnum. Exercitationem corporis pro uiribus augendā / animi minuendā / quæ plurimifepissime nocet. Ac si minus ferat alimēta uiscofa nimiū durāq; uel admodū frigida: usu saltē corallorū: sādaloꝝ: rosaꝝ: coriandrorū: myrobalanorū: cydoniorū & diacidonion / sachariq; rosacei: stipticarūq; rerū eā sanguinis humorisq; firmitatē deniq; cōsequemur: quā reb⁹ nimiū glutinosis hic tuto cōsequi nō ualemus. Cōmodissime uero ex nucleis pineis pistaceisq; & glycirhizæ succo & amido additis amygdalis dulcib⁹ / eaꝝq; oleo & cydoniorū semine atq; oleo sisamino una cū sacharo cādissimo aquaq; rosacea nutrient / qui uiscofa grandiorū animalū mēbra cōcoquere nequeāt. Cōcedem⁹ his præterea extrema gallinarū uel hedorū & testudines & limaces atq; testiculos. Vina dabimus non alba: sed rubra stipticāq; / & quodāmodo subamara. Aqua uinū ferrea uel masticea temperātes / oleo quoq; masticis cydoniorūq; cutem leuiter leniemus: & uetabim⁹ interim quæ sanguinē subtile faciūt uel feruentē: nisi forsan nō nihil croci uel cinamomi tenacioribus epulis infundamus / ut & facilius cōcoquant / & cocta p meatus angustos trāsferant ad mēbra. Difficile nanq; est uiscofa uel alimenta paulo firmiora ex stomacho nō admodū ualido / usq; ad digestionē tertiā / q̄rtāq; pducere: nisi eiusmodi uehicularis pferant atque insup frictiōibus leuibus puocentur. Quas quidē cū facies / manibus eas mollioribus facito: ac memento madefacere manus odorifero quodam uino: in quo cammomillā myrtūq; coxeris atque rosas.

Liber Secundus

De cōmuni comedendi bibendiq; regula; & qualitate epularum: Ca. vi.

Ed missa in presentia faciamus obtusissima hominum corpora uel tenuissima: ad cōmunem uiuendi rationē pueniamus: cōmuni mediāq; corporis habitudini prorsus accōmodatam. Caue ne uel la ratione meatus corpis uel supra modum pateant / uel nimium obstruantur. Ibi enim in resolutione & iniuria extrinsecus inferenda discrimen: hic autem in putrefactione & suffocatione piculum & si non artissimo regula freno quod Hippocrates damnat / te cohibeo: non tamen habenas tibi ad licentiam usq; relaxo. Herbas & fructus humidiores accipe parce. Parcius lac & pisces / & utrūq; cum melle: Parcissime fungos / atque cum aromaticis ac semine piri: Similiter purum aqua potum: atque una cū parcitate. Quae humidiora sunt uel pinguia / aromaticis acribusq; condito / alioquin & humore alienum membrīs plurimū inferunt / atque putridum: & si quem necessariū naturae humorem suggerūt: hunc prestant cita admodū corruptioni subiectū: Quod nō aliter q̄ aquosum uinū conturbatur celeriter & corrumpit. Hinc cita canicies / & pallor rugositasq; senilis. Carnes quoq; si quotidie comedantur / ac etiam si pondere panis p̄p̄inquent / citam putrefactionem inferūt. Vnde Porphyrius pythagoreorū antiquorūq; auctoritate fretus / esum animalū detestatur. Nonne homines accepimus ante diluuiū longeuos / animalibus peccisse? Quos medici non tam carniū usum uetant / q̄ abusum. Deniq; humida tanq̄ putrefactioni obnoxia fuge: memoria tenens humidos / & pingues senescere citius atque mori. Quod & Hippocrates ait: & res ipsa declarat. Siccissima rursus accipe moderate / uel saltem liberiore tempera potu. Media tutus eligito: Tam & si Auicenna formam cibi paulo sicciorem molli preponit ad caniciem euitandam. Ad frigida nimium aut calida cautissim⁹ esto.

De vita longa.

Calida simul & humida sequere. Si feruet aer / epularū humor calorē supet: Si friget / calor humorē. Vtrobique uero modicus sit excessus. Vbiq; calor & humor nō nihil glutinosū habeat / atq; stipticū: ut illinc mēbris irrigatus humor ihareat firmitus: ac diu sub calore perduret. Electū triticū & panis electus hoc in primis habet. Deinde rubrū stipticūq; uinū parumq; dulce. Tertio pinei nuclei / resq; his tēperie & lentore p̄similes. Quarto carnes non humidæ simul atq; laxæ / ut suillæ & agnina lactentes. Medici tamen ueteres / maxime Galienus suis carnes / & sanguinē / p̄pter quandā cū corpe nostro similitudinē ualde cōmedat. Optime sūt igit̄ similibus corporibus / ut rusticis & robustis corpusq; multum exercitantibus: p̄sertim si quadriduū chariophilis / coriādris p̄patis / sale conditæ seruentur. Et sanguis forsan utilis si cū saccharo coquat̄ / defecatusq; ad sūmū fuerit atq; liquens. Sed ut ad numerū reuertamur / nō p̄bant carnes humidiores / quales diximus: non duræ simul atq; siccæ / quales uetustioris leporis atq; bouis: sed mediæ quædā: ut gallinaceorū / pulloꝝ / caponum / pauonū: fasianarum / pdicū: forte etiā pullorū columbinorū / p̄sertim domesticorū. Tales quoq; sūt capreoli uitulicq; iuuenes & aniculi uerueces p̄ter atq; apri. Hædos nō sperno lactentes caseūq; recentē. Auiculas equidem p̄termisi. Frequens em̄ subtiliorū alimentorū usus stomacho solū cōuenit crassiora minime toleranti. Qui uero ualidior est / fugacē ex ijs fumū reportat uel humorē. Oua tamē gallinarū uō p̄termitto: si uitellus una cū albo comedat̄. Vitellus nāq; solus delicatorū est nutrimentū: nam Auicenna p̄bat nutrimentū nullū expedire magis in diminutione sanguinis / & dissolutione spiritus cardiaci q̄ uitellū ouī gallinæ uel pdicis uel fasianæ. Neq; forte ab re fuerit / anseres nutrire spelta aqua ue nitida: ac post necē carnes sale & coriandrīs aceto p̄patis / cōditas dies septem seruare prius q̄ edas: Ceruicq; similiter: si stoma-

Liber secundus.

Cibus
chus fuerit ualidissimus. Probabile nanq; est longæua
quædã animalia ad uitã cõferre longæuã: si tamẽ huius/
modi carnes iuuenes comedant / similiterq; aliã carnes
uicissim sunt tum assã tum elixã. Cib⁹ esto duplus ad
potũ. Panis duplus & sexquialter ad oua: triplus ad car/
nes: quadruplus ad pisces / herbas / fructus humidiores.
Ne incipiat a potu mensa: neq; potus sit semel uberior.
Semp stipticũ aliquid absq; potu uel modico sequatur
mensam. Vbi cõplexio / ætas / locus / tẽpus ad calidũ sic/
cum ue labif: tu quoq; paulisper ad opposita declinato.
Vbi ad frigidũ / aut hũidũ / similiter ad opposita uerigi/
to. Vbi tẽperies / seruato tẽperiem. Ea tenus autẽ exer/
citationi quidẽ corporis est addendũ & animi detrahẽ
dũ: qua tenus epulis uescimur duriorib⁹ ad diurnitã/
tem uitã aliqñ forsità necessarijs. Mensẽ tibi sint in no/
uem diei horis / duẽ: & utrobicq; parca. Parcior uero cõe/
na. Exercitationes corporis duã ferme post digestionẽ
primã ad sudorẽ quasi pductã. Somn⁹ quidẽ nocturn⁹
quia semp est necessarius / semp bonus: Diurnus autẽ / ni/
si admodũ necessarius / nunq; bonus.

Q; nõ sit utẽdũ alimẽtis quã cito putrescũt: nec i eius/
modi regionibus habitãdũ: Vinũ & triticũ præ ceteris
eligẽda sunt: putrefactio & resolutio fugiẽda: Ca. viij.

Nimalia uero quacuncq; in nostrã custodiã ueni/
unt / mundis electisq; alimentis nutrienda sũt an/
teq; uescamur. Atq; hæc & alia omnia ex pascuis
altioribus & odoriferis eligenda sunt. Inter hæc regulã
ante omes ab Arnolde philosopho cõprobatã / memori
semp mente teneto: Animantes / herbas / poma / fruges /
uina: ex altis odoriferisq; ut diximus regionibus elige/
re oportere: quas uenti temperati serenant: Suaues so/
lis radij fouent: Vbi aquã nullã stagnant: Culta sterqui/
linio non pinguescũt: sed humore natiuo. Vbi etiã que/
cũq; nascunt / diu pmanẽt incorrupta: Hic dumtaxat ha/
bitandũ est: his quoq; uescendũ. Neq; confidendũ ẽ / ex

De vita longa.

alimētis quæ breui putrescunt / humorē nos cōpaturos
diuturnū & a putrefactione remotū . Neq; sperandum
facile nos diu uicturos / ubi terræ fructus incorrupti diu
nō cōseruant: Vbi rari admodū homines sunt longæui.
Quantū uero sit in loco uictuq; discrimen: pomū decla-
rat psicum: in psia quidē uenenū / in ægypto cordis ami-
cū. Et hellebor⁹ in anticyra impune sumptus: alibi uero
uenenū . Aristoteles habitationē eligit altā ad meridiē
orientēq; spectatē / sub aere subtili / nec humido: nec
frigido. Et Plato longæuos in editissimis atq; tempera-
tis repperit regionibus. Deterrimū uero est stercoreare
agros / uel aquas stagnantes ex agris minime deriuare.
Omnia em̄ illic citē corruptioni subiecta nascunt . Quā-
obrem eos nō uitupare nō possū / qui sapientē Hesiodū
iccirco uituperant q; in re rustica sterquiliniū prætermi-
serit . Sed ille prudens salubritati potius q̄ fertilitati con-
suluit. Satis autē ex lupinorū fabarūq; folijs tempestiue
subuersis / agrū pingues fieri posse putauit. At uero si re-
giones humidiores imundasq; colere / & alimēta mini-
me duratura sumere cōpellamur: eū quasi seruemus ui-
ctum / quē sub aere pestilenti medici mandauerūt. Qua-
de re in libro contra pestilentia satis agimus. Sūmatim
uero suauibus & quodāmodo calidis utemur odorib⁹ .
Aloe rite præpata sape leuiterq; purgabimur. Rite ue-
ro præpatā dicimus: si lota fuerit aqua rosacea / uel succo
rosarū / aut si cū rosis recentibus cōtritilq; fuerit pfecte
cōmixta . Deinde addat ei myrobalan⁹ / atq; mastix / &
forte rosa . Medicina hæc extra controuersia mirabilis
est ad cōseruandā diu / mentē sanā in corpe sano. Præte-
rea corpus exercitabim⁹. Oportuno utemur foco. Hoc
pulvere epulas cōdiemus / myrobalanorū emblicorū sit
pars uncia quarta: Sandalorū uero dimidia: cinamomi
integra: octaua croci . Hoc itaq; puluere rebusq; simul
acrib⁹ iminētē ex putridis alimētis & locis corruptionē
forsitan inhibere poterim⁹. Meminerim⁹ autē: ubi mul-

Habitatio

Defectus

Liber secundus

to plures putrefactione suffocationeque; quæ resolutione / pe
reunt: ibi putrefactioni & suffocationi maxime resisten-
dū: Vbi uero cōtra: uicissim uti cōdimentis aromaticis
& quodāmodo austeris (ut diximus) odoribusque; simili-
bus quouis tēpore putrefactionē prohibet: Vngi oleo/
frigoris iniuriā: Vti lauacris ex aqua & oleo: resolutio-
nē ex labore uel calidis tēporibus iminentē: Similif os
aqua saepe colluere: Succū glycirhizæ uel saccharū cry-
stallinū ore tenere: Aqua rosacea multa / paucoque; aceto
rosaceo manus faciēque; pfundere: Similibusque; odoribus
uti: Septima quaque; hora alimētis modicis recreari: Cor-
pore simul & animo conquescere / calore uitato. Pluri-
mū uero interest quale sit uinū & triticum / quibus assidue
uescimur. Hæc ergo sint talia / ut ultra annū & potius ad
trienniū integra pseuerent: Si modo incorruptibile ex
his alimoniam sperare debemus. Vinū siue albū siue ru-
brū sit / esto clarū: suauē: stipticū: odoriferū: & quod idige-
at aqua. Nisi forte uinū repereris / leue simul atque; dura-
bile: quod rarissimū esse solet. Quod uero ualidius est / philo-
sophus isaach uinū dicit esse uinosū coctū sole / uentisque;
purgatū: Quod aqua fontis puri temperari iubet: aliquādiu
antea quæ bibamur: ut perfectius misceat. Aquosū uero ui-
nū atque; debile uel acerbū: fugiendū monet: utpote quod
intra uenas & mēbra acidū cito fiat / aut aliter putrefiat.
Vinū quidē aquosū putrefactioni subiectū / si conserua-
ta eius substantia coctū fuerit / hoc saltē erit utile: aliogn
nō laudatū: quod humorē corruptibile nō creabit: Sed
acumē eius aqua electa tēperandū erit. Vinū uero qua-
le pbauimus / isaach ex antiquo & sententia tiriacis ma-
gnis iquit esse psimile. Quod (ut diximus) tēperatum /
habitudinē corporis frigidā calefacit / refrigerat calefa-
ctam / humefacit siccā / humidiorē uero desiccāt / atque; (ut
Galien⁹ ait) naturalē humorē recreat / calorē fouet / utrū-
que; cōtempat. Miscere uero uinū eiusmodi magis neces-
sariū est iuuenibus: minus senibus: frigidis uero senib⁹ /

De vita longa.

minime. Frigida namq; duraq; senectus (ut inquit Plato) ita mero feruet atq; mollitur: sicut uel igne ferrum: uel aqua lupini. Quod diximus per uinum opposita fieri atq; dissidentia temperari: Scito etiam per glycyrrhizam fieri: sed debilius: Fieri etiam per oleum rosaceum: sed extrinsecus. Hac ergo tibi familiaria sunt. Neq; diffidas quicquid & qualitate temperatum est / & uirtute potens / posse reliqua temperare: sicut frigus alia frigefacere: Id imprimis habere temperamento louis: quo etiam saluberrima sunt. Sed de his alibi disputandum.

De Dieta: Victu: Medicina senum: Ca. viij.

Vi septimum iam septenarium impleuerunt / quinquagesimum attingentes annum / cogitent Venere quod significare iuuenes: Saturnum uero senes / atq; haec apud astronomos stellas inter se maxime omnium inimicas existere. Rem ergo Veneream Saturni fugiant: quae iuuenibus etiam uita plurimum detrahit. Non enim natis confulit: sed nascituris: ipsasq; etiam herbas statim producto semine siccat. Praeterea frigus aerisq; nocturnum laethiferum sibi putent. Atq; eum omnino uictum seruent: ex quo sanguinem plurimum sperent / spiritumq; plurimum: ex uitellis uidelicet ouorum / recetibus: uino aliquantum quidem dulci: odorifero uero plurimum. Nam hic uitellus proprie cordis sanguinem / uinum praecipue spiritum recreat. Carnibus electissimis coctisq; facillimis omni summatim utantur dieta / calidum pariter & humidum augente. Spiritum odoribus praesertim uini assidue recreent. Vigiliam & inedia sitimq; deuitent laborum rursus corporis atq; animi & solitudinem & marorem. Musicam repetant si forte intermiserint: nunquam intermittendam. Ludos quosdam & mores quoad decet olim ante actae puericiae reuocent. Difficillimum namque est (ut ita dixerim) reiuuenescere corpore: nisi ingenio prius repuerescas. Itaq; in omni etiam aetate magnopere conducit ad uitam non nihil puericiae retinere / & oblectamenta uaria semper aucupari. Longum uero profusumq; risum minime: spiritum namq;

Liber secundus.

nimis ad exteriora dilatat. Sed redeamus ad senes. Hi
præterea si frigeant / fomēta petant aromatica & calida
simul atq; humida. Meminerint puerile nō esse / pueri/
le illud Auicēnæ fomentum: factū quidē a Dauide: sed
tardius forte factum. Fomentū senī mirificum: Medul-
la recentis adhuc calentis panis infuso maluatico uino
cum puluere menthæ / apposita stomacho & sape ad ol-
factū adhibita. Nam & medulla eiusmodi etiā sola De-
mocrīto iā iam expiraturō retinuit spiritū quoad placu-
it fugitiuū. Præterea frictiōibus utant̄ leuibus: seu quā-
doq; lauacris nutrimentum puocantibus ad extrema.
Nucleos ante omnia pineos uidelicet ablutos / familiares
habeant. Hoc em̄ nutrimentū medici ueteres senib⁹ ap-
tissimū pbauerunt. Calidum enim & humidū est & pin-
gue: & omnē lenit asperitatē: atq; simul quod mirum ē
dum naturalem humorē auget / interea superfluū desic-
cat: putridumq; expurgat humorē. Sūt qui nucleorum
eiusmodi drachmā unam quotidie post cibos exhibēt
senibus comedendā: Ego drachmā quoq; alteram ieiū-
no stomacho senibus exhiberē: uel recens / calens / auro-
tum / pinucleatum. Componerē quoq; electuariū hoc
pacto. Sume amygdalarum dulciū mundarum uncias
quattuor: tantundē eiusmodi nucleorum: pistaciorum
duas: unā seminum cucumeris: unā nucum auellanarū
mundarum: contunde / coque una cum cādidiſſimo sac-
charo: cui tamē addideris unā zinziberis recentis con-
diti drachmā / croci dimidiā: musci tertiā: ambre tātūdē:
Saccharū aq; melissæ / id ē citrariæ rosarūq; fūdito: Mul-
ta auri folia his adhibito. Huius em̄ usu quotidiano / ui-
tam senes ualidiorē longiorēq; cōsequent. Possunt & i
mēsa hoc accipe: & pluribus horis ante mensam. Vtili⁹
autē tunc erit: si quid albi odoriq; uini una cū cōfectio-
ne eiusmodi biberint. Tēporibus uero calidioribus sac-
charū rosaceū una cū auri folijs / & condite myrobalani
uitam senibus prorogabunt. Tyriacā nemo dubitat ad

Democrīto

De vita longa.

idem humidis cōuenire personis atq; temporibus. De cuius usu satis in libro superiore dictū. Nemo etiam negabit his pdesse admodū radices Inulæ/beeniasq; radices/albas similiter atq; rubeas: maxime uero recentes. Illam quidē p nutrimento:has etiā pro aromate:Et omnia simpliciter calida/hūidaq; & aromatica simul & stiptica/simulq; pinguia. Certū est senes electo glycirhizæ succo familiariter uti debere. Tradunt em glycirhizam esse humani corporis calori pariter & humori psimilem:Præterea uarijs senū morbīs opitulari. Lac quoq; amygdalinū/& amidus cib⁹ familiaris esto/& saccharum atq; passulæ. Rasis Triferā ex myrobalanis indis/emblicis belliricis cōfectā. Item Myrobalanos indas cōditas saccharo/nō solum ad retinendā / sed etiam ad retardandam senectutē ualde pbat. Auicenna laudat triferam myrobalanorū maiore atq; minore: Rursus cōfectionē de squama ferri/maxime uero auri. Iubet quotidie mandere myrobalanos præcipue chebular rite cōditas ad differenda senectutis incōmoda.

De naturis Aromatum & Cordialiū necessarijs:
Et rursus qualis senū uictus:

Ca. ix.

Cito myrobalanis uarias inesse uirtutes: Vnam quæ mirabiliter supfluū exiccat hūorē/unde caniciem prohibet:Secundā quæ humorē colligit naturalē/& a corruptiōe simul/& inflāmatiōe tuet: unde uitam producit in longum: Tertiā/quæ stiptica aromaticaq; potentia/uirutem & spiritū naturalem & animale congregat / & fouet/& roborat. Hinc aliquis uitā lignum in paradiso myrobalanum forte fuisse putabit. Simile quiddam ferme faciunt aurum & argentum/corallus/spodiumq; / & preciosi lapilli:quis p aromatica yrtute facultatē afferat illustrādī. Tu uero memeto aromatica tūc maxime pdesse nobis ad uitā (ut sup si gnificauim⁹)quādo cū uigore quodā aromatico/hūida

Liber secundus

sūt piter atq; calida/lentorēq; pinguē habet: cōmodū aug-
mento: Quales sunt imprimis radices beeniā albā si-
militer/atq; rubētes: præsertim recentes. Aut saltē quan-
do cū uirtute quadā subtili/odorifera/& acuta/substan-
tiam densam habeant:& stipticā ualde pprietatē: Qua-
lis utiq; cōpositio inter cordialia frigida primū myroba-
lanis inesse uidetur/& succino. Deinde rosīs & succo &
semini citri. Tertio sandalis & coriādris/atq; myrto/cæ-
terisq; similibus. Inter calida uero cordialia zedoarię: li-
gno aloes: citri cortici:& chariophilis:nucimuscataę: ma-
ci:olibano:masticı:atq; doronico: Qualē etiā saluā ex-
perimur inesse. Tradunt ambrā/& muscū stipticā habe-
re uirtutē. Sinçiber autē ob quadā eius humiditatem
præsertim recens & conditū/senibus sæpe prodest. Sed
hoc & chariophilus ppter calorıs uahemētiā/caute ui-
deť accipiendū. Sedoaria quoq; caute/ tametsi tiriacę
similis iudicat̄:& stipticā simul atq; pinguē naturam ha-
bet/senibus cōmodissimā. Ambra ppter calorē quasi tē-
peratū/tuto ferme sumit̄: Ac ppter lentorē cum stipti-
ca subtilitate mixtū/prærogatiuā habet ad uitā in mem-
bris & spiritibus confirmandam: Tum uero si ex ea fiat
aqua/cutisq; lauet̄: digestiōē quartā restituit: Ac mor-
bos eius defectu contingentes expellit. Aromatica ue-
ro quæ subtilē admodū substantiā habent: qualem cīna-
momū/atq; crocus/cordialibus frigidis & duriorib⁹ sūt
miscenda. Nam aromatica si tantū calida subtiliaq; sint/
& sola sumant̄/naturalem calorē nimis excitant/humo-
rēq; dissoluūt: Necessaria tamē sunt/tum frigidiorib⁹ &
humidioribus epulis concoquēdis: tum cordialibus du-
ris ad præcordia transferendis. Te nanq; latere non de-
bet: humorē ipsum uitæ necessariū primas in corde se-
des habere & arterijs uenisq; eiusde: Quod Isaach pspi-
cue docet. Atq; ut Auicenna probat/hic humor natura-
li cæterorum membrorū humore frequenter irrigatur
atq; fouetur. Quapropter cauendum est: ne membri ul

De vita longa.

lius humor casu quopiam arefiat: multoq; magis ne precordiorum humor cōminuatur. Atq; ut nutrimentū uel fomenta & cordialia omnia per angustos meatus ad præcordia latissime pferant: his insere crocū. Vt uero sistatur ibi/myrobalanos adhibe. Vt autē consequaris utrūq; accipe inter calida muscum/atq; ambram: Inter frigida rosas atq; myrtum. Memento dulce maratrum senibus pfuturū. Nam & nutrimentū per membra diffūdit: & qua facultate lac/eadem humorem auget naturalem. Vnde Dioscorides maratrum serpentes ait annuā exuere senectutē. Probamus & saluiā. Hæc em̄ naturæ uirtutem temperate calefacit/& firmat/paralyfim propulsat. Probam⁹ & moderatū conditi zinziberis usum: Habet enim cum calore pinguedinem.

De auro & aureis alimentis & recreatione
senum: Ca. x.

Vrum omēs ante omnia probant/tanq; omnium rerum temperatissimū & a corruptione tutissimū. Soli quidem ppter splendore / Ioui autem ppter temperantiā cōsecratū: ideoq; posse calore naturalem cum humore mirifice temperare: humores a corruptione seruare: Solarem/& Iouialē spiritibus & mēbris inferre uirtutem. Verū tamen optant durissimā auri substantiā/subtiliorē facere/penetratuq; facillimā. Non uerunt em̄ cordialia tunc maxime latentē cordis recreare uirtutem / quādo in eis attrahendis minime natura laborat. Vt autē minime fatigetur/uel subtilissima iā effecta/uel cum subtilissimis sunt exhibenda. Optimū fore putant / si absq; aliena permixtiōe aurū potabile fiat: Sin minus possit/contusum/& in folia redactum accipi uolunt. Aurum ferme potabile habebis (ut dicam) Collige flores boraginis/buglossæ/melissæ/quā citrariā nominamus:& quando luna leonē subit uel arietem/uel sagittariū/aspicitq; solem/aut Iouem: Coque cum candido saccharo/aqua rosacea liquefacto: & p qualibet un-

Liber secundus

cia inferre diligenter auri folia tria. Ieiunus cū uīno quodā aureo sume. Item aquā ex capone destillantē foco ul' aliter cōsumpto una cum iuleb sume rosaceo: in quo auri folia quādā ante contuderis. Præterea in nitidissimā fontis aquā aurum extingues ignitū. Cum eadē auri cōtundito folia. Eadē uinū aureum tēperato: & una cum eiusmodi potū comedito recentē ouī uitellum. Facile uero in tota corporis arbore seruabis humorē si in radicibus conseruaueris. Accipe igit gallinaz & pullorum eiusmodi atq; caponum cor/iecur/stomachum/testiculos/cerebellum: Coque aqua modica; mínimo sale. Cōcta contunde ex tota carne & toto iure & saccharo: addito recentis ouī uitello: fac plac entā modico cinnamomo crocoq; conditā & auratam. Hac uesceris esuriens semel/saltē quarto quoq; die: Et tunc quidē sola/claro tamen ad potū addito uīno.

De usu lactis sanguinisq; humani p uita senū: Ca. xj.
Aepe post decimū statim & nōnūq; post nonū
septennarium arbor humana arefacto paulatim
humore tabescit. Tunc primū humano iuueni-
liq; liquore irrigāda est hæc arbor humana: quo reuire-
scat. Eliges ergo puellam sanā/formosā/hilarem/tem-
peratam/& famelicus lac eius sugito crescente luna: sta-
timq; comedito maratri dulcis modicū puluerē saccha-
ro rite confectum. Saccharum quidē lac in uentre cogi
uel putrefieri nō pmittet: maratrum uero cum & subti-
le sit/& lactis amicum/dilatabit ad mēbra. Quos hec-
ca senilis exedit/medici diligentes liquore humani san-
guinis qui arte sublimi destillauit ad ignē: reficere mo-
liunt. Quid ergo phibet quo minus senio iam quasi cō-
fectos interdum hoc etiam potu reficiamus? Cōmunis
quædam est/& uetus opinio: aniculas quasdā sagas: que
& striges uulgarī nomine nuncupant: infantīū sugere
sanguinem: quo pro uiribus iuuenescant. Cur nō & no-
stri senes omī uidelicet auxilio destituti/sanguinē ado-

De vita longa.

lescentis sugant: uolentis inq̄ adolescentis / sani / lati / tē
perati: cui sanguis quidē sit optimus / sed forte nimius:
sugēt igitur more hīrudinū ex brachij sinistri uena uix
aperta / uncia unam aut duas. Mox uero sacchari uiniq̄
tantundem sument: idq̄ esurientes / & sitibundi facient
crescente luna. Si crudus ægre concoquit: coquatur pri
us una cum saccharo: uel ad aquā calidā moderate de
stillet saccharo mixtus: Deinde bibatur. Fouere quoq̄
stomachum tunc sanguine suillo præfens auxiliū est:
Quem utiq̄ sanguine e uena suilla fluentē spongia calē
te uino madefacta combibat: & stomacho statim calens
admoueat. Galienus atq̄ Serapio morsum rabidi canis
sanguinis canini potu curari dicunt. Rationē uero illis
assignare nō placuit. Ego igitur biduū eam quaritans /
opinor deniq̄ saliuā canis rabidi uenenosam impressā
hominis pedi læso / per uenas paulatim ad cor ascende
re / more ueneni / nisi quid interea distrahat. Si igit̄ inte
rim canis alterius sanguinē ille biberit: sanguis ille cru
dus ad multas horas natat in stomacho / eum deniq̄ ue
lut peregrinū deiecturo per aluum. Interea canin^o san
guis iste saliuam caninā superiora membra prensantem
prius q̄ ad præcordia ueniat / deriuat ad stomachū. Nā
& in canino sanguine uirtus est ad saliuā canis attrahen
dam: & in saliuā uicissim uirtus ad similem sanguinē p
sequendum. Venenū igitur a corde semotum / sanguini
q̄ imbibiū i aluo natati / una cū sanguine p̄ inferiora dedu
cit: hominēq̄ ita reliq̄t incolumē. Quorsū hæc? Primo
quidem ut rei tam occulte / succurentem inter differen
dum causam aperuerim. Deinde ut moneam / sanguinē
potari posse / & quidem salubriter: Atq̄ in sanguine hu
mano uirtutē esse: qua humanū sanguinem attrahat &
mutuo psequatur. Ne forte diffidas iuuenilē sanguinē
a sene bibitum trahi ad uenas / mēbraq̄ posse ibiq̄ pro
desse q̄ plurimū:

De Dięta / Habitatione / Consuetudine senū: Ca. xij.

Morsus rabidi
canis

Liber secundus

m Eminisse decrepitos expedit / naturā debile nō
esse nutrimentorū pondere fatigandā : uel etiā
epularum diuersitate nimia distrahendam. Nā
& iuuenilis etas hoc uitio fit cito senilis. Diuidant ergo
mensas: nec tam multa naturam alimonia q̄ frequēti re/
ficiant / interuallo tamē interim ad digestiōē dato. Nā
sape etiam postq̄ stomachus ipse concoxerit: nisi & ier/
cur quasi digesserit / sumere nutrimentū / naturam distra/
hit / atq; fatigat: qua quidem lassitudine sapius frequen/
tata / aduolat itepestiua senectus. Senes hyeme uelut
oues aprica petant: astate uelut aues amoena riuosq; re/
uisant. Frequenter inter uirentes uersent plantas: & su/
auiter redolentes: Hæ nāq; uiuentes / spirantesq; conspi/
rant ad spiritū hominis augēdū. Ad loca uero cōmuni/
ter apibus amica confugiant. Mellaq; hyeme degustēt.
Mel em̄ cibus est senibus imprimis amic⁹: nisi ubi bilis
timef̄ incendiū. Amicus caseus recētissimus. Amici da/
ctili: ficus: passula: cappes: dulcia punica: zinziba: hyso/
pus: scabiosa: bectonica: sed pistacia mltō magis: Pinei
uero nuclei maxime omnīū / sicut dixim⁹: Ex quib⁹ plu/
rimū referent adiuuentū / si eos horas duodecim i aqua
paulum calida teneant prius q̄ edant. Sic em̄ stomacho
nō nocebūt. Ac præterea / si dum his utunt̄ / etiam inter
pineta & oliueta uitesq; uersent: aut saltem pini uapore
accipiant / & odorē. Itē gummi lachrymoq; pini cū oleo
uel uīno / corpus sape deliniant. Probabile em̄ est arbo/
res longa naturaliter uita dotatas præsertim si etiā hye/
me uirescant ad longam tibi uitam / umbra / uapore / no/
uo fructu / ligno / & tepestiuo quolibet usu pdesse. De
animalibus autē longæuis supra diximus. Iam uero ad
idem tibi forte conducet: si uiuas plurimū penes eos / q
fani / tibi sano natura sint similes & amici: Ac magis for/
san si paulo iuniores. Vtrū uero / & quō frequens adole/
scendum consuetudo parumper senium retardare uale/
at / pudicus Socrates consulendus.

De vita longa.

Quæ adminicula senes a planetis accipiant ad omnia
membra fouenda: Ca. xiiij.

Erū cōsulite potius solliciti senes Apollinē: qui
u So cratē græcorū sapientissimū iudicauit. Cōsu
lite louē insup/atq; Venerē. Phœbus ipse artis
medicinę rector/nucē muscatā uobis fouēdo stomacho
dabit: lupp iter cū phœbo / masticen / atq; menthā: Ven^o
uero corallū. Fouēdo rurſū capitū: Phœbus peoniā / tus /
amaracū & cū saturo myrrhā: Spicā nardi macēq; lupi
ter: Ven^o deniq; dulce maratrū atq; myrtū. Ad cor ꝑo
fouēdū accipietis a Phœbo qdē citrariā. crocū / lignū alo
es / tus / ambrā / muscū / doronicū / modicū chariophilum /
citri corticē / cinnamomū: Ab Ioue liliū: buglossam: oci
mū: & menthā: beeniasq; radices / & cādidas piter & ru
bentes: A Venere sola quidē myrtū / & sandalū / atq; ro
sam: Vna cū Saturno coriandrū. Hæc uos cōtūdite dili
gēter: Et quæ stomachi sunt / cydonioꝝ / oleo ī formā ce
roti cōficite: Quæ uero capitis: oleo spicæ pfundite / ac
illinite ceruicē / tpa / frōtē. Quæ deniq; cordis: aureo ui
no spargite / aquaq; rosacea: Eaq; foris præcordijs admo
uete. At iecur imprimis creādo sanguini necessariū ne
scio quō prætermisimus: Huic ergo semper eupatorio
& opobalsamo Phœbus opitulabit. Pistaceis luppiter:
atq; passulis: Venus autē epatica: endiuiā: spodio: cico
rea. Lienī tandē fouēdo Saturn^o ille uester: una cum lo
ue capparim dabit uobis scolospendriā / tamariscum: Si
cut uesticā lup piter / cū Venere. Pina: glyzirhiza: ami
do: cucumeris seminibus: malua: altea: manna: casia: cu
rat. Saturnū uero uerendū pluribus: ne adeo uos fugite
senes. Hic em̄ q̄ pegrinus est iuuenibus / tā uobis dome
sticus erit. Ut igif totū ipse quoq; uobis corp^o uegetet
p uiribus / atq; cōfirmet: accipietis nōnūq; ab eo regnā
te piterq; a Phœbo mumiā simul: & anseris assi pulpā:
hæc anseris adipe modico delinite: Cōtūdite diligen
ter. Myrobalanoꝝ / chebularū atq; indarū melle conco

Liber secundus

gite: Ambra/musco/croco cōdite. Ante om̄ia uero hæc uobis pfutura cōfidite: Credentes medicinarū ad uitā cōferentiū/uitā esse fidē. Qua speretis/& deū supplicātibus uobis adspiraturū: Et res ab eo creatas: præsertim cœlestes mirificam pculdubio ad augendā uel conferuandā uitā/habere potentiā.

De Cōfabulatiōe senū sub Venere p uirētia p̄ta: C. xiiij

Ed a grauioribus his numinibus/ad Venerē parūper uos p hortos & prata senes uirētia reuoco. Ad almā Venerē uos om̄es aduoco. Non ludentē quidē uobiscū: sed iocantē. Hæc & uobis inq̄: & mihi iā seni, Primo quidē iocosū hoc fundit oraculum. Ego filiū (si nescitis) uoluptate motuq; uobis uitā dedi. Ego igit uoluptate quadā motuq; & si non simili uobis seruabo uitā. Eandē quoq; suabit libertate Liber/ uitis fator/ ppagator uitæ. Liber ipse semp odit seruos: & quā uino pmittit uitā/solis liberis implet longā. Mea quidē uitæ simul/atq; menti quondā pfuit regnate Saturno di minuta mētha/placetq; quotidie. Vobis autem maior mētha menti uitæq; pdest. Diminuta nocet. Risum ex meis hortis legite. Negligite ficū. Has uero uiolas quādo carpitis/carpe uos existimate lilia: prehēdētes liliū/cōphendere crocū. Crocū a Phœbo iupiter ipse nactū ppagauit in liliū. Liliū ego a loue suscipiēs/in has/ quas hic uidetis uiolas/transformaui. Deniq; rosa quidē uobis esto lucifer: Hesperus uero myrtus. Post oraculū nobis cogitādū/mādat/rerū uiridiū naturā: quaten⁹ uirēt/nō solū esse uiuā: sed etiā iuuenilē: humoreq; pr̄sus salubri/& uiuido quodā spiritu redundātem. Quapropter odore/uisu/usu/habitatiōe frequēti iuuenilē inde spiritū nobis influere. Inter uirētia uero deambulantes interim causam pquiremus: Ob quam color uiridis uisū præceteris foueat/salubriterq; delectet. Inueniemus tandē naturā uisus esse lucidā: ac lucis amicā: Volatilē tñ/ac facile dissipabilē. Iccirco dū p lucē se dilatat/uelut amicā

De vita longa.

interdū nimio lucis excessu rapi prorsus: & uahemēti dilatatiōe dissolui. Tenebras autē naturaliter uelut inimicas fugere: ideoq; radios in angustum inde retrahere. Optat uero uisus ita prorsus lumine/ut p amicū hoc suum amplificet qdē: nec tñ interim dissipet. Iā uero in quocūq; colore plus admodū tenebrarū/siue nigredinis ē q̄ lucis: nō dilatat: nec ideo delectat radius uisus ad uotū. Vbi uicissim plus admodū splēdidi coloris est q̄ nigri/spargit latius/noxia quadā uoluptate distractus. Quā obre color uiridis maxie oīm nigrū cū cādido tēpans/præstat utrūq;: delectās p̄iter/atq; cōseruās: Et molli isu per & adhuc tenera q̄litate sicut & aqua radijs oculorū absq; offensione resistit: Ne abeūtes longius dispant. Quæ em̄ dura sūt simul & aspa/frangūt quodāmodo radios. Quæ uero rarissima sūt/dissolutiōi aditū patefaciunt. Sed quæ soliditatē aliquā habēt: lenēq; simul æqualitatē/sicut specularia corpa/nec ipa quidē frangūt: necq; lōgius dissp̄di pmittūt. Quæ deniq; præter hæc bñficia/tenera quoq; sunt & mollia/sicut aq; resq; uirides/liquidis oculorū radijs mollícia blādiunt. Deniq; uisus radi⁹ qdā est in quadam oculorū aqua naturaliter nobis accensus: Ac tēperatū lumē in aqua quodāmodo resistēte req̄rit. Itaq; gaudet aqua. Delectat speculis aquæ similib⁹. Viridibus oblectat. In qbus sane uiridibus solis lumē insitū/adhuc uernū secū habet hūorē/aquāq; subtilē occulto quodā lumie plenā. Ex quo fit etiā: ut color uiridis cū tenuat/in crocū resoluat. Quorsū hæc? Vt intelligam⁹ frequētē uiridiū usū/ siqdē uisus spiritū recreat: qui i animalī sp̄ritu quodāmodo præcipuus est/ animalē quoq; reficere. Atq; etiā meminerimus: si color uiridis: quia inter colorum gradus/medius atq; tēperatissimus est/tantum animalī sp̄ritui prodest/multo magis quæ per qualitates temperatissima sunt/naturalem & uitalem sp̄ritum iuuatura: atq; admodū profutura nobis ad uitam. Nihil in mūdo tēperatius est q̄ cœlū: nihil sub cœlo fer-

Liber secundus

me tēperatius est q̄ corpus humanū. Nihil i hoc corpo
re tēperatius est q̄ spiritus. Per res igiſ tempatas uita p
manens in spiritu/recreat. Spiritus p tēpata coelestibus
cōformā. Deniq; discamus ex tēperie uiridis/ quæ illu
minādo/æque cōgregat aīalē spiritū/atq; dilatat: ideo q̄
maxie iuuat/nos quoq; in cordialib⁹ eligendis/cōponē
dis/utēdis/arōatica subtilia & acuta/q̄ spiritū extēdere
uel etiā illuminare solent: qđ facit crocus atq; cinnamo
mū/cū aromaticis semp stipticis cōgregatibusq; ceu my
robalanis & similibus commiscere. Atq; uicissim. Neq;
prætermittere: quæ absq; acumine etiā aromatico / siml
utrūq; cōficiūt. Aliquantū uidelicet dilatant: atq; admo
dū cōgregāt: multūq; illumināt: quæ & alias narrauim⁹:
quod efficit aurū/argentū/spodiū/corallus/electrū/seri
cū/preciosi lapilli/inter quos hiacynthus/uel ore deten
tus ob iouialē temperiē plurimū comprobat. Cū enim
sub terra nequeāt speciosissima & quasi coelestia pcrea
ri absq; sūmo quodā beneficio coeli: probabile est rebus
eiusmodi mirificas coelit⁹ inesse uirtutes. Cōpositio y⁹
eiusmodi/quæ dilatādo/& illuminādo spiritū æque con
gregat/ita delectat eū intrinsecus atq; recreat / sicut foris
uiriditas oculos: atq; ipsū etiā apud senes in naturali qua
dā uiriditate diutissime seruat: quasi laurū/oliuā/pinū/
etiā hyeme uirentē. Tātoq; magis id efficit / quo efficit
& interius: atq; maxime: si cōpositio talis aromatico fla
gret odore/alliciatq; sapore. Profecto sicut corpus / ex
crassioribus humorū ptibus cōpositū in quintā redigif
formā: ita spiritus ex subtilissimis eorundē portioib⁹ cō
stitut⁹ formā habet qntā naturaliter tēpatissimā/atq; lu
cidā: ideoq; coeleste: Atq; in hac ipsa forma cōseruādus
est/ut subtilis quidē sit: & interea firmus sicut diximus.
Sit omīno lucid⁹: sed etiā quodāmodo solidus. Ac præ
terea rebus odoriferis/firmis/lucidis/ assidue foueatur/
si uitā cupimus cōseruare/quæ uiget in spiritu/ & uēdi
care nobis coelestia dona. Hac hætenus iussu Veneris

De vita longa.

contemplati/Venerem ipsam audiuisse putemus.

¶ Mercurius alloquatur senes:& cōsulat eis circa uoluptatem:Odores:Cantus:Nedicinas: Ca.xv.

Interea dum inter senes ipsa quasi Venus confabularetur:forte quidem hactenus satis belle.

Deinceps uero plixius forsā fabulatura foret.

Sermonē hunc his Mercurius uocibus/sermonum auctor interpellat:Quid nam uobis est cum Venerē isthac semper puella senes? Quid rursum Veneri cum sermonibus? Nonne mei simul atq; uestri sunt sermōes? Mea ratio pariter/atq; uestra. Audite me igitur eadē nunc attentione/qua illam/& multo maiore insuper attentione q̄ Venerem. Quinq; scitis esse sensus: Visum/auditū/olfactum/gustū/tactum. Esse rursum quinq; (ut ita dixerim) discite rationes. Dum enim per quinq; sensus quotidie imbuitor uobis animus/ratiōesq; inde rerum ipse concipit:interea notiones habitusq; ad res iudicandas quinq;/tanq̄ rationes quinq; resultāt. Preterea sicut quinq; hinc quidem sunt sensus: inde uero quodāmodo rationes:ita uitæ tenor quinq; gradib; circa sensum rationemq; disponitur. Vnde quinq; numerantur ætates. Prima quidē sensu tātum trahitur. Secunda:sensu magis admodū allicitur q̄ ratione ducat. Tertia:post hæc alternis pariter rationis/& sensus persuasionibus agitur. Quarta:ratione potius q̄ sensu ducitur. Quinta:tandem ratione tantum regi debet. Prima igitur ætas/atque secūda tanq̄ subiecta Veneri/Venerem si placet loquentē audiat:Reliquæ uero Mercuriū. Ego igitur reliquos uos omnes alloquor:non pro me quidē tantum:sed pro Diana etiā hac:quā ad sinistram meā cernitis. Nempe cū hæc elinguis sit:Ego uero bilinguis:iure pro hac ipsa/cuius ego linguā habeo/loquor. Vnā pfecto noxiāmq; Venus uobis indidit uoluptatē:qua noceret quidē uobis:pdesset uero futuris:exhauriens paulatim uos per latentem quandam quasi fistulā:Ali

Liber Secundus

Spotin Cindaru

udq̄ uestris liquoribus implens/atq; pcreans: uos tan-
dem quasi uetustum quoddā spoliū cicadae iā exhau-
stum humi relinquens: Cicada interim teneriori pspici-
ciens. Nonne uidetis q̄ Venus de materia uestra ge-
nerat esse recens quiddā & uiuū/sensuq; p̄ditū? Sur-
ripit ergo uobis iuuentutē/ & uitā atq; sensum/ ex toto
inquā corpe p̄ totius uoluptatē: ut efficiat inde totum.
Ego interim materia illius quae quartae digestionī sup-
est qualitate monitus/uos cōmoneo/alimenta similiter
quarta digestionē cocta plurimū uitae uestrae succurre-
re: Ouū recens uidelicet integrū & sordibile una cū sacha-
ro/exiguoq; croco:Lac humanū uel suillū uel caprinum
cū pauculo melle sumptū. Atq; hęc duo tunc salubriora
sunt/quādo natiuo adhuc calore flagrāt: Etsi ouū aliam
mox cocturā desiderare uideēt: p̄sertim in stomacho
minus ualido: Sed leuiter est coquendū. Verū ut parūp
ad Venerē redeamus. Siquādo uidistis Venerē/ iuue-
nilem admodū uidistis/ & quasi meretricis fucis & or-
natibus expolitam. Hęc ergo/quae noua semp̄ est/noua
semp̄ affectat/odit uetera: Facta destruit/unde constru-
at faciēda. Hęc rursūm (si dictū fas ē) quasi meretrix nō
uno quouis ē cōtenta uiro. Vulgus amat. Et ut dialecti-
ce loquar/speciei passim poti⁹ q̄ indiuiduo suffragatur.
Iam uero neq; tactu tantum uos p̄cipitat: sed etiā gu-
stu/fallit quotidie/p̄ditq; deceptos. Quos em̄ uos in re-
bus sapores percipitis mediocri quadā tēperie gratos/
hos Diana hęc Apollinis Iouisq; munere tradidit. Illece-
bras uero saporum miras/quibus quotidie uelut hamo
capti clam miseri uitā perditis/Venus insidiosa fabri-
cat. Quid igitur Martem incusatis? Quid Saturnum?
Mars quidem raro admodum uobis palamq; nocet. Sa-
turnus quoq; sepius uultu se profitetur hostem; nocet
tardius: tempusq; remedijs nulli negat. Sola Venus pa-
lam ut amica uenit/clam inimica uenit. Hanc igitur in-
cusate potius/siquem inter superos incusare licet. Ad

De vita longa.

multiplices hui⁹ insidias / tū oculis Argi uos ipsos instrui-
te: tū Palladis clypeo uos munite. Aures autē ad blandas
pollicitatiōes eius tanq̄ ad lætales sirenū cātus obstru-
ite. Hunc deniq; puidentiæ florem a me accipite: quo
Circes huius ueneficia deuitetis. Hęc uobis duas uix
tandem & has quidē lætiferas pollicet̄ uoluptates / po-
tius q̄ largit̄: Ego uero beneficio patris atq; fratris qnq;
pmitto uobis: quinq; presto: puras / ppetuas / salutare:
quas ū infima est in olfactu: superior in auditu: sublimi-
or in aspectu: eminētior in imaginatione: in ratiōe ex-
celsior atq; diuiniōr. Quo maior delectatio in tangēdo
p̄cipitur / atque gustando: eo uitę grauius frequēter ac-
cidit detrimentū: Contra uero quanto maiorem in ol-
factu uoluptatem & auditu / atque uisu: Item imaginati-
one & sepe ratione quotidie reportatis: tanto fila uitę
longiora pducitis. Verum sicut in blandimentis tangē-
di / atque gustādi cauendam uobis subdolam admonui
Venerem: sic in ipsa secretiore nimisq; assidua contem-
platiuæ mentis delectatione cauete Saturnum. Illic em̄
frequēter filios ipse suos deuorat. Nam quos sublimiō-
rum contemplatiōnū suarū rapit illecebris / & illic agno-
scit ut suos: hos interim si modo diuti⁹ gradū ibi sistant /
falce quadā e terris amputat: terrenāq; incautis uitā se-
pe surripit. Hoc saltē Venere interim indulgentior: qđ
Venus quidē uitam / quā tibi detrahīt / donat alteri: ni-
hil tibi pro detrimento restituens. Saturnus autē pro ui-
ta terrena / a qua sepatus ipse / te deniq; separat / cœlestē
uitā reddit / atq; sempiternā. Hoc ipso similes esse uidēt̄
inter se Venus atq; Saturnus / qui sane q̄ aquario gau-
det / tam regnat in libra / q; hoies & hīc & illa generandi
libidine uexat: nocetq; uexatis / ut inde posteritati p-
sit. Sed hęc quidē fecundat corpus / stimulatq; fecundū:
Ille mentē suo semine grauidā urget ad partū. Vos igit̄
puerbij memores / Ne quid nimis / assiduis prudētia fre-
nis parturiētis utriusq; libidinē cohibete. Tameſi mul-

Liber Secundus

to citius grauiusq; ille ledit/ quos tedio/ torpore/ maro-
re/ curis/ superstitione premit/ q; quos supra uires corpo-
ris moresq; mortaliū eleuat ad excelsa. Omnino uero
seruate moneo quod equus lupiter Pythagoram docu-
it/ & Platonem: humanam uitam in quadam æquali ani-
mæ ipsius cum corpore pportione seruari: Vtruncq; su-
is quibusdam alimentis & exercitationibus ali ac simi-
liter augeri. Siquis alterutrum educatione præcipue sua/
multo robustius altero tandem efficit: non mediocrem
facit uitæ iacturâ. Propterea quicūq; inter res medico-
rum arte laudatas potissimum eas eligit / quæ corpori
simul & ingenio p sunt/ maximū uitæ sibi uendicat ad-
iumentum. In earum uero numero uinum/ menthā/ my-
robalanum/ muscum/ ambra/ zinziber recens/ tus/ alo-
em/ hiacynthum / simileq; lapillos/ herbasue cōsimiles
esse putate/ & quæ ad utriusq; utilitatem a medicis pari-
ter cōponuntur. Sed longioribus his quandoq; interce-
ptis ambagibus: Ego quoq; medicus huc accessi. Si sa-
pores ex rebus accepti non ultra uiuētibus: Item odo-
res ex aromatib; iam siccis/ uitæq; uacuis/ multum ad ui-
tam conferre cēsentur. Quid nam dubitatis odores ex
plantis radicibus adhuc suis herentibus/ uiuētibusq; mi-
rū in modū uitæ uires accumulatuos? Deniq; si uapo-
res exhalantes ex uita dumtaxat uegetali magnopere
uitæ uestræ p sunt/ quantū pfuturos existimatis cātus/
aerios quide/ spiritui prorsus aeri harmonicos harmo-
nico/ calentes adhuc/ uiuosq; uiuo/ sensu præditos sensu
ali: ratione conceptos rationali? Hanc ergo uobis a me
fabricatā trado lyrā/ cātūq; cum ipsa Phœbeum / solamē
laborum/ diuturnæ uitæ pignus. Sicut enim res qualita-
te tēperatissimē simulq; aromaticæ/ tum humores inter
se: tum spiritū naturalem secum ipso contemperant: Sic
odores eiusmodi uitalem spiritū: sic rursus similes q; q;
concentus spiritū animalē. Dum igitur fides in lyra so-
nosq; dum tonos temperatis in uoce: similiter spiritum

De vita longa.

†
†
uestrū intus contēperari puate. Ac ne ipse Venere sim
auarior/ quæ sine Baccho friget/ ab hoc ipso Libero pa-
tre per me nectar hoc accipite. Qui præcipue inter uos
frigent/ tēporibus similibus/ bis septimo quoq; die unci-
as uernacei/ uel maluatici dulcis meri duas sumāt cum
una panis uncia/ tribus ante mēsam horis; Semel autem
drachmā unam sublimis aquæ destillantis ex uino cum
iuleb rosacei semuncia. Quo quidē liquore illinire etiā
cutem/ & ad olfactū uti cōmodissime possunt. Atq; ut
post eiusmodi nectar ambrosiā quoq; uobis afferā. Hęc
insup acceptā ab Ioue largior medicinā. Quattuor my-
robalanorū uncias accipite chebularū: Tres rosacei sac-
chari: Conditū zinziberis hyeme quidē unciam; æstate
uero semunciā. Tria hęc cum emblicarū melle concoq-
te sua uiter: septēq; auri folijs exornate. Ieiuni bolū ante
prandium quattuor horis accipite. Anno saltē integro
quotidie id assumite: Vt inde uelut aquila renouēt uŕa
iuuētus. Hacten⁹ quasi Mercuriū locutū existimem⁹.

De confirmatiōe superiorū: & q; deuitare debeat
mus assiduam cogitationē & coitum: Ca. xvj.

a
Strologi Venerem & Saturnum inimicos inuit-
cem esse ferunt. Cum uero in cœlo ubi omnia
amore mouent/ ubi defectus est nullus/ odium
esse nequeat/ inimicos/ id est effectu diuersos interpre-
tamur. Mittamus in præsentia reliqua. Ecce nūc Satur-
nus quidē nobis in centro: Venus autē in circūferentia
posuit uoluptatē. Voluptas uero spiritūū esca quædam
est. Igitur ex opposito Venus/ atq; Saturnus spirit⁹ no-
stri uolatū aucupant. Illa per uoluptatē suā allicit ad ex-
terna: Hic interim per suā ad intima reuocat. Distrahūt
itaq; spiritū si ferme eodē tpe moueant/ atq; dissipant.
Quamobrē nihil contemplatori uel curioso pestilentī⁹
q̄ Venereus actus: nihil uicissim hunc sectanti alienius
q̄ cura & contemplatio esse potest. Contēplatorem ue-
ro physicum/ religiosumq; eodem in gradu connume-

Liber Secundus

ramus. Et gradu simili quemlibet in negocijs suis ualde cogitandum/ grauisbusq; curis obnoxium. Hinc rur/sus efficitur/ ut siquem Saturnia/ uel contemplatiōe nimium occupatum uel cura pressum: leuare interim & aliter consolari uelimus/ per Venereos actus/ludos/iocos id tentantes tanq; per remedia longe distantia/frustra atque etiam cum iactura conemur: atq; uicissim si quem uenereo/ uel opere pditum/ uel ludo iocoq; solum moderari uelimus/ p saturniā seueritatē emendare non facile ualeamus. Optima uero disciplina est: p quemdam Phœbi louisq; qui inter Saturnum Venereq; sunt medij/ studia similiaq; remedia homines ad alterutrum declinantes ad medium reuocare. Sed ut tandem sim⁹ medici: sicut flamma duobus cōmuniter modis uiolentis extinguitur: aut uelut diffolata uentis: aut contra quasi compressa cineribus: Sic spiritū uel celeriter effectū Venereo dissipamus: uel sensim Saturnio suffocamus: ac sepe exprimimus comprimendo / pariterq; resolvimus. Spiritus utiq; frequēter ad extima uolans / intima reddit uel uacua/ uel aliena uitæ: Sed ad intima sepe coactus cetera circum membra prestat uitæ min⁹ idonea. Citam igitur senectutem / tum Venus interioribus nostris / tum Saturnus exterioribus infert. Venus quidem precipue: ubi ex quouis eius motu facile corpus debilitatur atque labascit. Saturnus quoq; potissimum: quādo ex quocunq; contemplationis officio/ uel curæ labore/ ingenij corporisq; uires labefactantur. Et si uel qui ad contemplationem: uel qui ad libidinē natus est/ plerumq; ad suum uterq; officium est natura fortissimus. Natura enim sepe coniungit cum uoluptate simul & facilitate potētiam. Vnusquisq; igitur se cognoscat: suiq; ipsi⁹ moderator/ ac medicus esto. Coitū quidē frequentari ceteros cōsulāt. Ego uero exercitaturis ingenii libro etiā supiore cōsului. Deniq; omni diēta oibus remedijs uti debet/ qbus mēbra/ spūs/ sensus/ ingenii/ memo

De vita longa.

ria cōfirment: Cogitationes p̄ interualla repetere: Nec expectare uel minimū ex cogitatione labore: Maxime uero cū primū canescūt: q̄ uil nōnulli sint qui nō tā debilitate naturā / uidelicet adhuc iuuenes canos emittunt / q̄ uel aegritudine / uel aegrotatione aliqua precedente: aut etiam parentum similitudine / a quibus scilicet iā canescentibus fuerint generati.

De medicinis senū: Et de habitatione iterum atq; diēta: Caplm. xvij.

Haldeorum regula est forte p̄ banda / ad iuuentutem recuperandā: pegrinos humores imbibitos corpori / expurgare gradatim / tū interiores / cōpetentibus medicinis: tū exteriores / frictionibus & lauacris puocationibusq; sudoris: Intereaq; salubribus / duraturisq; alimentis paulatim corpus implere. Sūt autē q trochiscis qbusdā ex uiperā factis / uel helleboro preparato p̄mittūt hūores oēs ueteres putridosq; profusus educere: Quib⁹ expurgatis & hūore rursū saluberrimo alimētis salutarib⁹ recreato / restituere iuuetutē. Et q cautiōres sunt / helleboro gallinas pascūt: hoīem uero gallinis. Eiusmodi uero curationem tanq̄ periculosam in iuuentute arbitror potius q̄ in senectute tentandam: Ne forte iuuentutem illam a Medea Peliaē senī promissam experiamur. Nam & iuuenes medicinis exquisite purgantibus cito senescere Hippocrates asserit. Sed ubi diēta non sufficit / clystere uel māna / uel aloē presertim lota securus uteris. Si tibi sit aluus astrictior / manna cū iure caponis / myrobalanique uirtute: Sin minus / hac te iuuenem etiam in senectute purgatione seruabis. Summe unciam lotæ aloes unam / myrobalanorum emblicarum drachmas duas / chebularum quoque tantundem / duas item rosarum purpurearum / masticis quoq; tantundem / maluatico uīno confice pilulas: quando Luna foeliciter collocata / ppitio fruitur Iouis aspectu / presertim si domicilia fixa possederit uel ipsa / uel Iuppiter.

Liber Secundus

Hęc enim ad diuturnitatem uitę magnopere cōferit. Potes etiam utiliter reubarbarum hic cum aloë compo- nere scilicet dimidiām aloës partem: dimidiām reubar- bari. Et quotiens opus fuerit/ unam mane sumere pilu- lam ad tres usq; uel quinq; modicumq; insuper uinum bibere. Vbi uero pituitam magis times/ potes cōmode in his pilulis trochiscorum agarici tertiam partem acci- pere una cum tertijs aloës duabus/ dimisso reubarbaro. Sed primam illam ego iam multis annis pilularum com- positionem omni atati experior esse tutissimam. Eadē hora confectiōnem eiusmodi facito. Sume myrobala- norum emblicarum / belliricarum / indarum / chebularū unciā uniuscuiusq; unam: cinnamomi uero duas: unā quoque doronici: rosarum purpurearum unam: sanda- lorum rubeorum duas: unam croci drachmā: tertiam drachmę partem musci: ambre tantundem. Candidū post hęc cum aqua rosacea succoq; citri fundito saccha- rum. Coque: fac bolos: auroq; inuolue. Hoc ante pran- dium quattuor horis sumētes atque dantes utiliter ex- perti sumus ad uirtutem corroborandam: ad illustandū spiritum atque firmandum. Maxime uero proderit / si paulum quid insuper uini aurei biberis. Proderit & se- pe calefactum panem aureo mero & rosacea aqua per- fundere: & modico insuper cinnamomo saccharoque uberiore condire. Frequenter etiam duo hęc cum lacte amygdalino & modico pane miscere. Nam eiusmodi mixtiōnes naturam referunt lousalem. Preter omnia / quę in superioribus explicauimus uel saltem significa- uimus/ ab his omnes urbani diligenter cauere debent / æstu/ gelu: Quolibet uel post calorē frigore uel noctur- no: Nebulis/ uentis uel ex palude flantibus/ uel irrum- pentibus ex angusto: Locis item ubi aer uel mouetur uiolentiū: uel nullo modo mouetur: Habitatione qua- uis humidiorē/ fetore/ torpore/ merore. Diligentius au- tem Mercurij sectatores: Diligentissime senes. Qui

De vita longa

preterea postquam mane corpus totum leuiter perfricauerint/delinient ipsum aduersum aeris / & laboris incommoda/calente oleo / uel uino quopiam subamaro:cui prius infuderint myrrham / & rosam/atque myrtum. Saluam frequenter ore ferant/neruis ac dentibus amicissimam. Et quando dentium uitio/liquida uelut infantes alimenta repetere compelluntur / mollissima caueant. Lac quidem uino referant moderato. Utantur igne dumtaxat ut medicina/quantum uidelicet expellendi frigoris/& suscitandi caloris innati necessitas postulat: Alioquin tanquam edace humorem naturalem exiccatur. Solem uero quoad delectat sequantur ut alimentum/destillatione uitata: et aestu similiter declinato. Faciles quidem motus diligant / excitando calori admodum necessarios. Labores autem corporis oderint:& multo magis animi:Nec minus longam sitim / & inediam atq; uigiliam.

De nutrimento spiritus/& cōseruatione uitæ per odores:

Capitulum. xviiij.

I Eginus in calidis quibusdã regionibus/ac plurimo passim odore flagrantibus/multos gracili corpore/& imbecillo stomacho/quasi solis odoribus ali. Forte quoniam ipsa natura loci / tum herbarum / & frugum / atque pomorum succos ferme totos redigit in odores: tum corporum humanorum humores illic resoluit in spiritum. Cum igitur uterque uidelicet odor & spūs sit uapor qdã / & simile simili nutritur/nimirum & spiritus & spiritalis homo plurimum ab odoribus accipit alimentum. Nutrimentum uero / quaecunque id sit per odores siue fomentum / apprimere senibus & gracilibus necessarium est: Quo defectum alimenti solidioris atque uerioris / utcunque compensare possimus. Ambigere tamen nonnulli solent / utrum spi

Liber Secundus

ritus odoribus nutriatur: Ego autem opinor solis forsitan
ita nutriri/ut nisi alimenta / quæ crassa sunt / digestionem
tandem in uapores extenuentur / spiritus ipse quem
diximus uaporem esse/ nullum illinc suscipiat nutrimentum.
Itaque uinum odore plenum / spiritum subito re-
creat: quem cetera uix tandem reficere possunt. Vapo-
rem uero illum in quem cibi cocti denique transferun-
tur/ideo appellamus odorem: quoniam & odor ubique
uapor quidam est: & hic tractus intus ex alimentis ua-
por nisi spiritui quodam odore placeat/ uix ullum spiri-
tui exhibet alimentum. Quamobrem Auicennam no-
strum ualde probamus dicentem: corpus quidem dul-
cedine/ spiritum uero quadam (ut eius uerbis utar) aro-
maticitate nutriri. Quoniam crassitudo corporis non
nisi crassa natura/ qualis est in dulcedine/ coalescere ua-
leat. Tenuitas uero spiritus: non alio quam fumo quodam/
atque uapore: in quo aromaticitas ipsa uiget/ refici pos-
sit. Aromaticam uero qualitatem dicimus odorem / &
acutam / & quodammodo stipticam. Proinde quoni-
am iecur quidem corpori per sanguinem alimentum
præstat/ dulcedine plurimum augetur. Cor autem quia
& creat spiritum: & spiritui procreat alimentum: merito de-
siderat aromatica. Expedit tamen / & aromatica pro
corde condiri dulcedine: & dulcia pro iecore aroma-
ticis commisceri: dulcedinemque interea nimiam eui-
tare. Quid plura? Galienus ipse secutus Hippocratem/
spiritum non solum odore putat nutriri / sed aere: Ae-
re inquam non simplici: sed potius oportune permix-
to. Quibus quidem si fidem habebimus / nec alimen-
torum/ nec rei ullius delectum magis ad uitam neces-
sarium/ quam aeris nobis accommodati / esse censebimus.
Aer enim & inferiorum & coelestium qualitibus facil-
lime semperque affectus/ & immensa (ut ita dixerim)
amplitudine circumfusis/ perpetuoque motu / nos un-

De vita longa.

dique penetrans / ad suam nos mirabiliter redigit qua-
litate: Presertim spiritum: precipue uitalem in corde
uigentem: In cuius penetralia: tum assidue influit / tum
repente. Sic protinus afficiens spiritum / ut est affectus:
perque spiritum uitalem / qui & materia / & origo est spi-
ritus animalis / pariter afficiens animale. Cuius qui-
dem qualitas maximi momenti est ingeniosis eiusmo-
di spiritu plurimum laborantibus. Itaque ad nullos po-
tius q̄ ad eos attinet puri luminosique aeris / odorum
que delectus / atque musica. Hęc enim tria spiritus ani-
malis fomenta precipua iudicantur. Potissimus uero
ad uitam est aer electus. Nam octauo mense nati in ægy-
pto plurimi uiuunt: Et nonnulli in plagis gręcię tem-
peratis saluberrimi aeris beneficio. Quod Aristoteles
narrat: & Auicenna confirmat. Sed profecto sicut cor-
pus ex uarijs compositum / uarijs quamuis non eadem
mensa nutriendum est alimentis / ita spiritus similiter
compositus uarietate quadam aeris semper electi ob-
lectandus est / atque fouendus: Simili quoque electo /
rum odorum uarietate quotidie recreandus. Nam aer
& odor quasi spiritus quidam esse uidentur. Iam uero
Alexander & Nicolaus Peripatetici una cum Galie-
no concludunt spiritum uitalem / & animale ideo nu-
triri / tum odore / tum aere: quoniam uterque mixtus
est / atque conformis: & utrunque haustum / in præcor-
dia penetrare: ibi coqui temperarique ad uitam / per
que arterias diffundi. Vbi uterque coctus iterum / nu-
trit spiritum (ut aiunt) utrunque / præcipue animale.
Aiunt etiam spiratum aerem non solum refrigerando
calori prodesse: sed etiam nutriendo. Nam & animalia
etiam ualde frigida spirant. Addunt aerem crassio-
rem spiritui naturali tanquam magis corporeo conuenire /
subtilem uero / purũ / lucidum / spiritui potius uitali / po-
tissimum animali. Neque mirum uideri debet spiritum

Libër Secūdus

adeo tenuem/rebus quoque tenuibus ali. Siquidem & pisciculi multi aqua nitidissima nutriuntur: & ocimum in aqua simili/uiuít/crescít/floret/redolet. Mitto quib⁹ elementis Cameleontem & Salamandram nutriri non nulli ferant. Redeamus ad nostra. Interest certe q̄plurimum/qualé spíremus aerē/ quales hauriamus odores: Talis em̄ & spūs in nobis euadit. Ea tenuis uero nos anima per uita uegetat: qua tenuis spūs harmoniā seruat cū anima cōcinentē. Spūs quidē in nobis primus uiuít / & maxime; & quasi uiuít solus. Nōne repētino quodā saepe casu/uel affectu/uita/sensu/motus/subito mēbra deserunt? Regresso uidelicet ad cordis penetralia spiritui: Et sepe statim reuertūt ad mēbra/p̄ frictiōes & odores illuc spírítu redeunte: Quasi uita i ipso spiritu uidelicet re uolatili potius insit q̄ humoribus aut membris. Alioquin propter horū crassam tenacitatē tardius admodum accederet uita membris atq; recederet. Quicūq; igitur uitam in corpore producere cupitis: spírítu in primis excolite: hunc augete nutrimentis sanguinē aut gentibus/temperatum uidelicet/atque clarum: Hūc aere semp electo fouete: Hūc quotidie suauibus odorib⁹ alite: Hunc sonis & cantib⁹ oblectate. Sed interea odores caute calidiores: Frigidiores fugite: Capessite temperatos. Frigidos calidis/siccis humidis tēperate. Odorem uero omnem quia pars corporis subtilissima est/sci tote non nihil habere calorís: atque ex rebus quæ ipsæ nutriunt/odores sperate potius nutrituros: ut ex aromatico piro pomocq; persico/similicq; pomo: magis autē recente pane/calente: maxime carnibus assis: q̄maxime uino. Atque sicut sapor qui mirifice placet: plurimi uelocisque nutrimenti causa est uel occasio corpori/sic odorem ad spírítum se habere putate. Commemorare uobis iterum placet/Democritū iamiam expiraturū ut obsequerēt amicis/spírítu ad quatrídium usq; olfactu calentiū panū retinuisse: ulterio⁹ etiā si modo placuisset/

De vita longa

spiritū seruatum. Sunt & qui dicunt id mellis odore fecisse. Ego si modo usus est melle existimo illū mel uino liquefactum albo/ calentibus panibus infudisse: Neque enim spernendus est mellis odor. Flos namque florum mel existit: nec parū nutrit ipsa dulcedine: ac diū qualitate sua res integras a putrefactione tuetur. Itaque si quis nouerit hoc etiā ad cibum ita uesci/ ut nec dulcedine nimia meatus oppleat: nec tali quodā calore bilem exaugeat/ certum habebit longioris uitæ subsidiū. Saltē igitur condimentū hoc frigidis & humidis adhibete. Verum ut uos reuocem ad odores. Vbi cūque suffocationē/ compressionēque spiritū nimiam extimescitis: quod meror frequens torporque portendit/ odores circūfusus amate: Vbi uero fugam exhalantiū spiritū expauescitis/ odores potius infusos nutrimentis accipite. Et si quid odorum præterea foris sumitis/ uelut clypeum costis dūtaxat/ at admouete sinistris. Nonne uidetis quæ repente sursum uel deorsum ad odores se matrix ipsa præcipitet? quæ uelociter ad os/ ad nares/ spiritus aduolet/ suauis odoris esca pellectus? Vbi igitur spiritus uel exiguus uel fugacissimus esse deprehenditur: quod pusillanimitas sæpe declarat/ corpisque debilitas uel parua de causa multa contingens: odoribus non tam extrinsecus obiectis/ quæ intrinsecus iniectis allucite: imo potius pascite: retinete. Odorem uero uini ante omnes eligite. Multum namque nutrit spiritum odor exhalans ex natura tum plurimū/ & uelociter nutriente corpus: tum uoluptate sensum afficite. Tale uero uinū est præ ceteris calidum/ humidū/ & odorum/ atque clarum. Tale etiam saccharum esse dicere/ si sumat odorem. Cinnamomum quoque simile: Et doronicū/ anisumque/ & dulce maratrum/ si acuminis suo ad exiguam dulcedinē adderent ampliorem. Sed quā temperiem natura non fecit/ uobis ipsi cōficite. Et quotiens distractionē spirituum formidatis/ calidioribus acutioribusque/ & subtilissimis adhibete/ quæ cohibere parū

Lans mellis

Liber Secundus

per uolatū spūs / ac sistere ualeant: ceu croco / chariophi /
lis / cinnamomo / adustū panē / rosaceā aquā / acetūq; rosa /
ceum / rosam / myrtū / uiolā / sandalū / coriandrū / cydoni /
um pomū / atq; citrū. Horreo uero camphorā: ubi cōtra
caniciē est agendū. Recentē uero semp menthā diligo:
menti etiā salutarē spūiq; tutissimā. Deniq; mementote
res omnes ueneno contrarias / esse uitæ admodum sa /
lutares: non gustu tantū: sed etiam odoratu: maxime ty
riacā. Has uero in libro contra pestilentia enarrauimus:
narrabim⁹ & in libro sequenti. Inter eas aut ne qd uos la /
teat: numeram⁹ & uinū. Nā sicut homini uenenū est ci /
cuta: ita cicuta uinū: nō simul quidē / sed paulo post ebi /
bitū. Ac ne solis uos odoribus hic alliciā / cōponendum
uobis mando electuariū quotidie mane gustandum / ol /
factu / gustuq; suaue / & uitæ admodū salutare. Accipite
tres chebulꝝ uncias: unā emblicarū: & indarū unā / unā
q; belliricarū: semiunciam uero doronici: Cinnamomi un
cias duas: croci drachmā unā: abra partē drachmæ terti
am: Musci quoq; tantūdem. Cōtundite diligēter. Tan
tum rosacei sacchari adhibite / quātum gustui satis facit.
Sandalorū rubētū / quātū sat est color: mellis itē embli /
carū uel chebularū: quātū molli expedit electuarij for
mæ / auri folia totidē quot pꝛedicta sunt uncia. Vbi ue
ro difficilior est cōpositio multiplex / expti sum⁹ simpli
cē hanc optimā esse. s. ex chebulis maratro dulci: saccha
ro aqua rosacea liquefacto. Sumptā uero tū ieiuno sto
macho: tū post cœnam. Memineritis aut myrobalanos
cōditas meliores esse: Siccas uero saltem diē integrum /
oleo amygdalarū dulciū / uel butyro uaccino pri⁹ infun
dite q; confletis. Probat & Auicenna uobis cōfectionē
ex emblicis atque indis / cum melle anarcadorū / cocto
q; butyro. Item chebularū cum zinzibere & squama fer
ri / & potius auri. Probat item Petrus Aponensis com
positionem ex croco / mace / castoreo / per partes aqua
les acceptis / atque contusis / & uino commixtis: Vnde

Cicuta

De uita longa.

affirmat uitam etiam propemodum moribundis produci consueuisse. Denique Aly Astrologus Medicusq; excellēs asserit / usu triferæ simliūq; rerum uitam effici longiorem. In omni uero triferæ myrobalan^o fundamentum est: Sed hanc temperant subtilibus quibusdam / atque mollibus: Præsertim ubi sicciior est myrobalan^o: Ut & penetret / nec meatus obstruat / nec aluum exiccet / niuium / uel astringat. Cum uino præterea cōmodissime utimur: sed modico / ne forte diluat. Compositionē uero Petri / quam modo narrabam / si modo utilis est / arbitror olfactu potius q̄ potu utilem fore.

De Magorum medicina pro senibus: Capitulum. xix.

Agī stellarum obseruatores / ad Christum uitæ ducem stella duce uenerūt / preciosum uitæ thesaurū offerentes / Aurum / Tus / & Myrrham: Tria dona pro tribus planetarum dominis / stellarum domino dedicantes. Aurum quidem pro temperamento Iouis maxime omnium temperatum. Tus autem pro Sole præcipue / phœbeo calore simul odoreque flagrans. Myrrham denique firmantem corpus atque conseruantem: pro Saturno omnium firmissimo planetarum. Huc igitur omnes ad sapientes magos uenite senes / munera uobis quoque uitam productura ferentes: Quibus auctorem uitæ quondam uenerati traduntur. Venite senes inquam / senectutē grauius tolerantes. Venite / & uos præterea / quoscunq; senectutis propemodum aduentantis formido sollicitat. Accipite præcor alacres uitalia dona. Sumite unciās quædam turis duas: unā uero myrrhæ: auri rursū in folia duri dimidiā drachmæ partē. Cōtundite tria simul / cōstate / cōfundite in pilulas / aureo quodam mero: Idq; tunc oportune conficite / quādo Diana propitio Phœbi / uel

Liber Secundus

Iouis gaudet aspectu. Sumite posthac thesauri tanti/aurora qualibet portiunculā: Ac exiguo pfūdite meri potu: nisi forsan incaluerit aestas. Tunc enim aquam rosaceam bibere prestat. Siquis autem iter uos calorē quouis tempe magis metuat/ is myrobalanum chebulā aut emblicam/ equalem ad turis/ myrrhēq; & auri simul pōdus adiciat. Hoc humorem pculdubio naturalē a putrefactione tuebitur. Hoc humoris resolutionem lōgius ppullabit. Hoc tres in uobis spiritus naturalē/ uitalē/ animale/ fouebit/ confirmabit/ corroborabit. Hoc rursum uegetabit sensum: Acuet ingenium: Memoriam conseruabit.

De periculis euitandis ex quolibet uita septennario imminentibus: Caplm. xx.

• Vm astronomi singulas deiceps diei horas planetis ordine singulis distribuerint: Similiterq; septē hebdomadae dies: atq; i ipso foetu p menses digesserint officia planetarum: Cur non etiam p annos eadem disponamus? Vt quemadmodū infātem in aluo latentem rexit primo mense Saturnus: ultimo Luna: sic statim natum ordine iam conuerso/ primo ipsius anno ducat Luna: Secundo si uis/ Mercuri⁹: Tertio Venus: Quarto Sol: Quinto Mars: Sexto Iuppiter: Septimo uero Saturnus. Atque deinceps ordo per uitam similis repetatur. Itaq; in septimo quolibet uitae anno / fit in corpore mutatio maxima. Ideoq; piculosissima/ quandoquidem & Saturnus nobis comuniter est pegrinus: & ab eo tunc planetarum summo/ ad Lunam euestigio planetarum infimam gubernatio redit. Hos ānos astronomi greci climatericos nomināt: Nos scalares uel gradarios/ uel decretorios appellamus. Forte uero in morbis ipsum humoris uel naturae motum planetes p dies eodem ordine regunt. Vnde & septimus quisq; eadem ratione iudiciarius appellatur: Quartus quoq; quonia medium in septennario tenet. Tu igitur si uitam pdu

*Singulis diebus
fit unum
mutatio
Climatericos*

De vita longa.

cere cupis ad senectutē nullis eiusmodi gradibus inter-
ruptā: Quotiens septimo cuilibet p̄p̄inquas anno / con-
sule diligenter astrologū: Vnde imineat tibi discrimen
ediscito: Deinde uel adito medicū / uel prudentiam / &
temperātiā accersito. His nāq; remedijs phiberi mi-
nas astrorū Ptolemaus etiā cōfitemur. Addit quinetiam
astroꝝ promissa sic augeri posse / ut agrorū cultor auget
terræ uirtutē. Probat Petrus aponēsis argumētationib⁹
multis / & testimonio Aristotelis / Galieni / Aly / naturalē
uitā finē nō esse ab initio ad unguē determinatū: sed ul-
tra citraq; moueri posse. Idq; asserit tū ex astris / tū etiā
ex materia. Cōcludit his auctoribus rationibusq; obitū
etiā naturalē differri posse / cū astrologiā machinis tum
praesidijs medicoꝝ. Igitur neq; nos temere in his praecē-
ptis elaboram⁹. Neq; te pigeat p̄quirere a medicis quā
naturaliter tua sit diēta: & ab astrologis / quā stella uitā
faueat. Et quādo hec bene se habet / & ad eā Luna / cōpo-
ne quā p̄desse didiceris. Neq; pudeat saepe illos auscul-
tare: qui nō tā fortuna / q̄ uirtute senectutē p̄sperā cōse-
cuti uident. Præterea Ptolemaus & ceteri professores
astronomiā / imaginibus quibusdā ex certis lapidib⁹ &
metallis / sub certo sidere fabricatis / uitā p̄sperā pollicen-
tur / atq; longauā. Verū de imaginibus quidē ex pte / ac
plurimū de reliquo fauore coelesti cōmentariū cōponi-
mus i Plotinū. Quē librū huic opi deinceps subiiciēdū
existimam⁹: Quēadmodū / hoc post librū scribi uolum⁹:
quē de curāda fratꝝ ualitudine cōposuim⁹. Fauorēꝝ
coelestē quē mō dicebā / p̄ iuuetute lōga / nūc quantū q̄si
poetae cui dā licet loqui: quātū rursus medico licet face-
re / a Phoebō Bacchoq; petemus.

Solis aeterna est Phoebō Bacchoq; iuuentus.

Nam decet intonsus crinis utrūq; deum.

Phoebus & Bacchus semp̄ indiuidui fratres sūt: Ambo
fere sūt idē. Phoebus qdē est ip̄a sphaerā illi⁹ aia. Sphaera
uero Bacchus; imo & Phoebus est totus ipse sphaerā cir-

Liber secundus de vita longa.

cus. Bacchus autē est flāmeus ille in hoc circo/circulus: imo uero Phoebus est almū in hoc flāmeo globo lumē. Bacchus autē existit ibidē salutaris ex lumine calor. Sēper ergo fratres comitesq; sunt: fere semp alter & idē. Quid uero? Si Soli uere quidē Phoebus est/cantu suo tunc auiū cātus excitans: Cithara rursum tēpora temperans: In autūno uero Sol idē auctor uini Bacch^o existit.

Tria nobis ad seruandā iuuentutē pater ille Liber qui amat colles Bacchus affert. Hos quidē apricos primū colles: In his autē collibus suauissimū præcipue uinum: Perpetuā in uino securitatē. Tria quoq; Phoeb^o Bacchi frater pari benignitate largit. Diurnū primo lumē: Sub fomēto luminis herbas suauiter redolentes: Ad luminis huius umbrā/citharā/cantūq; perennē. His ergo pensis potissimū: his staminib^o Clotho nobis iam nō parca longa uitæ fila pducet. Tris parcas fere oēs poetæ canunt: Tris quoq; nos nō poetæ canim^o. Prudēs qdē in omī uictu: pccitas/uitā nobis lōgā ichoat. Cōstās quoq; in curis subeūdis pccitas pducit uitā. Parcitas ꝑo in coelo fruēdo negligēs uitam occat. Tres pythagoras tēperātias ante omīa celebrat: tres etiā nos in præfetiā celebram^o. Tēperātia in affectibus cōseruato: tpantiā in omī uictu seruato. Tēperiem aeris obseruato. Hac enim prouidētia humorum intēperiem quæ citæ senectutis & intēpestiue mortis causa est/aspirāte deo/pcul admodū ppulsabis. Aspirabit autē auctor ille uitæ: si ea tantum conditiōne uitam optaueris diuturnā/ut diuti^o cum generi humano uiuas/ tum maxime uiuas illi/ quo mundus totus nspirante uiuit.

Finitur secundus liber.

Prologus in librū tertiū

Marsilij Ficini Florentini in librū tertiū De uita coeli-
tus companda/ad serenissimū Pannonia regem Episto-
lare Proœmiū.

Marsilius Ficinus Florentinus / serenissimo Pan-
nonia Regi sp̄ inuictō. Philosophi ueteres rex
omniū foelicissime coelestiuū uires inferiorūq; na-
turas diligentissime p̄scrutati: Cū existimarēt hominē
frustra sapere / qui nō sibi sapit: totā merito p̄scrutatio-
nē suam imprimis ad uitā sibi coelitus cōparandā retulif
se uident: iudicātes (ut arbitror) tū elementa / & quæ ex
his cōponūtur frustra sibi cognita fore: tū motus coele-
stiuū / & influxus temere nimiuū obseruatos: nisi hæc una
cū illis cognita simul / atq; cōiuncta / aliquādo sibi ad uitā
foelicitatēq; cōducerēt. Profuit aut̄ illis ut uidef / eiusmo-
di cōtēplatiō ad uitā primo præsentē. Nā Pythagoras
& Democritus Apolloniusq; theaneus & quicūq; ad id
potissimū studuerunt / rerū sibi cognitarū usū p̄spērā ua-
litudinē cōsecuti sūt: uitāq; longæuā. Contulit insup̄ ad
futurā uitā / tū per gloriā apud posteros p̄pagandā: tum
apud deū in aeternitate fruēdā. Siquidē ex mirabili mū-
di totius ordine / eius tādē cognouere rectorē: & ante
om̄ia cognitū amauerūt. Tibi uero gloriā p̄ sæcula cun-
cta futurā / magnanimitas / magnificentia / uictoria perpe-
tua pollicentur. Vitā quoq; apud deum in æuo beatā / di-
uina clemētia / insigni pietati tuæ iusticiæq; p̄mittit. Vi-
tā deniq; p̄spērā inter mortales satisq; longā (quantū ex
indicijs quibusdā mihi licuit cōiectare) foelicia tibi si de-
ra decreuerunt. Vt autē qd̄ pollicent̄ / id & præstent fir-
missima fide / & cumulo insup̄ progent pleniore: dilige-
tia tua / & medicorū / astrologorūq; cura efficere p̄culdu-
bio potest. lam uero id posse scientia & prudentia fieri /
doctissimi quicq; astrologi / ac medici consitent. Cū igif
iter Plotini libros / magno Laurētio Medici destinatos /
i librū Plotini de fauore coelitus hauriēdo tractantē / nu-
per cōmētariū cōposuissē: inter cetera in eū nostra cō-

Exhortatio auctoris in li. III.

mētaria numeratū id quidē seligere nunc Laurētio quidē ipso p̄bante. Atq; maieſtati tuæ potiffimū dedicare decreui. Spero equidē dū uitæ tuæ p̄ſperitatēq; cōſulā uitæ interim & ſplendori ſæculi noſtri / & humani generis cōſulturū. Atq; ut ualitudini p̄ſp̄itatēq; regiæ ualidū hac noſtra p̄deſſent: p̄ Valorē ipſum mittenda putauī. Hūc tu igit̄ Valorē noſtrū clemētiffime Rex cōplecte re precor. Tātū em̄ natura / uirtus / auctoritas tua ualet: ut abſq; te neq̄at uel Valor ipſe ualere. X. Iulij. M. cccc. Lxxxix. Florentiæ.

Marsiliij Ficini ad lectorē ſequētis libri Exhortatio:

Alue hospes ingenioſe. Salue iterū quiſq; es ſalutis auidus / qui noſtra ad limina tēdis. Vide p̄cor hospes cupide primum / q̄ hospitalis ſim. In trātis erat certe / ſalutē ſtatim hoſpitio dicere: Ego uero ſalute p̄æueniēs / mox p̄ſpectū ſaluere te iuſſi. Intranſe & adhuc ignotum plibēter excepi. Trahentē apud me moras / promiſſa (ſi deſpirauerit) ſalutē donabo. Hoſpitiū ergo nactus es amicū quidē om̄ibus: & amoris nunc erga te plenū. Siqd̄ forte fers tecum amori cōtrariū: Siqd̄ habes odiū / prius ponito precor q̄ medicinas hic uitales attingas. Vitā em̄ tibi dedit amor / uoluptas q̄ parentū: Vitā uiciſſim demit odiū / atq; dolor. Quem igit̄ odioſus uexat dolor: huic nullus uſq; medicinæ uitali relictus eſt locus. Quāobrem deinceps te nō ut hoſpitē tantū / iā alloquor: ſed amicū. Officina Marsiliij tui aliquanto eſt amplior / q̄ his cancellis dumtaxat / quos hic uides / coerceaſ. Nō em̄ ſolo hoc libro ſequente: ſed duobus etiā p̄æcedētibus circūſcribit̄. Tota uero ſummatim medicina quædā eſt p̄ uiribus opitulatura uitæ: ut ualida tibi uita ſit / ut lōga. Idq; ubiq; medicoꝝ ope cęlitus adiuta molit̄. Varia ſane p̄ diuerſis hominū ingenijs / atq; naturis / noſtra hac officina / antidota / pharmaca / fomenta / unguenta / remedia p̄fert. Siqua tibi fortalſe minus placeat: mittito quidē iſta: Cætera p̄pterea ne

De uita coelitus cōparanda:

respuito. Deniq; si nō pbas imagines astronomicas/aliquin p ualitudine mortaliū adinuētas quas & ego nō tā pbo q̄ narro: has utiq; me cōcedente: ac etiā si uis cōsulente dimittito. Medicinas saltē coelesti quodā admiculo cōfirmatas/nisi forte uitā neglexeris/ne negligito. Ego em̄ frequēti iādiu experiētia cōpertum habeo: tantum itereffe inter medicinas huiusmōi/atq; alias abiq; delectu astrologico factas/quātū iter merū atq; aquā: ut etiā infans octauo a cōceptiōe mense natus/Floretia mēse Martio/nōcte adscēdēte Saturno retrogrado/semiuiuus/eiusmodi diligentia uideat a nobis imo a deo quasi uitā redditus/potius q̄ seruatus: Triēniūq; ualidē ferme iā impleuerit. lam uero si praterēa generis eius/dē plura narrauero/uera loquar. Nec gloriabundus (q̄ est a philosopho penitus alienū) sed exhortabundus potius afferā. Verum satis iam partim quidē cōciliātes/potim etiā exhortātes allocuti te sumus: deinceps igit̄ cū Plotino loq̄mur/ita demum tibi diligentius consulturi.

Protestatio catholici auctoris.

In om̄ibus quæ hic aut alibi a me tractant̄/tantū assertum esse uolo/quantum ab ecclesia comprobatur.

Capitulosq; tertij li. De uita coelit' cōparanda: Annotatio.

Ca. j.

In quo cōsistat s̄m Plotinū uirt' fauorē coelitus attrahēs. s. in eo q; aia mūdi & stellarum dāmonūq; animæ facile alliciunt̄ corpōsq; formis accōmodatis.

ij

De cōcordia mundi: De natura homis s̄m stellis: quō fiat attract' ab unaq; stella.

iiij

Q̄ inter animā mundi/ & corpus eius manifestū est spiritus eius/in cutus uirtute sint quattuor elemēta: Nos uero per spiritū nostrum hunc possumus haurire.

iiij

Q̄ spiritus noster hauriat mundi spiritum per radios Solis & Iouis: qua tenus ipse

f iiij

Capitulorū libri tertij

- fit Solaris & Iouialis.
- v Q^u tres gratiæ sint / Iupiter / & Sol / & Ven^{us}.
Iupiter est gratia geminarū media & maxima nobis accommodata.
- vj De uirtute in nobis naturali / uitali / animalis: & per quos planetas adiuuent: & quō p^{er} aspectū Lunæ ad Solē / & Venerē: maxime uero ad Iouem.
- vij Quō mēbra foueant ī nobis p^{er} compatio-
nē Lunæ ad signa & ad stellas fixas.
- viii De uirtutibus & usu stellarū fixarum.
- ix De dignitatibus planetarū in signis ad usū
medicinarum obseruandis.
- x Quō planetis uti debeat^{ur} in medicinis.
- xj Quib^{us} modis spūs n^{ost}r^{us} haurire plurimū pos-
sit de spiritu uitæ mundi: Et qui plane-
tæ spiritū p^{ro}creent atq; recreēt: & qualia
ad unūquenq; planetā p^{ro}teant.
- xij Q^u res naturales atq; etiā artificiosæ habe-
ant uirtutes a stellis occultas: p^{er} quas spi-
ritū nostrū stellis eisdē exponant.
- xiii De uirtute imaginū s^{ecundum} antiquos / atq; me-
dicinarum cœlitus acquisita.
- xiiii De ordinibus rerū a stellis pendētū / ut So-
lariū atq; similiū: & quō spūs fiat solaris.
- xv De uirtute imaginū s^{ecundum} antiquos / atq; me-
dicinarū: & quō medicina sint longe ua-
lidiores q̄ imagines.
- xvj De potestate cœli. De uiribus radioꝝ / un-
de uim sortiri putent^{ur} imagines.
- xvii Quā uim hēant figurę ī cœlo / atq; sub cœlo.
- xviii Quales cœlestiū figuras antiqui imaginib^{us}
imprimebāt: ac de usu imaginū
- xix De fabricanda uniuersi figura.
- xx Quantā imagines uim habere putent^{ur} ī spi-

Annotatio

ritū & spiritus in eas: & de affectu utētis
& operantis.

xxj De uirtute uerborū / atq; cantus ad benefi-
ciū celeste captādū: Ac de septē gradib⁹
pducētibus ad cœlestia.

xxij Quō septē mōis nos cœlestibus accommo-
dare possim⁹: & qbus Saturnus sit male-
ficus: qbus ppitius: quos Iupiter a Satur-
no defendat: quō cœlum agat in spiritū
& corpus / & animā.

xxiij Ut pspere uiuas / agatq; i primis cognosce
igeniū: sidus: geniū tuū: & locū eisdē cō-
uenientē: hic habita: p fessionem seque-
re naturalem.

xxiiij Qua ratiōe l'ati cognoscāt ingeniū suū: se-
quanturq; uictū spiritui consentaneum.

xxv De astronomica diligentia in liberis pcre-
andis: In preparādīs epulis: In adificijs /
& habitatiōe / atq; uestibus: Et quantum
curare talia liceat.

xxvj Quō p inferiora superiorib⁹ exposita dedu-
cātur superiora: Et p mundanas materi-
as mundana potissimū dona.

Marsiliū Ficini Florentini Liber De Vita cœlit⁹ cōpanda /
cōposit⁹ ab eodē in cōmētaria eiusdē in Plotinū incipit.

In quo cōsistat s'm Plotinū uirt⁹ fauorē cœlitus attra-
hēs / scilicet in eo q aia mundi / & stellarū / dæmonūq; aia
facile alliciunt / corporū formis accommodatis: Ca. j.

I tantū hæc duo sint in mundo: hinc qdē
intellectus: inde uero corpus: Sed absit
aia: tūc neq; intellect⁹ trahet ad corp⁹ (im-
mobilis em est oino caretq; affectu mo-
tiōis principio / itaq; a corp⁹ lōgissime di-
stans) neq; corp⁹ trahet ad intellectū / ue-
lut ad motū p se inefficax / & ineptū: lon-

Liber tertius

geq; ab intellectu remotū. Vex; si interponat aia utriq; cōformis/facile utriq; & ad utraq; fiet attractus. Primo qdē ipa oim facillime ducit: qm̄ primū mobile est/ & ex se & spōte mobile. Præterea cū sit (ut dixi) media rerū / oia suo i se mō cōtinet / & utriq; rōne p̄pinq;. Ideoq; cōciliaf / & oibus: etiā æqliter illis quæ inter se distāt: ab ea uidelicet nō distātib⁹. Præter em̄ id qd̄ hinc qdē conformis est diuinis: inde x̄o caducis / & ad utraq; uergit affectu / tota interim ē simul ubiq;. Accedit ad hæc / q; aia mūdi totidē saltē rōnes rez; semiales diuinitus habet: quot ideae sunt in mēte diuina: qbus ipa rōnibus totidē fabricat spēs i materia. Vñ unaqueq; spēs p̄ ppriā rōnē seminale p̄prie rñdet ideae / facileq; pōt per hæc sape aliqd̄ illic accipere: qñquidē p̄ hæc illinc est effecta. Ideoq; siqn̄ a ppria forma degeneret: pōt hoc medio sibi pximo formari rursū / p̄q; id mediū inde facile reformari. Ac si certe cuidā rez; speciei / uel indiuiduo ei⁹ rite adhibeas m̄ta / quæ sparsa sūt: Sed eidē ideae cōformia. Nox i materia hæc ita oportune patā / singulare mun⁹ ab idea trahes p̄ rōnē uidelicet aie seminale: Nō em̄ intellect⁹ ipse p̄prie: sed aia ducit. Nemo itaq; putet certis mūdi materijs trahi numia quadā a materijs penit⁹ segregata: sed dæmones poti⁹ aiatq; mūdi munera stellarūq; uiuētū. Nemo rursū miret p̄ materiales formas aiam quasi alluci posse. Siquidē escas eiusmodi sibi cōgruas ipsamet / qbus alliceret / effecit: & sp̄ libēterq; habitat i eis dē. Neq; i mūdo uiuēte toto qcq; repit̄ tā deforme / cui nō adsit aia: cui nō insit & aia mun⁹. Cōgruitates igit̄ eiusmodi formaꝝ ad rōnes aia mūdi Zoroaster diuinas illices appellauit: q̄s & Sinesius magicas esse illecebras confirmauit. Nemo deniq; credat ad ppriā qndā materię speciem & tpe certo hauriri oia p̄rius ex aia dona: sed pro oportunitate dona dūtaxat seminis / quo talis spēs pullulauit: seminūq; cōformiū. Itaq; hic hō hūanis tantū adhibitis nō pprias pisciū uel auisū dotes / inde sibi uēdicat:

De vita coelitus cōparanda.

sed hūanas atq; cōsiles. Adhibitis autē quæ ad stellā talē
ptinēt atq; dæmonē / stellæ dæmonisq; hūi^o ppriū subit
īfluxū/uelut lignū p sulphur patū ad flāmā ubiq; præse-
tē. Atq; hūc nō mō per ipos stellæ dæmōisq; radios: sed
etiā per ipsā mūdi aiām ubiq; præsentē: i q̄ & cuiuslibet
stellæ dæmonisq; ratio uiget: partim q̄dem seminalis ad
generādū: partim etiā exēplaris ad cognoscēdum. Hęc
em̄ fm Platonicos antiquos rōnibus suis ædificauit ul-
tra stellas in coelo figuras: ptesq; ipsarū tales / ut ip̄e quo-
q; figuræ quædā sint: ip̄ssitq; his oib^o pprietates. In stel-
lis autē figuris/ptib^o / pprietatib^o / oēs rez inferiorū speci-
es cōtinent / & pprietates earū. Vniuersales ꝛo figuras
octo posuit atq; q̄draginta scilicet in zodiaco duodeci:
extra ꝛo sex atq; triginta, lte in zodiaco triginta sex ad
numez gradū. Rursus ibidē ter cētū / atq; sexaginta ad
numez graduū. In quouis em̄ gradu sūt stelle plures/ex
qbus ibi cōficiunt imagines. Silt imagines extra zodia-
cū in plures diuisit figuras p faciez ibidē graduūq; suo-
rū nūero. Cōstituit deniq; ab imaginib^o his uniuersali-
bus ad uniuersales imagines habitudines / & pportioes
q̄sdā / quæ ip̄e quoq; imagines illic existūt. Eiusmodi ue-
ro figuræ cōtinuitatē quæq; suā habēt ex radijs stellarū
suarū in se inuicē peculiari q̄dā pprietate cōiectis. A q-
bus formis ordinatissimis depēdēt inferiorū formæ / illinc
uidelicet ordinatæ. Sed & cœlestes illæ tanq; & inter se
difiūctæ / pcedūt a rōnib^o aiæ cōiūctis inuicē: & quodā-
modo mutabiles / a stabilib^o. Sed hæ q̄ tenus seipsas non
cōphēdūt / referunt ad formas in mēte uel aiāli uel emi-
nētiore sese cōphēdētes: quæ tanq; multiplices redigunt
ad simplicissimū unū atq; bonū / sicut figuræ cœlestes ad
polū. Sed redeam^o ad aiām. Quādo igit aiā gignit spe-
ciales inferiorū formas uiresq; / eas per rōnes efficit pro-
prias: sub stellarū formarūq; cœlestiū adminiculo: Singu-
lares ꝛo indiuiduoz dotes / quæ sepe nōnullis insunt tā
mirabiles q̄ in specieb^o esse solent / exhibet p seminales

Liber tertius

silr rōnes: nō tā sub āminiculo formaz figuratūq; cōle/ stū/ q; situ stellaz & habitu motionū/ aspectūq; plane/ taz/ tū in se/ tū ad stellas planetis sublimiores. Aīa qdē nra ultra uires mēbroz pprīas/ cōmunē ubiq; pmit in nobis uite & tutē: Maxie ꝑ cor/ tāq; ignis aīa p ximi fontē. Silr aīa mūdi ubiq; uigēs/ ꝑ Solē præcipue suā pasim explicat cōis uitæ & tutē. Vñ quidā aīam & in nobis & in mūdo / in quolibet mēbro totā / potissimū in corde collocāt atq; Sole. Sp ꝑo memēto sicut aīa nra uirtus ꝑ spiritū adhibet mēbris: sic & tutē aīa mūdi per qntā eēntiā/ quæ ubiq; uiget tāq; spūs intra corp^o mūdanū/ sub aīa mūdi dilatarī per omīa: maxime uero illis uirtutē hāc i/ fundi: quæ eiusmodi spūs plurimū hauserūt. Pōt autē qnta hac essētia a nobis int^o magis magisq; assumi: si q; sci uerit eā alijs elemētis imixtā plurimū segregare: ul' saltē his reb^o frequēter uti/ quæ hac abūdāt/ puriore præfertis. Ceu electū uinū/ & saccharū/ & balsamū/ atq; aurū/ ꝑcīo/ siq; lapilli/ myrobalanicq; & quæ suauissime redolent: & quæ lucēt: Maxie ꝑo quæ in subtili substātia qlitatē hnt calidā/ hūidāq; & clarā: Quale præter uinū est albissimū saccharū: præsertim si huic adhibueris aurū/ odorēq; cīnamī/ atq; rosaz. Præterea sicut alimēta rite in nobis as/ sūpta per se nō uiua/ redigunt per spiritū nostrū ad uite nra formā: sic & corpa nra rite accōmodata corpori spi/ ritūq; mūdano uidelicet per res mūdanas/ & per nostrū spiritū/ hauriūt ex uita mūdana q; plurimū. Si uolueris ut alimentū rapiat præ cæteris formā cerebri tui ul' ieco/ ris atq; stomachi: sile quātū potes accipe alimētū/ id est cerebrū/ & iecur/ & stomachū/ aīaliū/ ab hūana natura nō lōge distātū. Si optas corp^o tuum atq; spiritū/ ex aliquo mūdi mēbro/ uidelicet ex Sole & tutē accipe/ quare quæ añ alia sūt Solaria: in se metalla lapillosq; magis autē inter plātas. Sed in se aīalia magis. Maxie in se hoies. Similiora ei tibi magis pculdubio cōfert. Hec & extra sūt adhibē da: & int^o ꝑ uirib^o assumēda: præsertim i die/ & hora So

De vita coelitus comparāda.

lis/ & Sole in figura cœli regnāte. Solaria ꝑo sūt oīa ex lapill/ & florib⁹/ q̄ heliotropia noīant/ qa uertūt ad Solē. Itē aur⁹/ & auripigmētū/ aureiq; colores/ chrysolith⁹/ carbūcul⁹/ myrrha/ tus/ musc⁹/ ambra/ balsamū/ mel flauū/ calam⁹ aromaticus/ crocus/ spica nardi/ cinnamomū/ lignū aloes/ ceteraq; aromata. Aries: astur: gallus: holor: leo: chātaris: crocodil⁹: hoīes flauī: crispī: sape calui: magnanimi: supiora parti cibarijs/ partim unguētis subfumigatiōibusq; partim usui accōmodari possunt. Hęc sentiēda/ & cogitāda frēq̄nter/ & imprimis amāda. Et luminis plurimū est querēdū. Si dubites uentrē ab iecoris fomēto destitui/ trahe ad uentrē iecoris facultatē/ tū frictiōibus/ tū fomētis/ ꝑ ea quę iecori cōgruūt: per cicoreā: en diuiā: spodiū: & eupatoriū: & epaticā: atq; epata. Similiter ne destituañ tuū corp⁹ ab loue / moue corp⁹ in die / horaq; & regno louis: & utere interim louialib⁹. Argēto: hiacyntho: topatio: corallo: crysallo: berillo: spodio: saphiro: uiridibus aerisq; colorib⁹. Vīno: saccharo: albo melle: & cogitatiōib⁹ affectiōibusq; plurimū. louialibus id est cōstātib⁹/ æqs/ religiosis atq; legiferis: & iter hoīes eiusmōi/ sāguineosq; & pulchros/ uenerabilesq; uersabere. Sed memēto primis illis reb⁹ frigidis inserēdū eē aurū: & uinū: mēthāq; & crocū: & cinamomū: atq; doronicū: Aialia ꝑo louialia eē agnū: pauonēq; & aquilā: & iu uēcū. Quō ꝑo ꝑtus Veneris attrahat turturib⁹/ Columbis/ & motacillis/ & reliqs/ nō pmittit pudor ostendere.

De concordia mūdi.

De natura hominis fm stellas.

Quō fiat attract⁹ ab unaquaq; stella: Ca. ij.

Eq; ꝑo diffidere debet q̄cūq; nos atq; oīa/ quę circa nos sūt/ præparamētis qbusdā posse sibi uēdicare cœlestia. Nā cœlit⁹ hęc facta sunt: assidueq; reguntur: & illinc imprimis præparata sunt ad illa: & quod maximū est/ mundus animal in se magis unū est/ q̄ quoduis aliud animal: si mō est animal perfectissimū.

Liber tertius

Ergo sicut in nobis mēbrī cuiuslibet præsertī p̄cipalis
q̄litas motusq; ad alia ptinet: ita mēbroꝝ p̄cipaliū act^o
in mūdo cōmouēt oīa: & mēbra inferiora facile capiūt
a sup̄mis ultro dare paratis. Quo em̄ potētior causa est:
eo est p̄mptior ad agēdū: eo igit̄ p̄pēsior est ad dādū.
Exigua igit̄ præpatio nobis insup̄ adhibita sufficit caele
stīū munerib⁹ capiēdis: si mō q̄sq; ad id p̄cipue se ac
cōmodet / cui est p̄cipue subdit⁹. Sed ante uniuscuius
q; nostrū p̄prietatē / hūanæ speciei p̄prietatē cōsidera
re debem⁹. Hāc igit̄ esse solarē / astrologi arabes cōfese
rūt. Qd̄ ego e statura hoīs erecta: pulchraq;: hūoribusq;
subtilib⁹: & spirit⁹ claritate: imaginatiōisq; p̄spicuitate:
studioq; ueritatis & gl̄iæ: uerū eē cōiecto. Addo q̄netiā
p̄prietatē huic Mercurialē: ob strenuū uersatilis igenij
motū. Et qm̄ humanū gen⁹ natū nudū: inermē: oīm ege
nū: hac oīa p̄pria industria sibi cōpat: Qd̄ est Mercurij
p̄priū. Addo etiā louialē / ob cōplexionē corporis tēpe
rata atq; leges. Et qm̄ secūdo mēse / quo Iupit̄er dñat / iu
tā accipimus: atq; nascimur nono: quo itēꝝ recipit dñatū
tum. Itaq; hūana species ab his tribus potissimū dotes
insuper āp̄iores ita demū sibi poterit uendicare: si per
Solaria / Mercurialiaq; / & louia se ipsā eis magis in dies
atq; magis accōmodabit. De reliqs autē qd̄ Saturn⁹ n̄
facile cōmunē significat hūani generis q̄litatē atq; sortē:
sed hoīem ab alijs segregatū: diuinū: aut brutū: beatū:
aut extrema miserā pressum: Mars: Luna: Venus: affe
ctus & act⁹ hoī cū ceteris aiantib⁹ æque cōmūes. Ad So
lē igit̄ & louē / atq; Mercuriū reuertamur. Solaria qd̄
nōnulla & louia dixim⁹: Mercurialia ꝛo nescio quō p̄e
termisim⁹. Sūt aut̄ eiusmodi: Stannū: Argentū: præserti
uiuū: Marcassita argētea: lapis achates: uitrū: porphyri
ticū: & quæ croceum cum uiridi misceant / smaragdum
atq; lacca. Animalia sagacia & ingeniosa simul & stre
nua / simiæ: canes. Homīnes eloquentes: acuti: uer
satiles: oblonga facie: manibusque non pingues.

De vita coelitus comparāda.

Sūt autē quārēda & exercēda quæ ad aliquē planetam attinēt: eo uidelicet domināte (ut diximus) in die & hora eius si fieri potest: etiā quādo ipse sit in domicilio / uel exaltatiōe / uel saltē triplicitate sua & termino & angulo coeli: extra cōbustionē direct^o: ac sapius oriētalis / si Sole sit superior: Item i auge: & aspiciat a Luna. Sigs autem ab ipsa Luna bñficiū / & a Venere poscat / tpa similia obseruare debēbit. A Venere quidē p aialia sua quæ diximus / & p corneolā: & saphyrū: lapidēq; lazolī: æs croceum atq; rubeū: & corallum: omēs q; pulchros uariosq; uel uirides colores: & flores: atq; cōcētus: suauesq; odores: atq; sapores. A Luna p alba / & humida / & uiridia / per argentū atq; crystallū / & uniones / & argenteā marcaffitā. Quoniā uero Saturnus quidē statui & pseuerantiæ dominatur: Mars autē efficacīe motus: cogimur nōnunq; horum quoq; gratia ab eis patrocīnia postulare: t̄pibus uidelicet similiter obseruatis. Ab illo quidē p materias quas dā quodāmodo terreas / & fuscas / atq; plūbeas / & fuscū iaspidē / & magnetem / & camoinū atq; calcidoniū / & ex pte quadā p aurū / & aureā marcaffitā. A Marte uero p ignea / rubea / æs rubeū. Sulphurea omīa. Ferrū lapidē q; sanguineū. Neq; diffidas Saturnū habere nō nihil in auro: Nā ppter pondus id putat habere. Quinetiā Soli aurū simile / sic omībus metallis inest / sicut Sol in planetis omībus atq; stellis. Iam uero si quis cōuicerit Saturnū & Martē natura noxios eē / qd̄ equidē nunq; crediderim: tamē his quoq; utēdū: quēadmodū uenenis nōnunq; utunt̄ & medici: Quod Ptolemæus in Cētilogo probat. Proderit ergo quādoq; uis Saturni caute sūpta: sicut apud medicos / quæ adstringūt atq; cōtinēt: imo & quæ stupefaciūt / sicut oppiū & mādragora: Martis quoq; sicut euforbiū & hellebor^o. Cautissimi uero hac in re fuisse uident̄ magi Brachmanes Pythagorici: Qui cum ob sedulū philosophādī studiū Saturni tyrānidē formidarēt / uestib^o albis amiciebant̄: Iouialibusq; siue Phœ-

Liber tertius

beis quotidie sonis & cātibus utebant: plurimūq; sub diuo uiuebant. Vbiq; uero memēto p affectū studiūq; ai & p ipam spiritus qualitatē/nos facillime subitoq; exponi planetis eundē affectū ac eiusmodi studiū & qualitatē significātibus. Per sepe rationē igit a rebus humanis: p ocium: solitudinē: firmitatē: per theologiā: secretiorē q; philosophiā sup stitionē: magiā: agriculturā: p maro/ rē Saturno subijcitur. Per ciuilia & ambitiosa negocia/ p philosophiā naturalē/ cōmunēq; p religionē ciuilem: perq; leges/ Iouī. Martī per irā atq; certamina. Soli Mercurioq; per studiū eloquētiā/ cātusq; & ueritatis & gloria atq; sollertiā. Veneri p laticiā & musicam & festiua. Lunā per uictū plantis similē. Sed hanc inter hos differentiā mente teneto/ exercitacionē ingenij magis publicā atq; amplā ad Solem spectare: Priuatā uero & artificio mancipatā/ potius ad Mercuriū: Tum uero musicā grauē quidē Iouis Solisq; esse: Leuē Veneris: Mediam ꝑ Mercurij. Similis quoq; de stellis fixis ratio est. Hęc quidē cōmunis hūanæ speciei regula. Propria uero unicuiq; regula fuerit explorare/ quæ stella/ qd boni/ cuiq; i genitura pmiserit/ atq; ab ea potius q̄ ab aliā reposcere gratiā. Et ab unaquaq; non quodlibet donū: & qd aliarū est: sed eius ppriū expectare: nisi forte tū a Sole cōmunia/ multa reportes: tanq; cōmuni quodā duce cōlestiū/ & ab Ioue ferme similiter: tum mundana piter omnia ab anima spiritusq; mūdi. Quē sicut & quoduis animal: multoq; efficacius animatū esse: nō solū Platonice ratiōes: sed etiā astrologorū arabū testimonia comprobāt. Vbi etiam probant ex applicatione quadā spiritus nostri ad spiritum mundi per artem physicam affectumq; facta/ traicci ad animā corpusq; nostrum bona cōlestia. Hinc quidem per spiritū nostrū in nobis mediū/ & tūc a mundi spiritu roboratum: inde uero per radios stellarū foelicer agentes in spiritū nostrum/ & radijs natura similē: & tunc seiplū cōlestibus coaptantē.

De vita coelitus comparāda.

Q inter animā mundi & corpus eius manifestum sit spiritus eius/in cuius uirtute sūt quattuor elementa: Et q nos p spiritū nostrū hūc possim? haurire: Ca. iij.

Rofecto mundanū corpus quantū ex motu generatiōe q; apparet est ubiq; uiuū: qd' indorum philosophi probāt ex eo q; passim ex se uiuētia generet. Ergo p animā uiuūt ubiq; sibi presentē/ac prorsus accōmodatā. Igif iter mūdi corpus tractabile/ & ex pte caducū: atq; ipam eius animā/ cuius natura nimium ab eiusmodi corpe distat: inest ubiq; spiritus: sicut inter animā/ & corpus in nobis: si modo ubiq; uita est cōmunicata semp ab anima corpi crassiori. Talis nāq; spiritus necessario requirit tāq; mediū: quo aia diuina: & adsit corpi crassiori: & uitā eidē penitus largiat. Corpus autē omne facile tibi sensibile/ tanq; sensibus tuis accōmodatū/ crassius est/ & ab anima diuinissima lōge degenerās. Opus est igif excellentioris corporis adminiculo quā ali nō corporis. Proinde scimus uiuētia omīa tam plantas q; animalia/ p quendā spiritū huic simile uiuere atq; generare. Atq; inter elemēta (qd' maxime spiritale est) uelocissime generare: ppetuoq; moueri quasi uiuens. Sed quares interea/ si elemēta atq; animātes generant aliqd sibi simile suo quodā spiritu/ cur lapides & metalla non generant? quā inter elemēta & animātes media sunt: Quia uidelicet spiritus i eis crassiori materia cohibet. Qui siquādo rite secernat/ secretusq; cōseruet: tanq; seminaria uirtus poterit sibi simile generare: Si mō materie cuidā adhibeat generis eiusdem/ quale spiritū phisici diligētes sublimatiōe qdā ad ignē ex auro secernētes: cuius metalloꝝ adhibebūt: aurūq; efficiēt. Talē utiq; spiritū ex auro uel ex alio rite tractū/ atq; seruatū/ elixir arabes astrologi noiant. Sed ad mūdi spiritū redeam? p quē mund? generat omīa: qnquidē & p spiritū p prium omīa generat: Quē tū coelū/ tum qntā essentiā possum? appellare. Qui talis ferme est in corpe mundi/ qualis in

Liber tertius

nostro noster. Hoc imprimis excepto: q̄ aia mūdi hunc nō trahit ex quattuor elemētis tanq̄ humoribus suis / sicut ex nostris nostra: imo hunc p̄xime (ut platonice siue plotinice loquar) ex uirtute sua p̄creat genitāli quasi tumens: & simul cū eo stellas: statimq̄ p̄ eū parit quattuor elemēta: quasi in illius spiritus uirtute sint om̄ia. Ipse uero est corpus tenuissimū: quasi nō corpus / & quasi iam aia: Item quasi nō aia / & quasi iā corpus. In ei⁹ uirtute minimū est natura terrenā: Plus autē aquea. Plus itē aerīa. Rursus ignea stellarisq̄ q̄ plurimū. Ad horū graduū mēsuras / ipse quātitates stellarū elemētorūq̄ p̄dicunt. Ipse uero ubiq̄ uiget / in om̄ibus generatiōis om̄is proximus auctor / atq̄ motus: de quo ille: Spiritus intus alit. Totus est suapte natura lucidus calidusq̄ / & humidus atq̄ uiuificus / ex dotibus animae superioribus dotes eiusmodi naçt⁹. Quē plurimū hausisse Apolloniū Theaneū testificatus est Indus Hiarchas dicens / Mirari nemo debet o Apolloni te diuinādi scientiā consecutū: cū tantū aetheris in anima geras.

Q̄ spiritus noster hauriat mūdi spiritū p̄ radios Solis & louis / quatenus ipse fiat solaris & louialis: Ca. iij.

Vnc tu igitur studebis tibi imprimis insinquare.

h. Hoc em̄ medio naturalia quaedam beneficia reportabis: tū corpis mundani: tū animae: tum etiā stellarū: atq̄ demonū. Nā ipse inter crassum mundi corpus & animā medius est: Et in ipso stellae sunt & demones: atq̄ per ipsū. Siue em̄ mundi corpus atq̄ mundana sint ab aia mundi p̄xime (sicut Plotino placet atq̄ Porphyrio) siue mūdanū corpus: sicut & anima p̄xime sit a deo / ut nostris placet & forte Timeo pythagorico: oīno uiuit mundus / atq̄ spirat: spiritūq̄ eius nobis haurire licet. Haurit autē pprie ab homine p̄ suū spiritum illi suapte natura cōformem: Maxime si reddat etiā arte cognatior: id est si maxime coelestis euadat. Euadit uero coelestis: si expurget a sordibus: & om̄ino ab eis qua

De vita celic' cōparanda.

S. c. d. m. in fertio

inherent sibi dissimilia caelo: Quæ quidem sordes non solum intra uiscera si fuerint / uerum etiam si in animo / si in cute / si in uestibus / si in habitatione / & aere / spiritum frequenter inficiūt. Efficietur tandem cœlestis / si ad orbicularē animi corporisq; motum: ipse quoq; orbes efficiat: Si ad aspectum cogitationemq; lucis frequentiorē etiam ipse subrutilet: Si adhibeātur ei similia cœlo ea cōmuniter diligentia / qua Auicenna in libro de uiribus cordis spiritū curat: Et nos in libro de curanda literatorū ualitudine curare contendimus. Vbi primum segregantur ab eo uapores obnubilantes medicinis ita purgantibus. Secundo rebus lucentibus illustrat. Tercio ita colitur / ut & tenuetur simul / & confirmetur. Fiet deniq; cœlestis maxime: quantū dicitur ratio presens: si applicetur ei potissimū radij influxusq; Solis inter cœlestia dominantis. Atq; ita ex hoc spiritu tanq; in nobis medio cœlestia bona in primis insita sibi in nostrū tum corpus tum animū exundabūt: Bona in quā cœlestia cūcta. In Sole enim omnia cōtinentur. Conferet autē sol ad spiritū solarē efficiendū proprie: quando sub Ariete fuerit / uel leone: ipsū aspiciente Luna: maxime in Leone. Vbi adeo spiritū nostrum uegetat: ut ipsum muniat contra uenenū epidimicū repellendum: quod perspicue apparet in Babylonia / & Aegypto / & regionib; spectatibus ad Leonem / ubi Sol Leonē intrās / epidimiam sedat / ea dumtaxat ratione / qua diximus. Tūc ergo & tu Solaria passim exquilita compone. Tūc incipe solarib; uti: ea tamen cautione / qua sub aestu exiccationē diligenter euites. Non poterit autem facile spiritus solaris eua dere / nisi sit q; plurimus. Ad solem enim maxime pertinet amplitudo: Quā plurimū uero faciet: tum diligentia cor rebus cordialibus intus & extra fouens: tum etiā uictus ex alimentis quidem subtilibus: multum tamen & facile & salubriter nutriētibus. Motus quoq; frequēs atq; lenis / & oportuna quies / aerq; tenuis atq; serenus:

Sol

Liber Tertius

& ab aestu geluq; remotus: Precipue letus animus. Rursum nec Solaris erit/nisi calidus fuerit/& subtilis/& clarus. Subtilem claruq; facies/si tristitia/& crassa deuitabis & fusca. Vteris lucidis letisq; intus & extra. Luminis multu die nocteq; excipies. Sordes expelles/& ocium/& torporem. In primis tenebras deuitabis. Perductur⁹ autem spirituu ad calore Soli naturalē: caue ne ad tertiu caloris gradum siccitatēq; deducas. Calor enim ipse Soli naturaliter non exiccat: Alioquin non esset Sol uita⁹ generationisq; dominus / & auctor augmenti. Siccare uero contingit radijs eius in concavis materiae sicce cōclusis. Humore itaq; calori subtilē qualis est Solaris / & maxime louius/adhibebis/& conseruabis in spiritu/ rerum eiusmodi usu: si solarem sis effecturus: Ne alioquin ad Martiu potius q̄ ad Solarē forte deducas. Martem quidem Soli esse similem in paucis & his quidē manifestis/nec admodum excellentibus/& interim inimicum esse ferunt: louem uero Soli simillimu in plurimis excellentibusq; muneribus q̄uis occultiorib⁹ & amicissimu esse scimus. Vnde Ptolemeus ubi de cōsonantia disputat: louem ait cum Sole præ ceteris p̄fectissime cōsonare: Veneremq; cum Luna. Omnesq; astrologi uniuersalem beneficenciam Soli tribuunt similiter atq; loui: Quis Sol eadem efficacius agat/& iupiter sub uirtute Solis efficiat. In utroq; calor uiget/superatq; humorem. Sed in ioue supat modice: In Sole superat excellenter: Vtrobicq; benefice. Cum igitur a deo consonent / facile poteris spiritum Solarē efficere pariter atq; louium: ac res Solares & louiales rite poteris inuicem cōmiscere: Presertim si & has inuicem componas/& spiritui adhibeas quando iupiter Solem trino aspicit: uel sextili/ uel saltem quando Luna ab aspectu alterius ad alterum p̄cedit aspiciendum: Maxime quando ab aspectu Solis ad coitum cum ioue progreditur. Seorsum uero Solarē proprie facies/ uel louialem quando aspectum Lu-

De vita coelitus cōparanda.

nā ad Solem obseruaueris uel ad Iouem. Tam & si con-
secutus naturam huius/naturam mox illius facile conse-
queris. Sextilem uero aspectum intellige/ quando pla-
netae duo inter se signorum duorum spacio distant: Tri-
num autem/ quando quattuor signorum discrepant in-
teruallo. Coniunctionē uero uel aspectum Lunæ ad ali-
os duodecim gradibus citra/ totidemq; ultra metimur.

¶ Tres gratiæ sint Iupiter & Sol & Ven^o: & q̄ Iupiter
sit gratia geminarū media & maxime nobis accommo-
data: Capitulum. v.

c Ompositiōes quidē/ & curationes Iouias simul/
atq; Solares inuenies in libro nostro de Vita lō-
ga: & in libro de litteratorū cura: Vbi etiam mi-
scuimus pleraq; Venerea. Nā & nos in studiosis time-
mus exiccationē/ cui resistit Venus. Et hec ipsa Ven^o ē
amicissima Ioui: sicut & Soli Iupiter: Quasi gratiæ tres
inter se cōcordes/ atq; cōiūctæ. Ab his quidē trib^o coeli
gratijs/ & a stellis eiusdē generis astrologi gratias & spe-
rant/ & diligēter exquirūt/ easq; p̄ Mercuriū/ atq; Lunā/
quasi nūcios trāsmitti putāt/ atq; curāt: facile uero com-
muniterq; per Lunam. Lunā quidē cum Ioue cōiūctā
aut Venere foeliciore esse putant: q̄ si per sextilē aspex-
erit: aut trinū. Veruntamē si p̄ trinū aspiciens etiā susci-
piatur ab illis quasi existimant esse cōiūctā: Similiter
si a Sole p̄specta fuerit simulq; recepta. Nos autē si horū
trium stellarumq; similiū uires effectusq; omnes p̄curre-
re singulatim uelimus/ longū opus aggrediemur: exq̄si-
tu difficile/ difficillimū obseruatu. Si ad Venerem nos
proprie cōferamus: non facile Solē habemus: Si ad So-
lem pprie/ non facile Venerē. Vt igit̄ tres simul in uno
gratias cōplectamur/ ad Iouē tandē confugiemus: inter
Solē Venerēq; natura effectusq; mediū: qualitate admo-
dū tēperatū: & quēcūq; sperantur a Venere uel a Sole
suo quodā pacto tradentē/ magnificentius quidē hone-
stiusq; q̄ Venus/ tēperati^o quoq; q̄ Sol / & i oib^o cū hu-

Liber Tertius

mana natura maxime congruentē. Vtemur itaq; Iouis quando & ipse & Luna dignitatem tum naturalē / tum accidentalē habuerint / sintq; simul: uel foeliciter se aspiciant. Si quando id fieri omnino nō possit / misce Solaria in unum simul / atq; Venerea / faciesq; sic Iouiale ex utrisq; compositū / quādo uidelicet Luna a coitu Veneris eat ad sextilem Solis aspectū / uel econuerso. Memēto uero in rebus cōponendis quæ cor spiritumq; foueant / & corroborent / Lunam cōferre potissimū: si una cū his muneribus: hoc etiam habuerit / ut per aëria signa discurrat / maxime per Aquariū / quod esse maxime putatur aërium: uel si in suo domicilio sit / aut exaltatione sua / uel domo Iouis aut Solis: Et ubicūq; sit / si mansionē ex uiginti illis / & octo teneat / tum sibi / tum etiam operi competentem.

De uirtute in nobis naturali / uitali / animali: Et per quos planetas adiuuentur / & quō per aspectum Lunæ ad Solem & Venerem: maxime uero ad Iouē: Ca. vi

Recipua uero disciplina est recte tenere quem spiritum / quā uim / quā rem potissimum hi planetæ significant. Luna ergo / Venusq; uim / & spiritum naturalem / atq; genitalē / & quæ hunc augent Iupiter eadem: sed efficacius eparq; / & stomachū / habetq; non mediocrem partē in corde & spiritu: uirtuteq; uitali: qua tenus si apte natura cum Sole consentit: immo & per seipsum: Alioquin cor uitale spiritum nō proprie in mense Iouis acciperet. Vnde Iouem greci appellant uita: & per quem uita: habere quoq; in animali spiritu potestatem testantur astrologi: dicentes Iouem ad philosophiam & ueritatē inueniendā / religionemq; cōferre: Et Plato ubi ait ab Ioue philosophos p̄ficisci. Qd etiam significauit Homerus antiquorū opiniōe dicens: Talis est mens hominibus / qualem Indies adducit pater hominū atq; deorum. Musq; uero numen aliquod ita cognominat preter Iouem. Sol spiritum uitale pre-

De vita coelit' cōparāda.

cipue corq; significat: & habet non nihil: immo non pa-
rum in capite, ppter sensum atq; motum: cuius est ipse
dominus/ neq; uim deserit naturalem: Mercurius cere-
brum & instrumēta sensuum: Ideoq; spiritū animale.
Proinde tutissima uia erit/ nihil sine Lunæ beneficio fa-
cere: Quandoquidē coelestia cōmuniter & frequenter
atq; facile ad inferiora demittit: quam alterum Solē no-
minant/ quolibet mense quattuor anni tempora facien-
tem. In prima enim sui quarta Peripatetici putant esse
calidam/ atq; humidam. In secūda calidam & siccam: in
tertia frigidam/ atq; siccam: in quarta frigidam/ atq; hu-
midam: Lumēq; eius pculdubio Solis esse lume: Hu-
mores generationemq; regere: omēsque mutationes for-
tū ipsius in aluo conuersionibus suis metiri: & quotiēs
Soli iūgitur/ uiuificā ab eo uirtutem recipere/ quam in-
fundat humori: atq; ibidem a Mercurio uim humores
cōmiscentem. Quā uim Mercurius & transformatione
in omēs sua/ & gyris multiplicibus affert: ibidem mox
a Venere uim/ quæ conducit ad formas genituræ con-
uenientes. Opere precii uero fuerit meminisse diurnū
Lunæ cursum in quattuor distribui quartas. in prima q-
dem ab oriente ad medium ascendit cœlum: atq; inter-
rim humorem & spiritum auget naturalē. in secunda a
cœli medio petit occasum/ efficitq; in nobis oppositū.
Tertia ab occasu cœlum subter mediū adit/ iterūq; spiri-
tum illum auget & humorem. Quarta cadit inde uer-
sus ortū: minuitq; uicissim. Quæ maxime in oceani ripis
apparet: Vbi ad hūc cursum mare manifestius accedit/
atq; recedit: eodēq; ordine uigor in agrotātibus. Pro-
babile etiā est/ Solē p eadē sui quartas calorē naturalē
& spiritū uitalē augere/ uel diminuerē: Animalē quoq;
qua tenus Mercuriū habet comitē. His cognitis pote-
rit medic' p humore & calore naturali/ & quolibet spū
recreādo/ tpa oportuniora seruare. Sed nūc de Luna sa-
tis. Neq; dimittere decet iouē in cui' mēse altero quidē

Liber Tertius

uitā accepimus: altero autē cōmuniter & foeliciter nati
sumus. Et qui inter Solem atq; Venerē: item inter Solē
atq; Lunā est qualitate effectūq; mediū: ideoq; cōple-
ctitur omnia. Solē uero ipsum prētermittere cœli dñm
nefas: atq; piculosum existimamus: nisi forte quis dixe-
rit/ eū qui iouē habet: in ioue Solē iam habere: illic po-
tissimū ad homines tēperatū. In Sole certe omnes cœle-
stium esse uirtutes/ nō solum Iamblicus Iulianusq;: sed
omnes affirmant. Et Proculus ait ad Solis aspectū / om-
nes omniū cœlestiū uirtutes cōgregari in unū atq; colligi.
Iouē uero esse Solem quendā ad nos temperatū ne-
mo negabit. Lunā quoq; temperatā/ ad Venerē ne ne-
glexeris: Multū enim ad ualidā p̄speramq; uitam adiu-
uat. Siquidē Venus fecundat hominē/ facitq; latū. Hāc
igitur obseruabis. Quē si Lunā Veneri similit̄. s. humo-
re prorsus aequalē: & uix minus calidam: cum ioue rite
miscas/ aut Sole/ propemodum iam Venerem habes.
Quid ergo? ut tutissima omniū & cōmodissima simul
incedas uia/ Lunam obserua/ quādo Solem aspicit / coit
q; cum ioue: uel saltem iouē simul aspicit atq; Solē: aut
certe quādo post aspectū Solis mox ad iouis coitum p̄-
greditur uel aspectū. Atq; eo ipso temp̄e cōpone iuicē:
uel adhibe tibi Solaria iouiaq; simul atq; Venerea. Quē
si te ad unū ex magnis cōfugere necessitas urgeat / uel
negociū/ ad iouem ipsum uel potius ad Lunā simul io-
uemq; confugito. Nulla enim stella naturales in nobis
uires/ immo & omnes magis q̄ iupiter fouet/ atq; corro-
borat. Nulla rursus pollicetur p̄speriora: simul atq; plu-
ra. Et ubiq; hunc accipere faustum est. Solem uero acci-
pere/ forsitan nō ubiq; tutum. Semp̄ enim ille iuuat: hic
sepe nocere uidetur. Venus autē quasi debilis. Ideo sol⁹
ille iuuans pater est appellatus. Id autē cōprobat Ptole-
meus: ubi ait/ pharmacum uix quicq; mouere naturam
dumtaxat/ quādo Luna cum ioue congregitur. Usque
adeo illinc proprie totam putat uniuersi corporis cor-

Iamblicus
Iulianus

Ptolemy

De uita coelitus cōparanda.

roborari naturam. Expertus sum quinetiam Luna con-
iuncta cum Venere medicinam uix mouere. Quam-
uis autem ubi pituitam ualde timemus / Lunam pre-
cipue obseruemus ad Solem: Vbi uero bilem exic-
cationemq; eiusmodi ad Venerem: tamen directio Lu-
næ ad iouē / & ad hæc oia quodāmodo confert: & pre-
cipue ad atram bilem expellendā: necnon ad cōmunē
hominū cōplexionem instaurandam / atq; firmandam.
Sicut enim glycirhiza & oleū rosaceū frigidiora calefa-
cit: calidiora refrigerat: uinūq; similiter: Qd' insuper hu-
meccat sicca: humidiora siccatur. Ita iupiter humano con-
gruus calori / ut uinum: oleū rosaceum: camomilla: glyci-
rhiza. Vbi igitur audis Albumasar dicentē: Non est ui-
ta uiuentibus preter deū / nisi per Solē & Lunam: Id in-
tellige quantum ad cōmunem omnibus spectat influx-
um. Proprius autem homini accommodatissimusq; influx-
us est ab ioue. Sunt autē in natura corporis uires attra-
hendi / retinendi / coquendi / expellendi. Has igitur om-
nes iupiter ipse iuuat. Potissimū uero coquendi / siue di-
gerendi uirtutem / atq; generandi & nutriendi simul / &
augendi: ppter humorē eius aeriū atq; multū: & calorē
eiuīdē amplū / humori mediocriter dominantē. Profe-
cto p radios iouis sp usq; quaq; diffusos lumē Solis pro-
priū ad salutē hominū maxime temperat: Radijs in-
terim Veneris ad idē assidue cōferētibus: Atq; similiē
transferēte Luna. Radij qdē Veneris / atq; Lunæ tanq;
humidiores quodā indigēt tēperatē: sicut & Solis radij
tāq; calidiores hūidioris cuiusdā tēperie exigūt. Radij
autē iouis tēperamētū nullū desiderāt. Quid em aliud iu-
piter est: nisi Sol qdā ad salutē rerū precipue hūanarū
ab iitio tēpat? Quid rursus aliud: nisi Luna Ven⁹q; / fa-
cta tñ calidior atq; potētior? Ideo astrologi ab ioue auspi-
cant annū fertile / serenū / salubrē / & ab eo iminētū mor-
borū remedia sperāt. Atq; Empedocles ubi ppria uni-
cuiq; planetaꝝ mūera tribuit: iouē solū generatiōis pñ-

Albumasar

*Iuppiteris
annis*

Liber Tertius

cipē noiat Orpheū imitat^o. Præter louē præcipiūt Lunā diligenter in om̄ibus operibus obseruandā tanq̄ medicū inter cœlestia competens atq̄ terrena. Sit ergo Luna in gradu / situq̄ / & aspectu ad opus optatum cōueniente. Non sit in ecliptica: nec sub radijs Solis per grad^o duodecim ultra citraq̄ / nisi forte sit i eodem minuto cū Sole. Pleriq̄ uero uolunt oēs planetas fore fortes quando in unitate Solis extiterint. Vnitatē uero metiuntur minutis duobus atq̄ triginta: ut. xvj. quidem citra. xvj. uero ultra cōnumerentur. Non impediā a Saturno uel Marte: non descēdat in latitudine meridionali: quādo duodecim dictos gradus egreditur. Nō sit opposita Soli: nec lumine minuatur: nec tarda cursu / quādo scilicet die uno / duodecim nō pagit gradus. Non sit in uia com busta a gradu Libræ. xxviij. ad tertiu Scorpionis: nec in octaua: nec in ascendēte: nec in finibus Martis / uel Saturni. Quidā uero nec in sexta: duodecima: nona: quarta Lunam uolunt. In ceteris uero cœli plagis approbāt. Vbi hæc omnia complecti non potes: louem saltem expecta / uel Venerem in ascendente: uel decima. Sic em̄ subueniunt detrimentis Lunæ. Nec ab re fuerit recordari qua tenus Luna lumine augetur / ea tenus & nobis non solum humorem / sed spiritum etiā uirtutemq̄ augeri: atq̄ hæc ad circūferentiam dilatari: Maxime in secunda eius quarta. Quando uero minuitur / contra contingere: Præsertim in ultima quarta: Primū eius ad Solem trinum præesse secundo. Hunc sextili primo. Hunc sextili secundo. Lunam qua tenus lumine / ea tenus repleti calore. Vident ergo quidā nō tam obseruare quō aspiciat Luna Solē: Semp enim aspicit / q̄ ut plurimū lumen habeat: præsertim dum augetur. Aspiciat uero iterim trino uel sextili louem aut Venerē. Proinde uirtutem attractiuā ignea iuuant: Retentiua terrea: Digestiua aeria: Expulsiua p aquea. Si tu has oēs in te adiuuare uolueris: attractiuā quidē p ignea maxime roborabis:

De vita coelitus cōparāda.

quando Luna in signis uel stationibus igneis cōstituta Iouem aspicit / scilicet Ariete Leone Sagittario. Retentiua per terrea: potissimū / quando intuetur eundem in signis uel stationibus terreis collocata: Tauro Virgine Capricorno. Digestiua generatiuaq; per aerea / scilicet Geminos Librā Aquariū / quotiens sub aereis Iouem suspicit / aut subit. Expulsiua per aqueam / Cancrū Pisces Scorpīū. Quando sub aqueis ipsa posita / Iouis radijs illustratur. Maxime uero in his omnibus cōsequeris optata: Si Iupiter eadē uel similia / uel saltem nō dissimillima signa / mansiones ue possederit. Citaturus aluum / solidis medicinis / accipe Pisces: Liquidis Scorpionē: Medijs ꝑo Cancrū. Per inferiora purgaturꝑ / Pisces & Scorpīū. Per superiora / Cancrū. Malū Saturni uel Martis ad Lunam deuitabis aspectū. ille em̄ uexat stomachū: hic intestina dissoluit. Capricornū euitabis & Taurū: Nauseam em̄ afferunt. Scis membrū irritandū nō esse / quādo Luna signū occupat membro prefectū (Humores nāq; mouet) Sed potius esse fouendū. Hęc uero de uirtute & spiritu naturali in iecore precipue dominātibus / que in quattuor officia quæ narrauimus diuidunt: dicta sufficiant. De uirtute uero spiritusq; uitali in corde uigēte quid nam monemus? Satis id ferme significatū est. Nā per res i primis igneas & quodāmodo simul aereas hęc adiuuantur / quando Luna in domicilijs mātionibusue consimilibus suspicit Iouē: precipue si Iouem cōplectat & Solem. Virtutē quodq; animalem per sensum & motū in capite dominantē cōfirmare potes per aeriā in primis / subiunctis igneis: quādo Luna in domicilijs uel sedibus cōsimilibus Iouē suspicit: presertim si Iouem propemodū / Mercuriūq; cōplectitur. Hic uero te moneo / ne Mercuriū putes aqueum esse uel terreum (quod & ego aliquādo suspicatus sum: Alioquin motibus celeritatē ingenij nō cōferret) Sed quodāmodo aereū esse scias. Nam & ob eandem causam tam mobilis est / tam

*Martis in
aquis in
scis.*

Liber Tertius

facile cōuertibilis: tantū ingenio confert: presertim in Aquario plurimū aërio cōstitutus. Humor quidē in eo temperatus est: Calor exiguus. Sub Sole positus dicit̄ exiccare. Lōgior aut̄ a Sole factus / humectare putatur. Ibi quidē calefacere multū ex natura Solis. Hic uero calefacere parū admodū / & humefacere magis suapte natura. Calore forsā non cedit Veneri, Lunā superat: humore uero cedit utrisq;. Aly probat Mercuriū qualitates cōlestiū cōmiscere: quoniā facillime permutē: tum in qualitātē termini quē subit: tum in naturā stellæ / quā aspicit. Ego igī hunc tam facile permulari puto: quia nec excellentē potestātē quā iupiter habet / nec excellentē qualitātē / quam pleraq; cōlestia / per quā alteratiōni resistat. Deniq; pbabile est Mercuriū assiduū Solis achatem / multas illius uires habere: Ideoq; sperari Solaria quēdā a Mercurio posse. Aliquādo uero & Martē tradunt / Solē in quibusdā muneribus imitari: Ac Venerem quæ ad Lunā pertinent / elargiri. Hęc igī in agendo memineris. Neq; negligas unq; terminos. Aiunt em̄ planetas in diuersis terminis ceu lucidis atq; tenebrosis opposita facere. Deniq; ubi Martē times / oppone Venerē: Vbi Saturnū / adhibe iouem. Ac da operā ut in perpetuo quodā p uiribus motu uerferis: tantū defatigatione uitata: Vt & propriū motū externis motibus clam nocituris opponas / & cōlestē actū p uiribus imiteris. Qd̄ si poteris spacia motibus ampliora peragere: sic & cōelum potius imitaberis / & plures cōlestiū uires passim diffusas attinges.

Quō membra foueant̄ in nobis per cōparationē Lunæ ad signa & ad stellas fixas: Ca. vii.

otum quēadmodū diximus corpus fouere poteris: caput uero potissimū si planetas obserueris in Ariete: uel in suo quēq; domicilio primo: Precordia si in Leone: Stomachū iecurq; si in Cancro atque Sagittario / aut saltem in Virgine: Et acceper

De vita coelitus cōparanda.

ris ea quæ proprie membrū petūt. Expedi quoq; nosse
se quæ quisq; planeta membra in signo quolibet habeat.
Potes etiā proprie p̄ ætatis discrimine cōsultare uni-
cuiq; per quattuor ætates Lunę. Hęc enim a nouilunio
usq; ad quadraturā primā iuuenis est. Deinde ad pleni-
lunium est iuuenis/atque uirilī. Hinc ad quadraturam
alteram/uirilī simul atque senilī. Inde usq; ad coniun-
ctionem est senilī. Aetate itaque Lunę foeliciter ætati
curandi corporis adhibebis: Si tunc aspectū eius ad alia
quam trium gratiarū acceperis. Qui sane aspectus Lu-
næ semper & cito gratiosa largit̄. Neq; tamen facile ad
modum diuturna uel maxima / nisi præter intuitū Lu-
næ/etiā ipsæ gratiæ mutuo se conspiciant iam / uel p̄pe-
modum cōspecturę sint / aut tres ipsæ / aut duæ. In primis
uero diuturna præbent signa fixa: Leo. s. Aquarius: Tau-
rus: Scorpius. Si forte non possis in præsentia Lunā ad
planetas gratiosos oportune dirigere / stellas elige fixas
gratiarū naturā id est iouis aut Veneris aut Solis habē-
tes: & ad eas directam Lunam elige. Tutius tamen est /
Lunam interea iouem p̄p̄modum adire uel Venerē.
Stellæ namq; fixæ si solæ spectent / p̄portionem huma-
nā / id est unius hominis nimis exuperant. Proporti-
onem uero cum ciuitatibus moderatiore habēt.

De uirtutibus & usu stellarum fixarum:

Capitulum. viij.

Radūt astrologi maiores quasdā stellas a Mer-
curio compertas auctoritatem habere cōpluri-
mam. Qualis est in Arietis gradu. xxij. umbili-
cus Andromadē / Mercurialis atque Veneris. Item in
Tauri. xvij. caput Algol / naturā Saturni possidens / atq;
iouis. Cui subesse uolunt adamantem & artemisiā: &
audaciam uictoriamq; prestare. In eiusdē gradu. xxij.
Pleïades / lunare sidus / & Martium. Cui subiciunt cry-
stallū: herbā diacedon: semen feniculi. Cōferre putāt
ad acuedū uisū. Qd̄ aut̄ nō nulli dicūt cōducere ad de-

signa fixa

Liber Tertius

monas cōuocandos: fignētū esse iudico. Aldeboran
primo uel tertio geminorū gradu Martiū atq; Venere/
um. Hircus gradu eorundē. xiiij. iouius atq; Saturnius.
Huic subijciunt Saphyrū/prassiū/menthā/artemisiā/
mandragorā. Ad dignitatē & principū gratiā adiuuare
cōfidūt: nisi forte eos opinio fallat. illi subesse uolūt ru/
binum/titimallū/matrifiluā: Diuitias & gloriā augere.
in Cancrī. vj. uel. vij. Canis maior Venereus: Præst be/
rillo/sauinā/artemisiā/dracōtex: Præstat gratiam. item
in. xvij. eiusdem Canis minor Mercurialis & Martius.
Cui subesse uolunt lapidē Achatē herbā Solsequiā &
Pulegiū: Atq; gratiā elargiri. in Leonis. xxj. Cor Leo/
nis/stella regia iouialis & Martia. Huic subijci putant la/
pidē Granatū: celidoniā: masticē. Melancholiā reprī/
mere: Tēperatū gratiosumq; efficere. in Virginis. xix.
Cauda ursæ maioris Venerea & Lunarīs. Lapidē eius
Magnetē putant: Herbā cicoreā & artemisiā. A raptō/
ribus ueneficisq; tueri. in Libra. vij. Ala corui dextra.
item in eiusdē. xij. & forte. xiiij. Ala sinistra/Saturnia si/
mul: & Martia. Eius herbā lapathiū & iusquiamum esse
aiūt cum lingua ranæ. Audaciā augere: Fore noxiā. in
eiusdē. xv. uel. xvj. Spica Venerea Mercurialisq;. Quā
sequatur Smaragdus: saluā: trifolium: promarulla: arte/
misiā: mandragora. Diuitias augeat & uictoriam: & ab
angustia uindictet. Deniq; in eiusdē. xvij. uel. xvij.
Alchameth. Huic subdunt iaspidē & plantaginē.
Firmare sanguinem sperant: febres omnes expellere.
in Scorpiōis quarto. Elpheia Venerea Martiaq;. Secū/
dū uero cōputationē aliā in gradu eiusdē quinto ē cor/
nea/forfan eadē. Præsidēs topazio: rorimarino: trifolio:
hedere. Augere gratiā/castitatē/gloriā putāt. in Sagitta/
rii tertio: Cor Scorpiōis Martiū atq; iouium. Præsidens
Sardonyo: amethisto: aristologiæ longæ: croco. Opī/
nantur colorem bonum efficere: Animum lætum/sapiē/
tēq; reddere: Dēmonia ppullare. in Capricorni gradu

De vita celitus cōparāda.

Septimo Vultur cadens: hāc sequitur Chrysolithus: Sa-
turegia: Fumus terræ. Stella est Mercurialis: atque Ve-
nerea/temperata. In ascendente medioq; cœlo pdest.
Qd' autem excantandi auctoritatem afferre dicant ni-
hilipendo. In aquarij. xvj. cauda Capricorni Saturnia/
Mercurialisq;. Quam sequitur Calcedonius/maiorana/
nepita/artemisia/mandragora. Prestare in causis gratiā
opinantur: Diuitias augere: Hominē ac domum inco-
lumem reddere. In Piscium tertio humerus equi iouia-
lis/& Martius. Thebit philosophus docet ad captandā
alicuius stellæ modo dictæ uirtutē/lapidem eius accipe-
re/herbamq; eiusdem: anulūq; aureum facere uel argen-
teum: In quo lapillum inseras herba subiecta: gerasque
tangentem. Id autem efficias quando Luna subit stellā/
aut aspicit aspectu trino uel sextili: Et stella in medio p-
currit cœlo uel ascendente. Ego uero quæ ad eiusmodi
stellas attinent/in formā potius medicinae q̄ anuli com-
ponerem/intrinssecus uel extrinssecus adhibendæ: oport-
unitate uidelicet predicti temporis obseruata: Tam
& si prisci anulos magnificerint. Nam Damis & Philo-
stratus narrant Hiarcham sapientum Indorum principē
simili quadā ratione septem anulos confecisse / stellarū
septem nominibus appellatos: eosq; Apollonio Thea-
neo dedisse: Qui deinde singulos diebus singulis gesta-
uerit/iuxta dierum nomina/hos distinguēs: Dixisse ue-
ro Hiarcham Apollonio auum suum philosophum an-
nos centum atq; triginta uixisse: eiusmodi forsan coele-
sti munere fretum. Quo & Apollonius deinde usus/cē-
tesimo etiā āno (ut aiunt) iuuenem p̄ferabat. Deni-
q; siquid eiusmodi anuli uirtutis habent ex alto/ id qui-
dem non tam ad animam uel ad crassum corpus perti-
nere arbitror q̄ ad spiritum: calefacto paulatim anulo/
sic inde uel sic affectum: ut firmior efficiatur/ aut cla-
rior/uehementior/aut mitior/seuerior/aut latior. Quæ
quidem affectiones in corpus quidem omnino: & i ani

Liber Tertius

nam sensualem quodāmodo/plerunq; indulgētem cor-
pori transeunt. Qd' autem aduersum demonas aut ho-
stes/aut ad principū gratiam p̄futuros anulos pollicen-
tur:uel fictū est:uel inde deductum: q̄ spiritū interritū/
firmumq; efficiant:uel etiā mansuetū: obsequioq; ama-
bilem/atq; gratiosum. Iam uero siquid cœlestia p̄ter
corpoream ualitudinem/conferre ad ingeniū/artē/for-
tunam dicerem:ab Aquinate Thoma nostro non disti-
derem:qui in libro contra gentiles tertio p̄bat a corpo-
ribus cœlestibus imprimi nō nihil in corpore nostro:cu-
ius munere disponamur ad eligendū sepe quod melius
est/etiā si rationē finemq; nesciamus. Qua quidem in
re bene fortunatos appellat(atq; cōsentiēte Aristotele)
bene natos. Addit etiam uirtute cœlesti fieri nō nullos
in quibusdā artū effectib⁹ efficaces (ut ei⁹ uerbis utar)
sicut miles in uincēdo:agricola in plantando:medicus i
sanando fœlices. Ait enim:Sicut herbæ lapidesq; mira-
biles quasdam ultra naturā elementalem uires cœlitus
habent/sic homines quoq; in artibus nō nullos habere.
Mihī uero satis fuerit factū/si cœlestia quomocunq;
quali per medicinas/siue interiores /siue exteriores ad
p̄speram conferant ualitudinem:dūmodo interea salu-
tem corporis perquirētes / iacturam nullā salutis animę
faciamus. Nihil omnino tentemus a sancta religiōe p̄-
hibitum. P̄terea in opere quouis conficiendo / fructū
operis ab eo speremus atque petamus in primis: qui &
cœlestia/& quæ cōtinentur cœlo/fecit/& uirtute dona-
uit:mouetq; semper/atq; conseruat.

De dignitatibus planetarū in signis ad usū me-
dicinarum obseruandis: Caplm. ix.

Aturni domus/Aquarius & Capricornus: Ex-
altatio/Libra, Iouis domus/Sagittarius atq; Pi-
sces: Exaltatio siue regnū/Cācer. Martis domi-
cilium/Scorpius & Aries. Exaltatio Capricornus. So-
lis sedes quidem est Leo:Regnum Aries. Veneris ha-

Thomas Aqni:

De vita coelitus cōparanda.

bitaculum / Taurus atq; Libra: Exaltatio Pisces. Mercurij ædes / Virgo atq; Gemini: Regnum / Virgo. Luna domus / Cancer: Exaltatio / Taurus. Saturnus & Iupiter triplicitatē habent in igneis aereisq; signis. Sol in igneis tantum: Mercurius in aerijs solum. Mars / Venus / Luna in aqueis atq; terreis. Planeta quilibet præter Solem ac Lunam in quolibet signo fines quosdam suos possidet: quos & terminos appellamus. Igitur in Ariete Iupiter sex ibi primos terminos obtinet: Venus sex idē sequētes: Mercurius posteriores octo: Mars quinque deinceps: postremos quinque Saturnus. In Tauro ordine deinceps simili Venus fines habet octo: Mercurius sex: Iupiter octo: Saturnus quinque: Mars denique tres. In Geminis Mercurius sex: Iupiter sex: Venus quinque: Mars septē: Saturnus sex. In Cancro Mars septem: Venus sex: Mercurius totidem: Iupiter septē: Saturnus quattuor. In Leone Iupiter sex: Venus quinque: Saturnus septē: Mercurius sex: Mars totidem. In Virgine Mercurius septem: Venus decem: Iupiter quattuor: Mars septem: Saturnus duos. In Libra Saturnus sex: Mercurius octo: Iupiter septem: Venus totidem: Mars duos. In Scorpione Mars septem: Venus quattuor: Mercurius octo: Iupiter quinque: Saturnus sex. in sagittario Iupiter duodecim: Venus quinque: Mercurius quattuor: Saturnus quinque: Mars quattuor. in Capricorno Mercurius septem: Iupiter septem: Venus octo: Saturnus quattuor: Mars totidem. In Aquario Mercurius septem: Venus sex: Iupiter septem: Mars quinque: Saturnus totidem. In Piscibus Venus duodecim: Iupiter quattuor: Mercurius tres: Mars nouem: Saturnus denique duos. Sol autem & Luna alia ratione fines suos habent. Nam Sol quidem signa sex pro finibus habet / Leonem / Virginē / Libram / Scorpionem / Sagittarium / Capricornum. Luna uero reliquos / Aquariū / Pisces / Arietem / Taurū / Geminos / Cancrū. Solem igitur atq; Lunā in his signis eū prin-

Liber Tertius

cipatum effectumq; quem reliqui planeta in suis finib⁹ habere putant. Preter fines habent in signis suas planetae facies: quas greci Decanos nominant; decem occupantes signi gradus. In Ariete facies prima Martis: Secunda Solis: qui Martem in coelo sequitur. Ordine Chaldeorum tertia Veneris: quae Soli succedit in coelo. In Tauro prima facies Mercurij / sequentis Venerem: Secunda Lunae / quae Mercurio succedit: Tertia Saturni. Ad hunc enim redeundū est / impleto iam numero planetarum. In Geminis prima Iouis / sequentis uidelicet Saturnum: Secunda Martis: Tertia Solis eodem ordine / similiterq; deinceps.

Quo planetis uti debeamus in medicinis: Ca. x

Ommemorauimus autē quas in signis planetae dignitates habent: ut quotiens facturi compositionisq; sumus quae ad planetam aliquē attinent / sciamus eum in suis dignitatibus collocare: Praesertim quando habuerit in nostra reuolutione & genesi principatum: ut etiam Saturnus atq; Mars / alioquin deprimentis nobis tamen sint erigendi si geniturae nostrae significatores extiterint. Maxime uero opere precium ex hac commemoracione fecerimus si quando usuri in medicinis conficiendis beneficio Lunae / & Veneris / atq; Iouis / cauebimus ne in finibus Saturni uel Martis existant: nisi forte ubi cogimur / uel per Saturnum cohibere dissolutionem astumq; reprimere / uel per Martem frigidissima calefacere: torpentia iuscitare / alioquin fines Iouis & Veneris eligemus. Accipiemus quoq; Mercurij fines / Mercurialibus in primis hominibus profuturi. Neq; latere nos debet homines ualde Mercuriales / quales sunt / qui ingenio / artificio / eloquio pollent: non mediocriter esse Solares. Mercurius enim semper est Apolline plenus. Vt autem quiuis intelligat quomodo figuras in coelo describamus in oras: Signum quod ab oriente surgit primā appellam⁹ uitaeq; domum. Quod

De vita coelitus cōparanda

succedit in ortū / secundā tertiāq; deinceps aliasq; simi-
liter: Ita ut septima domus sit signū / qđ in occidentē iam
descendens opponit̄ ascendēti. Huic octava succedit .
Nona uero e medio cadit cœlo : qđ decimā domū effi-
cit. Huic succedit undecima . Sed duodecima cadit ab
ascendēte. Ut igit̄ planetae sint potētes / habendi sunt in
angulis uel orientis / uel occidentis / uel mediū utrinq; cœ-
li. Maxime uero in angulo ascendētis / aut decimæ / me-
dium supra caput obtinētis cœlū / aut saltē in plagis quæ
angulis mox succedūt. Tametsi Solē quidem in nona /
quæ a medio cadit cœlo: Lunā uero in tertia etiā caden-
te gaudere putant. Duas inter hæc regulas mēte teneri
astrologi uolunt. Vnā quidē agrotantis ratione: Alterā
uero medici. Nempe ubi agrotantis septima dom⁹ per
Saturnū uel Martē infortunata ē: uel dñs eius infœlix:
separa medicū ab egroto / si Ptolemæo credis. Præterea
medicū electurus Saturniū Martialemq; declinare iu-
bent: eūq; perqrere: in cuius genitura domus sexta per
aspectum Solis / uel per Venerē aut Iouē quomodocun-
q; fuerit fortunata . Infortunatū uero dicimus signū uel
planetā per Saturnū / aut Martem: nisi ppria domicilia
sint / uel regna: quādo uidelicet uel ibi sunt uel illuc aspi-
ciūt opposito / uel quadrato. Oppositū uero aspectum di-
cimus inter illa quæ interuallo discrepant q̄ longissimo.
Quadratū uero / ubi hoc ab illō quarta parte cœli: id est
signoꝝ trium spacio distāt: Minus tamē per cōiunctio-
nē oppositum quadratū Saturnus & Mars planetis ali-
is nocent: quādo tanq; hospites eos domicilio uel regno
suo termino ue suscipiūt. Quēadmodū planetae foelices
magis p̄sunt / quādo præter sextilē trinū ue aspectum / at-
q; cōiunctiōnē / etiam ut diximus sic excipiunt: Solis ta-
men cōiunctiōnē planetae uerent̄: aspectu gaudent / tri-
no uidelicet uel sextili. Proinde necessarium est meminisse
se Arietē præesse capiti atq; faciei: Taurum collo: Gemi-
nos brachijs atq; humeris: Cancrū pectori / pulmonib⁹ /

Liber tertius

Stomacho / lacertis: Leonē cordi / & stomacho / atq; ieco-
ri / & dorso / & costis posterioribus: Virgine intestinis &
fundo stomachi: Libram renibus & femori atq; natib?
Scorpionē genitalibus uulua / matrici: Sagittariū femo-
ri atq; subinguinib?: Capricornū genibus: Aquariū cru-
ribus tibisq;: Pisces pedibus. Huius em̄ ordinis memor
cauebis mēbrū tangere ferro / uel igne / uel cucurbitulis /
quādo Luna sub ei⁹ signo discurret. Tūc em̄ auget Lūa
humores in mēbro. Quorū affluentia & consolidationē
phibet / & grauat mēbri uirtutē. Obseruabis autē tunc
mēbrū remedijs qbusdā amicis uel extra uel intus adhi-
bitis oportūe foeliciterq; fouere. Expediit uero nosse qd
signū adscenderit tibi nascenti. Nā prater arietem hoc
etiā tibi caput significat: atq; i hoc Luna tibi caput aspi-
cit. Praterea quādo Luna arietē subit / oportune balnea
tentas & lauacra: Quādo cācrū / foeliciter minue sangui-
nem: Medicinā accipe / praesertim electuarij formā: Qñ
est in leone ne puoca uomitū: Cū in libra / clysterib⁹ ap-
ta est: In scorpione balnea nec tentes. Sunt qui medici-
nā soluturā dare nec phibent / neq; iubent. In capricor-
no medicinā sumere nocet. Similiter in aquario. In pis-
cibus uero pdest. Quae uero membra in quouis signo
unusquisq; habeat planetarū / & si scitu necessariū / est ta-
men narratu plixū. Neq; uero in purgatiōe alui latere
nos debet Ptolemei pceptū: Medicinā accipere pur-
gatoriā / quādo Luna est in cancro / piscibus / scorpione p-
bamus: praesertim si dñs signi tunc ascendentis applicet
se planetae sub terra currenti. Sin autē ascēdentis dñs cō-
iungat interea supra caput cū planeta mediū tenēte cōe-
lum: nausea statim & uomitus incitabit. Deniq; conclu-
damus cū Galieno astrologiā esse medico necessariam:
qui de criticis diebus disputas ait / certā esse aegyptiorū
sententiā: id est Lunā significare affectionē indies agro-
tantis / atq; sani / adeo ut si misceant cū Luna radij louis
& Veneris / bene afficiatur uterq;: Sin autē Saturni uel

De vita coelitus cōparanda

Martis: contraria ratione se habeat. Sed lātius iam purgati ad spīritū tandē & uitā atq; gratias reuertamur.

Quibus modis spīrit⁹ noster haurire plurimū possit de spū uitāq; mūdi: Et q; planetę spīritū pcreēt atq; recreent: Et qualia ad unūquēq; planetā pertineāt: Ca. xj.

Vc uero tendunt hęc omnia ut spīritus noster rite per naturalia pręparatus atq; purgatus accipiat ab ipso uitā mundanę spīritu plurimū p radios stellaz oportune susceptos. Vita quidē mundi oibus insita ppagatur euidenter in herbas & arbores: q̄si pilos sui corporis atq; capillos. Tūmet insup in lapides & metalla/uelut dentes & ossa. Pullulat quoq; in uiuentes conchas terrę & lapidibus adhaerentes. Hęc em̄ nō tam propria q̄ ipsa cōmuni totius uitā uiuūt. Quę sane cōmunis uitā multo etiā magis sup terrā in corporib⁹ uiget subtilioribus tanq; ppingoribus aīę. Per cuius uigorē intīmū/aq; aer/ignis uiuentia sua possidēt: atq; mouent. Vita hęc aerē ignēq; etiā magis q̄ terrā & aquā fouet agit atq; perpetuo motu. Et deniq; celestia corpora quasi mundi caput uel cor/ uel oculos q̄ maxime uegetat. Vnde per stellas uelut oculos radios non uisibiles solum: sed etiā uisuales usquequaq; diffundit. Quibus more struthij/ut dixim⁹ alibi/inferiora conspicit/fouetq; uidendo imo etiā ita tangendo generat & format omnifariā/atq; mouet. Igitur ad motū nitentis aquę: sereni quoq; aeris: ignisq; moderate distātis: atq; cęli: motum mūdancę uitā sulcipies. Si ipse quoq; leniter/ & ferme similiter mouearis: quosdam p uiribus gyros agēs/ uertigine deuitata: celestia lustrās oculis/ mēte uersans. Itē frequentī quodā usu plantaz similiterq; uiuentium/ potes e mundi spīritu plurimū haurire: Pręsertim si adhuc uiuentibus recentibusq; & matri terrę quasi adhuc herentibus nutriaris/atq; fouearis. Inter plātas suauiter redolentes: uel saltē nō male olentes uerferis q̄ frequentissime. Omnes em̄ herbę/ flores/ arbores/ poma redolēt:

Liber tertius

Quis saepe minus aduertat. Quo quidē odore quasi flatu spūq; uitæ mūdang te undiq; recreāt atq; uegetāt: spiritū inquā tuū odoribus eiusmodi natura simillimū: perq; spūm mediū inter corpus & animā/ facile corpus quoq; reficiunt/ & animā mirifice profunt. Inter hæc diuissime diurno tempore sub diuo uersaberis: qua ten^o tuto uel cōmode fieri potest/ in regionibus altis & serenis/ atq; tēperatis: Sic em̄ Solis stellarūq; radij expediti/ us puriusq; undiq; te cōtingūt: Spūmq; tuū cōplet mū/ di spiritu per radios uberius emicante. Præterea naturalis ipse motus aeris/ qui perpetuus est in orbē: quīs ob lenitatē suam/ consuetudinēq; diurnā uix percipiatur ab ullo / te diē sub diuo deambulātem/ habitantē q; in patentibus editisq; locis libere lābit/ penetratq; pure: Ac motū uigorēq; spūi tuo mūdānū mirifice præstat. Dixi equidē diē. Compertū em̄ habemus nocturnū aerem esse spiritibus inimicū: Conferet autē diurni usus: præsertim si plurimū in aperto deambulans/ deuites primo quidē nimīā aeris intēperiem. Deinde frequentius mouearis/ in eo quādo præter temperiē & serenitatem eius/ stellarū positio magis est hoibus salutaris. Itē si loca eligas præ cæteris odorifera: p quæ sitū quotidie mutes: & ipse quasi continue/ & leniter mouearis. Mutare locū quīs semp cū delectu præcepi: quoniā bona cœlestium & uniuersæ naturæ apud nos sunt rebus locisq; alijs passim atq; alijs distributa: qbus deniq; om̄ibus est fruēdū. Mitto q; uarietas tædiū phibet spiritibus inimicū/ propriūq; Saturno: Voluptatē uero affert: p quā (ut ita dixerim) Venus ipsa uoluptatis amica uenit in spiritū: At q; qd̄ eius officiū est/ hūc statim ingressa p pagat. Summatim uero si quis consideret paradīsum / & pomi uitæ usum apud Moysen: Itē simile uictū a Platone positum in Phedone/ & quæ Plinius de populis ait odore uiuentibus/ intelliget eē uera quæ dicimus. Sed ad naturā spiritus descendamns. Spūs quidē qualitas est pculdubio

De vita coelitus cōparanda

Iouia: Cui⁹ tpe nobis infundit̄. Est & Solaris. Iupiter em̄ hunc infundit̄; qua tenus ingentē Solis in se tēperat potestātē. Itē alia quoq; rōne Iouia est: qm̄ calida est / & humida / & calore abūdat poti⁹ q̄ hūore: nasciturq; sanguine: & uapor quidā sanguine⁹ appellat̄. Rurs⁹ qm̄ feruet / & subtilis est admodū / atq; lucens / oriturq; corde / Solaris p̄culdubio iudicat̄. Habet & quodāmodo Venereā in se uirtutē. Nā motu Venereo p̄fus exundat / p̄fluit / trāsserit / plēq; ppagat: ad uoluptatē cuiuslibet sensus se dilatat / refugitq; dolorē. Sūmatim uero spiritus q̄ tenus corpi ad uitā & motū ppagationēq; cōducit / Ioui⁹ / Venereus / Solaris existimat̄: Qua tenus aīo ad sensū imaginationēq; ministrat / Solaris / Mercurialisq; cense⁹: & ubiq; Mercurialis existit̄: Quādoquidē adeo mobilis ē & tā facile cōuertibilis / atq; formabilis. Saturni / Marti / Lunę sanus cōiter spūs non multū habet. Alioqn̄ ex illo saepe stupidus / ex hoc furiosus / ex hac obtusus quodam modo foret. Quāobrem Lunaria quidē uelut crassiora si mulq; humidiora a subtili & uolatili natura spūs sūt admodū aliena. Quae uero Saturnalia multū / atq; nimum Martialia sūt / quasi uenena sunt: spiritui naturaliter inimica. Illa quidē ob extremā frigiditatē / atq; siccitatem: hęc autē ob siccitatē / calorēq; edacē. Iouia igit̄ & Solaris imprimis. Deinde Mercurialis & quodāmodo Venerea: spūs natura cēset̄. Distinctiōe uero præcipua spiritus quidē naturalis Ioui pprie dedicat̄: uitalis autē Soli: aīalis uero Mercurio. Quādo igit̄ res postulat aliquē e tribus spiritū adiuuare / patrono tunc suo infortunato / uel debili / nō facile cliētulo succurrere poteris: Difficillime uero spiritui aīali: dū Mercurius infeliciter est affectus: Qui tantā in aīali spū auctoritatē habet / ut caduceo quodā suo aīos tū cōsopire / tū suscitare dicat̄: id est suo quodā aspectu sic aut aliter se habēte obtundere ingeniū / ul' acuerē: debilitare / siue corroborare: uexare ul' sedare mirifice possit. Tu igit̄ quotiens spiritū aliquem

Liber tertius

studes excolere: non modo patronū suū obseruabis fortunatū atq; potentē: sed etiā Lunā eliges ad hūc oportune directā. Nō creat̄ autē neq; recreat̄ aliqñ pprie p̄ influxū Saturni solū substantia spūs: sed semp ab externis ad intima / & sepe ab imis reuocat̄ ad sūma. Vnde ad secretiora & altiora cōtēplanda cōducit. Potest tamen & si raro uis Martis atq; Saturni sp̄iritui tāq; medicina p̄desse: uel calefaciendo cū opus fuerit & excitando atq; dilatando: uel uicissim nimis uolatilē coercendo. Per ea uero potissimū quæ quattuor illis planetis consentanea sunt / creatur natura spūs / atq; recreat̄. Verū si ad Solaria qualibet ualde / & absq; delectu declines / exacues illū / & exiccabis tandē atq; dissolues. Si similē ad Venerea / liq̄facies paulatim / uel obtundes. Si cōfidas tantū Mercurialibus / parē admodū inde p̄ficiēs. Erit igit̄ ope preciiū: iouialibus uti q̄ plurimū: eisq; reliqua mediocri admiscere: ac frequētius uti rebus / quæ uel his oibus æque sint cōmunes / uel pprie ioui. Nā hæ quoq; oib⁹ quodāmodo sunt cōmunes. Cōmuniter aut̄ ad hos omēs attinet / quæ substantiā habēt nec igneā nimis: nec p̄fus terrea: nec simpliciter aqueā: nec acutissimā: nec obtusissimā qualitātē: sed mediocrē: & tactu lenem: & quodāmodo mollem: uel saltē nō durā: siue asperā: itē gustu quodāmodo dulcē: olfactu suauē: uisu gratā: auditu blandā / atq; iucūdā: cogitatu lætā. Dulcedo igit̄ quædā saporis / & gratia his oibus est cōmunis. Si dulcedo quasi aquea est / & simul pinguis / ad Venerē magis attinet: Si quasi insipida / uel aliquantū austera / potius ad Mercuriū. Atq; hæc sp̄iritui nō multū p̄sunt: necessaria tamē sūt iterdū / ad hebetandū nimīū eius acumē. Si dulcedo manifesta sit / atq; subtilis / & paulū habeat stiptici acutiq; saporis / iouialis pprie iudicat̄. Cui congruit substantia dulcis amygdalæ: pinei nuclei: auellanæ: pistacij: amidij: glycirhizæ: passularū: uitelli oui: carnīū gallinacēi pulli: fasilanæ: pauonū: perdicum: similiūq;. Item radicum beeni

De vita coelitus cōparanda

atq; enula. Rursum uini odoriferi / clari / aliquātū dulcis /
& stiptici: sacchari candidissimi: tritici albissimi. Ad Io-
uem ptinet etiā manna / si modo myrobalani in fusa p̄tu-
te firme: Alioquin non minus ad Venerē attinet q̄ ad
Iouem. Hæc est utiq; substantia dulcedoq; iouis ppria:
quæ sane spiritui creando & recreando ante om̄ia con-
fert. Iouia uero plurimū sunt om̄ia: quæ in libro de lōga
uita diximus / & seruare iuuētutē / & senibus salubria fo-
re. Sin aut̄ dulcedo admodū pauca sit / multūq; acuti sti-
pticiq; habeat / uel etiā nō nihil amari. Solaris esse cense-
tur. Similis quædā ratio est / & distinctio de odoribus.
Hi em̄ saporū germani sunt. Similis etiā de colorib⁹. Co-
lores sane aquei / albi / uirides / aliquātū crocei / similes ui-
olarū / rosarū / liliorū / coloribus: necnon odores eiusmodi
Venerē referunt / & Lunā atq; Mercuriū. Colores uero
saphyrii / qui etiā dicunt̄ aerei. Itē purpurei pleniore /
aureiq; argento mixti / & p̄petuo uirides / iouē. Ardētē
autē crocei: aurei puri: purpurei clariores / Solem. Qui-
libet p̄o colores si uiui sint uel saltē sericij / magis stella-
res existūt. In metallis quoq; & lapidibus atq; uitrīs p̄-
pter cœlestem similitudinē sunt potentes. Sed ut rede-
amus ad iouē: sapor & odor eius quasi est / qualis in au-
reo pomo p̄lico / similiq; p̄ro / uel arāceo / & uino malua-
tico leuiore / leuiq; uernaceo. Qualis i uiridi zinzibere /
uel cinamomo / uel dulci marathro / uel doronico: si hæc
plurimo saccharo condita gustent̄. Nā quattuor hæc &
nux muscata recens sola si sunt / potius Solaria sunt: So-
laris & chariophilus / & muscus / sed odoratu non gustu
nō aspectu. Ambra Solaris plurimū atq; Iouia. Croc⁹ in
om̄ibus est Solaris: t̄acti color eius / & odor apud astro-
logos om̄ibus gratijs dedicať. Sapor autē ad Solem p̄-
prie ptinet. Deniq; om̄ia odorifera & aromatica: q̄ ten⁹
odorē gratū ferunt: ita ad Iouem Venerēq; & Mercuri-
um ptinent / ut ad Solē. Quāuis inter hæc acutiora ma-
gis ad Solem: obtusiora ad Venerē / Mercuriūq; pot⁹:

Liber tertius

Ad louē pprie tēperata / olfactu / gustu / auditu / uisu / tactu. Soni quinetiā cantusq; grati blandiq; ad gratias omnes spectant / atq; Mercuriū: Minaces autē admodū atq; flebiles Martem præferūt / & Saturnū. Neq; uero miris nos multū coloribus / odoribus / uocibus attribuere. Nam sapes quidē ad spiritū præcipue ptinēt natura / lem: odores autē potius ad uitalem / animalēq;: Colores figura uoces ad animalē. Motus quoq; animi uel latus / uel mæstus / uel constans spiritū ad similitudinē suā agit uēhementer. Animalē primo: per hunc uitale: p hūc insup naturalē. Spirit⁹ tandē omīs quia ob naturā quodāmodo igneā / aeriāq; oīno / & lucidā / atq; mobilē / silis ē lūinibus: ideoq; colorib⁹ / & uocibus aereis / & odorib⁹ motibusq; animi: ideo p hæc subito in utrāq; partē mouetur / atq; format. Et qualis euadit ipse / talē uicissim efficit quodāmodo affectū animi / & omīno corpis qualitātē. Deniq; cū primū p illa / quæ gratiasq; ppria sūt: oportune gratijs est expositus / utpote qui & naturaliter illis cōsentane⁹ erat / statim p illasq; radios / tū ubiq; uigentes / tū ipsi germanos: mirifica reportat munera gratiarum.

Quæ res naturales atq; etiā artificiosæ hñt virtutes a stellis occultas: p q̄s spiritū nostrum stellis eisdē exponūt:

Ca. xij.

Um uero dicimus spiritū exponi gratijs per illa
c quæ sunt gratiarum: nō solū per qualitates: quæ uident / audiūtur / odorant / gustant: sed etiā per illas / quæ tangunt accōmodari putāmus. Memento igitur calidum in primo gradu louis esse. In secundo Solis cum loue. In tertio Martis cū Sole. In quarto Martis. Frigidum in primo Veneris. In secūdo Lunæ. In tertio Lunæ cum Saturno. In quarto Saturni. Humidū in primo Mercurij cum loue. In secundo Veneris cum Luna. In tertio Lunæ cum Venere. In quarto Lunæ / quādo Veneri Mercurioq; coniungit. Siccū in primo louis. In secundo Mercurij cum Sole. In tertio Solis cum Marte.

De vita coelitus cōparanda.

In quarto Martis cum Saturno. Sūmatim ex qualitatibus planetarū/ quas Ptolemęus describit in quadripertito colligimus harmoniā ex cunctis conflata in ad calorem humorēq; declinare. Calor em̄ Martis ingēs atq; Solis: & temperatus louis ingentē superat Saturni frigiditatem: & Veneris Lunæq; exiguam: ita ut calor ibi frigus excedat. Item humiditas Lunæ Venerisq; plurima & p̄p̄inqua nobis atq; temperata louis/ siccitatem Saturni Martisq; multā superat/ & temperatā Solis. Calor igit̄ humorēq; frigori siccoq; domināt: atq; similiter calor humori. Quēadmodū in sani corporis homine ad cœlestē consonantiā temperato ex calore & siccitate cordis/ itē calore & humore iecoris/ rursus frigore & humore cerebri coalescit complexio quādā ad calorem humorēq; uergens mediocriter calore regnante. Calor em̄ cordis & iecoris frigus cerebri supat. Item humor iecoris atq; cerebri siccitatē cordis excedit. Neq; uero prætermisū a nobis uelim / talem existere ex stellis fixis harmoniā cūctis cōmunē qualem diximus ex planetis. Hos enim illis similes astrologi putant. Quorsum hæc? Ut memineris spiritū corpusq; nostrū per temperiē quādā ad calorem humorēq; uergentē/ uel natura constantē uel arte qualitā accōmodari posse cœlestibus: sibiq; cœlestia uendicare. Neq; tamen dicimus spiritū nostrū cœlestibus dumtaxat per qualitates rerū notas/ sensibus præparari: Sed etiam multoq; magis p̄ p̄p̄rietates quasdā rebus coelitus insitas / & sensibus nostris occultas / rationi uix deniq; notas. Nam cū p̄p̄rietates eiusmodi/ earūq; effectus elementalī uirtute constare non possint/ consequens est / a uita spiritūq; mundi per ipsos stellarū radios singulariter p̄ficisci: ideoq; per eas spiritū affici q̄ plurimū atq; q̄ primū: cœlestibusq; influxibus uāhemeter exponi. Hac utiq; ratiōe smaragdus/ hiacynthus/ saphyrus/ topazius/ rubinus/ unicorni cornu/ præcipue uero lapis bezaar/ apud Arabes appellatus: occultis gratiarum

Liber tertius

pprietatibus prædita sunt. Et iccirco nõ solum intus as-
sumpta: sed etiã si carnẽ tangant: ibiq; calefacta uirtutẽ
suam pmant/uim inde coelestẽ spiritibus inserunt: Qua
se contra pestem tuent atq; uenena. Qd̄ autem hæc si/
miliaq; tale aliquid agant uirtute coelesti/id argumento
est/quia etiã exiguo pondere sũpta nõ exiguũ habet in
agẽdo momentũ. Quod elemẽtari qualitati uix unq; e
cõcessum igni uidelicet ualde coelesti. Materialis enim
uirtus ut agat multũ:materiã desiderat multã:Formalis
autẽ etiã cũ minima materiã ualet plurimũ. Simili uirtu
te imprimis Phoebea Pœonia carnẽ tangens/ contra ca/
ducũ morbũ spiritus armat/uapore ad eos intus infuso.
Simili corallus & calcidoni⁹ aduersum atrã bilis illusio/
nes louis præcipue Venerisq; uirtute. Cæteraq; similiẽ.
Eiusmodi quadã pprietate myrobalani iuuentutẽ ser/
uant/acuũtq; sensus/& ingenio psunt atq; memoriã: p/
pter iouẽ imprimis Saturni temperatorẽ/ atq; Mercu/
riũ sensus amicũ. Quã quidẽ arborẽ forte aliquis in pa/
radiso ad uitã progandã extitisse putabit. Mercurio la/
pidem achatẽ consecrant: Vnde physici cõueniũt ad fa/
cundiã uisumq; & cõtra uenena ualere. Serapio scribit/
eũ qui hiacynthũ ul' ex eo sigillũ gestat/eẽ a fulgure tu/
tum:atq; hanc uirtutẽ eius esse latissime diuulgatã. Quã
si habet/ab ioue putamus habere. Lapis aetites ul' aqui/
linus habet a Lucina:id e Venere atq; Luna/ ut admot⁹
uulue/partũ mox/& facillime citet. Qd̄ Rasis cõfirmãte
Serapione frequẽter se dicit experũ. Forsan & a Phoẽ/
bo qui transfixit Pythonẽ cretea dictamus habet / ut &
uenenosus obsistat:& ferrũ e uulnere trahat. Solis uirtu
te zinziber infusum epulis arcet syncopim. Sentiana ca/
nis rabiẽ sedat:fugatq; serpentes. Berbena uaticiniũ
præstare fert/laticiãq; & expiationes: & uisum. Ruta
& zedoaria cõtra uenena theriacã agũt. Tus uitalem &
animale spiritũ aduersus hebetudinẽ/obliuionẽ/timorẽ
fulcit. Saluia uero methaq; uirtute iouis/illa quidẽ para

De vita coelitus comparāda.

lysim fugat: hęc uel odore roborat aim. Eadē uirtute Pē
taphillon resistit uenenis: eiusq; foliū bis quotidie unū
uino bibitū curat ephimerā: tria tertianā: quattuor ꝑo
quartanā. Hac herba sacerdotes antiqui ppter puritatē
suā in purificationib⁹ utebant. Agnus cast⁹ potestate Sa/
turni Venereū sistit motū: Hialpis uero sanguinē. Mi/
rabiles aut̄ puenire solent effectus / ubi occulta pprie/
tati pprietas seruit elemētalīs / uelut in myrobalano ad
spirītū corpusq; firmandū: nō solū uirt⁹ illa coelestis agit /
sed etiā stiptica multū: nec parꝑ aromatica uirt⁹: quæ pu/
trefactionē dissolutionēq; mirifice phibet / spiritūq; cor/
roborat. Iā uero ut crocus petat cor / spiritū dilatet / puo/
cet risum: nō solū occulta Solis uirt⁹ mirabiliter efficit:
sed ad idē quoq; conducit ipsa natura croci subtilis / am/
plificabilis / aromatica / lucida. Qd̄ aut̄ de simplicibus di/
co / de cōpositis similiē dīctū itelligi uolo. Dic age The/
riaca quō cōtra uenenū nobis opitulef. Non educit illa
uenenū. Astringit em̄ aluū: nō mutat om̄ino tam subito
ueneni naturā. Nō em̄ hac adeo debilis est / atq; mutabi/
lis: Sed spiritū uitalem potius ualde tenuem / & mutabi/
lem: subito cōformi quadam ad ipsum proportiōe cor/
roborat usq; adeo / ut ipse iam ualidus tanq; agens / una
cum theriaca uelut instrumento: partim superet uene/
nū: partim mutet: partim a præcordijs arceat. Sed qua
nam proportiōe siue uirtute id efficit theriaca? Ioui/
ali simul atq; Phœbea: quam ex commixtiōe multarū
rerum sm̄ certam proportiōem inuicem confusarum
sibi uendicauisse uidetur. Est autē in ea uirtus triplex.
Hęc ipsa inquam coelestis: quam modo dicebam. Item
coelestis alia prius in herbis aromaticisq; proprietās: qui/
bus electis ipsa rite componitur / quæ uirtuti prius dicte
subministrat ad idē. Est insup alia uirtus in plarisq; par/
tibus eius / elemētalīs potius / q̄ celestis. Verūtāmē talis:
ut spiritūi muniēdo cōducat. Stipticā dico & aromati/
cam qualitatem. Illa quidem spiritum firmat: ista fouet.

Liber tertius

Mirabile ergo tyriaca uim nacta est contra properantē senectutē atq; uenenū: tribus uidelicet in ea uirtutibus ad idem p̄iter conspirantibus. Quarū una quidē est cœlestis p̄ artificiosam acquisita cōmixtionē. Alia cœlestis iterum: sed partibus eius naturaliter insita. Alia prorsus elementalī. Sed illa quam prius dixi cœlītus acquisita multo etiā foret admirabilior: si nō solum p̄ portione iō uia Solarīq; & ex reb^o eiusmōi cōflaret: sed etiā oportunū ad hoc obseruationē cœlestiū tps eligeret. Nā quēadmodū corp^o se habet ad locū/atq; tps/ita mot^o & actio se habet ad tēpus. Sicut ergo certa passim corpora eorūq; formæ certis & locis/ & teporibus coalescūt/atq; seruantur: sic & pprie quādā actiones ex pprijs quibusdā teporibus efficaciam nanciscuntur: Idq; in Alcibiade significat Socrates: & Procul^o explicat. Quod sane Pythagoras animaduertens/ ipsum bonū perfectionēq; rerū / oportunitatem cognominauit. Primū namq; principiū sic apud Pythagoram & Platonem omniū est mensura/ ut alijs corporibus actionibusq; alia loca distribuerit atq; tempora. Vnde sicut res quādā nō alibi q̄ hic/ nec alias q̄ tunc pprie nascunt̄ foeliciter/ & coalescunt/atq; seruantur: sic & materialis actio/ motus/ euetus talis/ aut talis/ nō alias efficaciam fortit̄/ effectūq; perfectū / q̄ qn cœlestiū harmonia ad idem undiq; consonat: quæ sane harmonia tantam habere potestatem existimatur / ut uon solum agricolarum laboribus/atq; medicorum artificijs per herbas aromataq; conflatis: sed etiam imaginibus: quæ apud astrologos ex metallis lapidibusq; fiunt/ uirtutem sæpe mirificam largiatur. Sed imagines caput iam propriū exigunt. Quantum uero ad horas pro actionibus & operibus eligendas pertinet/ plurimum confirmatur a Ptolemæo/ ubi ait in Cētiloquio: Qui eligit quod melius est/ nihilo differre uidetur ab eo/ qui habet hoc ex natura. Quibus in uerbis tum cœlestium/ tum arbitrij electionisq; nostræ potestātē cōfirmare uidet̄.

De vita coelitus cōparanda.

Albertus quoq; magnus inquit in speculo: Nō em̄ libertas arbitrii ex electione horæ laudabilis coercetur: Sed potius in magnarū rerū inceptiōibus electionē horæ cōtemnere; est arbitrii præcipitatio nō libertas.

De uirtute imaginū s̄m antiquos / atq; medicinarum coelitus acquisita:

Ca. xiiij.

p Tolemaus ait in Centiloquio / rerū inferiorū effigies uultib⁹ coelestibus esse subiectas: Antiquos q; sapientes solitos certas tūc imagines fabricare / quādo planetae similes in coelo facies / quasi exēplaria inferiorū ingrediebāt. Qd̄ quidē Haly cōprobat ibi dicens: Vtilem serpentis imaginē effici posse: quādo Luna serpentē coelestem subit / aut foeliciter aspicit. Similit̄ scorpionis effigiē efficacē: quādo scorp̄i signū Luna ingredit̄: ac signū hoc tenet angulū ex quattuor unū. Qd̄ in aegypto suis t̄pibus factum ait: seq; iterfuisse: ubi ex sigillo scorpionis in lapide bezahar / ita facto / imprimebatur t̄ri figura: dabaturq; in potū ei / quē scorp̄i ipse pupugerat: ac subito curabāt. Qd̄ quidē utiliter effici Flahamed physicus affirmat / cōfirmante Serapione. Præterea narrat Haly / notū illi sibi uirū sapientē industria simili fecisse imagines quæ mouerent̄: qualem effectam nescio quō legim⁹ ab Archita. Quales & Trismegistus ait: egyptios ex certis mūdi materijs facere cōsueuisse: & in eas oportune animas dæmonū inserere solitos: atq; animā aui sui Mercurij: itē Phœbi cuiusdam / & Isidisi Osyridisq; sic in statuas descēdisse p̄ futuras hominib⁹: uel etiā nocituras. Huic illud simile: Prometheū figmēto quodā luteo / uitam rapuisse / lucēq; coelestem. Magi quinetiā Soroastris sectatores / ad euocādū ab Hecate spiritū utebant̄ aurea q̄dam pila characteribus insignita coelestiū: Cui & saphyrus erat insertus / & scutica quadā facta tauri corio uertebatur: atq; interim excantabant: Sed cantiōes equidē libenter obmitto. Nam & Psellus Platonius eas improbat / atq; deridet. Hebraei quoq; in

Liber tertius

ægypto nutriti/struere uitulū aureū didicerūt: ut eorum
de astrologi putāt ad aucupādū Veneris Lunæq; fauo/
rē cōtra Scorpiōis atq; Martis influxū ludæis infestū.
Porphyrius quoq; in epistola ad Anebonē/imagines ef/
ficaces esse testat: additq; certis quibusdā uaporibus q̄
a pprijs suffumigatiōibus exhalabant aerios dæmonas
insinuari statim cōsueuisse. Iamblichus in materijs quæ
naturaliter superis consentaneæ sint/ & oportune riteq;
collectæ undiq; cōflataq; fuerint/ uires esse etuscq; nō so/
lū coelestes/ sed etiā demonicos/ & diuinos suscipi posse
cōfirmat. Idē omīno Proculus/ atq; Sinesius. Opa quidē
ad salutē mira/ quæ a medicis in astrologia p̄tis/ per res
ex multis cōpositas: id est pulueres/ liquores/ ungueta/
electuarīa fieri possūt: p̄babiliorē in se rōnē & notiorē
q̄ imagines habere uidēt: Tū quia pulueres/ liquores/
ungueta/ electuarīa oportune cōfecta coelestes influx^o
facili^o citiusq; suscipiūt q̄ materiæ duriores: ex qb^o ima/
gines fieri cōsueuerūt: tū q̄a uel assumunt int^o affecta iā
coelitus: & in nos cōuertunt/ uel saltē admota foris inhæ/
rent magis/ & deniq; penetrāt: tū etiā qm̄ ex uno quodā
dūtaxat/ aut p̄ paucis imagines construūtur. Illa uero ex
q̄ plurimis cōflari p̄ arbitrio possūt. Vt si centū Solis lo/
uis ue dotes p̄ centū plantas & aīalia similiaq; sparsa fu/
erint/ cōponere simul hęc centū tibi compta possis/ & in
unā cōficere formā: In qua Solē ferme Iouēq; totū iā ui/
dearis habere. Scis p̄fecto naturā inferiorem/ nō posse
uno quodā cape cūctas superioris naturæ uires: Ideoq; il/
las p̄ plures apud nos naturas esse disp̄sas: Cōmodiusq;
p̄ opa medicorū/ atq; similia/ q̄ p̄ imagines colligi posse.
Proinde imagines ex ligno cōfectæ uim forte puā hñt.
Nā lignū & forsan durius est ad coelestē influxum facile
capiendū: & minus tenax/ si accipit/ retinendū: & oīno
postq; ex matris terræ uiscerib^o ē euulsū: paulo post fer/
me totū amittit mūdānā uitæ uigorē: & facile in q̄litate
aliā trāsmutat. Lapilli uero atq; metalla/ & si ad accipien

De vita coelitus comparāda.

dū coeſte mun^o duriora uident^r / diuti^o tñ retinēt / quod
cōfirmat lamblichus / ſi accēpint . Sua nēpe duricia ue/
ſtigia quoq; donaq; uitā mundanā poſt euulſionē diu/
tiſſime cōtinent quā quondā hārētia terrā poſſederāt.
Quāobrem ob hoc ſaltē aptā materiā ad capiēdatenē /
daq; coeſtīa iudicant . Eſt & pbabile qđ libro ſupiore
dixi res adeo ſpecioſas nō poſſe ſub ſra cōflari / niſi ma/
ximo quodā conatu coeli : atq; durare in eis impreſſam
ſemel ex conatu uirtutē . Nā in his coquēdis cogēdiſq;
diutiſſime coelū elaborauit . Verū cū nequeas facile ei^u
modi plura cōpōere : cogeriſ diligēter exgrere : qđ me/
tallū inter cetera in ordine ſit alicuius ſtella potiffimū :
que lapis in ordine ſūmus / ut ſaltē in uno quodā toti^o ge/
neris ordinisq; ſupmo reliq; p uiribus cōphēdas : atq;
ei^uſmodi ſuſceptaculo coeſtīa huic cōſentanea mutu/
eris / ceu ſi exēpli cauſa in ordine Solari / ſub hoīe Phœ/
beo ſummū inter aialia teneat aſtur / aut gallus . Inter plā/
tas baſamū aut laurus . Inter metalla aurū . Inter lapides
carbuncul^o uel pātaura . Inter elementa feruidus aer . Nā
ignis ipſe Martius eſſe cenſet . Qđ autē dixim^o influxū
Solis uel Iouis aut Veneris augendū / intelligim^o rōne
cōmuni : nō tamē illi in cui^o geneſi aliquis horum inter/
feātor appareat .

De ordinibus rerū a ſtellis pendentū ut Solariū atq;
ſimiliū : & quō ſpīritus fiat Solaris : Ca. xiiij.

Ixi egdē alibi deſup ab unaq; ſtella (ut platonice
d loq̄r) ſeriē reſ illi ppriā uſq; ad extrema pēdere .

Sub ipſo Scorpiōis corde poſt ei^uſmodi damo/
nas atq; hoīes : Scorpiūq; aial collocare poſſum^o etiā her/
bā Aſterion : id ē ſtellarē figura ſtella ſimilē / nocte fulgē
tem : quā medici tradūt qualitātē habere roſae uimq; cō/
tra morbos genitaliū mirabilē poſſidere . Sub ſerpente
uel ſerpentariō coeſtī Saturnū ponūt : & quodām odo
louē . Poſtea damonas : q ſape ſerpentū formas induūt .
Similes inſup hoīes ſerpentes aiantes : ſerpentariā her

Liber tertius

bā: lapidē draconitē / capite draconis natū. Itē cōi nomie
serpentinum. Et præter ea quæ in sequentibus afferam.
Sub stella Solari: id est Sirio Solem primo: deinde dæ/
monas quoq; phœbeos: quos aliquādo sub leonum uel
galloꝝ forma hominibus occurrisse testis est Proculus.
Hoies subinde p̄similes bestiasq; Solares. Phœbeas in/
de plantas / metalla similiter & lapillos / & uaporē aerem
q; feruentē. Simili rōne a qualibet firmamētī stella p̄ ali/
quē planetā existimant contextū resq; gradatim sub illi⁹
pprietate descendere. Si igit̄ ut dicebā Solaria om̄ia p̄
gradū eius ordinis quēlibet oportune cōprehenderis:
homines uidelicet tales / uel talis hominis aliqd: Itē bru/
ta / plantas / metalla / lapillos / & quæ ad hæc attinent / uir/
tutē Solis usq; quaq; cōbibes: & quodāmodo naturalem
Solariū dæmonū facultatē. Similiterq; de alijs dictū pu/
ta. Solares quidē homines sunt / quales antea dixi: & qui
ascendente Leone / Soleq; hunc uel tenente uel aspici/
ente nascunt̄: & qui sub Ariete similiter. Solaris est & s̄a
guis e sinistro eoz bene ualentū brachiū missus. Phœ/
beus crocodilus / astur / leo / gall⁹ & cygnus & coru⁹. Nec
alia ratiōe leo ueref̄ gallum: nisi quoniā in ordine Phœ/
beo gallus est leone sup̄ior. Eadē rōne inquit Proculus
Apollineū dæmonē / qui nōnunq; apparuit sub figura le/
onis / statim obiecto gallo disparuisse. Maxime uero in
his aialibus cor est Solare. Arbitror etiā marinū uitulū
cœlestis leonis cordi subesse: & hac ip̄a rōne / coriū eius
quē cingit nudū fibula eiusdem oleo confecta / a renū do/
lore redimere. Nā contra dolorem eiusmodi solēt astro/
logi sideris illius influxib⁹ uti. Eadē forte rōne fert̄ hæc
pellis a fulgure nos tueri. Inter plantas / palma phœbea
est: & imprimis laurus / qua uirtute uenenosa repellit / &
fulgur. Fraxinus quoq; simili facultate uenenosa longi⁹
arceat. Loton esse phœbeā / rotunda tū folia / tū poma te/
stant: & explicatio folioꝝ ei⁹ die / replicatio nocte. Peo/
niā Phœbeā esse nō solum uirt⁹ indicat: sed & nomen.

*Cum Leo simit
gallum*

De vita coelitus comparāda.

Ad idem attinent flores & herbæ quæ restringunt abeunte Sole: redeunte ptinus explicant: & ad Solem cōtinue uergūt. Aurū præterea: & lapis elitis radijs aureis Solē imitas. Lapis itē q Solis ocul⁹ appellat / figurā hñs pupillæ / ex q lumen emicat. Rursū carbūculus nocte rutilans: uel pātura omnes in se lapidū uires cōtinēs / ut aurū metallorū / & Sol stellarū. Multa deniq; in superioribus nobis significata: Vñ si mō liceat / sub iperio Solis ex illo sanguine / & aialiu illoꝝ cordibus / & folijs fructibusq; arborū prædictarū: Itē floribus atq; herbis / & auri folijs / necnō puluerib⁹ lapilloꝝ / electuariū uel ungentū cōfite cere poteris: addito croco: balsamo: calamo aromatico: ture: musco: ambra: ligno aloes: zinzibere: mastice: spica nardi: cinnamomo: doronico: citri cortice: cædoaria: nuce muscata: mace: chariophilis cū melle flauo: uel oleo balsamino: masticeo: laurino: nardino: Ad cor / & stomachū / & caput / intus aut extra fouendū: ut spūs inde Solaris euadat: Ex his oibus inq; aut saltē ex pluribus componendū dnante Sole aliquid. Quo etiā sub eiusdē dnantia incipias uti: dūmodo & Solaria induas: habites: concipias: audias: olfacias: imagineris: cogites: cupias. Itē imitēris & uita dignitatē & munera Solis. Inter Solares hoies plantasq; uerferis / laurūq; assidue tēgas. Tutū aut ad ualitudinē fuerit / Solaribus admiscere iouialia simul atq; Venerea. Venereā maxime humiditatē Solaris calor moderatrice: q̄lis est aqua succusq; rosarū / atq; uioolarū. Sed medicinas Quismodi in libro de curādīs lratis primū: deinde in libro de uita longa / partim equidē cōposui: partim ab alijs cōpositas enarraui: partim etiā tēperauī. Itē q̄les herbæ a Sole ioueq; miras contra epidēmīā / & uenenū uires habeant / dixim⁹ in libro cōtra pestem: inter q̄s Perforata fuga dæmō appellata est. Nec alia facultate q̄ celestiu gratiarū noxios malorū demonū uapores a nobis arcere putat: Et si qua inter herbas alia / uel lapillus / ut corall⁹ idē uideat efficere. Herba p

Liber tertius

fecto Lunaribus a Mercurio tradita folijs ceruleis atq; rotundis/crescente Luna unū quotidie pducens folium: decrefcēte deponens / annos utenti pmittit Lunares. Sed iā ad imaginē altero quodā exordio redeamus.

De virtute imaginū fm antiquos/atq; medicinarū: & quō medicīnā sint lōge ualidiores q̄ imaginē: Ca. xv.

Lapillos quos paulo ante Phœbeos narrauim⁹ /

Inactus fueris/nihil op⁹ erit/ imaginē eis impri-
mere. Suspēdes itaq; collo comphēfos auro cro-
cei serici filis: quādo Sol sub Ariete uel Leone pcurrit: ascēditq; uel mediū tenet cœlū: aspiciatq; Lunam. Mul-
to uero potētiores in serie Lunæ lapillos narrat Procu-
lus. Primū quidē Selinitim: Qui nō modo figura Lunā
imiteat: sed & motu: circūdatq; cū Luna. Hūc si forte rep-
pereris/ & argēto circūdatū/argēteo filo collo suspēde-
ris/Luna Cācrū/uel Taurū subeūte/angulosq; tenēte si-
bi cōuenientes/spiritū inde tuū reddes/postremo Lūa-
rē. Dū uidelicet calefactus abs te lapillus ipse Lunaribus
uirtutē suā tuis assidue spiritib⁹ inserit. Alterꝫ uero recē-
set lapillū helioselinon cognomento. Qui Solis Lunęq;
cōiunctæ Soli/naturaliter habet imaginē. Hūc ergo q̄-
quis argento inclusū deaurato similibus collo filis admo-
uerit/quādo Luna in domicilio suo uel Solis/in eodem
minuto cū Sole cōgredit/suosq; teneat angulos/Solarē
simul/atq; Lunarē spiritū reportabit/aut saltē talē/qua-
lis euadit Luna p centrū copulata Soli. Hic uero tu ui-
des dispas Phœbi dotes: uelut Osyridis mēbra: sororē
eius/Phœbem uelut Isidē cōgregare. Sed utinā Solarē
alicubi lapidē facile reperiremus / uel Lunarem: adeo in
eorꝫ ordine præpotentē: quēadmodū sub serie septē-
trionalis poli magnetē habem⁹/& ferrū. Solarē pfecto
ferunt inuenisse apud indos Apolloniū theaneū lapidē
scilicet noīe Pātaurā/ignis instar micantē: sub terra pas-
sus quattuor nascentē: cui tantū spirit⁹ insit / ut tumeat:
& plerūq; scindat terra/ubi eiusmodi lapis cōcipit. Ita

De vita coelitus cōparanda

cæteros ad se lapillos trahēs / sicut magnes ferrū. Sed lapis hic Hercules ad se cōtēplandū uāhemētī⁹ adhuc nos in præsentia rapit. Videm⁹ in specula nautarū indice poli / libratū acū affectū in extremitate magnetē / moueri ad ursam / illuc uidelicet trahēte magnetē. Quoniā & in lapide hoc præualet uirtus ursæ: Et hinc trāstertī in ferrū: & ad ursam trahit utrunq;. Virt⁹ autē eiusmodi tū ab initio infusa est / tū cōtinue ursæ radijs uegetat. Forsitan ita se habet Succinū ad polū alterū / & ad paleas. Sed dic iterea: Cur magnes trahet ubiq; ferrū: nō qā simile: Alioq; & magnetē magnes traheret multo magis: ferrūq; ferrū: Nō qā superior in ordine corporū: imo superius est lapillo metallū. Quid ergo? Ambo qdē ordine ursæ seq̄nte claudunt. Sed superiore in ipsa ursæ pprietate gradū tenet magnes: inferiore uero ferrū. Superius autē in eodē reū cōtextu trahit qdē qd ē inferi⁹ / & ad se cōuertit: uel aliter quomodolibet agit / aut afficit uirtute prius infusa. Inferius uicissim eadē ad superi⁹ infusioē cōuertit / uel aliter agit / uel prorsus afficit. Sic in serie Solis inferior hō admirat superiōrē. In ordine iouio ueneratur. In Martio timet. In Venereo inferior ad superiōrē rapitur amoris ardore / deseritq; seipsū. In Mercuriali sp̄ hic dicit / uel psuadet ab illo. In Lunari motū hic ab illo sapius exordit: In Saturnali quietē. Ego autē cū hæc explorata hæcten⁹ habuissē / admodū gratulabar / cogitabāq; iuuenis adhuc magneti p uirib⁹ insculpere cœlestis ursæ figurā / qñ Luna meli⁹ illuc aspiciat: & ferreo tūc filo collo suspēdere. Sperabā equidē ita demū ꝑtutis me sideris illi⁹ cōpotē fore. Sed cū diuti⁹ explorassē: inueni tandem sideris illi⁹ influx⁹ Saturnales eē plurimū / atq; Martiales. Accēpi a Platoniciis malos dæmonas plurimū septētrionales existere. Qd̄ etiā hebræorū astronomi cōfitem⁹ / noxios Martiosq; dæmonas in septētrioē ponentes: Propitios autē & iouios in meridie. Didici a theologis & a lāblichō imaginū fictores a dæmonib⁹ malis oc

Cur Magnes trahit ferrum

Liber tertius

cupari sapi^o atq; falli. Vidi equidē lapillū Florentiā ad/
uectū ex india / ibi e capite draconis erutū / rotūdū ad nū
mi figurā / pūctis ordine q̄ plurimis quasi stellis natura/
liter insignitū: q̄ aceto p̄fusul mouebat̄ parūper i rectū:
imo obliquū: mox ferebat̄ in gyrū / donec exhalaret ua/
por aceti. Existimaui equidē lapillū eiusmodi cœlestis
draconis habere naturā / atq; quasi figurā: motū quoq; il
lius accipe / q̄tenus p̄ aceti seu uini ualentioris spiritum /
draconi illi siue firmamento familiarior redderet. Hūc
igit̄ q̄ gestaret & aceto sape p̄funderet / uim aliquā for/
te draconis illi^o acciperet / q̄ geminis amfractib^o: Hinc q̄
dē ursam maiore implicat / inde minore. Extat & prope
Scorpionē serpentari^o quasi hō serpente cinctus: manu
dextra caput serpentis tenens: sinistra caudā: genib^o q̄si
flexis: capite paulū resupino. Legi equidē magos persa
rū regi cōsuluisse: ut imaginem hanc lapidi imprimeret
emathiti: quē aureo clauderet anulo: ita tñ / ut iter lapil/
lū atq; aur̄ serpentariæ radice insereret. Hoc em̄ anulo
gestantē cōtra uenenū morbosq; uenenosos tutū fore:
Videlicet si Luna serpētariū aspiciēte feceris. Hāc ima/
ginē Petrus Aponēsis cōfirmauit. Ego ꝑo si hāc anulus
ille uim habet / arbitror nō tam p̄ figurā / q̄ per materias
eiusmodi: & hoc pacto tpeq; cōpositas / sibi cœlitus uen
dicare. Memēto lapillos nascētes in aialib^o nec inde lan
guētib^o ut in dracone: gallo: hirūdine: caterisq; efficacel
existere ferme / ut lapilli in terra nascentes: atq; ad easdē
referrī stellas: ad q̄s hāc aialia ptinēt. Hinc Alectori^o ex
uentriculo galli ueteris tract^o pollet ptāte Solari: p̄ quā
Diascorides ait sape cōpertū esse / eū pugnare inuictū:
q̄ lapillū hūc ore gestaret. Idem ait: Celidoniū erutū ex
hirundine rufū / curare melancholicū & amabile / idone/
umq; reddere. Qd̄ quidē habet ex ioue: per ea quā di
ximus. s. Res ubiq; infra Lunā stellares existere. Cōfir/
mat̄ dictū illud ualde Platonicū: hāc mūdi machinā ita
secū esse cōnexā / ut & in terris cœlestia sint conditione

De uita coelitus cōparanda

terrena: & in cœlo uicissim terrestria dignitate cœlestis: & in occulta mundi uita/menteq; regina mūdi cœlestia insint: uitali tamē intellectualiq; pprietate simul/ & excellentia. Per hęc insup confirmant nōnulli etiam illud magicū: per inferiora uidelicet superioribus consentanea posse ad homines tpibus opportunis cœlestia quodam modo trahi: atq; etiā p cœlestia sup cœlestia nobis cōciliari: uel forsan prūs insinuari. Sed postremū hoc illi uiderint. Verū illud arte quadā rite & oportune in unum plurima colligente fieri posse pbabile satis (ut dixim⁹) esse uidet: tum rationibus quas in superioribus assignauimus: tū quia eiusmodi multa/ quādo apud medicum & astrologū colligunt/ contundunt/ cōmiscent/ concoquuntur sub sidere certo: dum ipsa p se ratione concoctionis atq; fermēti/ nouā paulatim formā subeunt: hanc ipsam acquirunt certo quodā fomento cœlesti/ radijs tunc intus agētibus: ideoq; cœlestem. Metallū uero uel lapill⁹ quādo momēto sculpirur/ nō uidet: nouam accipere qualitātē: sed figuram: Neq; motio illa p debitos digestio/nis gradus/ quos alteratio naturalis/ atq; generatio solet obseruare/ p gredit. Cū uero natura cœlestis tanq; inferioris naturæ regula soleat tenore quodā p gredi naturali/ & ita p gredientibus aspirare: merito diffidunt plaricq; imagines eiusmodi cœlestem aliquā uirtutē habere. Ego quoq; ambigo sapius: Ac nisi & omīs antiquitas/ & omēs astrologi uim mirabilē habere putarēt: habere negarem. Negarē equidē non omnino. Opinor em̄ nisi quis aliter psuaserit/ ad psperam ualitudinem saltem aliquā habere uirtutē/ electæ præsertim ratione materiæ: Tametsi multo maiore inesse pharmacis arbitror: & uigentis sidereo favore conflatis. Quid uero uoluerim/ ubi mō dicebā electæ ratiōe materiæ/ in sequētibus declarabo. Quæ uero ex magorū uel astrologorū opiniōe ad Plotinū interpretādū p imaginibus allegari possūt/ deinceps breuiter afferam: si te prius hic admonuero:

Liber tertius

*Non probat
sed inuenit*

ne putes pbare me usum imaginū: sed narrare. Ego em̄
medicinis ad cœlum temperatis / non imaginibus utor.
Atq; ita cæteris quotidie consulo. Tu uero si concedis
deum rebus infra Lunam mirabiles inseruisse uirtutes /
mirabiliores concede cælestibus. Præterea si licere iu-
dicas homini ad p̄speram ualitudinē inferioribus uti:
iudica superioribus quoq; licere: Atq; inferiora ad superi-
orum normā: sic medicorū artificio temperare: sicut eti-
am a deo sunt ab initio temperata.

De potestate cœli. De uiribus radiorū / unde uim for-
tiri p̄ utentē imagines: Ca. xvj.

i Mmensa ferme cœlestiū magnitudo uirtus mo-
tio facit / ut om̄es omniū siderum radij terræ mo-
lem / quæ quasi punctū est ad cœlum / momēto fa-
cillimeq; usq; ad centrū recti penetrent: qđ om̄es astro-
nomi confitent. Ibiq; ut placet Pythagoreis atq; Plato-
nicis fortissimi sint: tum quia recti undiq; cētrū tangūt:
tum quia in angustum collecti sunt cuncti. Quorū uehe-
mentia materia ibi terræ sicca p̄cul ab humore remota /
p̄sus accenditur: accēsaq; extenuat / atq; dispergit: per
meatus undiq; & efflat icēdia pariter atq; sulphur. Sed
ignem hunc putant ualde caliginosū esse / & quasi incē-
dium quoddā luminis expers: sicut in cœlo extat exp̄s
incēdij lumē: Ignis autē inter cœlestem atq; infernū: lu-
men cū feruore cōiungit. Putant autē ignem e cētro flā-
tē / ignem esse Vestalem: Siquidē Vestam esse terræ ui-
tam numenq; putabant. Ideoq; Vestæ templū ueteres i
medijs urbibus construebant: ignēq; in medio p̄petuū
collocabant. Sed ne ulterius puagemur / concludam⁹ iā
si stellarum radij totam mox terram penetrant / negari
non facile posse metallū atq; lapillū / quando celant̄ ima-
ginibus / subito penetrare: eisq; raras uel saltem quales-
cunq; imprimere dotes. Quandoquidē & in alijs terræ
preciosissima generāt. Sed quis neget p̄ hac radios pe-
netrare: Siquidē aer & qualitas eius & sonus minus ef-

De vita coelitus cōparanda

ficax solida transit subito / & sua quadā afficit qualitate.
lam uero si duricia radijs obsisteret penetrātibus lumē/
multo citius aerē q̄ aquā p̄transiret: Et hanc ocys mul-
to q̄ uitrum / & uitrū similiter q̄ crystallum. At cū eodē
momēto solida / quo liquida cuncta transuerberet / p̄spi-
cuae cōstat duriciā radijs nullo modo resistere: atq; iccir-
co dicent nō esse negandū metalla coelestiuū radios influ-
xusq; suscipere: Atq; etiam conseruare ad tēpus tunc sibi
celitus destinatū. Cōseruare inq; uirtutē quandā ex ra-
diorū concurrentiū contactu creatā. Quid uero? Si ma-
teria durior hoc ipso q̄ uidef̄ obsistere causae prapoten-
ti / magis ictibus se exponit? Sic ensis lignū sub lana inci-
dit non incisa lana. Sic radius ille fulmineus corio quan-
doq; non laeso dissoluit in eo metallū. Cum uero natura
celestis nostro hoc igne incompatibiliter sit praestantior /
nō est putandū radij coelestis officiuū esse dūtaxat quale
opus ignei radij manifeste uidemus. s. illuminare / calefa-
cere / exiccare / penetrare / extenuare / dissoluere: quae no-
stris sensibus notissima sunt: Sed multo plures mirabili-
oresq; uires / & effectus habere: Alioquin / & materia in-
ferior / & caducus sensus cū diuinitate celi penit? æqua-
retur. Sed quis nesciat uirtutes rerū occultas / quae spe-
ciales a medicis nominant / nō ab elementalī natura fieri:
sed coelesti? Possunt itaq; (ut aiūt) radij occultas / & mi-
rabiles ultra notas imaginibus imprimere uires: Sicut
& ceteris inserunt. Nō em̄ inanimati sunt / sicut lucernae
radij: sed uiui / sensualesq; / tanq; per oculos uiuentiū cor-
porum emicatē: dotēq; mirificas secum ferunt ab ima-
ginatiōibus mētibusq; celestiuū. Vim quoq; uahemētis-
simā ex affectu illorū ualido / motuq; corporū rapidissi-
mo: ac pprie maximeq; in spiritū agunt coelestibus ra-
dijs simillimū. Agunt insup in corpa uel durissima. Om-
nia em̄ hāc ad celum infirmissima sunt. Sunt autē in ua-
rijs stellis uariae quoq; uires: & iccirco in radijs earū iter
se uarię. Præterea in radiorū ictibus aliter atq; aliter in-

Liber tertius

cidētibus/uirutes diuersæ nascunt̄. Deniq; in concursu/
bus radios; mutuis/ aliter atq; aliter: & hic aut ibi: & tūc
aut alias effectūs diuersæ subito uires suboriunt̄: multo
magis atq; citius q̄ in alijs/ atq; alijs elemētorū / qualita/
tūq; elemētaliū mixtiōibus. Multo etiā citius q̄ in tonis
& numeris apud musicum aliter & aliter concinētibus.
Si hæc diligēter cōsideraueris: forsitan non diffides: di/
cēt: subito quodam radiorū iactu uires imaginibus im/
primi: atq; ex diuerso iactu diuersas. Nūquid ergo tā ci/
to? Mitto fascino repētino quodā intuitu factas:
& amores acerrimos statim accēsos radijs oculorū / qui
& ipsi sunt fascino quædā / quod in libro de amore
pbamus. Mitto q̄ cito rubēs oculus inficiat intuitem/
& speculū intuens fœmina menstruosa. Nonne & fami/
liæ quædā apud Illyricos & triballos irata intuitu homi/
nes interemisse ferunt? Et fœminę quædā in scythia idē
facere cōsueuisse? Et catoblepe reguliq; serpētes radio/
rū ex oculis iactu homies perimūt. Torpedo quoq; ma/
rina tactu etiā pcul p uirgam manum subito stupefacit.
Echinus præterea pisciculus grandē solo tactu nauem
sistere fertur. Phalangia quinetiā in apulia ictu quopiā:
uel occulto spiritū animūq; repētino stupore pmutant.
Quid rabiosus canis facit/ uel nō appente morsu? Quid
scopa/ deinde quid arbutus? Nonne leuissimo tactu ue/
nenū concitant atq; rabiem? An ergo negabis cœlestia
oculorū suorū radijs/ quibus nostra contuent̄ simul atq;
cōtingunt/ statim miranda perficere? lam uero grauida
mulier tactu statim signat mēbrū hois nascituri rei desi/
derata nota. An uero dubitabis/ radios aliter alię ue tan/
gētes diuersa conficere? Cū & tu helleborū herbā colli/
gēs: siue foliū deorsū trahas: siue sursum: hoc subito tactu:
causa sis helleboro/ ut deorsū educat humores / aut sur/
sum? Nōne ab initio rei cuiuscq; generadæ celestes influ/
xus concoctione materiæ digestioneq; perfecta non tā
tēpore q̄ momēto dotes mirificas largiunt? Nonne suf

fascinationes

De vita coelitus cōparanda.

fragante celi uultu innumerabiles saepe ranæ / similesq;
animantes ex arenis momento prosiliunt: Tanta est in
materijs preparatis potētia celi tanta celeritas. Deniq;
si ignis hoc habet / ut tēpore q̄ breuissimo faciat / quæ ca
tera longo / ob id præcipue q̄ est celo simillimus: quis nā
dubitet / celum magna quasi momēto p̄ficere: etiam in
materia minus parata / sicut flāma solet ingētior: Quid
ergo dubitas / inquit / in imagine construēda ferme si
militer agere celum: Dices opinor / sicut & ego dicebā:
naturales hic alterationis gradus abesse. Qui sane defe
ctus minuit quidē celeste donū: nec tamen penitus au
ferre uidef. Nolunt em̄ physici ex quolibet metallo uel
lapide imaginē fabricari: sed certo. In quo quidē natura
coelestis uirtutē olim ad hoc ipsum quod optatur natu
raliter inchoauerit: & quasi iamiam perfecerit: ut in sul
phure flāmā. Quam sane uirtutē / tunc demū perficiat:
quando materia hæc per artē / sub simili quodam influxu
caelesti uahemēter agitur: & agitata calescit. Itaq; ars
suscitat inchoatā ibi uirtutē: ac dum ad figuram redigit /
similē suæ cuidā caelesti figuræ: tunc suę illic ideæ prius
exponit: quā sic expositā: celum ea perficit uirtute / qua
cœpat. Exhibēs quasi sulphuri flammā: sic potētia quæ
dam ad rapiēdas paleas celitus data succino / quodāmo
do debilis sepe per frictionē calefactionēq; facta ualidi
or subito rapit. Similē uirtutē Serapio scribit datam la
pidi Albugedi quasi hiacyntho simili. Sed nō prius tra
here paleas: q̄ capilli hoc lapide p̄fricent. Sic item lapis
ille louius Bezaar / id est a morte liberans: quē descripsi
mus in libro contra pestē: uim ab initio contra uenenū
accapit ab loue: Sed nō usq; adeo ualidam: ut eandē tra
dere possit materijs alijs exercēdam: At uero cum pri
mū sub Scorpionis caelestis influxu figuram supni illius
accaperit: p̄fectam contra Scopiōes subito uim repor
tare putatur: Quā mastici communicare ualeat / aut tu
ri. Eadem quoq; de hiacyntho / topaçio / smaragdo / cate

Liber tertius

risq; ratio est habenda: ut fabrica figurarum non alibi efficaciam habeat: q̄ ubi materia cum stella congruit & effectu: a qua hunc faber exoptat accipe. Ac præterea ubi hæc ipsa materia quasi iam talis est ab initio qualem affectas reddere per figurā. Nullis ergo materijs ad imagines uti consulunt/ nisi his ipsis / quæ tibi notæ sunt: hæc ipsam ferme iam uim habere quā cupis. Lapillorū itaq; uires/ atq; metallorum diligentissime perscrutari iubet: Intereaq; meminisse inter lapillos quidem carbunculū in tenebris coruscantem/ atq; pantaurā præcipue Soli subesse: Saphyrum Ioui: Smaragdū Veneri: Mercurio: Lunæ. Præterea metalla præter aurum & argentum uix ullam ad hæc habere uirtutem. Tutiorq; in his rationem fore: si aurum quidē purum ad Solem referas: atq; louē. Ad illum quidē propter colorem: ad hūc autem ppter temperatam cōmixtionē. Nihil enim loue & auro temperatus. Purum uero argentū ad Lunam: Sed ad louē simul atq; Venerem aurum argento permixtū. Præterea imaginē efficaciorē fore: si uirtus in materia eius elementalis conueniat cum speciali/ eiusdem uirtute naturaliter insita/ atq; hæc insuper cum uirtute altera speciali per figuram cœlitus capiēda. Deniq; figuras inferiores/ & formas cœlestibus conformari/ inde pdiscas (ut aiunt) q; Perseus truncato Medusæ capite/ futuram non nullis obtruncationē portendere consueuit: multaq; similiter: & Lunam aliosq; planetas sub certis signis certa in nobis mēbra mouere non dubitant.

Quam uim habeant figuræ
in cœlo atq; sub cœlo:

Ca. xvij.

Ed ne figuris nimium forte diffidas / meminisse iubebunt / in regione hac sub Luna elementa / li: elementarem quoq; qualitatem posse q̄ plu

De vita coelitus comparāda.

rimum / in transmutatione uidelicet ad aliquid elementale tendente: Calorem scilicet / & frigus / & humorem / atq; siccitatem. Qualitates autem quæ minus elementares materiales ue sunt scilicet lumina / id est colores. Numeros quoq; similiter / & figuras ad talia forsitan minus posse. Sed ad cœlestia munera (ut putāt) ualere p̄multū. Nā & in cœlo lumina / & nūeri / & figuræ sūt ferme omnium potentissima: Præsertim si nulla sit ibi materia. Quæ Peripatetici plariq; putant. Sic enim figuræ / numeri / radij / cum non alia substineantur ibi materia / quasi substantiales esse uidentur. Atq; cum in ordine rerum mathematicæ formæ physicas antecedant / tanq; simplices quidem magis / & minus egenæ: merito in antecedentibus mundi gradibus: id est cœlestibus auctoritatem sibi maximam uendicant / ut non minus inde fiat numero / figura / luce / q̄ elementari quadam proprietate. Huius quidem auctoritatis habetur etiam sub Luna signum. Qualitates enim ualde materiales plurimis rerum speciebus sunt communes / eisq; quodammodo p̄mutatis / non usquequaq; species cōmutantur. Figuræ autem numeriq; partium naturalium / proprietatem cū specie inseparabilem peculiaremq; possident: Vtpote quæ cœlitus una cum speciebus destinata fuerunt. Immo & cum ideis maximam habent in mente mundi regina connexionem: Atq; cū ipsæ numeriq; species quædam sint / ideis ibi proprijs designatæ / nimirum uires inde proprias sortiuntur. Ideoq; tum species naturalium certis figuris / tum motus / & generationes / & mutationes certis numeris adstringuntur. De lumie uero quid dicā: Est em̄ actus intelligentiæ uel imago. Colores autē sunt lumina quædā. Quāobrem ubi lumina / id est colores / figuræq; & numeros astrologi dicūt in materijs nostris ad cœlestia præparandis posse q̄ plurimū / non temere (ut aiūt) debes ista negare. Nō ignoras cōcētus p̄ numeros p̄portioesq; suas / uim habere mirabile ad spiritū & aīmi

Liber tertius

& corpus sistendum / mouendum / afficiendum. Proportiones autē ex numeris constitutæ / quasi figuræ quadā sūt / uel / ut ex punctis lineisq; factæ: Sed in motu. Similiter motu suo se habent ad agendū figuræ cœlestes. Hæ nāq; harmonicis tum radijs / tum motibus suis omnia penetrantibus spiritum indies ita clam afficiunt / ut musica præpotens palam afficere consueuit. Nosti præterea q̄ facile multis misericordiam moueat figura lugentis: Et quantū oculos imaginationēq; & spiritum / & humores afficiat statim atq; moueat amabilis psonæ figura. Nec minus uiua est / & efficax figura cœlestis. Non ne principis i urbe uultus quidē clamēs / & hilaris exhilarat oēs: Ferox uero uel tristis repente pterret: Quid ergo cœlestium uultus / dominos omniū terrenorū aduersus hæc efficere posse putas: Quippe cū etiā coeūtes ad plerūq; uultus / non solū quales ipsi tunc agunt: sed etiā quales imaginant / soleant filijs diu postea nascituris imprimere. Vultus eadē ratione cœlestes materias confestim suis notis inficiunt. In quibus si quando diu latitare uidentur / tēporibus deinde suis emergunt. Vultus autem cœli sunt figuræ cœlestes. Potes uero facies illic appellare figuras / cæteris ibi stabiliore: Vultus autem / figuras / quæ magis ibi mutantur. Aspectus quoq; inter se stellarum motu quotidiano confectos / uultus appellare potes similiter / & figuras. Nam hexagoni / pētagoni / tetragoni nominant. Esto dicet quispiam. Sint ut placet potentissime ad efficiendū figuræ cœlestes: Verū quid hoc ad figuras imaginū artificio factas: Respondebūt / non id potissimū contendere: ut potentissimæ per se ad agendū sint nostræ figuræ: sed ut paratissimæ ad actiones & uires figurarū cœlestiū capiēdas: qua tenus oportune sūt / dñantib; illis / atq; examussim ad illas cōfigurantur. Exigit em̄ figura illa figurā. Nō ne sonāte cithara q; / dā / altera reboat: Ob id tantū: si & ipsa similem figuram habeat / atq; e conspectu sit posita: Et fides in ea posita /

De vita coelitus cōparanda.

& intente similiter. Quid nā hic efficit/ut cithara sub/
to patiatur a cithara / nisi situs aliquis & quædam figura
cōformis? Figura speculi lenis/cōcaua/nitens coelo con
grua: ob hoc ipsum pprie/munus tantū coelitus accipit/
ut radios Phœbi in se cumulatiſſime cōplectat: Et soli/
diſſimū quodq; ad centrū suū e cōspectu locatū/repēte
cōburat. Ergo ne dubites dicent: quī materia quædam
imaginis faciende/aliogn ualde congrua cœlo/ p figurā
cœlo similē arte datam/celeste mun⁹/tū in seipsa cōcipi/
at/tū reddat in pximū aliquē uel gestantem. Nō solum
uero figura: sed etiā dispositio peruia/quam Diaphanā
uocant/inefficax quiddam ē / & passiuū suapte natura.
Verūtamen quoniā puia dispositio est in cœlo propriū
luminis suscepcaculū: ideo ubicūq; sub cœlo/hęc uel est
naturalis: uel modo aliquo compāt: Subito præſens cœ
leste lumen acquirī: Atq; etiā cōseruat: ubi una cū hac
uel calor est igneus ut in flāma/ uel est aliquid aereum /
aqueū ue simul/& glutinosum: Vt i noctilucis/& nocti/
cernis/& carbunculis/atq; forſan quodāmodo in cāpho
ra. Quid inde sequat p imaginibus/ipse reputa.

Quales cœlestiū figuras antiqui imaginibus impri/
mebant: Ac de usu imaginū: Ca. xviiij.

a Liqueis autem quæret/quas potissimū cœli figu/
ras imaginibus imprimere soleant. Sunt em̄ ibi
formæ oculis ualde cōspicue/& a multis/ quales
sunt/quasi depictæ/ut Aries/Taurus/similesq; figuræ zo
diaci/& quæ sunt extra zodiacū manifestæ. Sūt ibi præ
terea formæ q̄ plurime/nō tā uisibiles q̄ imaginabiles p
signorū facies ab Indis/& Aegyptijs: Chaldeisq; perspe
ctæ: uel saltē excogitate. Velut in prima facie uirginis
uirgo pulchra sedens/geminas manu spicas habens/pu
erumq; nutriens. Et reliquæ: quales describit Albuma/
sar: Cateriq; nonnulli. Sunt deniq; characteres quidam
signorum & planetarū ab aegyptijs designati. Volūt igitur
imaginibus om̄ia hæc insculpi. Vt si quis expectet

Liber tertius

proprium a Mercurio beneficiū/collocare eum in Virgine debeat: uel saltem ibi Lunam cum aspectu Mercurij. Et imaginē tunc ex stanno conficere/ uel argento: In qua totum sit Virginis signum: Et character eius characterq; Mercurij. Ac si prima Virginis facie sis usur^{us}: addas etiam figuram: quam in prima facie diximus obseruatam: Similiterq; de cæteris. Postremi quidem imaginū auctores/ uniuersam earū formam ad cœli similitudinem accipere rotundam. Antiquiores autem quemadmodum in quodam Arabū collegio legimus/ figurā crucis cunctis anteponebant. Quia corpora per uirtutem agunt ad superficiem iam diffusam. Prima uero superficies cruce describitur. Sic enim imprimis habet lōgitudinē atq; latitudinē. Primaq; hæc figura est/ & omnium reſta q̄ maxime / & quattuor rectos angulos continet. Effectus uero cœlestiū maxime per rectitudinē radiorum angulorūq; resultant. Tunc em̄ stellæ magnopere sunt potentes: quando quattuor cœli tenēt angulos immo cardines: orientis uidelicet occidentisq; & mediū utrinq; cœli. Sic uero dispositē/ radios ita cōiiciunt in se inuicem/ ut crucem inde constituent. Crucem ergo ueteres figuram esse dicebant: tum stellarum fortitudine factam: tum earūdem fortitudinis susſceptaculū. Ideoq; habere summā in imaginibus potestātē: Ac uires & spiritus susſcipere planetarum. Hæc autē opinio ab ægyptijs uel inducta est/ uel maxime confirmata: Inter quorum characteres crux unus erat insignis: uitam eorū more futuram significans: eamq; figurā pectori Setapidis insculpebant. Ego uero qđ de crucis excellentia fuit apud ægyptios ante Christum/ nō tam muneris stellarum testimonium fuisse arbitror/ q̄ uirtutis præſagium: quam a Christo fuerat acceptura: Astrologos autē qui statim post Christum fuerunt / uidentes a Christianis miranda per crucem fieri/ nescientes autem uel nolentes in Iesum tanta referre/ in cœlestia retulisse: Quāq; considera

De vita coelitus comparāda.

re debebant per crucem ipsam/absq; nomine Iesu mira-
cula minime perpetrari. Conuenire quidem imaginib⁹
eam/ quia referat fortitudinem planetarum omniumq;
stellarum/ forsitan est probabile. Non tamen ob hoc dū-
taxat ingentem habere potentiam. Posse uero non ni-
hil/ una cum cæteris/ quæ necessaria sūt/ coniunctam: ad
prosperam forsā corporis ualitudinem: Sed ad narran-
das aliorum opiniōes (ut cœpimus) reuertamur. Satur-
ni ueteres imaginem ad uitæ longitudinem faciebāt in
lapide de Feyriſech/ id est saphyro/ hora Saturni: ipso
ascendente/ atq; foeliciter constituto. Forma erat: Ho-
mo senex/ in altiore cathedra sedens: uel dracone: Ca-
put tectus panno quodam lineo fusco: manus supra ca-
put erigens: Falcem manu tenēs/ aut pisces: fusca indu-
tus ueste. Ad longam uitam/ atq; foelicem / Iouis imagi-
nem in lapide claro/ uel albo. Erat homo sedens super
aquilam uel draconē/ Coronatus: hora Iouis/ ipso in ex-
altatione sua foeliciter ascendente: croceam induto ue-
stem. Contra timiditatem hora Martis imagines fabri-
cabant prima Scorpionis facie oriente. Martem arma-
tum/ & coronatum. Ad morbos curandos fingebant So-
lis imaginē in auro hora Solis: prima facie Leonis ascē-
dēte cum Sole. Regem in throno/ crocea ueste/ & cor-
uū Solisq; formam. Ad laticiam roburq; corporis/ Ve-
neris imaginem puellarem: poma floresq; manu tenen-
tem/ croceis & albis indutā / hora Veneris prima facie
Libræ/ uel Piscium/ uel Tauri ascendente cum Venere.
Imaginem Mercurij ad ingenium/ & memoriā/ prima
facie Geminorū. Item contra febres sculpebatur Mercu-
rius/ Homo tela manu tenens: Hora Mercurij surgēte
Mercurio: sculpebant hanc in marmore. Subinde mate-
riā cuipiā imprimebāt languentibus assumenda. Hinc
omne genus febrū curari dicebant. Imaginem Lunæ as-
cendente prima facie Cancri ad ad augmentū. Forma
Mercurij: Homo sedens i throno/ galeratus/ cristatusq;

Imago Saturnij

Imago Avenij

Liber tertius

pedibus aquilinis: sinistra gallū tenens: aut ignem: Alatus: aliquando super pauonē: Dextra tenens calamus: ueste uaria. Luna puella pulchra cornuto capite super draconem uel taurum/serpentes supra caput/ & sub pedibus habens. Ad curandū calculum genitaliumq; dolores & ad sanguinem adstringendū imaginem hora Saturni: surgente tertia facie Aquarij cum Saturno. Item Leonē auro imprimebant/ lapidem in formā Solis pedibus reuoluentē: hora Solis: primo gradu faciei secundae Leonis oriente. Hanc expellēdis morbis profutura existimabant. Ad renū morbos similē faciebant/ quādo Sol in corde Leonis cēlū mediū obtineret: a Petro aponensi comprobata & experientia confirmata: sed hac conditione/ ut Iupiter aut Venus mediū aspiciat cēlū: planetae ꝑ noxiū cadāt: infortūatiq; sint. Accepi a Megophyfico praclaro eiusmodi imaginē factā Ioue ibidem cōiuncto cū Sole liberauisse Iohannem Marlianū Mathematicū nostro saeculo singularem a pauore quo sub tonitru affici consueuerat. Præterea ad firmandā sanitate & ueneficia deuītanda/ imaginē ex argento finiebant hora Veneris: Luna angulos obtinente: ac Venerē fœliciter intuente: Dūmodo dominus sextę dom^o Venerē aspiciat/ aut Iouē trino quodā intuitu uel opposito. Mercurius autem non sit infœlix. Agebant hac hora diei Solis ultima: Ita ut dominus horæ decimam teneret cœli plagam. Petrus Aponensis inquit medicum per imaginem infirmū curare posse. Modo in ea fabricanda obseruet/ ut anguli ascendētis/ mediij cœli/ occidentis sint fortunati: & ascendētis dominus: & eadem ratione secunda: sed sexta & dominus eius sit infœlix: Aut etiā sanitatem fore firmiorem/ uitāq; longiorem/ q̄ ab initio fuerit instituta: si natiuitate p̄specta fiat imago: in q̄ hec fortūata ponant scilicet illi^o significator uitę. Itē uitæ datores/ itū signa tū dñi: præsertim ascendens/ eiusq; dominus. Item cœli medium. Loc^o Solis. Pars fortunæ.

Tertius Liber

De vita coelit' cōparāda.

Dominus cōiun̄tionis uel preuētionis ante natiuitatē facta. Mali quinetiā infortunati cadāt. Concludit astrologorum nullū dubitare/quin ad pducendam uitam talia conferant. Prolixum foret dictū/ quas p̄ quēlibet signa facies antiqui/ & quas Lunæ stationes/ tanq̄ necessaria in exprimendis imaginibus obseruabant. Nam in statione Lunæ a gradu Virginis decimosēptimo ad finem eius faciebant imagines contra morbos/ & odia/ & ad iter foelix. In statione a principio Capricorni ad gradum duodecimum: contra morbos / & discordias / atq̄ captiuitatem. In statione a gradu duodecimo Capricorni ad gradum uigesimumquintū aduersus languorē & carcerem. In statione a gradu quarto Piscii ad gradum eiusdem decimūseptimum ad curandos morbos: ad lucrum: societate: ad augendas messes. Et in alijs similiter alias: uana sepius curiositate machinabantur. Solas uero recensui quæ nō tam magū q̄ medicum redolerent. Nam & medicinā eiusmodi uanam plurimū fore suspicor. Pro alijs autē magis legitimis medicinarum confectiōib' eiusmodi māsiōes Lunæ arbitror eligēdas. Atq̄ etiā in Ariete gradum sextum: rursus decimūnonū: minuta. xxvj. Item i Geminis gradum decimū: minuta. l. In Cancro gradū decimumnonum: minuta. xxvj. In Libra gradum sextum: minuta. xxxiiij. In Capricorno gradum decimūnonum: minuta. xxvj. In Aquario gradum secundum: minuta. xvij. In eodem gradu decimūquintum: minuta. viij. Pręterea sententiā Haly mente tenendam: Quodlibet signum q̄ diu Sol est in eo/ uiuum fieri: Ceteris dominari: Effectum eius præ ceteris euenire: Ut illuc Lunā dirigas ad donū inde pprium p̄ medicinis suscipiendū. Illuc inquam/ id est ad signum & faciem/ & maxime gradum: ut si bona lous affectas/ ad hęc directam Lunam erigas/ uel unitam: q̄ diu locum eiusmodi Sol illustrat: Vbi pprietas louia uiget. Similit̄q̄ de ceteris. Curiosum uero narratu foret: & forte noxiū

Liber Tertius

Plotinus
quas imagines: & quēadmodū associandos uel dissociandos inter se animos: fabricabant ad afferendā felicitatē/ uel inferēdā calamitatē: uel uni cuidam: uel domui uel ciuitati. Ego qdē fieri posse talia nō affirmo. Astrologi autem fieri posse putant: & quomō/ docent: qualia ego narrare nō audeo. Porphyrius ubi uitā Plotini magistri sui describit/ talia fieri posse cōfirmat. Atq; Olympium magū/ & astrologū aegyptiū narrat contra Plotinū Romā talia tētauisse: dū conareē per imagines uel res eiusmodi siderare Plotinum: Sed conatus in auctorem suū ob excelsam Plotini animā fuisse retortos. Albert^o quoq; Magnus astrologiā pariter atq; theologiā p̄fessor ait in Speculo/ ubi a licitis discernere se inquit illicita/ imagines rite ab astrologis cōstitutas/ yrtutē effectūq; acquirere a figura cōlesti. Atque subinde narrat mirabiles earū effectus: quales Thebith Bēthoradi/ & Ptolemeus/ ceteriq; astrologi pollicent. Describitq; imagines ad calamitatē alicui p̄peritatēq; afferendā: quas cōsilio p̄termitto. Et interea cōfirmat effectū eas habere posse: Quōq; & ut uir bon^o artis dānat abusum: & ut legitim^o theologus orationes suffumigationesq; detestat: Quas impij quidā ad demones imaginibus fabricandis adhibuerūt. Neq; tñ reprobat figuras & litteras dictiōesq; imaginibus impressas ad hoc ipsum dūtaxat ut donum aliquod accipiāt a figura cōlesti. Quod quidē posse p̄ imagines cōparari/ Petrus Aponēsis cōfirmauit. Immo & affirmauit regionē nescio quā fuisse destructā p̄ imaginē illā/ quā Thebith narrat a Phedice astrologo fabricatam. Thomas autē Aquinas dux in theologiā noster magis ista formidat: & minus tribuit imaginibus. Tantū nanq; uirtutis dūtaxat per figuras cōlestis putat acquirere/ quantū cōducat ad illos effectus: quos solet cōmuniter cōelū per herbas resq; alias naturales efficere. Non tā quia figura talis sit in ea materia: q̄ quoniā cōpositum tale iam positum est ī certa quadā artificij spe

De vita coelitus cōparanda.

cie: qualis cū coelo cōsentiāt. Hęc ait in libro contra gentiles tertio: Vbi characteres & litteras figuris additas ridet: Figuras uero nō adeo: nisi pro signis quibusdam ad demones adiungātur. In libro etiā de Fato: ait: cōstellationes dare ordinem essendi atq; perdurandi: nō solum rebus naturalibus: sed etiā artificiosis: ideo imagines sub certis cōstellationibus fabricari. At siquid mirabile per eas ultra consuetos naturalium effectus nobis eueniat: i demones reijcit hominū seductores: Quod in libro contra gentiles perspicue patet: Maxime uero in libello de occultis naturæ operibus: Vbi uidetur ipsas etiā imagines paruipendere: quomocunq; factas. Quas & ego qua tenus ipse iusserit: nihilipēdā. Referre autem mirabiles quosdam effectus imaginum: in demonum falsitatem: nec est a Platoniciis alienum. Nā & Iamblichus ait: eos qui religione summa sanctimoniamq; posthabita: imaginibus dumtaxat confisi: ab eis diuina sperant munera: hac in re a malis demonibus sepissime falli: sub pretextu bonorum naminum obcurrentibus. Contingere tamen ex imaginibus legitima astrologiæ ratione constructis naturalia quędam bona non negat. Denique tutius fore arbitror medicinis q̄ imaginibus se committere: Rationesq; a nobis de potestate celesti: pro imaginibus assignatas: in medicinis potius q̄ in figuris efficaciam habere posse. Probabile enim est si quam uim imagines habent: hanc nō tam per figuram nuper acquirere: q̄ per materiam possidere naturaliter sic affectam. Ac siquid denuo acquiritur dum insculpitur: non tam per figuram comparari q̄ per calefactionē contusione quadam puenientem. Quæ quidē cōtusio calefactioq; facta sub harmonia celesti simili harmoniæ: quæ quondam materiæ uirtutem infuderat: excitat uirtutem ipsam atq; corroborat: sicut flatus flammā: & manifestā efficit ante latentem. Sicut calor ignis i aspectū pducit litteras scriptas succo cepæ prius delitescentes.

Liber Tertius

Atq; litteræ hirci adipe inscriptæ lapidi prorsus occul-
tæ si lapis submergatur aceto / pdeunt / & quasi sculptæ
eminentes extant. Immo uero sicut tactus Scopæ uel ar-
buti suscitât rabiem consopitâ: sic forte contusio quedâ
& calefactio sola latentē in materia uirtutē prodit / facta
uidelicet oportune: qua quidem cœlesti oportunitate
expedit in medicinis cōficiēdis uti: Aut si quis forte tra-
ctare metalla lapidesq; uoluerit / præstat percutere solū /
atque calefacere / q̄ figurare. Preter enim id q̄ manes
esse figuras suspicor: haud temere uel umbram idola-
triæ debemus admittere. Item nec temere uti stellis uel
salutaribus ad morbos his simillimos expellendos. Hos
enim sepe augēt: Sicut noxiæ stellæ dissimiles sibi mor-
bos aliquando minuunt: quod sane Ptolemæus & Haly
perspicue docent.

De fabricanda uniuersi figura:

Capitulum. xix.

Ed cur nam uniuersalem ipsam / id est uniuersi
f ipsius imaginem pretermittimus? Ex qua tamē
beneficium ab uniuerso sperare uidentur. Scul-
pet ergo sectator illorum forte qui poterit / formā quan-
dam mundi totius archetypam si placebit / in aere. Quā
deinde oportune in argenti lamina imprimat aurata.
Sed quando potissimū imprimet? Quando Sol minu-
tum primum Arietis attigerit. Hinc enim astrologi tā-
q̄ ex sui natalis reuolutione fortunam mundi eo saltem
anno imminentē auspicant. Ille igitur in hoc ipso mūdi
natali totius imprimet mundi figurā. At uides ne q̄ bel-
le inter differendū mundi aliquando nati nobis succur-
rerit argumētum? Siquidem quolibet anno renascitur:
Nonne in ipsa hominis genesi metiuntur astrologi / pri-
mum in quo signo / quo gradu / quo minuto Sol extite-
rit? Ibiq; totius figuræ iaciunt fundamentū. Et quolibet
deiceps anno: cum primū Sol minutum subierit idem /
quasi renatum hominē arbitrantur / atq; inde præagiūt.

De vita coelir' cōparāda.

anni fortunam. Sicut igit̃ id in homine facere non uale/
rent/nisi quasi renasceretur: Atq; hic nō posset quasi re/
nasci/nisi fuisset aliquādo natus: Sic & mundū conijce/
re licet/aliquando genitum/Sole uidelicet sub minuto
Arietis primo/tunc posito: quandoquidē per eundem
quolibet anno situm/fors quedam quasi renascētis mun/
di reuoluitur. Tūc igit̃ ille fabricabit mundi figurā. Ca/
uebit autem ne sabbato Saturni die figurā sculpat/ aut
exprimat: Hoc enim die deus mūdi faber ab opere tra/
ditur quieuisse: Quā ab idealī die Solis inceperat. Quā/
tum enim Sol generationi accōmodatus est/ tātum Sa/
turnus ineptus. Perfecerat aut̃ opus i Venere/pulchri/
tudinē operis absolutā significāte. Sed de mundana fa/
brica rationibus nihil ultra. Ioannes enim Picus noster
Mirandula diuina de genesi mūdi mysteria Moseos di
uinitus his diebus expressit. Quāobrem ut redeamus
ad institutū: & ille mūdum suū primū die uel hora Sa/
turni non sculpet: sed die potius uel hora Solis. Impri/
met aut̃ in anni natali presertim si tūc foelices accedant
Iupiter atq; Diana. Optimū uero fore putabūt preter li/
niamenta opificio colores inserere. Sunt uero tres uni/
uersales simul & singulares mundi colores/ uiridis / au/
reus/saphyrinus/tribus coeli gratijs dedicati. Viridis q/
dem Veneri simul atq; Lunæ. Humidus uidelicet hu/
midis/atq; nascentiū pprius: accōmodatus & matribus.
Aureum Solis esse colorē nemo dubitat: & ab ioue in/
super/atq; Venere nō alienū. Saphyrinum deniq; Ioui
maxime dedicamus: cui & Saphyrus ipse dicitur cōse/
cratus. Vnde & lapis lazulus hoc colore dotatus ob uir/
tutem iouiam cōtra bilē atram a Saturno pfectā / apud
medicos prerogatiuā habet: nasciturq; cum auro/aureis
distinctus notis/ita comes auri / sicut Solis est iupiter.
Similem̃q; uim habet lapis Armenus: colorē simile cū
uiridi quodāmodo possidens. Expedire igitur iudica/
bunt ad gratiarū celestiū munera capeffenda tris potis

Liber Tertius

simum hos colores frequētissime cōtueri. Atq; i formu-
la mūdi: quā fabricas / saphyrinū colorē mūdi spheris in-
serere. Opere precii fore putabūt aurea spheris ad ipsā
coeli similitudinē addere sidera: atq; ipsam Vestā: siue
Cererē / id est terrā / uiridē induere uestē. Eiusmodi for-
mulā sectator illorū: uel ipse gestabit: uel oppositā intu-
ebit. Vtile uero fore spectare spherā motibus suis pre-
ditā qualē Archimedes quondā: & nuper Florētinus q-
dam noster Laurētius noie fabricauit. Neq; spectare so-
lū: sed etiā animo reputare. Proinde in ipsis suā domus
penetralib⁹ cubiculū cōstruet i fornicē actū figuris eius-
modi / & colorib⁹ insignitū: Vbi plurimū uigilet atq; dor-
miat. Et egressus domo nō tanta attētionē singulaꝝ re-
rū spectacula / quāta uniuersi figurā / coloresq; pspiciet.
Sed hęc imaginū fictores illi uiderint. Tu uero prestan-
tiorē in te finges imaginē. Nepe cū noueris / nec qcq; or-
dinat⁹ esse q̄ coelū: necq; tēperat⁹ aliquid cogitari / q̄ iu-
piter: sperabis ita demū beneficia coeli iouisq; cōsequi
si cogitatioib⁹ / affectib⁹ / actionib⁹ / uictu teipsū ordina-
tissimū tēperatissimūq; prestiteris. At postq̄ in mētionē
tēperatiā celestis incidim⁹ / oportunū forte fuerit recor-
dari / nullū inesse coelo elemētalī qualitatis excessum / ut
Peripatetice loquar: aliogn siue ita cōpositū sit / iā esset
tot seculis dissolutū: siue etiā simplex / tanta saltē magni-
tudine / potentia / motione cetera pdidisset. Sed pfecto
tanq; moderatissimū / omnia moderat: ac diuersa cōmi-
scet in unū. Pręterea tū hac ipsa tēperantia sua: tū excel-
lentia formæ / diuinit⁹ uitā meruit. Nā & res cōpositas /
tūc demū uitā adipisci uidem⁹ / quādo qualitātū pfecta
cōmixtio priorē iā cōtrarietate fregisse uideat / ut in plā-
tis. Perfectiorē deinceps i animalib⁹ uitā / qua ten⁹ inest
eis cōplexio a cōtrarietate remotior q̄ in plantis. In ho-
minib⁹ rurū eadē ratiōe perfectiorē / & quodāmodo iā
coelestē. Siquidē hūana cōplexio ad coelestē tēperantiā
iā accessit: pferatim in spū: g ultra substantiā suā subtili-

De vita coelitus cōparanda.

tatē qualitātūq; tēperantiā: quib⁹ cū cōelo cōsentit: coeleste quoq; lucē ē adeptus. Hic insuper ubi maxime talis est/potissimū ē coelestis/uitāq; coeleste diuinitus prae ce teris est adept⁹: & qua tenus se talē in omī uictu legeq; uitae efficit/atq; seruat: ea tenus singularia coelestiu dona reportat. Quādo uero dicimus nō esse in cōelo ullū elemētariis qualitatis excessū/intelligimus/uel nullā esse ibi eiusmodi qualitātē: sed v̄tutes pot⁹ effectrices qualitātū tēperatas: uel si quae sunt illic quodāmodo similes qualitates/quasi aeriā habere tēperiem. Atq; ubi quēdā illic frigida siccaq; nominam⁹/Platonica hęc accipimus ratione/id est ut frigidū appelletur qđ minimi caloris ē causa. Siccū uero quod hūorē nobis exhibet minimū. Sicut astrologus Abraham Saturnū inquit corpus nostrū quodāmodo relinquere frigidū atq; siccū/quia calorē & humorē affert nostro minorē. Eadē ratiōe carnes bo uis & leporis in se quidē calidae atq; humidae/nobis frigidae sunt & siccae. Ex hac aut inductione duo hęc acci pe correlaria: Primū quidem si corpora magis deiceps tēperata /magis uiuunt/cōelū maxime tēperatū q̄maxi me uiuere. Immo uero uicissim ex eo qđ cōelum exactis sime tēperatū absolutissimā in se uitam possidet/ con iectari: ut qua tenus reliqua ad tēperiem uitamq; illius accedunt: ea tenus uitā fortiri prestantiore. Alterū ue ro/uitā esse formam in se perfectam/perficiētemq; cor pus/motionisq; principiu exhibentē. Principium inq; intimū/motiōis quoq; tū intrinsec⁹ actae:tū p oēm partē extrinsecus expedita. Si igit id ipsū uita est/menteca ptū existimato/qui eiusmodi formā nō cognouerit in esse cōelo/corpore prestātissimo/circūeunte semp mo tione perfecta/cūcta uerificāte/magisque illa gradatim/ quae uel ad ipsius similitudinē naturaliter ppinqui⁹ ac cesserūt: uel quotidie hui⁹ influxib⁹ apti⁹ se exponūt.

Quātā imagines uim habere putent in spm̄ / & spūs in eas: Et de affectu utētis & operantis:

Ca. xx.

k iij

Liber Tertius

Ompertū habemus: si quis rite utat helleboro/
c feratq; potenter/mutare quodāmodo exquisi-
ta purgatione/ & occulta eius pprietate qualita-
tē spiritus corporisq; naturā: & ex parte motus animi:
& quasi reuiuenscere/ ut ferme uideat esse renat^o. Vn-
de Medea magosq; tradūt herbis quibusdā reddere iu-
uentutē cōsueuisse: quā nō tam reddunt myrobalani/ q̄
cōseruant. Similē astrologi potestatem ppitias habere
imagines arbitrātur: per quā gestantis naturā/ & mores
quodāmodo mutant: in meliusq; restituant: ut quasi iā
alter euaserit: aut saltē psperā ualitudinē diuissime ser-
uent. Imagines uero noxias aduersus gestantē habere
uim hellebori preter artē potētiāq; adsumpti/ ueneno-
sam uidelicet atq; pestiferā. Aduersus autē alium quēdā:
ad cui^o calamitate fabricata intentaq; fuerint/ uim anei
speculi/ cōcauiq; sic prorsus obiecti/ ut collectis/ repcus-
sisq; in oppositū radijs: cōminus quidē cōburāt: eminus
autē caligare cōpellāt. Hinc orta est historia/ uel opinio:
putans astrologorū machinis/ magorūq; ueneficis/ ho-
mines/ bruta/ plantas/ siderari/ atq; tabelcere posse. Ego
autē imagines in rem distantē uim habere ullā/ non satis
intelligo. Habere uero in gestantē/ nōnullam suspicor:
non tamē talem opinor: qualem pleriq; fingunt: & hanc
ratione materia potius q̄ figura: atq; (ut dixi) longo in-
teruallo medicinas imaginibus antepono: Quē Arabel
& Aegyptij tantū statuis imaginibusq; attribuunt arte
astronomica/ & magica fabricatis/ ut spiritus stellarū in
eis includi putent. Spiritus autē stellarū intelligūt. Alij q̄/
dem mirabiles cōlestiū uires: alij uero demonas etiam
stella huius illiusue pedissequos. Spiritus igit stellarū
qualescunq; sint/ inseri statuis & imaginibus arbitrātur/
non aliter ac demones soleant humana nōnunq; corpo-
ra occupare: perq; illa loqui: moueri: mouere: mirabilia
perpetrare. Similia quēdā per imagines facere stellarū
spiritus arbitrant. Putant demonas mundani ignis ha-

De vita coelitus cōparāda.

bitatores / per igneos humores: uel ignitos: similiterq; p
ignitos spūs & affectus eiusmodi / nostris insinuari cor
poribus: Similiter stellarū spūs per radios oportune su
scēptos / suffumigationesq; & lumina tonosq; uehemen
tes cōpetētibus imaginū materijs inseri: mirabiliaq; in
gestantē: uel ppinquantē efficere posse. Quę quidem
nos per demonas fieri posse putamus / nō tam materia
certa cohibitos q̄ cultu gaudentes. Sed hęc alibi diligē
tius. Tradunt Arabes spiritū nostrū quādo rite fabrica
mus imagies / si per imaginationē & affectū ad opus at
tentissimus fuerit & ad stellas / cōiungi cum ipso mūdi
spiritu: atq; cū stellarū radijs: per quos mundi spūs agit
atq; ita cōiunctū / esse ipsum quoq; in causa / ut a spū mū
di per radios / quidā stellæ alicuius spiritus / id est uiuida
quedā uirtus infundat imaginē: potissimū hominis tūc
operātis spiritui cōsētanea: A diuuari quoq; suffumiga
tionibus ad stellas accōmodatis op^o eiusmodi: Qua te
nus suffumigatiōes tales aerē / radios / spiritū fabri: ima
ginis materiā: sic prorsus afficiūt. Ego uero odores qui
dem tanq; spiritui aeriq; natura p̄similes: & cum accēsi
sunt / stellarū quoq; radijs cōsentaneos arbitror / si Sola
res / uel iouij sunt / afficere aerē ac spiritum uehementer
ad dotes Solis: aut iouis: tūc dominātis / oportune sub ra
dijs capiēdas / atque spiritū sic affectū / ita donatū / posse
uehemētiore quodā affectu / nō solū in pprium corpus
agere: sed ppinquum: presertim natura conforme qui
dem / sed debilius: & consimili quadā afficere qualitate.
Materiā uero imaginis duriorē ab odoribus & operan
tis imaginatione / uix minimū quiddam suscipere posse
puto: Spiritū tamē ipsum ab odore sic affici / ut ex am
bobus unū cōficiat: Quod quidem ex eo patet q; odor
nō agit ulterius in olfactū / postq; satis egit. Olfactus em̄
& quoduis aliud a seipso uel simillimo quopiam nihil
patitur. Sed de his alibi. Proinde imaginationis inten
tionē: nō tā in fabricādis imaginib^o / uel medicinis uim

Liber Tertius

habere / q̄ in applicandis / & assumēdis existimo : ut siq̄
imaginē (ut aiunt) gestans rite factā : uel certe medicina
similiter utens / opem ab ea uehementer affectet : & p̄
culdubio credat : speretq̄ firmissime : hinc certe q̄ pluri
mus sit adiuuēto cumulus accessurus . Nā ubi uel uirt̄
imaginis siqua est / tangentis carnē / penetrat calefacta :
saltē uirt̄ in electa eius materia naturalis : uel certe me
dicinæ uigor intus adsumpta / uenis ac medullis illabit /
louiā secum ferens pprietatē : spiritus hominis in sp̄m
eiusmodi louiū affectu / id est amore trāffertur . Vis em̄
amoris est trāfferre . Fides autē spesq̄ non dubia spiritū
hominis iam ita p̄cītū sistit in spiritu louio penitus / atq̄
firmat . Quod si quēadmodū Hippocrates & Galienus
docent / agrotātis amor fidesq̄ erga medicū inferiorem
exterioremq̄ ad sanitatē plurimū cōferunt : Immo uero
fiduciā hanc Auicēna plus inquit efficere q̄ medicinā :
quantū ad cōlestē opem cōducere putandū est : affectū
fidēq̄ nobis erga cōlestē influxū iam nobis insitū / agen
tem intus : uiscera penetrantē : lam ꝑo amor ipse fidesq̄
erga cōlestē donū / sepe cōlestis adminiculi causa ē : atq̄
uicissim amor & fides hinc aliquādo forsan p̄ficiscitur :
quod ad hoc ipsum iā nobis faueat clementia cōeli .

De uirtute uerborū / atq̄ cantus ad beneficium cōe
leste captandum : Ac de septem gradibus pducentibus
ad cōlestia : Capitulum . xxj .

u Erba pr̄terea quēdā acriore quodā affectu p̄
nunciata / uim circa imagines magnā habere cō
sent ad effectū earū illuc pprie dirigendū : quor
sum affectus intendunt / & uerba . Itaq̄ ad duos ardētis
simo quodā amore cōciliandos / imaginē sub Luna coe
unte cum Venere in Piscibus / uel Tauro / fabricabant :
multis interim circa stellas uerbaq̄ curiosi obseruatis :
quæ referre / nō est cōsilium . Nō enim philt̄ra docem̄ :
sed medicinas . Probabilius autem est effectus eiusmo
di uel per Venereos demonas cōfici : his operibus uer

Fides

De vita coelitus cōparanda.

bisq; gaudentes: uel per demonas simpliciter seductores. Nam & Apollonium Theaneum sepe Lamias deprehendisse & pdidisse ferunt: Demonas scilicet quosdam salaces Venereosq; qui formosas puellas simulē/ pelliciantq; formosos: quos ut serpens elephantem ore: sic illi illos ore uulua pariter exugant ac prorsus exhauriant. Sed hec Apollonius ipse uiderit. In uerbis autem certis uim esse certam / atq; magnam Origenes asserit cōtra Celsum / & Sinesius / atq; Alchindus de magia disputantes. Item Soroaster uetans barbara uerba mutari. Iamblichus quoq; similiter. Item Pythagorici uerbis / & cātibus / atque sonis mirabilia quēdam Phœbi & Orphei more facere consueti. Quod hebreorum antiqui doctores præ ceteris obseruarunt: omnesq; poetæ miranda canunt carminibus effici. Et grauissimus ille Cato in re rustica in curandis bestiarum morbis / aliquando barbaris cantionibus utitur. Sed præstat dimittere cantiones. Concentum uero illum / quo adolescens Dauid Saulem ab insania redimebat: nisi mysterium iusserit ad diuinitatem referri / referet forte aliquis ad naturam. Cum uero p septem planetarum numero: septem quoq; sint gradus / per quos a superioribus ad inferiora fit attractus / uoces medium gradum obtinent / & Apollini dedicantur. Infimum quidem tenent gradum materiæ duriores / lapides atq; metalla: ac Lunam referre uidentur. Secundum in ascensu locum habent: quæ ex herbis / arborum fructibus / gummis / membris animalium componuntur: Respondentq; Mercurio: si ordinem in coelo sequimur chaldeorū. Tertiū pulueres subtilissimi / eorūq; uapores ex prædictis electi: odoresq; simpliciter herbarū & florū / & unguētoꝝ ad Venere ptinetes. Quartū / yba: cāt^o: soni: quæ oia rite dedicant Apollini musicæ præ ceteris auctori. Quintū / uehementēs imaginatiōis cōcept^o forme / mot^o / affect^o uim Martiā referentes. Sextū ratiōis hūanæ discursiōes deliberatiōesq; cō

Lamias
Solutio

Liber Tertius

sulte ptinentes ad iouē. Septimū secretiores simplicio/
resq; intelligētiae quasi iā a motu seiūctae/cōiūctę diui/
nis: destinatae Saturno. Quē merito Sabbath hebrei no/
mine quietis appellāt. Quorsum hęc? Vt itelligas quē/
admodū ex certa herbarū uaporūq; cōpositiōe cōfecta
p artē/tū medicā/tū astronomicā/resultat cōmunis quę/
dam forma uelut harmonia quędā/siderū dotata mune/
rib⁹: sic ex tonis primo quidē ad stellarū normā electis:
deinde ad earundē cōgruitatē inter se cōpositis/cōmu/
nē quasi formā fieri: atq; in ea coelestē aliquam suboriri
uirtutē. Difficillimū quidem est iudicatu quales potissi/
mū toni/qualib⁹ cōueniāt stellis: quales itē tonorū cōpo/
sitiones/qualib⁹ precipue siderib⁹ aspectibusq; cōsent/
ant. Sed partim diligētia nostra/partim diuina quadam
sorte nō aliter id assequi possum⁹ q̄ Andromach⁹ i the/
riaca cōponenda diutissime fatigatus: actandē post di/
ligentiā: diuina sorte cōsecutus theriacae uirtutē. Quod
quidē cōtigisse diuinitus/Galienus & Auicenna confir/
māt. Immo uero totā medicinā exordiū a uaticinijs ha/
buisse testis est Iamblichus atq; Apollonius theaneus.
Ideoq; Phoebū uatem medicinæ preponūt. Tres uero
potissimū regulas ad hoc afferemus/si prius admonue/
rimus/ne putes nos in presentia de stellis adorandis lo/
qui: sed potius imitandis/& imitatione captandis. Ne/
que rursus de donis agere credas/quę stellæ sint electi/
one daturæ: sed influxu potius naturali. Ad quē pfecto
multiplicē/& occultū: ita nos exquisitis studemus mo/
dis accommodare/sicut quotidie ad manifestum Solis lu/
men calorēq; salubriter excipiendum nosipos accom/
modam⁹. Aptare x̄o seipsū ad occultas dotes ei⁹ atque
mirificas/soli⁹ sapiētis est officiū. Sed iā ad regulas cātū
siderib⁹ accommodaturas pueniamus. Prima est exgrere
quas in se uires quosue ex se effectus stella quelibet &
fidus & aspectus habeant: quæ auferant: quę ferant: At/
que uerborum nostrorum significatiōib⁹ hęc insereres

De vita coelitus cōparāda.

Detestari quæ auferunt: pbare que ferunt. Secunda: cōsiderare que stella cui loco maxime uel homini dominetur. Deinde obseruare qualibus cōmuniter hæ regiones & personæ tonis utantur & cantibus: Vt ipse similes quosdam una cum significationibus modo dictis adhibeas uerbis: quæ sideribus eisdem studeas exponere. Tertia situs aspectusq; stellarū quotidianos animaduere: atq; sub his explorare / ad quales potissimū sermones / cantus / motus / saltus / mores / actus incitari homines pleriq; soleant / ut talia quedam tu p uiribus imiteris in cantibus / coelo cuidam simili placituris / similemque susceperis influxum. Memento uero cantum esse imitatorum omnium potentissimū. Hic enim intentiones / affectionesq; animi imitatur: & uerba: refert quoq; gestus / motusq; corporis / & actus hominum / atq; mores. Tanq; uehementer omnia imitatur / & agit: ut ad eadē imitanda / uel agenda / tum cantantem / tum audientes subito puocet. Eadem quoq; uirtute quando cœlestia imitatur: hic quidem spiritū nostrum ad cœlestem influxū: inde uero influxum ad spiritū mirifice puocat. lam uero materia ipsa cōcentus purior est admodum / coeloq; similior q̄ materia medicinae. Est enim aer etiam hic quidem calens / siue tepens / spirans adhuc / & quodāmodo uiuens suis quibusdā articulis artubusq; cōpositus / sicut animal: nec solum motū ferens / affectumq; preferens: uerū etiā significatum afferens quasi mente: ut animal quoddam aerium / & rationale quodāmodo dici possit. Concētus igitur spiritu sensuq; plenus / si forte tum secundum eius significata: tum secundū eius articulos atq; formam ex articulis resultantē: tum etiam secundū imaginatiōis affectum / huic sideri respondeat / aut illi / non minorē inde uirtutem q̄ quelibet alia compositio trañcit in cantantem: atq; ex hoc in proximū auditorē: Quousq; cantus uigorem seruat / spiritumq; canentis: Prefertim si cantor ipse sit natura phœbeus: uehementēq; habeat uitale

Liber Tertius

cordis spiritum / atq; insuper animalē. Sicut enim uirtus ac spiritus naturalis / ubi potentissimus est / mollit statim / liquefacitq; alimēta durissima / atq; ex austeris mox dulcia reddit / generat quoq; extra se seminalis spiritus pductione propaginē / sic uitalis / animalisq; uirtus ubi efficacissima fuerit / ibi intentissima quadam sui spiritus per cantum / tum conceptione agitationeq; in corpus proprium potenter agit / tum effusione / mouet subinde p / pinquū: afficitq; cum suum / tum alienū siderea quadam proprietate / quam tum ex ipsa sui forma: tum ex electa temporis oportunitate concepit. Hac utiq; ratione orientales / meridionalesq; multi (precipue Indi) admirandam feruntur in uerbis habere potētia: utpote qui magna ex parte Solares sunt: Vimq; nō naturalē dico / sed uitalem & animalē habent ferme omnium potentissimā: Et quicunq; in regionibus alijs maxime sunt Phœbei. Cantus autē hac uirtute / oportunitate / intentione conceptus ferme nihil aliud est q̄ spiritus alter nup penes spiritū tuū in te cōceptus / factusq; Solaris / & agens tum in te / tum in proximū / potestate Solari. Si enim uapor & spiritus quidā / aliquando per radios oculorū / uel aliter foras emissus fascinare / inficere / aliterq; afficere proximum potest / multo magis id ualet spiritus ab imaginatione cordeq; simul uberior pfluens & feruentior: motuq; ualentior: Vt nō omnino misq; sit: morbos quosdam animi atq; corporis sic auferri posse aliquando: uel inferri: Presertim quoniā spiritus eiusmodi musicus proprie tangit / agitq; in spiritū / inter corpus animāq; medium: & utrūq; affectione sua prorsus afficientē. Mirabile uero in cōcitato canenteq; spiritu uim esse concedes: si Pythagoricis Platoniscq; cōcesseris / cœlū esse spiritū motibus toniscq; suis omnia disponentē. Memeto uero totā pcedere musicā ab Apolline. Atq; ea ten^o louē esse musicū / qua tenus est cū Apolline cōcors. Venerē insuper & Mercuriū musicā uicinitate Apollinis reportat

De vita coelitus cōparanda.

re: Item ad hos quattuor dumtaxat attinere concentus. Tres uero reliquos uoces quidem habere non cantus. lam uero uoces tardas / graues / raucas / querulas / Saturno tribuimus: Marti uero cōtrarias / ueloces / acutasq; & asperas / & minaces: Medias uero Lunæ: Cōcentus aut̄ Ioui quidē graues / & intentos / dulcesq; / & cum constantia latos. Cōtra Veneri cū lasciuia / & mollicie / uoluptuosos cantus adscribimus. Inter hos uero medios / Soli tribuimus & Mercurio. Si una cum gratia suauitateq; sūt uenerabiles / & simplices / & intenti / Apollinei iudicantur. Si una cū iucunditate remissiores quodāmodo sūt / strenui tamē atq; multiplicēs / Mercuriales existunt. Tu igit̄ horū quattuor unūquēq; cantibus tibi suis cōciliabis: presertim si competēs cantibus sonos adhibeas / adeo ut cum eorū more oportune canēdo / & sonando clamaueris / respōsuri ptinns uideant̄: uel instar Echo: uel sicut chorda quēdam in cithara tremēs / quotiēs uibratur altera / tēperata similiter. Atq; ut uult Plotinus & Iamblichus ita naturaliter id tibi continget e coelo: quē admodum uel ex cithara reboatus: siue tremor / uel ex opposito pariete fit Echo. Profecto quotiens ex frequenti quodam usu / harmoniæ iouiæ / uel Mercurialis / uel Venereæ / factæ uidelicet his regnantibus / spiritus tuus ad hoc ipsum attentissime canens / harmoniæque conformatus euadit iouiis / uel Mercurialis / uel Venereus: Interea Phœbeus euadit: siquidem Phœbi ipsius musicæ ducis uirtus in omni consonantia uiget: Atque uicissim ex cantu sonosq; Phœbeo ipse Phœbeus euadens / uirtutē iouis interim tibi uēdicat / & Veneris / atq; Mercurij. Rursusq; ex spiritu sic intus affecto / similiter afficis animā atq; corpus. Memēto uero orationē apte / & oportune cōpositam / & affectu sensusq; plenam / atq; uehementem / similem cantibus uim habere. Quantam in orando potentiam Damis & Philostratus habere sacerdotēs q̄sdā ludos narrēt / referre nō expedit: nec etiā

Liber Tertius

quibus uerbis Apollonium euocasse manes Achillis asserunt. Non enim loquimur nunc de numinibus adorandis: sed de naturali quadam potestate sermonis & cantus atque uerborum. Esse uero phœbeam medicamque in sono: & eo quidem certo potentiam: ex eo patet: quod qui in Apulia tacti phalangio sunt: stupent omnes semianimesque iacent: donec certum quisque suumque sonum audiat. Tunc enim saltat ad sonum apte: sudatque inde atque conualescit. Ac si post annos decem similem audierit sonum subito concitatur ad saltum. Sonum uero illum ex indicij esse Phœbeum louialemque conijcio.

Quo septem modis nos cœlestibus accommodare possimus: & quibus Saturnus sit maleficus: quibus propicius: quos Iupiter a Saturno defendat: quo cœlum agat in spiritum & corpus & animam: Ca. xxxij.

Quoniam uero cœlum est harmonica ratione compositum / moueturque harmonice / & harmonicis motibus atque sonis efficit omnia: merito per harmoniam solam / non solum homines: sed inferiora hæc omnia per uiribus ad capienda cœlestia preparantur. Harmoniam uero capacem superiorum / per septem rerum gradus in superioribus distribuimus. Per imagines uidelicet (ut putant) harmonice constitutas: Per medicinas sua quadam consonantia temperatas: Per uapores odoresque simili concinnitate confectos: Per cantus musicos / atque sonos: Ad quorum ordinem / uimque referri gestus corporis saltusque & tripudia uoluntus: Per imaginationis conceptus / motusque concinnos: per congruas rationis discursiones: per tranquillæ mentis contemplationes. Sicut enim corpus per harmoniam quotidie suam / id est per situm / & habitum / & figuram oportune luminis calori que Solis exponimus: sic & spiritum occultis stellarum uiribus comparandis: per suam quandam similem harmoniam / imaginibus / ut opinantur / & certe medicinis / odoribus harmonice compositis comparatam. Et denique per spiritum

De vita coelit' cōparāda.

superis ita paratū (ut sepe iam diximus) animā eisdem
exponimus atq; corpus. Animam inquā qua tenus affe-
ctu ad spiritū inclinatur / & corpus. In anima uero nunc
imaginationē / rationem mentē ponimus. Potest utiq;
imago nostra uel ppter qualitātē / motumq; spiritū:
uel per electiōem nostrā: uel etiā utriusq; ita disponi /
componi / conformari Marti / Soli ue / ut sit e uestigio p-
priū influxus Phœbei uel Martij susceptaculū. Simi-
liter ratio / uel per imaginationē spiritūq; simul / uel per
deliberationē / uel utriusq; / sic ad Iouem imitatione qua-
dam comparare se potest: ut multo magis ob dignitatē
ppinquitatēq; suam ipsa Iouem capiat / & munera Iouis
q; imago / siue spiritus: quemadmodū imago
spiritusq; eadē ratione multo magis cœlestia capiūt / q;
res / & materiæ quæuis inferiores. Mens deniq; contem-
platrix qua tenus seipsam non solū ab his quæ sentimur:
uerū etiā ab eis quæ imaginamur communiter mori-
busq; argumentamur humanis / seuocat / & affectu / intē-
tione / uita ad separata se reuocat: Saturno quodammo-
do se exponit. Huic soli ppitius est Saturnus. Sicut em̄
Sol aialibus quidem nocturnis inimicus est / diurnis autē
est amicus: ita Saturnus hominibus / uel uulgarem palā
uitam agentibus uel fugiētibus quidē uulgi consuetudi-
nem: uulgares tamen affectus / non dimittētibus / est ad-
uersus. Vitam nāq; cōmunē cōcessit Ioui: sepatam uero
sibi uendicauit atq; diuinā. Mentibus autem hominum
re uera hinc pro uiribus segregatis / tanq; sibi cognatis
quodāmodo est amicus. Nam & spiritibus sublimē ha-
bitantibus aerem ipse Saturnus (ut Platonice loquar) est
p Ioue: sicut Iupiter hominibus cōmunem agentibus
uitā / est iuuans pater. Nullis uero Saturnus est infensi-
or: q; hominibus contemplatiuā uitam simulantibus qui-
dem / nec agētibus. Hos enim nec Saturnus agnoscit / ut
suos: nec Iupiter ipse Saturni temperies adiuuat eos: q;
cōmunes hominū leges / moresq; / & cōmertia fugiunt.

Liber Tertius

Hęc enim sibi Iupiter usurpauit (ut aiunt) ligato Saturno: Segregata Saturnus. Quāobré Lunares illi populi / quos Socrates in Phedone describit / eminentissimam terre superficiē / & altiorē nubibus habitantes / uiuentes sobrii admodū / frugibusq; cōtenti / & secretioris sapientia studio religioniq; dediti / Saturni foelicitatē gustāt: uitāq; agūt ita prosperā / tam longeuā: ut nō tam mortales homines / q̄ immortales demones habeant. Quos heros multi nomināt / aureūq; genus Saturnio quodā seculo regnoq; gaudens. Quod forsan astrologos Arabes uoluisse puto. Vbi aiunt ultra lineā equinoctialē ad meridie esse subtilissimos habitatores quosdā demones: q nec oriri uideant / necq; mori: ibiq; potestatē habere Saturnū caudāq; draconis. Quod sane cōfirmare uidetur Albumasar in libro Sadar dicens quasdam Indiā regiones Saturno subiectas esse: ibiq; homines esse ualde longeuos / ac senio plurimū extremo decedere. Rationēq; assignat: quoniā Saturnus nō ledat domesticos: sed externos. Tu uero potestatē Saturni ne negligas. Hūc em ferunt Arabes omniū potētissimū. Planetas sane uires eorū subire / ad quos accedūt: Oēs uero ad eū accedere potius q̄ uicissim: Planetasq; cōiunctos illi / natura illi agere. Est enim ipse inter planetas orbis amplissimi caput. Quilibet sane planeta sui orbis caput est / & cor / & oculus. Saturnus item stellis proximus est innumeris: Primosq; mobili q̄simillimus: longū agit circūitum. Est altissimus planetarū. Vnde foelicem eum uocant: cui ille foeliciter aspirauerit. Et quīs eum tanq; a cōmuni uita hominū alienū / plerūq; maxime uereant / placari tamen etiā cōmuni uita putant: siquādo plurimā in ascendente potestatē dignitatēq; habuerit: aut Iupiter eū suo foeliciter aspexerit: uel in suis finibus excellenter acciperit: Alioquin influxus illius importune susceptus in materia presertim crassa / fit quasi uenenū: Sicut & ouū putrefactione uel adustione fit uenenosum: Vnde na

De vita coelitus cōparanda.

scuntur uel euadunt immūdi quidam ignaui tristes in/
uidi: demonibus immūdis expositi: Quorum cōmertu/
um procul effugito. Nam Saturni uenenū alibi quidem
sopitum latet/ ceu sulphur a flamma remotū. In uiuenti/
bus uero corporibus sepe flagrat/ atq; ut sulphur accen/
sum non comburit solum/ sed uapore etiam noxio om/
nia circūimplet/ atq; inficit ppinquantes. Cōtra influxū
eius hominib⁹ cōmuniter peregrinum & quodāmodo
disonum nos armat iupiter/ tum naturali qualitate sua:
tum alimentis/ medicinisq; certe suis/ atq; (ut putāt) eti/
am imaginibus/ tum etiā moribus/ negocijsq; & studijs
atq; rebus ad ipsum proprie ptinentibus. Noxium ue/
ro influxum Saturni effugiūt/ subeuntq; propitiū: nō so/
lum qui ad Iouem cōfugiunt: sed etiam qui ad diuinam
contēplationē ab ipso Saturno significatā/ tota mēte se
conferunt. Hoc enim pacto malignitatem fati deuitari
posse Chaldei & Aegyptij atq; Platonici putant. Cum
enim cōlestia nolint esse corpora uana: sed diuinit⁹ ani/
mata: atq; insuper mentibus recta diuinis/ nimirū illinc
ad homines non solū q̄ plurima ad corpus / & sp̄ritum
pertinētia: sed multa etiam bona quodāmodo in animā
redundantia pficisci uolunt: nō a corporibus in animā/
sed ab animis. Magis autem hęc pluraq; eiusmodi a mē/
tibus superiorib⁹ cōelo pfluere. Inter hęc si ratiōes om/
nes assignare uoueris: quibus adductus Moses ocium
sabbati mādauit hebrejs: forsan ultra sublimiorē/ secre/
tiorēq; allegoriā inuocies Saturni diē/ actionibus ciui/
libus bellicisq; ineptū/ contēplationibus aptū: eoq; diē
diuinū contra discrimina patrociniū obsecradū. Quod
quidē impetrari posse aduersum Martis & Saturni mi/
nas Habrahā & Samuel / & plures hebreorū astrologi/
elevatione mētis in deum uotisq; & sacrificijs confiten/
tur: pceptum illud Chaldeum confirmantes scilicet/ si
mētē ad pietatis opus ardētē erexeris: corp⁹ quoq; ca/
ducū seruabis. Cōsideratu dignū ē illud lāblichī: Cōele

Liber Tertius

stia mundanaq; numina uires quasdam in se superiores non nullas inferiores habere. Per has quidem effectibus nos fatalibus deuincire: per illas autem uicissim soluere nos a fato: quasi clauis ut inquit Orpheus ad aperiendum habeant & claudendum. Multo igitur magis diuinitas multo superior a fatali necessitate nos redimit. Exploratum quoque dignissimum est hebraicum illud in mactandis animalibus rebusque nostris sacrificio dissipandis malis coelitus imminetia a nobis ad nostra deflecti. Sed haec Pico nostro exploranda relinquimus. Denique ubicunque dicimus coelestium ad nos dona descendere / intellige tum corporum coelestium dotes in corpora nostra uenire per spiritum nostrum rite paratum: tum eadem prius etiam per radios suos influere in spiritum naturaliter: uel quomocumque illis expositum: tum etiam animarum coelestium bona / partim in eundem spiritum per radios perfluere / atque hinc in nostros animos redundare: partim ab animis eorum uel ab angelis in animos hominum illis expositos peruenire. Expositos inquam non tam naturali quodam pacto / quam electione arbitrii liberi uel affectu. Summatim uero quicumque uoto / studio / uita / moribus beneficentiam actionem ordinem coelestium imitant: eos existimato tanquam supernis similiores: ampliores illinc dotes accipere: homines autem artificiose coelestium dispositioni dissimiles / atque discordes / & clam esse miseros: & denique palam incoelices euadere.

Vt prospere uiuas agasque: in primis cognosce ingenium: sidus: genium tuum: & locum eiusdem convenientem: Hic habita: Professionem sequere naturalem: Ca. xxiiij.
Vicique sanae mentis suique compos nascitur / est a
q coelo ad honestum aliquod opus & uitae genus naturaliter institutus. Quisquis igitur coelum optat habere proprium: hoc opus: hoc genus in primis aggre diatur: hoc sedulo persequatur. Coelum enim suis fauet inceptis. Ad hoc ipsum uero praeter ceteris es natura factus:

De vita coelit' cōparāda.

quod primū a teneris annis agis/loqueris/singis/optas/
somnia/imitaris/quod tentas frequētius/quod facilius
pagis/quo summopere pficis/quo prae ceteris delecta-
ris: Quod relinquis inuitus: Hoc est sane ad quod te ce-
lum/rectorq; celi genuit. Ea tenus igitur tuis fauebit i-
ceptis; & aspirabit uitae: qua tenus genitoris ipius auspi-
cia psequeris: Praesertim si uerz sit Platonicū illud (i quo
tota cōsentit antiquitas) Vnicuiq; nascenti esse demo-
nē quendā uitae custodē ipso suo sidere destinātū. Qui
& ad hoc ipsum officiū adiuuet: cui nascentem coelestia
deputarūt. Quicūq; igitur p argumenta quae modo dix-
imus suum ingenium perscrutatus: ita naturale suū opus
inueniet/inuenerit simul suū sidus & demonē. Quorū
exordia sequens/aget pspere/uisuetq; foeliciter: Alioqn
& fortunā experietur aduersam/& coelum sentiet iūmi-
cum. Duo igit sunt pra ceteris hominū infortunatorū
genera: Alterū eorū qui nihil pfessi/nihil agunt. Alterz
eorū/qui pfessionē ingenio alienā subeunt: genioq; cō-
trariam. Illi quidē ignauia torpent: interim ad actiones
incitāte coelo semper agente: Hi dum aliena a patronis
coelestibus agunt/frustra laborant supernis destituti pa-
tronis. Primū quidē antiquo puerbio confirmat: Dei
adiuuant facientes: ignauis aut infensi sunt. Secūdū p-
uerbio simili: Nihil agas inuita Minerua. Ob hanc arbi-
tror rationē louem in Pythagoricis carminib; obseca-
ri: ut uel ipse tot malis leuet genus humanū: uel saltem
quo duce demone utamur/ostēdat. Proinde operepre-
cium fuerit indagare: ad quā potissimū regionem habi-
tandā & excolendā te tuū sidus/demonq; tuus ab initio
designauerit. Ibi enim magis aspirāt. Ea uero est/in quā
primū pfectus/spūs tuus quodāmodo recreatur/ubi se-
sus uegetior permanet: ubi corporis habitudo ualidior:
Vbi magis pleriq; fauent: ubi uota succedunt. Hec igitur
experire. Hanc regionē elige: Hanc cole foeliciter.
Hinc uidelicet discessurus infelix: nisi & rediturus / &

Liber Tertius

ad similia pergas. Sed interea frequētib⁹ in hac regione motib⁹ te exerce: gyrosq; quosdā cœlestiū instar agito. Motu em̄ circūituq; eiusmodi genitus similibus confer uabere. Quātū præterea ad habitationē pertinet/utilitate recordabere: Sicut alimenta uitæ necessaria rus quidē urbi suppeditat/urbs uero consumit: sic & ipsā uitā rusticatiōe frequēti/ubi tēdium te minime cœperit plurimū augeri: Sed urbano cū ocio tū negotio cōteri. Quātū uero ad habitationē simul/ & p̄fessionē spectati illud orientaliū astrologorū minime contēnendū: uide licet mutatiōe nominis/ p̄fessiōis/ habitus/ uictus/ loci/ cœlestē influxū nobis tū in melius/ tum in deterius permutari. Demones quoq; uel cōmutari: uel ad eosdem aliter hic/ & alibi nos habere/ Platonici iudicabunt. Demonem uero uniuscuiusq; custodē astrologi cū Platonis geminū esse posse cōsentiant: alterū quidē genituræ p̄prium: alterū uero p̄fessionis. Et quoties p̄fessio cum natura cōsentit/ eundē utriusq; demōnē: uel certe similitimū nobis adesse: uitāq; inde nostrā magis secum fore concordem/ atq; tranquillā: Sin autem p̄fessio dissidet ab ingenio/ demōnē acquisitū arte/ esse a genio naturali discordē: uitāq; laboriosam atq; sollicitā. Qualis autē uniuscuiq; demōn ab ipsa generatiōe præsit cupiētibus inuenire/ Porphyrus regulā inuestigat ex planeta domino genitura. Iulius firmius planetā genituræ dominū esse inquit: uel eū/ qui plures illic habeat dignitates: uel ex firmiori sententia potius/ eum cuius domicilium mox petitura sit Luna post signum/ quod homine nascente iam tenet: Sed demōnē nō eadem regula putat inuestigandū. Verū ex Chaldeorū opinione a Sole potius aut Luna: A Sole qdē ad Lunā in natiuitate diurna/ a Luna uicissim ad Solē in natiuitate nocturna. Ut computato inter hæc interuallo/ æquale spacium pergas ab ascēdētis gradu descēdens: & in quem terminū desinis animaduertas. Cuius em̄ stellæ est ille terminus: eiusdē esse

Duplex genius

De vita coelitus cōparanda.

demonē arbitrant̄. Sūmatim uero a domino genitura
simul atq; demone tenorē uitae/fortunāq; perpēdere so-
lent. Fortunā adiunxi: qm̄ nō nulli partē fortunae / eadē
ferme cōputāt ratiōe. Optabāt ueteres suū ad se demo-
nē ab aliquo coeli cardine descēdisse: Ab oriēte uideli-
cet uel occidēte uel medio utrinq; coelo: Aut saltē ab un-
decima uel qnta plaga. Vndecima qdē medio supra ca-
put nrm̄ coelo succedit: ac bonus dēmon cognominat̄ /
& ascēdentē ab oriēte gradū aspiciat ex sextili. Quinta
uero coelo antipodū medio succedit/appellaturq; bona
fortuna/& ascēdentē gradū cōtueat ex trino. Optabant
tertio loco demonē si modo a cadenti plaga uenerit sal-
tē/uel a nona uenisse/uel a tertia. Nona em̄ appellaat de-
us: tertia ꝑ dea. Et illa ascēdentē gradum ex trino hęc
aspiciat ex sextili. Cadētes ꝑ duodecimā / atq; sextam
exhorrebāt. Illā sane malū demonē: hāc malā fortunam
cognominātes. Nos aut̄ optare pręterita/supuacuū ar-
bitrati/monem⁹ easdē plagas/quas illi ꝑ demonibus for-
tunisq; optabāt/obseruari ꝑ planetis & stellis ad opus
efficiēdū accōmodādis: ut uel sint in angulis/aut i duab⁹
quas diximus succedētibus: aut saltē in duabus dūtaxat
cadentibus: quas antea nominauimus. Neq; enim ab re
Solem nona gaudere dicunt: Lunā tertia: louem unde-
cima: Venerem uero quinta. Hęc nanq; gradū conspici-
unt ascendentē. Sed redeamus ad institutū. Siue igitur
ab illa quā in superioribus narrabā experiētia/diligētiaq;
siue ab hac arte/quā modo recensui / primū inuestige-
mus naturā demonisq; instinctū: infortunatū esse cese-
bimus/qui officiū nullū ꝑfiteat honestū. Nā & ducē pro-
fessionis reuera nō habet/q opus honestū nō aggredit̄:
Et ducē naturalē uix ullū habet: Quoniā stellarū demo-
nūq; siue angelorū ducū diuinitus ad custodiam dispo-
sitorū officiū est agere sēper/& excellēter/atq; latissime.
Infortunatū insup eū/ut supra diximus/qui ꝑfessiōe na-
tura cōtraria: diuersum a genio subit, demonē. Memē-

Liber Tertius

to uero p̄ dignitate p̄fessionū digniores gradatim acci-
pi demones seu mauius angelos/atq; i gubernatiōe pub-
lica/etiā digniores. Posse uero artem uitæq; tenore ac-
cipi genio/& ingenio nō contrariū / neq; lōge diuersū:
etiā si ad excellentiora p̄cesseris. Memēto rursus fami-
liaritatē eorū inire: quibus gratiā cœlestes afflant. Q̄
ex bonis animi/corporis/fortuna perpēdes. Sicut enim
odor ex muscho: sic ex bono boni nō nihil exhalat in
p̄ximū: ac sepe perseuerat infusum. Mirificus autem fo-
ret cœtus triū foeliciū uel duorū iter se mirabiliter redū-
dantiū. Memento deniq; effrenatos / & impudentes / &
malignos / ac infœlices p̄cul fugere. Hi nanq; malorum
pleni dæmonū / uel radioꝝ / malefici sunt: & tanq; lepro-
si pestilentesq; non solū tactu nocent: sed p̄p̄inquitate
etiā & aspectu. Sane p̄p̄inquitas ipsa corporū animato-
rū putat̄ esse cōtactus: p̄pter efficacē uaporū exhalati-
onē foras a calore / spirītu / affectu / manantem. Maxime
uero pestilens erit flagitiosorū familiaritas atq; crudeli-
um: si uerū fuerit: post uegetalē uitā mense Iouis / id ē se-
cundo nobis infusam / deinceps mense Martis / id est ter-
tio sensualē animā infundi p̄turbationibus mancipatā.
Sic em̄ qui p̄turbatiōe ferunt / Martis pleni / Martiali cō-
tagione p̄p̄inquos inficiunt. Cōtraria uero ratione con-
suetudo frequens contiguūq; cōmertium cum foelicib;
excellentibusq; ut diximus p̄desse mirifice consueuit.
Apolloniū Theaneū ferūt / Ephesi deprehendisse senē /
sub cuius figura lateret dæmon / qui sola presentia totā
ciuitatē peste cōtaminabat. Quantū uero Socrates mul-
tis presentia sola p̄fuerit / Xenophon & Plato testant̄.
Qua ratione litterati cognoscant ingenīū suum: se-
quanturq; uictū spirītuī cōsentaneum: Ca. xxiiij.
Voniā uero litterarū studiosis loquor / recorda-
ri unūquēq; uolo litterarū amore captū in p̄mis
se esse Mercurialē: Præterea Solarē qua ten⁹ ip-
se Mercuri⁹ ē Solaris. Atq; hæc cōmunis his oib⁹ est con

De vita coelitus cōparāda.

ditio. Proprie uero preter naturā Mercuriale quisquis eloquiū gratiā/lepore/dignitate/uenustate pollet/ Apollinē in se agnoscat/ & Venerē. Qui ad leges uel naturalē cōmunēq; philosophiā est p̄pensior/nō ignoret louem se habere patronū. Sed qui ad secretissima queq; curiosius perscrutāda penitus instigatur: sciat se non Mercuriale solū esse: sed Saturniū. Sub cuius etiā principatu sunt omēs i quouis studio usq; ad finē seduli: presertim i rebus alijs negligētes. Deniq; si uerū est quod nonnulli tam physici q̄ astronomi tradūt/ animā intellectu p̄dītā in cōceptū humanū mēse Solis/ id est quarto descendere: qui plurimū intellectu uiuūt/ & ab initio sunt p̄cipue & quotidie/ Solares euadunt. Horū itaq; planetarum fauor his hominibus auspicādus erit. Sub eorū spiraculo medicinā cōflandā. In eorū regionib; habitādū. Verū ad Apollinē musarū ducē in primis uos o litterati musarū cultores aduoco. Quicūq; igit̄ iter uos dilectissimi in musarū amore fratres/ ingenio multo magis/ longiusq; q̄ corpore ualent/ in profecto sciant in genitura quondā sua Phoebē quidē materiā suppeditalle ppaucam: Phoebē uero spiritū infudisse q̄ plurimū. Immo & quotidie humores alimētāq; in corpore in sp̄m maxima quadā ex parte resoluerē. Vnusquisq; igit̄ uestrum totus est ferme spiritus. Spiritalis inq; homo quidā terreno hoc corpusculo p̄sonatus: Sp̄m ante alios p̄petuo quodā labore fatigās: ut ipsi p̄ ceteris sit assidue sp̄s recreādus: & in senectute preterea in qua cōiter euadit crassior/ ad subtilitatē p̄p̄riā reuocandus. Scitis p̄fecto crassum corpus crassis elemētis quattuor ali. Scitote igitur spiritale corpus suis quibusdam tenuibus elementis quattuor enutrirī. Huius em̄ uinū est p̄ terra. Odor ipse uini uicē gerit aque. Cātus rursus & sonus agit aerem: Lumē aut̄ p̄fert igneū elemētum. His ergo quattuor p̄cipue spiritus alitur/ uino inq; eiusq; odore/ & cantu similiter atq; lumie. Sed nescio quomodo ab Apolline

Liber Tertius

primū exorsi incidimus mox in Bacchum. Et merito quod
dem a lumine peruenimus in calorē: ab ambrosia in ne-
ctar: a ueritatis intuitu in ardentē ueritatis amorē. Fra-
tres certe sunt indiuiduūq; comites Phœbus atque Bac-
chus. Ille quod duo potissimū uobis affert / lumē uidelicet
atq; lyrā. Hic itē precipue duo / uinū odorēq; uini ad spi-
ritū recreandū: Quorū usū quotidiano spiritus ipse tan-
dem Phœbeus euadit / & liber. Quāobrem ita uos ad ex-
cipiendū Solis lumē quotidie cōparate / ut qua ten⁹ de-
uitata destillatione quadam / & exiccatione fieri potest /
frequētissime sub luce uiuatis: saltē in cōspectu lucis / tū
eminus / tum cōmin⁹ / tum tecti / tum aperti ad usū ubiq;
uestrū uitalē Solis potentiā tēperantes: atq; igne referē-
tes in nocte Solem: citharā cantusq; interim nō oblitī.
Spirate uero semper & uigilātes & dormientes aerem
uiuū / aerē luce uiuentē. Similiter habere uos oportet
ad merū Bacchi donū Apollinis beneficio pcreatum.
Eadē igitur pportione qua lumen / accipite uinū. Abun-
de quidē quatenus nec destillatio / nec exiccatio / qualē
dixi ebrietas ue cōtingat. Atq; præter substantiam uini
quotidie bis acceptā / odorē eius frequēt⁹ haurite / par-
tīm quidē os / ubi spiritus fuerit recreandus / colluentes
mero: partīm lauātes eodē manus: partīm naribus & tē-
poribus admouentes. Satis iam fratres collocuti sumus:
satisq; combibimus: Ergo Valetē.

De Astronomica diligentia in liberis pcreandis: In
preparandis epulis: In ædificiis & habitatione / atq; ue-
stibus: & quātum curare talia liceat: Ca. xxv.

Ed iuuat etiam parumper alloqui seuerū religi-
onis antistitē. Dic age quid nam in astrorū usu
dānas antistes? Quicquid inquires arbitrio no-
stro detrahit: quicquid unius dei cultui derogat. Eadē
ego tecum nō damno solum: sed etiam ualde detestor.
Execraris quinetiam scio / atq; ego insuper perhorresco
non nullos / qui cum deū exoratū uolunt / ad louē in me /

De vita coelitus cōparanda.

dio cœlo uastum illud draconis caput subeuntē tam mi-
seri q̄ stulti confugiunt/ab ipso uidelicet dracone / qui
quondā e cœlo corruit/tertiā stellarū partem secum tra-
hens/deniq; deuorādi. Verū cōcedes ne / cōtractibus/
matrimonijs/colloquijs/itineribus / similibusq; operib;
peragēdis/horas oportunas eligere? Nō facile te his as-
sensurū uideo: nescio quid arbitrio metuentē. Ego igit/
& si theologus ille Magnus Albertus ista dabit: Et ratio
quedā forte dictabit: per electionē ipsam ad arbitriū p-
tinentem / cœlestia ita prudētia nostrā usui subiici / que
admodū herbae medicæ subministrāt: tibi tamē potius ī
presentia credam. Et q̄ tu difficile nunc ea permittis: tā
facile ipse dimittā. Obseruationes uero Lunæ ideoque
aliarū stellarum ad morbos curandos: & idcirco ad re-
media preparanda iamdiu (ut arbitror) permisisti. Con-
cessum quoq; abs te / & insuper approbatū / crescēte Lu-
na / eadēq; aucta lumine / nec aliūde infortunata / semini-
bus agros spargere / uites oleasq; serere. Cur non igitur
ad plantandū (ut cynice loquar) hominē / utamur benefi-
cio Lunæ Iouisq; & Phœbi? Nā Veneris quidē ad hęc
officio semper utimur: Sed rectius modo dixissem / sep-
utuntur: Nā ipsa mihi Venus est Diana. Quid item de
uictu dicemus? Nōne licebit / & pderit sub foelici siede-
re / tum autumnu uinum / tum indies panem epulasq; cō-
ficere? Ac si nequeamus ī his preparādis aspectus siede-
rum expectare: expediet saltē ascendētes accipere / uel
aliter angulares / Solem / Iouem / Venerem / atq; Lunam.
Sic em̄ omnia quibus utimur / foeliciter affecta cœlitus /
foeliciter nos afficient. Hactenus te uideo absq; contro-
uersia cōcessur;: nisi forte dicas / ita uitam nostram nihil
fore aliud q̄ perpetuā seruitutē. Ad hęc ego subiiciam:
frustra mortales cumulandis pecunijs & honoribus ser-
uituros / quibus sunt perpetuo mancipati: nisi interim
diligentia physica dies uitæ sibi plures accumulent.
Aut igitur soli deo seruiant / quod quidē est potissimū

Liber Tertius

Vis profallentis
aut ficui præterea seruituri sunt / uitæ tū ualida / tum lon
ge potius q̄ pecunijs honoribusq̄ uanis indulgeāt. Con
cordes ergo sumus. Sed nunquid uel domos fundabūt
temere / uel infaustas habitabūt? Vbi cōtagiosa quedā
calamitas edificiū ferme sic inficit habitantē / ut ueneno
sus pestilētia uapor / etiā ad bienniū in pariete seruatuf.
Qualis etiā ex epidimia latens in ueste / diu postea utē
tem inficit incautū / atq̄ perdit. At postq̄ hic in uestium
incidimus mentionē / phibebris ne pie pater in ueste cō
ficienda / uel primū induēda spiraculū Veneris diligen
ter aucupari? Quo quasi Venerea facta uestis: similiter
p̄sp̄era quadā corpus / & spiritū afficiat qualitate. Non
ne medici uetant uulpiū pelles? Agninas phant? Non
aliter forte sidus indies quasi nascentes uestes afficit / q̄
semel ab initio natas. Vestes quidē & cetera artis ope
ra certā a sidere qualitātē accipere / Thomas Aquinas i
libro de fato confirmat. Tu igit̄ affirmabis. Infectas ue
rō uestes / utentē inficere / etiā testis ē scabies atq̄ lepra.
Deniq̄ si populi uitæ consulis (ut opinor) ista pmittes.
Atq̄ ego permissione tua consulā obseruanda. Sin autē
eiulmodi moribundæ uitæ curā / non improbas quidē /
sed negligendā mones: ego quidē negligo: melioris ui
tæ fiducia fretus: ceterisq̄ siliter cōsulo faciendū. Vale.

Quomō per inferiora superioribus exposita dedu
cantur superiora: & p̄ mundanas materias mundana po
tissimum dona: Capitulum. xxvj.

Ed ne longius digrediamur ab eo / quod inter
pretantes Plotinū instituimus ab initio / breui
ter ita collige. Mundus ab ipso bono (ut Plato
una cum Timeo Pythagorico docet) q̄ optimus effici
poterat / ē effectus. Est igit̄ nō solum corporeus: sed uitæ isup
& intelligētia particeps. Quāobrem præter corp⁹ hoc mū
di sensib⁹ familiariter manifestū / latet in eo spūs corpus
quoddā / excedēs caduci sēsus capacitatem. In spū uiget
aia: i aia fulget itelligētia. Atq̄ sicut sub Lūa nec miscet

De vita coelitus cōparāda.

aer cum terra/nisi per aquā:nec ignis cum aqua:nisi per
aerem:sic in uniuerso esca quēdam/siue fomes ad ani-
mam corpori copulandā/est illeipse quē spiritum appel-
lamus. Anima quoq; fomes quidā ē in spiritu/corporeq;
mundi / ad intelligentiā diuinitus consequēdā: Quem/
admodum summa quēdā in ligno siccitas ad penetratu-
rum oleum est parata. Oleum huic imbibitū/pabulū est
ad ignem: Ad calorē dico pxime. Calor ipse luminis ē
uehiculum: ac si lignum hoc eiusmodi sit/ut igne presē-
te fulgeat/nō uratur:qualia quandoq; uidimus/sam hoc
exemplo uidebimus: utrum uel homo: uel aliud quid-
dam sub Luna/certis quibusdā preparamentis: partim
quidē naturalibus: partim arte quēsitis/uitalia: atq; etiā
forte intellectualia quēdam bona oportune quodāmo-
do desuper accipere possit. Verū quod hic ad religionē
spectat discutiemus alibi: ubi Plotinus in mediū hęc
adducet. Quod uero ad naturales spectat influxus/qua-
lescunq; sint desuper ueniētes: scito eos in nobis mate-
riisq; nostris ita demum per artē cōparari posse: quādo
fomenta nobis nostrisq; ad illos natura subgesserit: cœ-
lumq; ad eosdē oportunius cōspirauerit. Non ne in ip-
so fœtu natura fœtus ipsius artifex: cum certo quodā pa-
cto corpusculum affecerit/figuraueritq;/hoc ipso statim
preparamento/uelut esca quadā spiritū ab uniuerso de-
ducit? Perq; hūc uelut fomitē: uitam haurit/atq; aiām?
Ac deniq; per certā animæ speciem dispositionēq;/cor-
pus ita uiuens dignum est presentia mentis tādē do-
nata diuinitus. Vbiq; igitur natura maga est / ut inquit
Plotinus/atq; Sinesius/uidelicet certa quēdam pabulis
ubiq; certis inescans: non aliter q̄ centro terræ grauiā
trahens: Lunæ concauo leuiā: Calore folia: humore ra-
dices:ceteraq; similiter. Quo quidem attractu secū ipso
deuinciri mundū testantur sapientes Indi/dicētes mun-
dum esse animal passim masculū simul atq; fœminam:
mutuoq; membrorū suorum amore ubiq; coire secum/

Mundus est animal

Liber Tertius

atq; ita cōstare: uinculū uero mēbrorū inesse p̄ insitam sibi mentē: quæ totā infusa per artus agit molē / & magno se corpore miscet. Hinc Orpheus naturā ipsā mundi / louēq; mūdānū / marē appellat & foeminā. Vsq; adeo mutui partiū suarū cōiugij ubiq; mūdus est audis. Esse uero masculinū sexū foeminino ubiq; cōmixtū / declarat illinc quidē ordo signorū. Vbi p̄cedens p̄petuo deinceps ordine masculinū est: subsequens foemininū. Hinc uero arbores / atq; herbae: Quæ etiā sicut animalia utrunq; sexum habēt. Mitto q̄ ignis ad aerē / aqua ad terrā mascululi uicē tenet ad foeminā: Vt nō mirū sit mēbra inter se mundana & omnes eius articulos / mutuū cōiugium cōcupiscere. Quod & planetae cōciliant / partim quidē mares / partim uero foeminae. P̄cipue uero Mercurius masculus atq; foemina / hermaphroditi pater. Quod sane animaduertēs agricultura / p̄parat agrum seminaq; ad cōlestia dona: Et insitionibus quibusdā uitā plantae propagat: & ad speciem alterā melioremq; p̄ducit. Similia quēdā efficit medicus / & physicus / & chirurgicus in corpore nostro / tum ad nostrā fouendā / tum ad uniuersā naturā uberius comparandā. Idem quoq; philosophus naturalium rerū astrorumq; peritus / quē p̄prie magū appellare solem⁹ / certis quibusdā illecebris / cōlestia terrenis oportune quidē: nec aliter inserens q̄ insitionis studio / sus agricola ueteri recentē stipiti surculum. Quod & Ptolemęus ualde probat / affirmans eiusmodi sapientē / sic astrorum opus adiuuare posse: quemadmodū agricola terrae uirtutem. Subiicit magus terrena cōlestibus / immo inferiora passim superioribus: ut proprias ubiq; foeminas suis maribus fecundandas: ut ferrum magneti trahendū: ut camphorā aeri feruienti sugēdā: ut crystallum Soli illuminandū: ut sulphur & sublimē liquorē accendendū flāmā: ut ouī testā uacuā & impletam rore / Soli eleuandā / immo ut ouū ipsum gallinae fouendum. P̄terea sicut nō nulli fouētes oua / etiā sine animalibus

De vita coelitus cōparanda.

uitā illis ex uniuerso cōciliāt: & sepe material quasdam oportune parantes absq; ouis manifestisq; seminibus/ animalia pcreāt: ut ex ocimo scorpionem: apes ex bo/ ue: ex saluā auem merulae similem: Vitam uidelicet a mundo materijs certis oportunisq; tēporibus adhiben/ tes: Sic & ille sapiēs ubi cognouit quā materiē/ siue qua/ les partim inchoatā natura/ partim arte perfectā: & si sparsa fuerint congregatā/ qualem coelitus influxum su/ scipere possint: has eo regnante potissimū/ colligit/ pre/ parat/ adhibet: sibiq; per eas celestia uendicat. Vbicūq; enim materia quedam sic superis exposita est/ sicut spe/ culare uitrum uultui tuo/ pariesq; oppositus uoci/ subi/ to superne patitur ab agente uidelicet potentissimo a potestate uitaq; mirabili ubiq; presente/ uirtutemque passionē ueritatē reportat. Non aliter q̄ & speculum imaginem representat ex uultu: & ex uoce paries Echo. His fer/ me exemplis ipse Plotinus utitur/ ubi Mercurium imi/ tatus ait: ueteres sacerdotes/ siue magos in statuīs sacri/ ficijq; sensibilibus diuinum aliquid/ & mirandum su/ scipere solitos. Vult autem una cum Trismegisto per materialia hęc non proprie suscipi numina penitus a materia segregata: sed mundana tantum/ ut ab initio dixi/ & Synesius approbat. Mūdā inquam/ id est ui/ tam quandā/ uel uitale aliquid/ ex anima mūdi & sphe/ rarum animis atq; stellarum: uel etiam motū quēdam/ & uitalem quasi presentia ex demonibus: Immo inter/ dum ipos demonas eiusmodi adesse materijs Mercuri/ us ipse/ quem Plotinus sequitur/ inquit/ demonas aeris/ os/ non coelestes: ne dum sublimiores: statuasq; Mercuri/ us ipse cōponit ex herbis/ arboribus/ lapidibus/ aroma/ tis/ naturalem uim diuinitatis (ut ipse ait) in se habenti/ bus: Adiungit cantus celestibus similes: quibus ait eos delectari/ statuisq; sic adesse diutius/ & prodesse homi/ nibus/ uel obesse. Addit sapientes quondam aegyptios: qui & sacerdotes erant/ cū non possent rationibus psua/

Liber Tertius

dere populo esse deos: id est spiritus aliquos super homines/excogitasse magicū hoc illicium / quo demonas allicientes/in statuas esse numina declararent. Sed Iamblichus damnat ægyptios q̄ demonas non solum ut gradus quosdam ad superiores deos inuestigandos acciperint: sed plurimū adorauerit. Chaldeos uero demonibus nō occupatos ægyptiis anteponit. Chaldeos inq̄ religionis antistites. Nam astrologos tam Chaldeos q̄ Aegyptiorū quodāmodo tentauisse demonas per harmoniam cœlestē in statuas fictiles trahere suspicamur. Quod significare uidetur astrologus Samuel hebræus auctoritate Dauidis Bil astrologi fretus: Antiquos uidelicet fictores imaginū fecisse statuas futura p̄nunciantes. Harmoniā uero cœlestiū his accommodatā esse tradit/metallū fūdere ad hominis pulchri formā/die Mercurij hora tertiā scilicet Saturni: Quando Mercuri⁹ Saturnum in Aquario subit/in nona cœli plaga / uaticiniū designante: Ascenditq̄ Geminorū sidus significās prophetas (ut aiunt) Mars a Sole cōburitur: nec Mercuriū intuetur. Sol tamē aspicit cōiunctiōis illius locum. Venus interea aliquem obtinet angulū: occidentalis est & potens. Luna ex trigono gradum aspicit ascēdentem: similiterq̄ Saturnus. Hęc illi. Ego autē primo quidē ex beati Thomæ sententiā puto / si modo statuas loquentes effecerint/non simplicem ipsum stellarum influxū ibi formauisse uerba: sed demonas. Deinde si forte contigerit eos in eiusmodi statuas ingredi/nō arbitror hos ibi per cœlestē influxum fuisse deuinctos: sed sponte potius suis cultorib⁹ obsecutos: deniq̄ decepturos. Nā & natura superior ab inferiore cōciliatur quidē aliquando: sed cohiberi nequit. Et dispositio illa siderum paulo ante descripta / cōcurrere forte non potest. Quamuis autē demones astronomica ratione statuis nō includantur: tamen ubi p̄ cultū eis exhibitū / presētes extiterint / Porphyrius ait eos regulis astronomicis oracula reddi

De vita coelitus cōparanda.

disse: atq; ideo frequenter ambigua: Et merito / quoniā
Iamblichus probat prophetiā uerā / atq; certā: nec
malis dāmonibus conuenire: nec humanis artibus / uel
natura / sed spiratione diuina purgatis mentibus proue
nire. Sed ad Mercurium: immo ad Plotinū iam reuer
tamur. Mercurius sacerdotes ait accepisse uirtutem a
mundi natura conuenientē: eamq; miscuisse. Secutus
hunc Plotinus / putat / totum id animā mundi concilian
te confici posse: Qua tenus illa naturalium rerum formas /
per seminales quasdam rationes sibi diuinitus insitas ge
nerat / atq; mouet. Quas quidem rationes appellat etiā
deos: Quoniā ab ideis supremæ mentis nunq; destitu
untur. Itaq; per rationes eiusmodi animā mundi facile
se applicare materiis: quas formauit ab initio per easdē:
quando magus uel sacerdos oportunis temporibus ad
hibuerit formas rerum rite collectas: quæ rationē hanc /
aut illam proprie spectāt: sicut magnes ferrum: reubar
barum choleram: crocus cor: eupatorium spodiumq; ie
cur: spica muschusq; cerebrū. Fieri uero posse quādoq;
ut rationibus ad formas sic adhibitis / sublimiora quoq;
dona descendant / qua tenus rationes in animā mundi cō
iunctæ sūt intellectualibus eiusdem animæ formis: atq;
per illas diuinæ mentis ideis. Quod & Iamblichus appro
bat / ubi de sacrificiis agit. Qua de re alibi nos oportuni
disputabimus. Vbi etiam apparebit / q̄ impura supersti
tio populi gentilis extiterit: Contra uero q̄ pura pietas
euangelica fuerit: Quod magna ex parte in libro de re
ligione christiana iam fecimus.

Finis libri tertij & ultimi.

Apologia

Apologia quædã: In qua de medicina/astrologia/uita
mũdi: Itẽ de magis/q Christũ statim natũ salutauerunt.
Arsilius Ficinũs Florẽtinũs /dilectissimis suis in
m ueritatis studio fratrib⁹/trib⁹ Petris/Nero/Gui-
ciardino/Soderino/ter quaterq; salutẽ. Rectius
modo Tripetro q̃ trib⁹ Petris fortasse dixissem. Sicut
em̃ ubi palma est una nõ faciũt plures in ea digiti/man⁹
ibi plures: sic uestra amici corpa tria nihil phibere uidẽ
tur/quo minus unũ efficiat Petrũ una uolũtas. Faber ille
coelestis patriæ Christus tã ingentẽ pcreauit petrã / ut
imẽso huic ædificio ecclesiæ suæ una hæc petra fundan-
do sufficeret. Ego quoq; tã grãdes nact⁹ sũ diuina quadã
forte petras: ut tres nũc meo uel arduo satis ædificio fa-
ciãt. Nũc uobis amici nũc/si nescitis/arx illa Palladis ne-
cessaria fore uideĩ: qua pcul a nobis fauũ impioꝝ giga-
tũ impetũ arceamus. Quãobrem uestra primũ arce tri-
bus cõstructa petris/triũ liberoꝝ meoꝝ uita/uita pub-
licẽ succurrẽtiũ munire decreui. Scitis (ut arbitror) me
de uita librũ cõposuisse /in libellos tris diuisum. Quorũ
primus de uita sana. Secundus: de uita longa. Tertius:
de uita cõlitus inscribẽ. Igit̃ esca tituli tã suauis q̃ pluri-
mos alliciet ad gustandũ: Sed in numero tãto ignorãtes
plariq; futuri sũt (ut arbitror) maligni quoq; non pauci.
Ali⁹ ergo dicet/ Nõne Marsili⁹ ẽ sacerdos? Est pfecto.
Quid igit̃ sacerdotib⁹ cũ medicia? Quid rurũ cũ astro-
logia cõmertij? Ali⁹ itẽ: Quid Christiano cũ magia uel
imaginib⁹? Alius aut̃ & qdẽ indign⁹ uita/uitã inuidebit
cõelo. Cũcti deniq; sic affecti/beneficio in eos nostro i-
grati nimis erũt. Atq; aduersus charitatẽ nostram: Qua
uita/pspitatiq; publicæ p ingenij facultate cõsulimus /
nõ pudebit esse crudeles. Communis igit̃ erit uobis iste
labor: Sed ut quodã modo leuior sit: tres em̃ estis aduer-
sũ tres hostes/distributũ subite certamẽ. Nec inuectiua
(nouĩ em̃ ingeniũ uestrũ) cõfutabitis inuectiua: Sed ali-
eni fellis amaritudinẽ (quæ uestra suauitas est mirifica)

Apologia

uestri mellis dulcedine superabitis. Principio cādidissī
me Nere respōdeto primis/antiquissimos quondā sacer
dotes fuisse medicos p̄ter & astronomos. Qd̄ sane chal
daeorū/perfarū/ægyptiorū testifican̄t historiā: Ad nul
lū p̄terea magis q̄ ad piū sacerdotē p̄tinere singularis
charitatis officia: quæ qdē in maximo oīm beneficio q̄/
maxime lucēt. Officiū uero præstantissimū est p̄culdu
bio/qd̄ & maxime necessariū: & imprimis ab oibus ex
optatū: efficere uidelicet/ut hoibus sit mēs sana in cor
pore sano. Id aut̄ ita demū p̄stare possum⁹/si cōiūgim⁹
sacerdotio medicinā. At quoniā medicina sine fauore
coelesti (qd̄ & Hippocrates Galienusq; cōfitem̄t) & nos
expti sumus) sapius est inanis/sæpe etiā noxia: nimirū
ad eādē sacerdotis charitatē astronomia p̄tinet /ad quā
attinere dixim⁹ medicinā. Eiusmodi (ut arbitror) medi
cū honorari sacræ litteræ iubēt: qm̄ p̄pter necessitatem
hūc altissim⁹ p̄creauerit. Et Christus ipse uitæ largitor/
q̄ discipulis mādauit/lāguētes toto orbe curare/sacerdo
tib⁹ quoq; præcipiet/ si minus uerbis /ut illi quōdā/ me
deri possint: saltem herbis & lapidib⁹ medeant̄. Quæ si
minus ip̄a sufficiāt/oportuno quodā afflatu cæli cōflare
hec & ægrotis admouere iubebit. Nā & ip̄e eodē affla
tu cæli aialia passim ad suā quæq; cōcitat medicinā: usq;
adeo uitę oīm abūdātissime p̄uidet. Sic istinctu celesti
diuinit⁹ istigātē/sp̄p̄tes qdē marathro/hirūdines aut̄ che
lidonia oculis medicant̄: Aqla uexata p̄tu aetitem lapi
dē diuinit⁹ iuenerūt/q̄o foelicif̄ oua statim eniterent̄.
Itaq; de⁹ ip̄se q̄ p̄ celū aialia queuis ad medicinas istigat:
sacerdotes certe p̄mittit nō mercede inq; sed charitate
medicinis celit⁹ cōfirmatis morbos expellere. Hisȳo tu
deiceps plura etiā si exp̄dierit igen̄ tui aculeis addes.
Surge post hæc & tu Guiciardine uahemēs: atq; curio
sis ingenijs r̄ndeto/ Magiā ul̄ imagines nō p̄bari qdē a
Marilio/sed narrari/Plotinū ip̄m iterptate. Qd̄ & sc̄pta
plæ declarāt/si q̄ mēte legāt. Neq; de magia h̄ p̄pha
m ij

Apologia

na / quæ cultu demonū nitit̄ / uerbū qdē ullū asseuerari:
Sed de magia naturali / quæ rebus naturalib⁹ ad p̄sperā
corposꝝ ualitudinē celestiu⁹ beneficia captat / effici mētī
onē: Quæ sane facultas tā cōcedēda uidet̄ igeniis legiti
me utētib⁹ / q̄ medicina & agricultura iure cōcedit̄: Tā
toq; etiā magis / quāto p̄fectior est industria / terrenis ce
lestia copulās . Ex hac officina magi oīm primū Christū
stati natū adorauerūt . Quid igit̄ expauescis magi nomē
formidolose? Nomē euāgelio gratiosū: Qd̄ nō malefi
cū & ueneficū; sed sapientē sonat & sacerdotē . Quid nā
p̄fiteſ Magus ille uenerator Christi prim⁹? Si cupis au
dire / q̄si qdā agricola est: certe qdā mūdicola est . Nec p̄
pterea mundū hic adorat: quēadmodū nec agricola ter
rā: Sed sicut agricola hūani uict⁹ grā ad aerē t̄pat agrū:
sic ille sapiens / ille sacerdos grā salutis hūanæ inferiora
mūdi ad sup̄iora contemperat: atq; sicut oua gallinę / sic
oportune terrena subiicit fouenda cœlo . Qd̄ efficit sem
per ipse de⁹: & faciēdo docet / suadetq; facere / ut a sup̄is
infima generent̄ & moueant̄ / atq; regant̄ . Deniq; duo
sūt magiæ genera . Vnū qdē eorū / q̄ certo quodam cultu
damōas sibi cōciliāt: Quorū opa freti fabricāt sape por
tēta . Hoc autē penitus explosū est / qn̄ princeps hui⁹ mū
di eiāctus est foras . Alterū uero eorū q̄ naturales mate
rias oportune causis subiiciūt naturalib⁹ mira quadā ra
tiōe formādas . Hui⁹ quoq; artificii spēs duę sūt . Altera
qdē curiosa: alta nc̄aria . Illa sane ad ostētationē sup̄ua
cua fingit̄ pdigia: Ceu qn̄ Persarū magi ex saluā sub fi
mo putrefactā dū Sol & Luna secundā Leonis faciē oc
cuparēt / eūdēq; gradū ibi tenerēt / generabāt auē meru
lē similem: serpētina cauda: eāq; redactā in cinerē infū
debāt lampadi: Vñ domus statim plena serpētib⁹ uide
bat̄ . Hoc autē tanq; uanū & saluti noxiū p̄cul effugien
dū . Tenēda tñ species necessaria / cū astrologia copulās
medicinā . Si qs autē ptinax ulterius instet / morē huic ita
gerito Guiciardine: ut ne legat hæc nostra / nec itelligat /

Alpologia

nec meminerit/nec utat hō/si hō est/tanto bñficio pror
sus indign⁹. Multa sunt præterea quæ tu aduersus ingra
tā ignoratā in mediū afferre tuo igenio poteris. Quid
nā agis & tu strenue Soderine nosster? Tolerabis ne su
pstitiosos cæcosq; n escio quos futuros/q uitā i aialibus:
uel abiectissimis: herbisq; uilissimis manifestā uidēt? In
cælo/in mūdo nō uidēt. Iā uero si homūciones isti uitā
minimis cōcedūt mūdi pticulis/quæ tādē demētia est?
Quæ inuidia? Nec nosse/nec uelle totū uiuere i quo ui
uimus/& mouemur & sum⁹. Quod qdē canit Arat⁹: lo
uē māifeste significās cōmunē corpīs mūdani uitā. Per
oportune nūc in hæc Arati uerba nescio quō uideor in
cidisse: Memini Lucā euāgelistā: memi Paulū aposto
lū his uerbis libēter uti: In qbus mūdi uitā sapientes illi
nō horrēt. At uero supstitiosus qdā his obijciat nō faci
le cōuinci ex uerbis eiusmodi Paulū assentiri/mundum
habere aiām: sed tātū subesse deo: ac nos in hoc ipso deo
uiuere. Esto igif. Ne nominem⁹ in mūdo qn nō placet
aiām. Nomē aia sit pphanū. Licebit ne saltē uitā qualē
cūq; dicere? Quā de⁹ ipse mūdi faber huic opi suo tā foe
liciter absoluto clamēter inspiret. Quādoq; de erga uilif
sima quæq; uiuētia nō ē auar⁹. Et quotidie p cœlū q; plu
rimis quæ sunt in eo largissime præstat uitā. Dic amabo
nonne uides boues & asinos/o bos/o asine/q tactu quo
dā ex se uiuētia generāt/esse uiuos? Si ergo hæc præte
rea/ex se uiua quædā aspectu etiā generarēt/an nō mul
to magis hæc uiuere iudicares? siq; modo ipse iudiciū
siquā uitā habes. Cœlū terræ maritus/nō tågīt (ut cōmu
nis est opinio) terrā. Cū uxore nō coit: sed solis siderum
suorū quasi oculorū radijs undiq; lustrat uxorē: lustrādo
facūdat/ pcreatq; uiuētia. Nū ergo uitā uel intuēdo lar
giens ipsū in se ppriā nullā habet uitā? Et qd dedit aui
struthio uitā aspectūq; uiuificū: lōge ē hoc ipso deteri⁹.
His tādē adductis in mediū/nisi pluaferis supstitiosum
istū mittito semiuuiū: imo yō nō uiuū. Proinde ut plu
m iij

*Alpologia
mioribus*

Apologia

rib⁹ causam nostrā patrōis agam⁹/addito Petre mi Ne/
re Amphionē illū nostrū Lādinū Christophorū orato/
rē piter & poetā. Ille noster Amphiō suauitate mira ce/
leriter lapidea hostiū nostrorū corda demolliet. Tu ue/
ro Guiciardine charissime compater/ito nūc/ito alacer/
Politianū Herculē accersito. Hercules quōdā ubi picu/
losius certandū foret/uocitabat lolaū: Tu nunc similiter
Herculē. Nosti pfecto quot barbara mōstra latiu iā de/
uastātia Politianus Hercules inuaserit/lacerauerit/inte/
remerit/ q̄ acriter expugnet passim: Q̄ tuto ppugnet.
Hic ergo uel centū hydræ capita n̄ris liberis minitancia
statim cōtūdet claua/flāmisq; cōburet. Eia mi dulcissime
Soderine:surge age/Picū salutato Phœbeū. Hunc ego
sepe Phœbū appello meū: Ille me Dionysium uicissim
atq; liberū. Fratres ergo sum⁹. Nūcia Phœbo meo/uenē
nosū cōtra nos pythonē epax/lude iā iam emergētē. Tē
dat arcū/obsecra precor. Cōfestim spicula iaculeſ. Intē
det ille ptin⁹/scio qd loqr: uenenūq; totū semel una ne/
ce necabit. Valete iā foeliciter amantiſſimi fratres mei/
nō ualitudine tantū foelici: sed ipa etiā foelicitate digni.
Liberorūq; meorū i lucē iā pdeuntiū ualitudinē foelici/
tatemq; curate. xv. Septembris. M. cccclxxix. In agro
Caregio.

Q̄ necessaria sit ad uitam securitas
& tranquillitas animi.

m Arsilius Ficinus dilectissimis in ueritatis uena/
tiōe fratrib⁹ Bernardo Canisiano/Iohāni Cana/
cio/Amerigo Cursino Salutē. Cū primis hic in
uerbis uenationē quandā instituissimus/ merito forsan
canes statim adhibuimus & cursores. Apte qdē philoso/
phātes appellauim⁹ uenatore/anhela sp ueritatis inda/
gine laborātes. Nū etiā apte canes? Aptissime inquit in
Republica Socrates. Philosophātes em uel legitimi sūt
uel spurij. Ambo canes. Illi qdē ueritatē ipsam sagaciter
inuestigāt/mordic⁹ inuentā tenēt. Hi uero p opinione

Apologia

latrāt/mordēt/lacerāt. Tantū pfecto canes inter philo-
sophos sibi uēdicāt: ut nō solū seipfos in sectā aliquā in-
seruerint: sed etiā sectā ipsi suā noie Cynicā quādoq; cō-
fecerint. Habet quinetiā suos Academia canes. Huc er-
go uos sagaces academiae canes: huc uos uelocissimi
cursores aduoco. Tris enim estis. Tres ergo nūc meos
precor defendite liberos adhuc teneriores/inter lupos
(ut uereor) e uestigio pdituros. Currite inq; alacres: ne-
gocia em̄ nūc uobis optata mādō/nō curas. Georgiū Be-
nignū Saluiatū cognoscitis meū: Qui ueritatē illā p cui⁹
nūc uos uestigia passim uenādo discurritis/iādiu ē saga-
citer assecut⁹. Qui & fratres suos Solis instar/ maior ip-
se/minores illustrat. Huic igiē/liquē lupoꝝ hululatū au-
dieritis/nūciate. Fortissim⁹ ille Georgi⁹ oēs facile fuga-
bit lupos/q & uastū draconem quādoq; trāsfixit. Ille me
igiē/ilie sollicitudine simul & uos cura leuabit. Solet em̄
inter uos aliq; & qdē iā sapius dicere: nihil ad uitā salu-
brius experiri/q; magna cū securitate tpa deglutire: Ce-
teri uero dicenti ptin⁹ arridere. Sed dic age Canaci qd
nā hoc tuū ē totiēs repetitū: Tpa deuorare? Quid de-
niq; tibi uis? Nō esse inges/sed bibere poti⁹. Nō mādē/
re/uel cōterere: sed faucib⁹ plenis ingurgitare: Siquidē
tps ipsū natura quādā est liquēs (ut ita dixerim) atq; la-
bilis. Liquētū uero hāc est cōditio: ut si cohibeas in an-
gustū/subito pdas. Diffluūt em̄ coacta celeriterq; diffu-
giūt. Si aquā spōgiā imbibitā forte cōpseris/exprimes
eā/statimq; dispges: Si lati⁹ hāc tenueris/retinebis: Mul-
to magis aerē/ignēq; & atherē. Hinc apud poetas fru-
stra cōtendūt/q; ampla diuoꝝ maniū ue simulacra ulnis
capessere molionē. Late admodum accipiēda sūt lati ssi-
ma. Lipientia & amplissima sūt amplissime possidēda.
Tunc certe grauiter nos pmit angustia/qn̄ aim ipsū mo-
tūq; ei⁹ naturaliter amplū redigim⁹ in angustū. Quicūq;
studia negociaq; pēsitāt examussim: & i minima queq;
sp̄ exactissime deterūt: uitā interea suā heu suā uitā clā

Apologia

miseri cōterūt. Recte igit̃ Pythagoras præcepisse uide/
tur: *Cave neq̃ in angustū forte cohībearis/ Nihil coelo
ampli⁹: Nihil est uitali⁹. Angustissima uicissim terra ui/
tā habet in mūdo q̃ minimā. Deniq; si coelo tpeq; uiui/
mus/quāto hęc lati⁹ absorbem⁹/ tāto uiuim⁹ & diutius.
Viuite ergo lati ab angustia pculo amici. Viuite lati.
Læticia coelū uos creauit sua: Quā suo quodā risu/id est
dilatatiōe/motu/splēdore declarat: q̃si gestiens. Læticia
coelū uos seruabit uestra. Ergo quotidie ipræsens uiuite
lati. Nā sollicitudo præsentii/rapit uobis præsens: præ/
ripitq; futurū. Curiositas futuroꝝ celeriter in præteritū
uos traducit. Iteꝝ igit̃ precor/atq; iteꝝ/ uiuite lati. Nā
fata sinūt: dū securi uiuitis. Sed ut reuera sine cura uiua/
tis/ne unā qdē hanc curā sumite:q̃ solliciti curetis unq̃:
qua potissimū diligentia curas effugiatis. Vna em̃ cura
hęc mortalib⁹ heu miseris omī cura cor urit. Negligite
igitur diligentia. Negligentiā uero diligitē: Atq; hanc
etiā negligentē: Quoad licet uobis inq̃/atq; decet. Hęc
autem nō tam ut sacerdos amici mādō uobis/ q̃ ut me/
dicus. Nam absq; hac una tanq̃ medicinaꝝ omniū uita/
medicinæ omēs ad uitā pducendā adhibite/ moriunt̃.
xvi. Septēbris. M. cccclxxxix. In agro Caregio.*

Finis Apologiæ

Principalium sententiarum annota.

Principalium sententiarum libellorum Marfilij Ficini Florentini de triplici uita Annotatio.

- Er temperatus serenuscq; diligendus: li. j. ca. x.
- a Aer nocturnus mortalis est: li. ij. ca. viij
- Aer nocturnus spiritibus inimicus est: diurnus uero confert: li. iij. ca. xj.
- Alimenta que bonum sanguinem efficiunt eligenda: li. ij. ca. v.
- Alimentis quae diu permanet incorrupta utendum: li. ij. ca. vij.
- Alimentis septima quaque hora modicis recreari conuenit: li. ij. ca. vij.
- Alimenta similia corpori semper conferunt: li. iij. ca. j.
- Aloe sumpta in pilulis quilibet hebdomada semel: li. j. ca. xij.
- Ambra & muschus stipticam habet virtutem: li. ij. ca. ix.
- Amygdalinum lac familiarissimum mensae esse debet: li. j. ca. xxiiij.
- Anima mundi & stellarum daemonumque alligantur corporum formis: li. iij. ca. j.
- Annus septimus iudiciarius scalaris gradarius appellatur: Et ideo ex quolibet uitae septenario pericula uirtanda: li. ij. ca. xx.
- Anno septimo quotiens propinquas consule diligenter astrologum primo: & postea medicum: li. ij. ca. xx.
- Anulos confectos certo influxu & stellarum nominibus appellatos praesici magnificerunt: li. iij. ca. viij.
- Anulos septem quidam confecisse stellarum nominibus appellatos: & gestasse ac centum & triginta annos uixisse dicitur: li. iij. ca. viij.
- Aqua nitida aspectus frequenter laudatur: li. j. ca. x.
- Aromatica cordi conducunt & alimentum praestant: li. ij. ca. xvij.
- Ars longa non nisi uita longitudine consequi potest: li. ij. ca. j.
- Aspectus stellarum inter se uultus appellare potest: li. iij. ca. xvij.
- Astrologi perquirendi sunt: quae stella uita faueat: & quam bene se habeat: li. ij. ca. xx.
- Astrologorum & medicorum cura uita prolongatur & cetera: li. iij.

Principalium sententiarum

epistola prooemiali.

Astrologia medico necessaria: & sub quibus signis purgatio recipienda: li. iij. ca. x.

Astronomica diligentia/in liberis pcreandis/in praprandis epulis/in aedificijs & habitatione/atq; uestib⁹: & quantū curare talia licet: li. iij. ca. xxv.

Atra bilis: id est melancholia duplex est: scilicet naturalis & adusta: li. j. ca. v.

Atra bilis quo pacto cōducit ingenio: li. j. ca. vj.

Atra bilis qua ratione uitanda sit studiose: li. j. ca. x.

Atra bilis periculosissima īgeni ū & iudiciū labefactās: nō est educenda repente sed paulatim: li. j. ca. xvij.

Atra bilis cura: li. j. ca. xvij.

Atra bilis grauati purgatione bina quolibet anno utant^r: li. j. ca. xx.

Aurū potabile & aurea alimenta: li. ij. ca. x.

Acchus & Ceres seu gula ingenio contrariantur:

b li. j. ca. vij.

Bibere ex aureo uel argenteo uasculo/studiofis cōsentaneū est: li. j. ca. x.

c Alor quomodo temperādus ad humorem/atq; uicissim: li. ij. ca. ij.

Canescunt saepe iuuenes agrotatiōe aliqua praecedente aut parentū similitudine a quibus canescen- tibus fuerunt generati: li. ij. ca. xvj.

Canis rabidi morsus curatur: li. ij. ca. xj.

Cantus & uerba magnā uim ad beneficiū coeleste cap- tandū cōferre censentur: li. iij. ca. xx.

Capitis dolor mitigat^r hoc modo. li. j. ca. xv.

Carniū usū & abusum medici uetant: li. ij. ca. vj.

Coelestibus septē modis nos a commodare possumus:

Coelestiū uultus uires inferioribus im- (li. iij. ca. xxij. primere constat: li. iij. ca. xvij.

Celi potestate & radiorū uiribus imagines putant^r uim fortiri: li. iij. ca. xvj.

Annotatio

- Celum suis fauet inceptis: & ideo celū optās habere p̄
pitiū /igeniū suū p̄scuteē sid⁹ & geniū: li. iij. ca. xxij.
- Celū quō agat in spiritū & corp⁹ & aiām: li. iij. ca. xxij.
- Coena sumpta /hora una uigiliae sufficit: li. j. ca. xj.
- Cerebri /cordis /iecoris atq; stomachi diligens habenda est cura: li. j. ca. ij.
- Cibus nimius speculatiōi cōtrarius est: li. j. ca. vij.
- Cibus bis quotidie sumend⁹ / & q̄s / & quō: li. j. ca. xj.
- Cibo sumpto duabus uel trib⁹ horis p̄ximis difficili le-
ctiōni uel cogitationi nō ē incūbendū: li. j. ca. xj.
- Cibo sumpto in meridie /dormiendū nō est / nisi maxia
cogat necessitas: & non prius q̄ horas duas uigilaue-
rimus: li. j. ca. xj.
- Cibi cōcoctio p̄æ ceteris ubiq; curāda est: li. ij. ca. iij.
- Clysteribus uenter sit purgatus: li. j. ca. xxij.
- Cogitationem assiduam & coitum uitare debemus: li. ij
ca. xvj.
- Coitus exhaurit spiritus subtiliores /cerebrumq; debilitat /
stomachū atq; p̄æcordia: li. j. ca. vij.
- Coit⁹ quō stomacho pestilens & nociuus: li. j. ca. xj.
- Coitus post cibum statim /digestionē ipedit: li. ij. ca. iij.
- Coitum & cogitationem assiduam deuitare debemus: li. ij. ca. xvj.
- Coitus seu Venereus actus nociuus ualde est contem-
platori: li. ij. ca. xvj.
- Color uiridis uisum fouet: li. ij. ca. xij.
- Colores qui sunt potentes: li. ij. ca. xj.
- Comedendi bibendiq; regula cōmunis & qualitas epu-
larum: li. ij. ca. vi.
- Cōfortatiua partim intra /ptim extra /pectori narib⁹ ue
adhibenda /dū atra bilis exacta sit: li. j. ca. xvij.
- Cordialia p̄sunt p̄æcipue senibus: li. ij. ca. ix.
- Corpora cœlestia imprimūt nō nihil in corpore nostro
ad eligendum sæpe quod melius est / etiā si rationem
finēq; nesciamus: li. ij. ca. vij.

Principaliū sententiarum

- Cruditās semp uitanda: li. ij. ca. iij.
Estillationibus caput fluctuare dicit: li. j. ca. xiiij.
d Diata: uictus: medicina senum: li. ij. ca. viij.
Digestio perfecta / uitæ radix / q̄ necessaria sit ad
uitam: li. ij. ca. iij.
Digestiões quattuor adiuuari necessariū est: li. ij. ca. iij
Duces studiorum nouem sunt: tres in coelo / tres in ani/
mo / & tres in terra: li. j. ca. j
Dulcedo saporis quibus congruit. li. iij. ca. xj
Brietas insanos facit: li. j. ca. vij.
e Aegrotantis amor fidesq̄ erga medicū plurimū
confert: li. iij. ca. xx.
Electuaria tutissima: li. j. ca. xxij.
Electuariū quotidie mane gustandum / olfactu gustuq̄
suaue / ad uitā plonandā salutare: li. ij. ca. xvij.
Epatis / cerebri / cordis & stomachi diligens adhibenda
est cura: li. j. ca. ij.
Aetati cuiuslibet iuxta Lunæ atatem cōsulendum est:
li. iij. ca. vij.
f Ides qua sperat quis deum & creaturas sibi pdes
se / mirificam habet potentiā ad augendam & con
seruandam uitam: li. ij. ca. xiiij.
Figuræ in coelo & sub coelo quam uim habere dicuntur:
li. iij. ca. xvij.
Figuras cœlestium antiqui imaginibus imprimebant:
& de usu imaginū: li. iij. ca. xvij.
Figura uniuersi quō fabricanda: li. iij. ca. xix.
Flores & herbæ quæ restringuntur abeūte Sole: redeū
te ptinus explicantur: li. iij. ca. xiiij.
Forma mundi quō fabricanda: li. iij. ca. xix.
Fructus & herbæ humidiores parce sumēdi: li. ij. ca. vj.
Radus septē ad cœlestia pducentes: li. iij. ca. xxj.
g Gratia tres inter se concordēs & cōiunctæ sūt / sci
licet Iupiter / Sol / & Venus. li. iij. ca. v.
Gustus instauratur si amissus sit: li. j. ca. xvij.

Annotatio.

- h Abitatio alta ad meridiem orientemq; spectans
eligenda: li. ij. ca. vij.
- Hactenus solis lřarũ studiosis deest medicus: li. j. ca. j.
- Hebetudo atq; obliuio curatur: li. j. ca. xxv.
- Helleboro siqs rite utat̃ : purgat & quasi reiuuenescere
facit: li. iij. ca. xx.
- Hominis natura sřm stellas: li. iij. ca. ij.
- Hortorũ nemorumq; usus laudandus studiosis: li. j. ca. x.
- Hostes studiosorum quinq; p̃cipui sunt: pituita: atra
bilis: coitus: facietas: matutinus somnus: li. j. ca. vij.
- Humor quomodo calori temperandus atque uicissim:
li. ij. ca. iij.
- Humor naturalis quibus de causis arefcit uel exundat
& q̃ necessaria sit ad uitam perfecta digestio : li. ij.
ca. iij.
- i Ecoris/ cerebri/ cordis/ & stomachi q̃ diligens ha/
benda cura: li. j. ca. ij.
- Imagines ex certis lapidibus & metallis sub certo sice/
re fabricata: uitam p̃speram pollicentur: & longeuã:
li. ij. ca. xx.
- Imagines astronomicę p̃ ualitudine mortalium sunt in/
uentã: li. iij. exhortatione.
- Imagines caput p̃prium exigunt: & horarũ electionẽ:
li. iij. ca. xij.
- Imagines sřm antiquos/ suo tempore fabricantur: uultu/
bus cœlestibus subiectã: li. iij. ca. xij.
- Imaginum uirtutes (sřm antiquos) atq; medicinarum: &
quomodo medicinã sint longe ualidiores q̃ imagi/
nes: li. iij. ca. xv.
- Imaginibus cœlestium figuras antiqui solebant impri/
mere: & quales: & de usu imaginũ: li. iij. ca. xvij.
- Imaginum usus & figurarum cœlestium: lbidem.
- Imagines sub certis constellationibus fabricari/ ut ultra
conuertos naturalium effectus nobis eueniat quippiã:
seductio est: ut Thomas li. iij. contra gentiles probat: li.

Principalium sententiarum

iiij. ca. xviiiij.

Imagines quantam uim habere putentur i spiritum & spiritus in eas: & de affectu utētis & operantis: li. iiij. ca. xx.

Imaginationis intentio in medicinis etiam uim habere constat: ut si quis opem a medicina uehementer affectet: & proculdubio credat / speretq; firmissime / plurimum sit adiumento: li. iiij. ca. xx.

Infans octauo mese a conceptione natus femiuuius delectu astrologico uitae redditus: In exhortatione ad tertium librum.

Ingenio plurimum confert noctu citius dormire / & ante lucem surgere: li. j. ca. viij.

Ingenium / sidus / & genium tuum cognosce: & locū eisdem conuenientem: & professione tunc sequere naturalem / ut prospere uiuas: li. iiij. ca. xxiij.

Ingenium suum qua ratione cognoscant litterati: sequanturq; uictum spiritui consentaneum: li. iiij. ca. xxiiij.

Iupiter est gratia geminarum media / & maxime nobis accommodata: li. iiij. ca. v.

Ab ore & urbano & rustico assuefaciendum: li. ij. ca. iiij.

Lactis usus sanguinisq; humani pro uita senum conducit: li. ij. ca. xj.

Lapidum certorum uirtutes: li. iiij. ca. xiiij.

Lapillos collo suspendēdos conuenientem spiritū reddentes: li. iiij. ca. xv.

Lapillos nascētes in animalibus / ut dracone / gallo / hirū / dine / efficaces existere ut in terra nascētes: li. iiij. ca. xv.

Lapillorum uires atq; metallorum diligentissime perscrutari expedit: li. iiij. ca. xvj.

Liquiriciae succus deglutiat stomacho uacuo: li. j. ca. x.

Litterati qua ratione cognoscant ingenium suum: sequanturq; uictum spiritui consentaneum: li. iiij. ca. xxiiij.

Annotatio.

Lunæ aspectus ad Solem & Venerem & maxime ad Iouem suffragat uirtuti nostre: li. iij. ca. vj.

Luna cōmuniter cœlestia ad inferiora demittit: & cuius modi qualitates habet in qualibet quarta: li. iij. ca. vj.

Luna cum sub aliquo signo discurrat: cauebis membrū tangere ferro uel igne cui præest illud signum: li. iij. ca. x.

m Agnes cur trahit ubiq; ferrum: li. iij. ca. xv.

Magorum medicina / auro / ture / & myrrha / profenibus salutaris est: li. ij. ca. xix.

Mane surgēdum: & quomodo studium inchoandum: li. j. ca. viij.

Medicinæ cœlitus acquisitę: & imaginum uirtutes fm antiquos. li. iij. ca. xii.

Medicinis ad cœlum temperatis non imaginibus utendum consulitur: li. iij. ca. xv.

Medicia absq; delectu astrologico facta / ab alijs differt sicut uinum ab aqua: li. iij. exhortatione.

Medicina est opitulatiua uitæ / cœlitus adiuta: li. iij. exhortatione.

Medicinis securius q̄ imaginibus se quis cōmittere potest: li. iij. ca. xviiij.

Medicinæ singulis membris & uiribus & spiritibus cōferētes / atq; ingenium & memoriam confirmantes: li. j. ca. xij.

Medicinæ contra pituitam: li. j. ca. xiiij.

Medicina liquida: li. j. ca. xxj.

Medicus considerando Lunæ Solisq; beneficia & eorum quartas / oportuna tempora seruare poterit: li. iij. ca. vj.

Medici corporum cœlestium ductu prosperantur: li. iij. ca. viij.

Melancholiæ & phlegmati l̄rati obnoxij sūt: li. j. ca. iij.

Melancholici fiunt litterati multis de causis: li. j. ca. iij.

Principalium sententiarum

- Melancholia uitanda: uide in vbo: Atra bilis: supra.
Melancholicus humor / syrupis / pillulis & electuarijs sol-
uitur: li. j. ca. xix.
Melancholia naturalis curatur medicina liquida: li. j.
ca. xxj.
Melancholicus morbus cum diuturnus est: non est nimis
ualentibus medicamentis atque molestis pharmacis ir-
ritandus: li. j. ca. xxj.
Membra fouentur in nobis per comparisonem Lunæ
ad signa & stellas fixas: li. iij. ca. vij.
Membra & precipue uires spiritus multa iuuant: li. j.
ca. xij.
Memoria & iuuentuti profunt myrobalani: li. iij. ca. xij.
Memoria tribus confirmatur: li. j. ca. xix.
Memoria uide ingenium.
Mensæ duæ in nouem diei horis / utrobique parce / parci-
or cœna: li. ij. ca. vj.
Mentha recens semper diligenda / quia spiritui saluta-
ris: li. ij. ca. xvij.
Mercurius alloquitur senes / & cõsultat eis circa uolupta-
tem / odores / cantus / medicinas: li. ij. ca. xv.
Metallum quod sit potissimum: li. iij. ca. xij.
Mundana potissimum dona per mundanas materias de-
ducunt: li. iij. ca. xxvj.
Mundi tres colores / uiridis / aureus / & saphyrinus: li. iij.
ca. xix.
Mundi formam seu figuram fabricari: li. iij. ca. xix.
Mundi concordia: & natura hominis secundum stellas: li. iij.
ca. ij.
Mundi corpus uiuit anima: & per spiritum inter elemē-
ta generat: li. iij. ca. ij.
Muscam totam ab Apolline procedere / atque Iouem esse
se musicum: li. iij. ca. xxj.
n Auea uel facietas studiosis detestatur: li. j. ca. x.
Nausea subducitur medicinis: li. j. ca. xvij.

Annotation

Noctē uertentes in diem uigilādo & dormiēdo / mortis oculos excacare compertū est: li. j. ca. vij.

Bitus naturalis differri potest cum astrologiē machinis / tum præsidijs medicorū: li. ij. ca. xx.

Oblectamenta uaria semper aucupari conuenit: li. ij. ca. viij.

Obliuiosi atq; hebetes sic exonerandi sunt: li. j. ca. xxv.

Oculi si caligant quæ cura sit adhibenda: li. j. ca. xvj.

Odor uini nutrit spiritū / ideo eligendus: li. ij. ca. xvij.

Odores cōueniūt illis qbus & sapes: li. ij. ca. xj.

Odoriferis rebus uita cōseruat: li. ij. ca. xiiij.

Odorū uarietate spūs recreādus est: li. ij. ca. xvij.

Oua gallinarū si uitellus cum albo comedať ualent: li. ij. ca. vj.

Anis duplus ad oua / triplus ad carnes / quadrupl⁹ ad pisces: li. ij. ca. vj.

Pectine eburneo mane caput pectendū / a fronte uersus ceruicē qdragies pectine ducto: li. j. ca. viij.

Phoebus & Bacchus indiuidui fratres sunt / uitæ longæ / uæ conducentes: li. ij. ca. xx.

Pilula ad soluendā melancholiam: li. j. ca. xx.

Pituita id est phlegmati: & atrē bili / id est melancholiē litterati obnoxij sunt: li. j. ca. iij.

Pituita quomodo studiosis uitanda: li. j. ca. ix.

Planeta ab astrologis inimici / id est effectu diuersi dicunt / ut Venus & Saturnus: li. ij. ca. xvj.

Planetaꝝ condicio quæ sita plurimū confert: li. iij. ca. ij.

Planeta adiuuant in nobis uirtutem naturalem / uitalē / animalem: li. iij. ca. vj.

Planetarum dignitates in signis ad usum medicinarum obseruanda: li. iij. ca. ix.

Planetis quō uti debemus in medicinis: li. iij. ca. x.

Planeta qui spiritum pcreant atq; recreat: & q ualia ad unūquenq; planetā ptinent: li. iij. ca. xj.

Planetarū fauor hoibus auspicādus erit: li. iij. ca. xxiiij.

Principalium sententiarum

Purgatio uahemens repentinaq; de ætate penitus de-
testatur: li. j. ca. xiiij.

q Varta qualibet Lunæ & Solis / cuius conditiōis
sit. li. iij. ca. vi.

r Adij siderum terræ molē usq; ad centrū penetrant:
li. iij. ca. xvj.

Radij cœlestis officium non solum illuminare / caleface-
re / exiccare / penetrare / extenuare / dissoluere / sed etiā
mirabiliores effectus habere constat: li. iij. ca. xvj.

Radiatorum ictibus aliter atq; aliter incidentibus diuer-
sæ uirtutes nascunt: lbidem.

Anguis abundans solū mittendus: li. j. ca. xxij.

f Sanguis bonus longæ uitæ accōmodat: li. ij. ca. v.
Sanguis & humor accōmodatus uite / aereus esse
debet / qualitate temperatus / substantia mediū atq;
tenax: li. ij. ca. v.

Sanguinis humani usus p uita senū: li. ij. ca. xj.

Sanguis abundans solū litteratis mittendus e uena lie-
nis sinistri brachij: li. j. ca. xxij.

Sanitas corporis quærit ppter consequendam sapien-
tiā: li. j. in proœmio epistolari.

Sanitas mentis multo magis quæritur propter sapienti-
am: lbidem.

Sapiētia ppter sapientiā quærit sanitas: li. j. in proœmio.

Sapor & odor conueniētes: li. iij. ca. xj.

Saturnus quibus sit maleficus / quibus ppitius: quos lu-
piter a Saturno defendat: li. iij. ca. xxij.

Saturnus p loue sicut lupiter hominibus cōmunē agē-
tibus uitam est iuuans pater: li. iij. ca. xxij.

Saturnus stellis pximus / primusq; mobili simillimus / al-
tissimus planetarū est: li. iij. ca. xxij.

Senectus retardaſ myrobalanis & c. li. ij. ca. viij.

Senectutem citam seu uelocē Venus & Saturnus infe-
runt: li. ij. ca. xvj.

Senes utantur hoc regimine / & electuarium sumant: ut

Annotatio

- validiorē longiorēq; uitā consequant: li. ij. ca. viij.
Senū qualis uictus: li. ij. ca. ix.
Senum recreatio: li. ij. ca. x.
Senū uita / lacte puellar; iuuenescit: li. ij. ca. xi.
Senū diēta / habitatio / cōsuetudo: li. ij. ca. xij.
Senes a planetis accipiāt ad minicula ad omīa membra
fouenda: li. ij. ca. xij.
Senum confabulatio sub Venere per uirentia pratali.
ij. ca. xiiij.
Senib; loquit Mercurius / & consulit eis circa uolupta-
tes odorem / cantum / & medicinā: li. ij. ca. xv.
Senū medicinā cōplures / habitatio & diēta: li. ij. ca. xvij.
Senes labores corporis oderint / multo magis animi / lo-
gam sitim / inediā atq; uigiliā: li. ij. ca. xvij.
Senū medicina magorum optima / spiritus corroborās /
sensum uegetans / ingeniū acuens / & memoriā con-
seruans: li. ij. ca. xix.
Sensus quinque sunt: li. ij. ca. xv.
Septimo quolibet uitā anno / fit in corpore mutatio ma-
xima: Ideo pericula uitanda ex quolibet uitā septen-
nario imminētibus: li. ij. ca. xx.
Signa zodiaci quā membra respicere dicunt: li. ij. ca. x.
Sirupis ingeniū fouet / & memoriā cōfirmatur hoc mo-
do: li. j. ca. xix.
Sol ubi Leonē intrat / epidimiā sedat: li. iij. ca. iij.
Sol efficacior agit atq; Iupiter i hac inferiora: li. iij. ca. iij.
Sol animalibus nocturnis inimicus / diurnis uero amicus
est: li. iij. ca. xxij.
Somno meridiano non necessario / digestio impeditur:
li. ij. ca. iij.
Somnus nocturnus semp̄ necessarius: li. ij. ca. vi.
Sperma si supra naturam profluit / magis obest / q̄ si qua-
dragies tantundem sanguinis emanarit: li. j. ca. vij.
Spiritus seu uapor sanguinis / instrumentū sacerdotum
seu studiosorum est: li. j. ca. ij.

Septennarius

Annotatio

- Spiritus nutritur & cōseruatur p odores: li. ij. ca. xvij.
Spiritus odorum uarietate recreādu est: li. ij. ca. xvij.
Spiritu mūdi om̄ia generant̄: in cuius uirtute sunt quat-
tuor elementa: & nos per nostrū spiritum hunc hau-
rire possumus: li. ij. ca. iij.
Spirit⁹ noster haurit mundi spiritū per radios Solis &
louis/qua tenus ipse fit Solaris & louialis: li. ij. ca. iij
Spiritus noster quibus modis haurire potest de spiritu
uitaq; mundi: li. ij. ca. xj.
Spiritus uires & mēbra/multa fouent: li. j. ca. xij.
Spiritū corporeū curare medicina decet: Incorporeum
uero spiritum /id est intellectu / disciplina morali co-
lere decet: Veritatem diuinā / religioe uenerari fas ē:
li. j. ca. xxvj.
Spiritus est qualitas louia / cuius tempore nobis infun-
ditur / & est Solaris: li. ij. ca. xj.
Spiritum aliquē excolere uolens / patronū suum obser-
uabis fortunatum atq; potentem / & eliges Lunam di-
rectam: li. ij. ca. xj.
Stellarū attractus quō fieri solet: li. ij. ca. ij.
Stellarū fixarum usus & uirtutes: li. ij. ca. viij.
Stellæ uirtutes occultas tribuūt rebus naturalibus & ar-
tificiosis: & spiritū nostrū eis exponūt: li. ij. ca. xij.
Stellæ (ut platonice loquamur) dant ordinē rebus: quia
ordines rerum a stellis dependent / ut Solarium atq;
similiū: & quō spiritus fiat Solaris: li. ij. ca. xiiij.
Stellæ imitandæ / non adorandæ sunt: li. ij. ca. xxj.
Stellæ quos effectus / situs / & aspectus habeant: lbidem.
Stomachi cura: li. j. ca. xj.
Stomachus gustum aliquando litterarū studiosis amit-
tit / & tunc medicinis iuuat: li. j. ca. xv ij.
Studiorum nouem duces: li. j. ca. j.
Studium qua hora oportune mane inchoandum: & q̄s
continuandi modus: li. j. ca. viij.
Studia nostra inchoari oportune ad unam uel duas ho-

Principalium sententiarum

- ras ante ortum solis constat: li. j. ca. vij.
- Studiosis quis cibus & potus noxius ē: & quis prodest:
& quomodo: li. j. ca. ix.
- Studiosis quæ alimēta uitāda: & quomō pituita noxia:
Ibidem. & ca. x.
- Studiosis uitanda omnia quæ uisum/olfactum/auditūq;
offendunt: & multa alia uitanda: li. j. ca. x.
- Studiosus nauseam uel facietatem detestetur: Ibidem.
- Superiora quomodo per inferiora superioribus expo/
sita deducantur: & per mundanas materias munda/
na potissimum dona: li. ij. ca. xxvj.
- t** Iriaca nihil salutaris igenio: cuius drachmæ ter/
tia pars saltem bis i hebdomada sumpta confert/
sex aut septē horis ante cibū: li. j. ca. xij. & li. ij. ca. viij.
- Tiriaca in obliuiosis non est postponenda: li. j. ca. xxv.
- Tiriaca non tantum gustu sed etiam odoratu salutaris
est: li. ij. ca. xvij.
- Tiriaca mirabilem uim nacta est contra senectutē atq;
uenenum: li. ij. ca. xij.
- Temperātia in affectibus/in uictu & aere obseruata/di/
uturna conducit uitæ: li. ij. ca. xx.
- u** Alitudinarij seu languorosi longam uitā aliquan/
do consequuntur: li. ij. ca. j.
- Venus & Saturnus apud astronomos stellæ inter se om/
nibus inimicæ: li. ij. ca. viij.
- Venus sine Baccho friget: li. ij. ca. xv.
- Venerea res uitæ etiā iuenum detrahīt: li. ij. ca. viij.
- Venerus actus contemplatori contrarius: & quia Ve/
nereum actum sectanti nihil alienius q̄ cura & con/
templatio: li. ij. ca. xvj.
- Verba magnam uim circa imagines habere censentur:
li. ij. ca. xxj.
- Veritatis cupidī si tanta medicorum diligentia corpo/
reum spiritum curant: multo diligentius intellectum
disciplina morali colere debent: li. j. ca. xxvj.

Principalium sententiarum

- Vestes infectas utentem inficere / testis est scabies atq[ue]
lepra: li. iiij. ca. xxv.
- Vigilia nimia sic curatur: li. j. ca. xxiiij.
- Vigilia nocturna digestionem impedit: li. ij. ca. iiij.
- Vigiliam & inedia[m] sitimq[ue] / laborem corporis / & ani-
mi solitudinem & marorem deuotare conuenit: li. ij.
ca. viij.
- Vigilijs nimijs extenuati / exiccato cerebro / sic succur-
redū est: li. j. ca. xxiiij.
- Vigilare multum post coenam & mane dormire / inge-
nio nocet: ut septem rationibus probatur: li. j. ca. viij.
- Vinum miscere quando & quibus cofert: li. ij. ca. vij.
- Vinum nimium uel nimis calidum / studiosis inimicum est:
li. j. ca. vij.
- Vinum crassum / turbidum / & nigrum / studiosis noci-
uum: li. j. ca. x.
- Vinum rubeum potius q̄ album amato: li. j. ca. xj.
- Vina rubra stipticaq[ue] & quodammodo subamara / accō-
modata bono sanguini: li. ij. ca. v. & ca. vj.
- Virtus fauorem coelitus attrahens consistit in eo q̄ ani-
ma mundi stellarum & demonum allicitur corporū
formis: li. iiij. ca. j.
- Virtus in nobis naturalis / uitalis / animalis adiuuatur p[er]
planetas: per quos & quomodo: li. iiij. ca. vj.
- Virtutem attractiuam ignea iuuant: retētiua[m] terrea:
digestiuam aëria / & expulsiua[m] aquea: li. iiij. ca. vj.
- Vis naturalis / uitalis / & animalis / per quas spiritus co n-
cipiuntur / nascuntur & fouentur: li. j. ca. ij.
- Via quæ ad sapientiam ueritatemq[ue] perducit / longissi-
ma est: plena laboribus: li. j. ca. vij.
- Visus cura: li. j. ca. xvj.
- Visum oblectant / color uiridis / aqua / speculum: li. ij. ca.
xiiij.
- Vitam ualidam & prosperam / adiuuant stellarū seu pla-
netarum influxus: li. iiij. ca. vj.

Annotatio.

Vita per res temperatas/permanens in spiritu/recreat:
&c.li. ij. ca. xiiij.

Vitam in corpore prolongare cupientes/ spiritum ex/
colere & augere nutrimentis sanguinem temperatū
argentibus & clarum/aere electo/suauius odoribus
alere/sonis & cantibus oblectare:li. ij. ca. xviiij.

Vita non est in uiuentibus nisi per Solem & Lunam:li.
ij. ca. vj.

Vita longa ad perfectionem scientiæ necessaria est:li.
ij. ca. j.

Vitam longam etiam diligentia nostra præstat:li. ij. ca. j

Vita consistit in calore & humore:li. ij. ca. ij.

Vitæ pducendæ præcepta:li. ij. ca. ij.

Vitalis calor nutritur humore:quo deficiente fit resolu
tio:quo excedente fit suffocatio:li. ij. ca. ij.

Viuere diu non cupimus dissolutos:li. ij. ca. j.

Viuere fortunate cupiens/in primis agnoscat ingeniū/
fidus/genium suum/& locum eisdem conuenientem.
li. iij. ca. xxiij.

§ Inziber conditum mane stomacho uacuo sum/
ptum/sensibus & memoriæ confert:li. j. ca. ix.

Sinziberis cōditi us⁹ pbat:li. ij. ca. ix. præcipue senib⁹.

Omnia sapiens cito respicit.

Scrubris vario fortis et hostium.
Audiuere. licedy mea vota dy

Pisbam o tobis. Pese me hui y mepa
Volisbeli. Luejer. moie. Shlt. s. h. h.

Anima mundi et

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU

Inc. 25. G.

INKUNABULY

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU

Inc. 26. G.

INKUNABULY

Vitel
tetra
ras an
varj